

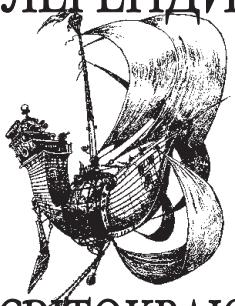

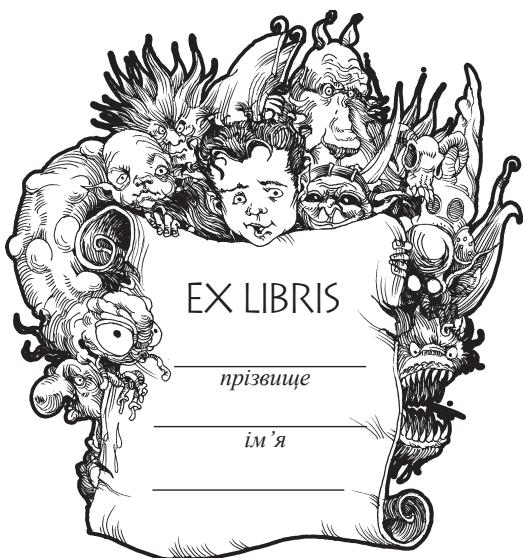
Джо Стиарт
Кріс Рідл

Останній із
НЕБЕСНИХ ПІРАТІВ

ЛЕГЕНДИ СВІТОКРАЮ

ЛЕГЕНДИ

СВІТОКРАЮ

EX LIBRIS

прізвище

ім'я

У серії
“Легенди Свіtokраю”
виходять друком:

У НЕТРЯХ ТЕМНОЛІСУ

БУРЕЛОВ

ПІВНІЧ
НАД ҪАНКТАФРАКСОМ

ТЕМНОЛЕСНИКОВЕ ПРОКЛЯТТЯ

ОСТАННІЙ
ІЗ НЕБЕСНИХ ПІРАТІВ

ВОКС

НА ВІЛЬНИХ ГАЛЯВИНАХ

ОСАДИ ТЕМНОЛІСУ

ЛІВАРНА
ГАЛДВІНА

ГОБЛІНІВСЬКА
СПІВДРУЖНІСТЬ

СХІДНЕ
СІДАЛО

СРІБНІ
ПАСОВИСЬКА

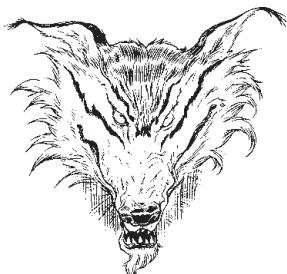

ВІЛЬНІ ГАЛЯВИНИ

*Присвячується Вільямові, Джозефові,
Анні, Кеті та Джекові*

Останній із
НЕБЕСНИХ ПІРАТІВ
ЛЕГЕНДИ СВІТОКРАЮ

Лол Стюарт
Кріс Рідел

Тернопіль
Богдан

ББК 84(4Вел)

C88

For William, Joseph, Anna, Katy and Jack

Paul Stewart & Chris Riddell
THE LAST OF THE SKY PIRATES

Text and illustrations copyright © Paul Stewart and Chris Riddell, 2002

The right of Paul Stewart and Chris Riddell to be identified as the authors of this work
has been asserted in accordance with the
Copyright Designs and Patents Act 1988.

All rights reserved.

Ілюстрації *Кріса Рідела*
З англійської переклав *Віктор Колісниченко*
За редакцією *Валентина Корнієнка*
Дизайн *Володимира Басалиги, Олега Кіналя*

Друкується з дозволу Transworld Publishers відділення Random House Group Ltd.

Видавництво висловлює подяку літературній агенції Синопсис
за допомогу в придбанні права.

Ексклюзивне право на видання цієї книги українською мовою
належить видавництву “Навчальна книга – Богдан”.

Стюарт П., Рідел К.

C88 Останній із небесних піратів/Пер. з англ. В. Колісниченка за ред.
В. Корнієнка.— Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2005.—336с.—
(Серія “Легенди Світокара”)

ISBN 966-692-588-5 (укр.)

Світокрай переживає не найкращі часи. Зникло летюче місто Санктафракс, а нову летючу скелью ушкодила “кам’яна хвороба”, що знищила усі літай-камені. Відтепер спілчанські кораблі втратили летючість і разом зі своїми командами опинились на землі.

Тимчасом у Темнолісі узурпатор Вокс Верлікс вигнав із Нового Санктафракса Найвищого Академіка і захопив владу. Тепер він за допомогою страхітливих сорокух і Сторожів Ночі утримує у страху і покорі народи Світокара.

У книзі “Останній із небесних піратів” ми знову зустрічаємося із капітаном Живчиком і дізнаємося про його трагічну загибель.

ББК 84(4Вел)

Охороняється законом про авторське право.

*Жодна частина даного видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора перекладу чи видавництва.*

ISBN 0-552-54733-6 (англ.)

ISBN 966-692-270-3 (серія)

ISBN 966-692-588-5 (укр.)

© Віктор Колісниченко, український переклад 2005

© Видавництво “Навчальна книга–Богдан”, 2005

• В С Т У П •

алеко-далеко звідси розкинувся Свіtokрай, схожий на могутній кам'яний корабель із бушпритом, знесеним над безоднею. З навислої скелі у пустку зривається велична Крайріка, і нема тому водоспаду кінця-краю. Але так було не завжди. Майже п'ятдесят років тому ріка раптом перестала текти.

І то була не випадковість, ананперед визначена подія: зупинка ріки провістила появу Матері Бур, що кожні п'ять-шість тисячоліть прилітає, ревучи, з Відкритого неба, аби засіяти Свіtokрай новим життям.

Розірвавши Якірного ланцюга (внаслідок чого пропало плавуче місто Санктафракс), Матір Бур загула десь до Верхоріччя. Там вона й віддала величезні запаси своєї снаги, відмолодивши ріку і посіявиши своє неоціненне насіння нового життя.

Крайріка потекла знову. Верхоріччя забуяло цвітом. Народилася нова скеля Санктафракс. Але Свіtokраю все одно було далеко до повного гаразду, бо від Каменосаду вже ширилася якась жахлива пошесть.

Назвали її кам'яною хворобою. Незабаром усі вже тільки й говорили, що про ту лиху напасть.

Через неї припинився всякий ріст у Каменосаду, де з віку в вік прокльовувалися і виростали невагомі скелі — скелі, що ставали літай-каменями для спілчанських кораблів та каравел небесних піратів, надаючи їм плавучості. Пощесть перекидалася з корабля на корабель, літай-камені у спілчан та небесних піратів руйнувалися, втрачали летючість, і кораблі один по одному вганялися в землю. Причепилася зараза навіть до великої летуючої скелі, де вибудувано Новий Санктафракс, і с причинила до її викришування та осідання.

Хто твердив, ніби жахливу недугу занесла з Відкритого неба Матір Бур, а хто доводив, буцім спершуту Матір якось там заразив Захмарний Вовк — доблесний небесний пірат, що згинув, власне, у її лабетах. А ще інші наполягали, і то з не меншою переконаністю, що між прильотом Матері Бур та спалахом кам'яної пошесті немає жодного зв'язку, бо ж ця біда — просто кара тим світотворянам, що не забажали відмовитися від своїх лихих звичок.

Словом, ніхто до пуття не знав, звідки воно. Одне було всім зрозуміло: кам'яна недуга означала, що життя у Світокарай вже ніколи не буде таким, як раніше.

Усі спілчанські кораблі опинилися на землі. Небесна торгівля зазнала краху. А що Нижнє місто і Новий Санктафракс виявилися тепер відрізаними від широкого світу, то узурпатор Вокс Верлікс (колишній хмарогляд, який вигнав Нового Найвищого Академіка з Нового Санктафракса) затіяв будівництво Великої дороги Багнищем, що мала зв'язати міста-близнят з Темнолісом. Аби цей задум став дійсністю, він приклікав на допомогу страхітливих сороку та Бібліотекарських Академіків — спілку землезнавців зі своїми

новими прибічниками, розчарованими небознавцями. Це все мало воїстину далекосяжні наслідки.

У Темнолісі, мов гриби після дошу, почали рости осади, чого доти не бувало. Так виникли сорокушаче Східне сідало, Ливарна галевина та Гоблінівська співдружність, а далеко-далеко на північному заході, поміж Срібними пасовиськими і Стоозер'ям, з'явилися Вільні галевини. Навіть на самому Багнищі за одну ніч виросла ще одна нова осада, коли небесні пірати звели свої небесні кораблі докупи.

А тим часом у Нижньому місті й Новому Санктафраксі, попри вимушене тимчасове замирення, розкол між поборниками небознавства — Сторожами Ночі та Бібліотекарськими Академіками поглибився, як ніколи.

Сторожі Ночі стояли на тому, що відповідь на кам'яну хворобу криється у зцілющій силі гроз: мовляв, Опівнічний шпиль — той самий, що увінчував санктафракську Вежу ночі, — притягуватиме електричні розряди грозових хмар, і ті розряди й знищать жахливу пошесті. Натомість Бібліотекарські Академіки не тільки вважали, що порятунок криється десь далеко в Темнолісі, а й вірили, що Опівнічний шпиль, коли в нього вдарить блискавка, принесе більше шкоди, ніж пожитку.

З часом Сторожі взяли гору. Під проводом сумнозвісного своєю brutальністю Найвищого Сторожа Орбікса Ксак-сіса вони накинули всім свою волю, попидаючи спілкою, уярмивши Нижньоміщені і загнавши Бібліотекарських Академіків буквально під землю, адже саме каналізаційні труби Нижнього і стали новим їхнім притулком.

І саме там, в одній із темних, сиріх підземних камер, де вічно крапотить згори, живе собі один непоказний, але схильний до пригод юний бібліотекарський учень. Йому тринадцять років. Він сирота. Коли нікого немає поруч, він страх любить умоститись за однією з летючих парт із мочардерева і заглибитися в який-небудь сувій-трактат, хоча це суворо заборонено носіям такого низького статусу.

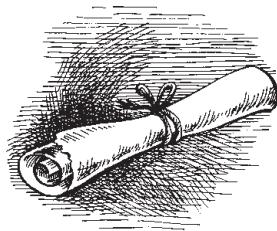
Він гадає, ніби ніхто й ніколи цього не підгледів. Яка наївність! Насправді його непослух спостережено і взято

до уваги. Навіть більше: цьому його непослухові судилося спричинити наслідки, яких ніхто й ніколи не зміг би передбачити

Темноліс, Каменосад, Крайріка. Нижнє місто і Санкта-фракс. Назви на карті.

Однак за кожною з них криється тисяча бувальщин — історій, записаних у старовинних літописах; історій, що переходили від покоління до покоління з уст в уста — та їх досі переповідаються.

Наступна оповідь — лише одна з таких історій.

• РОЗДІЛ ПЕРШИЙ •

БІБЛІОТЕКА ВЕЛИКОБУРЯНОЇ ПАЛАТИ

ний бібліотекарський учень прокинувся весь у холоднім поту. Зусебіч, відлунюючи в тунелях каналізаційної системи Нижнього міста, чулися пронизливі звуки ранкового співу рябощурів. Як ці тваринки дізnavалися, що над Нижнім сходить сонце, лишалося для Рука Човновода загадкою. Але звідкись вони це знали, і Рук був їм удячний за пробудження. Решта дев'ятнадцятеро бібліотекарських учнів, що спали в тісній опочивальні, засіпалися, заворушилися у своїх гамаках, але більш ніхто не прокинувся. Будильні ріжкі мали просурмити аж за дві години.

Рук вислизнув із гамака, хутенько вдягся і навшпиньки став скрадатися по холодній підлозі. Ось він поминув лампадку, почеплену на вологій, моховитій стіні, й від руху повітря світельце забlimало. У найдальшому гамаку замурмотів уві сні Мілвіст. Рук увесь похолов. Тільки б не попастися!

— Ради Неба, не прокидайся! — пошепки заблагав Рук, коли Мілвіст почухав собі носа. Але той тільки писнув, сердито, чи, може, злякано, перекотився на бочок і завмер.

Нарешті Рук вибрався зі спальні й пірнув у морок вузького коридору. Повітря було холодне і липуче. Чоботи заляптили по калюжах, краплі води зривалися зі стелі, їй чимало їх потрапляло йому за комір.

Коли нагорі, в Нижньому місті, дошло, підземні тунелі та труби наповнювалися водою, і бібліотекарські учні щосили намагалися не пустити води до мережі водозбігів, яку вони звали своєю домівкою. Але вода все одно слезіла крізь стіни і крапотіла з кожної стелі. Від неї сичали, а то й зовсім гасли, настінні лампи. Вода падала на матраци, на ковдри, на зброю, на одежду — та й на самих майбутніх бібліотекарів.

Рук здригнувся. У голові йому й досі відлунював сон. Спочатку з'явилися вовки, як завжди — вовки. Білогриці. Вони влавували, їхня шерсть їжа-чилася. Жахливі жовті очі палахкотіли в темному лісі...

Батько кричав, щоб він, Рук, заховався; мати лементувала. А їхній синок не здав, що йому робити. Кидався туди, кидався сюди, але скрізь

палахкотіли жовті очі й лунали уривчасті, мов гавкіт, накази людововів.

Рук насилу проковтнув слину. Так, страшний то був сон, але далі почалося щось іще гірше, куди гірше!

Ось він сам-один у темному лісі. Виття вовчої зграї людоловів помалу даленіє. Відходячи, людолови потягли з собою і його матір з батьком. Більше Рукові вже ніколи їх не побачити. Він, чотирирічне хлоп'я, загубився у безмежжі Темнолісу, і... щось наблизалося до нього. Щось величезне...

А тоді...

Тоді він прокинувся, весь скупаний у холодному поту. В вухах ляшав хор рябошурів. Достоту, як і попереднього разу, а також того, що був перед попереднім. Кошмар повертається щокілька тижнів, завжди один і той самий, — усе повертається й повертається, скільки Рук себе пам'ятав.

Кінець коридору Рук збочив ліворуч, далі — ще раз ліворуч; потім, через п'ятдесят кроків, різко взяв праворуч і опинився у низькій, тісній трубі.

Новаки вічно губилися в цих неймовірно складних лабіринтах труб і тунелів. Але Рук Човновод ще ні разу не збився з дороги. Він знав кожну цистерну, кожне приміщення, кожний риштак. Знав ще й інше: труба, якою він оце йшов, веде навпростець до Бібліотеки Великобуряної палати і, хоч він устиг помітно підрости, відколи відкрив для себе цю стежку навпростець, — через що тепер мусив згинатися та спотикатися, — все-таки сюдою можна було добрatisя найшвидше.

Вийшовши з протилежного кінця труби, Рук сторожко розглянувся довкола. Праворуч від нього губився в тінях широкий Головний тунель. “Цілком безлюдний!” — задоволено відзначив він подумки. А ліворуч — Головний закінчувався великою, багато оздобленою аркою, за якою починалася сама палата.

Рук ступив крок уперед, і серце йому затрепетало: перед ним відкрилася вся палата підземної бібліотеки. Хоча майже десять років він бачив її чи не кожного дня, щоразу це місце зворушувало його мало не до сліз.

Повітря було тепле від грубок із палахкими дровами, а від сотень вентиляторів, що тихо шамотіли своїми лопатями, віяв ніжний легіт. “Стада” летючих аналоїв, де зберігалася велика бібліотека дорогоцінних берестяних сувоїв та оправлених трактатів, легенько коливалися туди-сюди, натягуючи ланцюги, що кріпили їх до чудового Чорнодеревного мосту внизу. Прикрашений вигадливим різьбленням міст був перекинутий через усю велику склепінчасту палату, з’єднуючи дві сторони Великого Головного тунелю. Поруч нього стояв давніший Світляковий міст, а також видніли численні помости. Внизу текли води найбільшого у Нижньому місті риштака.

Рук постав хвильку при вході в палату, відчуваючи, як тепло зігриває все його тіло. Боже борони, щоб тут капотіла чи протікала десь вода — неоціненна книгоzbірня, за справу заснування та захисту якої заплатили життям стільки мудреців-землезнавців, мала бути вбезпечена від ушкод!

Рукові пригадалися слова Альквікса Венвакса, старенького вже бібліотекаря. “Затям, хлопче, — научав той, — ця велика бібліотека зберігає лише дрібку знань, прихованіх ген там, у Темнолісі. Ale її ціни нема. Ніколи не забувай, Ржу, що дехто ненавидить Бібліотекарських Академіків і піддає землезнавство сумнівам; ці негідники зрадили і переслідували нас, звинувативши у поширенні кам’яної хвороби і змусивши шукати прихистку тут, далеко від сонячного світла. Кожен трактат добуто завдяки смертельному ризикові котрогось бібліотекаря та загибелі ще котрогось, який того трактата захищав. Ale mi не здамося. Нові й нові обранці — Бібліотекарські Лицарі — мандруватимуть до Темнолісу, щоб зібрати неоціненну інформацію і примножити наші знання про Світокрай. I одного чудового дня, хлопче мій, настане й твоя черга...”

Обережно, покрадьки Рук залишив тунель і вихопився на Чорнодеревний міст, не витикаючи голови над балюстрадою. На сусідньому мосту хтось був — і хто б то воно так рано? Може, якийсь троль-тгайло підмітає сміття, тільки й того. Ale Рук не хотів ризикувати — його тут не повинен бачити ніхто.

БІБЛІОТЕКА ВЕЛИКОБУРЯНОЇ ПАЛАТИ

Мимохід він машинально рахував швартувальні кільця. А як же інакше? Кожен бібліотекарський учень робив це автоматично, бо хто переплутає, котрий летючий аналой кріпиться до котрого ланцюга, той уже довго не затримається у Великобуряній палаті.

Рукові стало вміння та досвіду непомильно втрапити до сімнадцятого аналоя, де, як він знов, зберігався один незвичайний трактат. Називався він “Студія поведінки блукай-бурмил у їхньому природному середовищі”. З усіх незліченних оправлених у шкіру праць, які тільки зберігалися в книго-збірні, то була найнезвичайніша — і з дуже простої причини.

Саме згаданому трактатові Рук Човновод завдячував своє життя. Хіба таке забувається?

Допевнившись, що троль-тягайло таки за ним не стежить, Рук ухопився за корбове колесо і став повільно його оберти. Ланка за ланкою, ланцюг накручувався на центральний вал, і летючий аналой з мочардерева дедалі знижувався. Коли він порівнявся з майданчиком для посадки, Рук перекинув гальмівного важеля через ланцюг і видерся на аналой.

— Обережно! — нервово прошепотів він, коли аналой присів і захитався. Рук плюхнув на лавку і міцно вхопився за стільницю. Йому аж ніяк не хотілося перекинутись назад і випасти в застояні води підземної річки. О такій ранній порі там ще не було жодного човняра, який би витяг його з води, а плавати він умів не краще за сокиру.

Медового кольору дерево було тепле і шовковисте на дотик. У теплих, сухих умовах бібліотечного приміщення зрубане в належний час і належно витримане мочардерево було вдвічі легше за повітря. Одначе, як то велося з усіма породами першорядної летючої деревини, найменше коливання довколишньої температури чи вологості здатне було порушити властивості мочардерева — ось чому мочардеревні аналой постійно підстрибували та тремтіли, і вміння бодай недовго висидіти на одному з них було вже мистецтвом.

— Ану облиш свої вихиляси, ти, дурна дерев'янко! — суворо звелів Рук аналоєві. Посунувся на лавці — хилитання

трохи вгамувалося. — Отак воно ліпше. А зараз трохи побудь тихо, поки я...

Примружившись на яскраву світляну кулю, звислу над аналоєм, Рук сягнув рукою і діс тав великий оправлений у шкіру том із найвищої полички летючого аналоя. То була праця про блукай-бурмил. Коли Рук поклав трактат на стільницю, в грудях йому сколихнулася знайома хвиля радості — але з домішкою ляку.

Парубійко навмання розгорнув книжку, зосередився; зініці його звузилися. Ні, він уже не сидів на летючому аналой в склепінчастій палаті глибоко під землею... Він був нагорі — *там*, у неosoсяжному, загадковому Темнолісі, де над головою саме небо і жодних стін, жодних тунелів чи стелі. Прохолодне повітря повнилося пташиним щебетом та писком гризунів...

Рук повернувся до трактата. “Їні вигуки-йодлі, якими вони спілкуються, — читав він, — призначені лише для якогось одного, конкретного, блукай-бурмила. Жоден блукай-бурмило, навіть коли йому випаде бути близче, ніж той, кого кличуть, не відгукнеться замість іншого. Тут можна сказати, що вони вдаються до чогось наче *ім’я*. Оскільки ж мені, на жаль, за всю мою трактатну подорож не випадало так близько спілкуватися бодай з одним блукай-бурмилом, аби повністю розшифрувати їхню мову, стверджувати це напевне (що блукай-бурмила називають одне одного на *ім’я*) я не вважаю за можливе.”

Рук підвів очі вгору. Його уява так виразно відтворила блукай-бурмилячий йодль, наче він колись уже чув його на власні вуха...

“Одне видається певне. Либонь, жоден блукай-бурмило не зміг би ошукати котрогось свого родича щодо своєї ідентичності, себто видати себе за когось іншого. Чи не самітництвом блукай-бурмила пояснюється така дивовижка? Оскільки їхня індивідуальна неповторність вочевидячки не походить від безіменності, на яку вони були б приречені в юрбі, то вона походить, певне, від ізоляції од такої юрби.

Що далі мене заводить моя мандрівка, то... ”

Рук знову відірвався від охайногописьма манускрипту і задивився в порожнечу. *“Що далі мене заводить моя мандрівка, то... ”* Ці слова сповнили його хвилюванням. О, як би йому самому хотілося досліджувати нескінченний Темноліс, спілкуватися з блукай-бурмилами, слухати, як вони перегукуються сумним переливчастим йодлем при світлі повного місяця...

І тут йому свінуло.

Авжеж! Рук гірко усміхнувся. Сьогодні не просто якийсь там день, не один із буднів. Сьогодні день Церемонії Оголошення! Саме сьогодні мали обрати трьох кандидатів у бібліотекарі для продовження їхньої освіти в далекому Темнолісі та на Озерному приплаві.

Рукові хотілося, страх як хотілося, щоб обрали саме його. Але він знов, що, попри підбадьорливі слова Альквікса Венвакса, цьому ніколи не бувати. Він же знайда, ніхто. На нього натрапила велика Варіс Лодд: загублений і самотній, блукав він по Темнолісові. Чи, принаймні, так йому сказали. Саме Варіс, дочка Великого Бібліотекаря Фенбрұса Лодда, була авторка трактату, що його Рук тримав оце в руках.

Коли б вона не перебувала тоді в Темнолісі, вивчаючи там блукай-бурмил, вона б ніколи не надибала на загублене дитя, що, вважай, не мало й пам'яті. Бо тільки й пам'ятало, що своє ім'я — та ще раз у раз повертається отої кошмар про людоловів з вовками і...

Атож, Рук Човновод і справді завдячував своє життя оцюому трактатові у шкіряній оправі.

Варіс Лодд принесла його до каналізаційної системи Нижнього міста — разом зі своїм трактатом про блукай-бурмил — і залишила тут, аби його виростили учні, що вчилися на бібліотекарів. Альквікс Венвакс, старий професор-бібліотекар, подружився з сумовитим, самітним хлопчиком і робив для нього, що тільки міг, але Рук добре усвідомлював, що сирота без будь-яких родинних зв'язків ніколи не виб'ється з учнів у бібліотекарі. Йому судилося довіку зоставатися у великий бібліотечній палаті, доглядаючи летючі аналої та обслуговуючи професорів і їхніх учнів.

Чого аж ніяк не можна сказати про Фелікса... Хлопець сам собі усміхнувся. Якщо вже йому, Рукові, зась до Озерного приплаву — то хоч Фелікс туди потрапить!

Фелікс Лодд був менший брат Варіс Лодд — менший, але вже зовсім не маленький. Як на свій вік, він був високий і плечистий, справжній богатир. Завжди веселий, негніливий, Фелікс брак кмітливості надолужував природженою еликодушністю.

Фелікс, також учень, надумався доглянути маленького сирітку, якого знайшла сестра. Рукові часом видавалося, ніби Фелікс чує себе винним через свою сестру (яку обожнював), бо вона просто полишила Рука серед учнів: дбай про себе, як можеш. Та це все пусте. Вони були друзі, просто нерозлийвода. Фелікс давав одкоша учням, що пробували зачепити Рука, а Рук виручав Фелікса в науках, які старшому хлопцеві давалися тяжче. З них двох була сильна спілка. І ось винагорода за мозольну працю: Фелікс належав до тих, кому найбільше усміхалося бути обраними для завершення освіти в Темнолісі та на Озерному приплаві. Рук тим вельми пишався. Одного чудового дня він, можливо, сяде за цей аналой і візьме до рук Феліксів трактат...

Він узяв том Феліксової сестри і вже потягся рукою, щоб поставити його на місце на найвищій поличці, аж на всю велику палату розлігся сердитий рев:

— Гей, ти там!

Рук похолов. Невже його помітили?! Ні, тільки не сьогодні! Далебі, то хтось кричить на троля-тягайла на Світляковому мосту.

— Руку Човноводе!

Рук аж застогнав. Відновивши рівновагу, він обережно поставив трактат на місце і поволеньки обернувся. І аж тепер усвідомив, на яку піднявся висоту. Ще коли він вила-зив на аналой, страшенно розгойдавши летючого столика, гальмівний важіль, либонь, зсунувся, бо ланцюг, на якому тримався аналой, виявився весь розкручений. Рук опинився в пастці — на летючому аналої, що колихався аж під самим склепінням, вище за решту аналоїв. Не дивно, що його заскочили. Відтак він глянув униз — і проковтнув гіркий клубок. Чому, чому саме Ледмус Сквінкс мав спіймати його на гарячому?

Внизу стояв оглядний чолов'яга з червоними очицями та кущуватими бачками. Сквінкс був одним із кількох бібліотечних професорських помічників і великим причепою. Його не любили, і то не без підстав, бо Ледмус Сквінкс славився своєю пихою та марнославством. Він любив лад і затишок, а ще, постарівши, відкрив у собі виразний нахил шалатися, де т реба й не треба, трусячи своїм дедалі грубішим салом.

— Ану спускайся! Мерщій! — гаркнув він.

Рук безпорадно дивився на червонопикого гладуна. Той с тояв, узявши руки в боки, і губи йому кривила глузлива посмішка. Обидва знали, що Рукові не спуститися без помічникової підсобки.

— Я... я не можу, пане!

— Отже, по-перше, тобі не випадає там

с ідіти, чи не так? — зловтішно запитав Сквінкс. Рук похнюпився. — Чи не так? — проскрипів професорський помічник.

— Н-не випадає, пане, — обізвався Рук.

— “Не випадає, пане!” — перекривив його Сквінкс. — Ти не повинен був туди залазити. Чи ти хоч знаєш, скільки правил і приписів ти порушив, Руку? — Він звів лівицю і почав лічити на пальцях. — По-перше, летючі аналой не можна використовувати в часовому проміжку між гасінням світла та сигналом будильного ріжка. По-друге, летючими аналоями не можна користуватися, якщо немає ще когось, хто пускав би в рух корбу. *По-третє, хоч би там що*, — просичав він, виразно карбуючи кожне слово, — *бібліотекарський учень не повинен залазити на летючий аналой*. — Він погрозливо осміхнувся. — Чи треба ще продовжувати?

— Ні, пане, — відповів Рук. — Прошу в ібачення, пане, але...

— Сиди тихо! — урвав Сквінкс. Тепер він зосередився на корбовому колесі й усе крутив і крутив його, гучно пихкаючи, аж поки летючий аналой опинився на рівні посадкового майданчика. — А тепер вилазь! — звелів він.

Рук ступив на Чорнодеревний міст. Сквінкс схопив його за обидві руки і шарпнув до себе, аж учень і помічник професора мало не стукнулися носами.

— Я не потерплю такого непослуху! — загримів Сквінкс. — Такої непокори! Такого кричущого нехтування правил! — Він глибоко вдихнув повітря. — Твоя поведінка, Руку, абсолютно неприйнятна. Як ти посмів бодай подумати про те, щоб читати бібліотечні трактати! Їх писано не для таких, як ти. — Помічник професора неначе випльовував слова зневаги. — Ти! Простий бібліотекарський учень!

— Але ж... але ж, пане...

— Мовчати! — вереснув Сквінкс. — Спочатку я спіймав тебе на порушенні найсуворіших бібліотечних правил, а тепер ти ще дозволяєш собі нахабно огризатися! Невже немає меж твоєму зухвальству? Я запроторю тебе до карцеру! Звелю закувати в кайдани і відшмагати. Я тебе...

— Щось сталося, Сквінксе? — урвав його чийсь немічний, але владний голос.

Помічник професора крутнувся на місці. Рук підвів очі. Біля них стояв Альквікс Венвакс, старенький професор-бібліотекар. Кістлявим пальцем він поправив окуляри в себе на носі й свердлив поглядом помічника професора.

— Кажу, щось сталося, Сквінксе? — перепитав він.

— Нічого такого, з чим би я не дав собі ради, — відрубав Сквінксе, випинаючи груди.

— Радий це чути, Сквінксе, — кивнув головою Альквікс. — Вельми радий. — І, помовчавши, додав: — Хоча дещо мене таки непокоїть.

— Що ж саме, пане? — запитав Сквінксе.

— Ба! Щось тут мені причулося, — провадив Альквікс. — Щось про карцери та заковування в кайдани. А також... про що ж воно пак іще? Ага, про шмагання!

Сквінксове і так червоне одутле обличчя тепер аж побуряковіло, і з усіх пор повиступали краплини поту.

— Я... я... я... — тільки й пробелькотів він.

Професор посміхнувся.

— Далебі, було б зайвим нагадувати вам, Сквінксе, що ви як *помічник* професора не маєте права присуджувати покарання. — Він замислено потер своє праве вухо. — Ба, як на мене, самі такі намагання є карною провиною...

— Я... я... себто я не мав наміру... — гарячково пролопотів Сквінксе, і Рук мусив закусити спідню губу, аби не за сміятився. Втішно було бачити, як принижено намагається викрутитися цей задира професорський помічник. — Але ж, пане, — обурено запротестував Сквінксе, трохи зібравши думки. — Цей хлопець порушив усі можливі правила! — Голос його зазвучав певніше. — Я спіймав його на гарячому, коли він сидів нагорі, на летючому аналої, і читав. Читав! Читав академічний трактат! Та він...

Альквікс обернувся до Рука.

— Що... що ти робив? — грізно запитав пан професор. — Ну, це міняє справу, чи не так? Подумати тільки: читав!

І, обернувшись до помічника професора, що весь аж сяяв з утіхи, додав: — Я розберуся, Сквінкс. Можете йти.

Оглядний Ледмус Сквінкс подибуляв собі геть, а Рук неспокійно чекав, коли ж Альквікс зверне увагу на нього. Пан професор і справді виглядав страх сердитим. Таке було зовсім на нього не схоже, і Рук подумав, чи не зайшов він задалеко цього разу. Однаке, коли пан професор нарешті повернувся до учня обличчям, в очах його мерехтіли веселі вогники.

— Руку! Руку! — докірливо мовив старий. — Знову допався до трактатів, га? Що ж нам тепера з тобою робити?

— Даруйте, пане, — залебедів Рук. — Просто мені...

— Та знаю, Руку, знаю, — відмахнувся пан професор. — Жадоба знань — могутня сила. Але надалі... — Він замовк і скрущно похитав головою. Рук затамував подих. — Надалі, — повторив Альквікс, — просто не попадайся!

І захихотів. Рук засміявся слідом за ним. Та за мить професорове обличчя знову споважніло.

— Власне кажучи, ти мав би бути не тут. Доступ до летючих аналой закрито. Чи ти забув, що сьогодні — Церемонія Оголошення?

І тут у підземній палаті залунали ріжки. Сьома ранку!

— Ой, ні! — простогнав Рук. — Нині Феліксів великий день, а я йому пообіцяв, що допоможу до нього приготуватися! Я не маю права його підвести.

— Вгамуйся, Руку, — мовив пан професор. — Наскільки я знаю Фелікса Лодда, він ще й досі задає хропака у своєму гамаку.

— Отож бо й воно! — вигукнув Рук. — Я сказав, що розбуджу його!

— Ти обіцяв його розбудити? — мило всміхнувся пан професор. — Ну, то біжи. Як поквапишся, то ви обидва ще поспієте сюди вчасно.

— Дякую, пане професоре! — видихнув Рук і чкурнув через міст.

— Егей, Руку! — загукав услід йому Альквікс. — Ще одне: не забудь трохи причепуритися, хлопче!

— Не забуду, пане! — пообіцяв Рук. — І ще раз дякую, пане!

Ажось Буряна палата вже позаду — він стрибнув уніз і пірнув у вузьку трубу. Щойно парубійка знов огорнула темрява, настрій його теж потъмарився.

Знов ожили спогади про нічний кошмар: гарчання лісових вовків та вигуки людоловів. І жахливе, моторошне відчуття цілковитої самотності...

Гай-гай, Фелікс піде, і він знову залишиться сам-один. Гадючкою заповзла у мозок прикра думка: “А що, коли Фелікса не оберуть? Що, коли він проспить, і...”

— Ні! — гунув Рук кулаком собі в скроню. — Ні! Фелікс мій друг!

· РОЗДІЛ ДРУГИЙ ·

ПІДЗЕМНІ НЕТРИЩА

ідсунувши дверну завісу з товстої волорожачої шкури, Рук увійшов до спальні свого товариша. На відміну від вологої та вбогої спальні бібліотекарських учнів, це приміщення було тепле і залишне, адже Фелікс Лодд користувався усіма перевагами підмайстра. У грубці в кутку палахкотіли дрова, на стінах висіли вовняні килими, а підлога була встелена солом'яними матами. Ріжки якраз просурмили останній сигнал усім вставати, коли Рук підійшов до гамака з клаптиковою ковдорою замість матраца, з пухкими подушками і теплими котами.

Рук глянув на друга. Той мав такий задоволений, безжурний вигляд, ніби, — це підказувала й усмішка, що торкала кутики його вуст, — йому снився приємний сон. Чи ж не сором будити такого щасливця?

— Феліксе! — стурбовано гукнув Рук, термосячи друга за плечі. — Феліксе! Вставай!

Фелікс ураз розплющив очі.

— Що таке? — Він глянув угору. — Руку, це ти? — Тоді усміхнувся і ліниво потягся. — Котра година?

— Ми спізнююємось, Феліксе... — почав Рук.

— А мені снився предивний сон, — урвав його Фелікс. — Я літав, Руку. Ширяв понад Темнолісом! Ти тільки уяви собі! Літав високо-високо у чистому небі! Відчуття фантастичне... Піке сюди! Піке туди! Аж верховіття дерев черкаю... А тоді попав у вихор — і пішов у штопор. — Очі йому змузилися. — Либонь, тієї миті, як ти мене розбуркав.

Рук похитав головою.

— Невже ти забув? — спитав.

— Забув про що? — позіхнув Фелікс.

— Про те, який сьогодні день! Сьогодні ж Церемонія Оголошення!

Фелікс вискочив з гамака, порозкидавши подушки та подушечки і перевернувши невеличку візерунчасту лампаду.

— Церемонія Оголошення! — вигукнув він. — А я думав, вона щойно взавтра! — Хлопець сердито роззирнувся по спальні. — А щоб воно запалося, це дурняче місце! — закричав він, висмикуючи своє в branня з важкої свинцово-дерев'яної скрині, що стояла під гамаком. — Ні тобі р анку, ні тобі вечора. Як можна стежити за часом у цій ямі?

— Та ти не хвилюйся! — заспокоїв друга Рук. — Още тільки щойно прозвучав останній ріжок. Якщо поквапимося, то ще встигнемо на Світляковий міст перше, ніж Професор Темрявознавства почне читати присягу — хоча всі найкращі місця тим часом дістануться іншим.

— Та начхати мені на ті місця, — огризнувся Фелікс, силкуючись розплутати вузол на поясі свого однострою. — Я вже стільки чекав на ту Церемонію Оголошення! Я помру, я кіцо не вирвуся мерщій із цих набухлих водою риштаків і не відчуло подиху вітерцю на своєму обличчі, не вдихну чистого, свіжого повітря...

— Дай-но я, — запропонував Рук і, забравши пояса у друга з рук, вміло розплутав вузол. Тоді вручив пояса Феліксові, що пихотів, нацуплюючи на себе важке в branня старшого учня.

Рук сумовито всміхнувся. Це ж бо востаннє йому випадає нагода виручити друга з якоїсь халепи, адже сьогодні Професор Темрявознавства неодмінно має оголосити, що Фелікс Лодда посилають до Озерного приплаву для завершення освіти. А там уже Феліксові доведеться самому дбати про себе: пильнувати, щоб учасно здати роботу, щоб одежда була чистенька та охайна і щоб не проспати важливих подій. Там не буде коло нього Рука, щоб його доглянути.

Але там, на Вільних галевинах, Фелікс неодмінно заведе собі купу нових друзів, бо, хоч би де він обертався і хоч би до чого брався, він завжди опинявся в центрі уваги і ставав загальним улюбленицем. Достоту, як і його сестра ще раніше, Фелікс подастися по свою велику пригоду і здобуде собі славне ім'я там, у світі сонця та свіжого повітря. А він, Рук, зостанеться сам-один...

Нарешті Фелікс підперезався і ступив крок назад. Рук оглянув його з голови до п'ят. Він уже вкотре чудувався, дивлячись на друга: ще кілька хвилин тому Фелікс хропів, хоч коти гармати, а тепер стоїть перед ним такий величний у своєму церемоніальному вбранні, наче не кілька хвилин, а кілька годин пішло у нього на святкове чепуріння.

— Ну, як я виглядаю? — запитав Фелікс.

— Хоч куди козак! — усміхнувся Рук. — Ти пройдеш!

— Хвала Землі й Небу! — мовив Фелікс і, взявши два ліхтарі, дав один Рукові. — Гаразд, ходімо вже. До Світлякового! На мене ж бо чекатимуть.

— Тихо, Фелікс! Дай прислухатися...

Рук обережно наблизився до входу в тунель і махнув Феліксові рукою, щоб той не ворушився.

— Здається, я щось почув, — прошепотів він. Тоді підняв ліхтаря і показав на вузьку трубу праворуч, де капотіло. — Там, усередині.

Фелікс підступив ближче. Очі його прищулилися.

— Як ти гадаєш, то не... мордобрил? — запитав він.

— Саме так мені й здалося, — тихо підтверджив Рук.

Фелікс кивнув головою. Можна було не сумніватися. Ніхто краще за Рука не міг визначати незліченних паразитів та хижаків, що тайлися в каналізаційних нетрищах. Фелікс добув свого меча з піхов і, твердою рукою відштовхнувши Рука вбік, рішуче подався до труби.

— Але ж, Фелікс... — мовив Рук, похнюплено чвалаючи за другом. — Як же церемонія?

— Зачекає, та й квит! — відказав Фелікс. — Це важливіше.

І рушив трубою. На розпутті став, трохи прислухався і знову рвонув уперед. А Рук щосили намагався не відставати.

— Зажди хвилинку, — заблагав він, коли Фелікс кинувся за третій закрут. — Фелікс...

— Заткнися, Руку! — шикнув Фелікс. — Якщо мордобрил удерся до нашого кварталу з Кам'яністого, то всі ми тепер у небезпеці.

— Чи не краще б доповісти про нього та й хай із ним морочаться патрулі? — запропонував Рук.

— Каналізаційні патрулі? — пирхнув Фелікс. — Тамта жменька нікчем не годна навіть від пацюків відігнатися — де вже їм до вматерілого мордобрила, що вийшов на полювання!

— Але ж...

— Тсс!

Фелікс зупинився на розтоці, де перетинались аж п'ять тунелів, і пригнувся. Тут було холодно й вогко. Навкруги лунко цяпала вода.

— Він там! — прошепотів Фелікс.

Рук схилив голову набік. Так, і він теж почув: потвора дихала з тихим присвистом чи то сичанням і чап-чап-чап! — човгала своїми лапами. Мабуть, чимала тварюка!

Піднявши ліхтаря, Фелікс подався на ті звуки в супротивний тунель. Рук — за ним. Він тремтів від хвилювання. Ану ж Фелікс має слухність? Ану ж мордобрил і справді вийшов пошукати свіжої крові?

Мордобрили, що гніздилися в каналізаційній системі Нижнього міста, могли впадати в лютъ, коли їх загнати в безвихідь, але назагал були не такі агресивні, як їхні родичі з Багнища. Можливо, до цього спричинявся брак прямого сонячного проміння, а може, давався взнаки незвичний тутешній харч, адже каналізаційних рябощурів, яких пожирали мордобрили, розплодилося без ліку, та ще й були вони вельми гладкі — не те, що нечисленна й кощава риба з Багнища. Хай там як, а каналізаційні мордобрили сиділи собі тихенько і на людей не нападали. Ale час від часу в котромусь із них прокидалася невтоленна жадоба крові, й тоді така потвора впадала в центральні, найбільші труби, шукаючи собі якоїсь більшої здобичі. То було полювання на людей, на людську кров. Учні розповідали сотні бувальщин про те, який переполох могли зчинити такі мордобрили.

— Сюди! — суворо кинув Фелікс, різко повернувшись праворуч. — Я його нюхомчую!

— Ale ж, Феліксе, — запротестував Рук. — Цей тунель...

Фелікс не звернув уваги на його слова. Він був певен: до потвори палицею докинути, і час уже на неї нападати. Виставивши свого меча вперед, мов багнета, Фелікс погнав тунелем. Він хотів раз і назавжди вибавити підземну людність від лихої потвори, якій зажадалося напитись бібліотекарської крові.

Рук відчайдушно намагався не відстати. Підвів голову — аж Фелікс уже добігає до кінця тунелю!

— Обережно, Феліксе! — закричав він. — Це глухий... ой! — скрикнув хлопець, послизнувшись і падаючи на дно тунелю. — Глухий кут! — пробурмотів він собі під ніс.

Рук насилу звівся на ноги.

— Феліксе? — гаркнув він.

Тоді вдруге, уже голосніше: — Феліксе! — І знов ніхто не озвався. — Феліксе, що там?..

— Він має бути десь тут! — долинув нарешті Феліксів голос, у якому розчарування змінилося гнівом.

— Феліксе! — закричав Рук. — Тримайся! Я йду...

Трохи накульгуючи, він щодуху кинувся на звук Феліксового голосу. З кожним видихом з його рота вихоплювалася хмарка пари. Вода крапотіла за комір. Він вихопив з піхов кинджала.

— Феліксе, з тобою все гаразд? — стривожено запитав.

— Глухий кут, — похмуро зронив Фелікс. — Де ж він подівся?

Рук подолав останні п'яді тунелю і заглянув у цистерну в його кінці. Фелікс стояв віддалік, спиною до Рука.

— ФЕЛІКСЕ! СТЕРЕЖИСЬ! — гаркнув Рук. — ВІН НАД ТОБОЮ!

Фелікс умить обернувся. Приглянувся до тіней над своєю головою і переконався, що дивиться просто в жовті очі та червону слиняви пащу мордобрала!

То була величезна тварюка — з роздутим черевом, довгим товстим хвостом-нагаєм і шістьма близько посадженими кінцівками. Вона висіла, причепившись до стелі: тіло напружене, пазурі-ножаки блискотять...

— Ну-бо, стрибайте сюди, ваша бридка потворносте! — крізь зціплені зуби виклик Фелікс.

Носові хоботки потвори затріпотіли, довгий лискучий язик облизав губи. Очі в мордобрала прищулилися. Він позадкував, готовий щоміті стрибнути.

Фелікс погрозливо замахав мечем.

— Стережи вихід, Руку! — гукнув він. — Цей не втече!

Рук зачайвся при виході з труби. Він міцно стискав руків'я кинджала, хоча не міг не думати: його зброя — нішо супроти тридцяти жахливих лез-пазурів, якщо потвора й спра в ді на нього нападе.

Не спускаючи ока з Феліксового меча, мордобрил відступав. Він поволеньки задкував по стелі: чап-чап-чап... Прямував він до виходу, себто просто на Рука.

— Усе гаразд, Руку, — запевнив друга Фелікс. — Я його вб'ю. Ти просто стій спокійно, і...

Тут мордобрил відірвався від стелі, перекрутися в повітрі й приземлився просто перед Руком. Потвора хижо витріщилася на хлопця, гучно сопучи хляпавками-хоботками і гнівно пирхаючи.

Фелікс перескочив через цистерну, рубаючи повітря мечем. Рук наставив кинджала і не відступав — але за мить могутній удар хвоста-нагая відкинув його набік. Він важко брязнув об кам'яну підлогу. Мордобрил промчав повз нього у відкритий тунель.

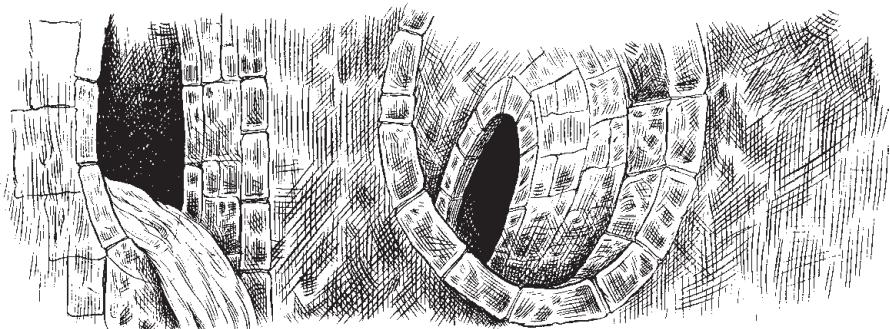
— Не дай йому втекти! — ревів Фелікс.

Рук насилу зіп'явся на ноги і кинув кинджала мордобрилові навздогін. З гострим др-р-р!лискуче лезо, падаючи дугою, відтяло довгого хвоста — мордобрилів хапальний пристрій — і вп'ялося потворі в стегно правої задньої ноги.

Мордобрил зупинився як укопаний, і завив із пекельного болю. А тоді обернувся, і Рук відчув, як чудисько пропекло його своїм лютим поглядом.

— Добра робота, Руку, — похвалив його ззаду Феліксів голос. — А тепер геть з дороги, хай я його доб'ю!

Та мордобрил, хоч і калічний, здавалося, і на п'ятьох лапах рухався ані крихти не забарніше, ніж на шістьох. Поки

Фелікс ступив десяток великих кроків, чудовисько вже досягло кінця тунелю і щезло.

— Начувайся! — грізно закричав йому вслід Фелікс. — Цього разу ти втік, але наступного вже не відкрутишся! Кладу голову до пня, лихий мій друже!

Рук копнув відтятого хвоста носаком чобота. Коли то він буде, той “наступний раз”? Адже ж Фелікса мали послати до Озерного приплаву, а там йому буде зовсім не до кровожерних мордобрилів.

Аж тут здаля, з глибини підземних трубних нетрищ, долинули вітальні гуки юрби. Луна пішла гуляти тунелями, заглушивши цяпання води. Фелікс обернувся до Рука.

— Церемонія Оголошення! — вигукнув він. — Уже почалася! Хутчій, Руку, нам треба поквапитися. Якщо я не почує, як оголосять мое ім’я, я цього не переживу!

На ту хвилю хлопці вже досягли кінця вузької трубы. Фелікс глянув ліворуч, відтак праворуч — у сусідній тунель.

— Здається, нам ліворуч.

— Ні, — заперечив Рук, — звертаймо праворуч. Так буде швидше. — І кинувся в тунель праворуч, гукнувши Феліксові: — Йди за мною!

Ось Рук ковзнув у занедбану неосвітлену трубу, що відкрилася по ліву руку. Фелікс не відставав від нього. Труба була стара, потріскана, на її дні стояли калюжі, валялося всяке сміття, половняк. Товсте й липке павутиння нічних павуків обліплювало обличчя двом хлопцям, що, спотикаючись, чалапали по калюжах.

— А ти певен, тъху, що це правильний шлях? — висловив сумнів Фелікс, випльовуючи з рота осоружне павутиння. — Щось я вже не чую криків юрби.

— Просто всі помовкли, — пояснив Рук. — Твій батько вже, певне, виголошує свою промову. Довірся мені, Фелікс. Чи ж я коли тебе підводив?

— Hi, — похитав головою Фелікс. — Hi, Руку, ти ніколи мене не підводив. Ба, мені тебе бракуватиме.

Рук не відповів. Через гіркий клубок у горлі він не міг і словавимовити.

— Таки твоя правда! — вигукнув Фелікс за мить, коли до їхньої труби проник глибокий, гучний голос Великого Бібліотекаря. — Цей голос я пізнаю хоч де.

— Ласкаво просимо! — вигукував Фенбрус Лодд. — Ласкаво просимо до Бібліотеки Великобуряної палати вчених бібліотекарів усіх течій та напрямків — у цей день, з нагоди Оголошення...

— Звук такий, наче ми вже зовсім близько, — зауважив Фелікс.

— Не “наче”, а таки й справді близько, — віправив Рук. — Ща трохи і... Ну от, ми й прийшли.

Він шмигнув до ширшої труби, яка за п’ятдесят ступнів раптом вивела їх у Великий Головний тунель. Рук полегшено зітхнув. Обійшлося! Просто перед ними розкрилювалась арка входу до Великобуряної палати.

— Ходім, ходім, — понуро буркотів Фелікс. — Либонь, самі стоячі місця й лишилися.

Рук задивився на великі юрби, на всіх, хто зібрався на Церемонію Оголошення. Вони розтікалися з Великобуряної палати, шукаючи кращих місць.

— Як пощастить, шаснемо за двері, — сказав він.

— Завиграшки, — запевнив Фелікс. — Ану побережіть спини! — закричав він добродушно. — Дорогу підмайстрові з призначенням до Озерного приплаву!

· РОЗДІЛ ТРЕТИЙ ·

ЦЕРЕМОНІЯ ОГОЛОШЕННЯ

 Великобуряній було незвичайно тепло — стільки напхалося до великої палати люду. На Чорнодеревному мосту ніде було яблуку впасті, а ще ж стільки гав тулилося до окремих містків-помостів, стільки гойдалося на вертких летючих аналоях! Незабаром і Фелікс, і Рук уже обливалися потом, а інша намокла одежда парувала.

Пропхавшись наперед крізь юрубу, що заповнила Чорнодеревний міст, Рук і Фелікс видерлися на нижню поперечку різьбленої балюстради і задивилися на менший Світляковий міст. Внизу під ними вода майже не текла, бо давно вже не було бучних дощів нагорі, а на плесі рясніли човни та плоти, які мало не черпали бортами воду, бо й на них повно було глядачів, а човнярі утримували суденця на місці довгими жердинами з гаками.

— Вони всі там, — зауважив Фелікс, повівши підборідям у бік подіуму на Світляковому мосту.

Рук кивнув головою. Обабіч промовного балкону Великого Бібліотекаря, звідки Фенбрус Лодд звертався до юрби,

сиділи у кріслах з високими спинками Професори Світловізнатства й Темрявознавства — Ульбус Веспіус і Таллус Пенітакс. Обидва були колись небознавцями, але потім, обурившись поведінкою Сторожів Ночі, вирішили пов'язати свою долю з Бібліотекарськими Академіками. А вже обабіч цих двох сиділи, по шестero з кожного боку, старійшини бібліотеки.

Голос Фенбруса Лодда лунав по всій принишклій палаті.

— Ще ніколи Раді Трьох не було так нелегко вибрати майбутніх мандрівників до Озерного приплаву. І не за браком, зауважмо, підхожих кандидатів, а швидше навпаки. Кожен з ваших бібліотечних старійшин висував свого чудового претендента і наводив слушні аргументи на його користь...

Рук окинув поглядом усіх дванадцятьох достойників, одного за одним. Їхні кар'єри зasadничо різнилися між собою. Декотрі були близкучі землезнавці, що повернулися з вигнання, аби допомогти новій підземній бібліотеці стати

на ноги; інші — видатні небознавці, що подібно до самих Професорів Темрявознавства і Світлознавства перейшли на бік супротивника, коли превражі Сторожі Ночі запанували в Санктафраксі. Але в декого з них минуле було книгою за сімома замками. Руків погляд упав на Альквікса Венвакса. Добрий професор, що взяв хлопчину під своє крило, належав якраз до третіх. Його минуле повивала непроникна таємниця.

— Як і щоразу, — провадив Великий Бібліотекар, — ми звели цей короткий список до трьох осіб, яких ми, Рада Трьох, визнали, зрештою, найпідхожішими для поставленого перед ними завдання...

Рук крадькома зиркнув на Фелікса. Обличчя його друга променіло палким сподіванням. Удвох вони не раз обговорювали, що означає стати обранцем. Спершу подорож: через Нижнє місто, через Велику дорогу Багнищем і через Темноліс, — здійснити яку допоможуть вірні друзі бібліотекарів. Потім, після періоду напруженого навчання (про яке Фелікс згадував зазвичай скромовкою), — побудова власного літального пристрою. І ось нині Феліксові мрії-сни про польоти мали нарешті справдитися!

— ...не тільки святе, а ще й тяжке, — не вгавав Великий Бібліотекар, але вже тихішим голосом. — І вкрай небезпечне. Ті з вас, хто сподобився вибору, муситимуть боротися з самовпевненістю, найгіршим своїм ворогом. Вам доведеться завжди бути насторожі. Зовнішній світ — небезпечне місце.

Тут Руків погляд стрівся з очима Альквікса Венвакса. Професор ледь помітно кивнув головою бібліотекарському учневі, ѹ Рук відповів йому в той самий спосіб, сподіваючись, що старий не помітить, як спалахнули в нього щоки. До нього дійшли чутки, що професор має намір узяти Рука, як хлопець підросте, до себе своїм постійним особистим помічником. Рук знов, що мав би бути вдячним, адже це, зрештою, саме те, про що мріє більшість бібліотекарських учнів. Але вже сама думка, що доведеться весь вік пронидіти в задушливих підземних нетрищах тунелів та камер, куди

ніколи не зазирає сонце, здавалася хлопцеві безпросвітним страшним сном.

— Отже, любі дослідники Свіtokраю, ви, що всі як один зібралися тут, — провадив Фенбрус Лодд із пафосом, гідним такої вроочистої події, — настав час зробити Оголошення!

Палата затамувала подих. Тільки й чути було, що тихе, далеке цяпання, яке відлунювало попід склепіннями, та ще хурчали, мов билися великі крила, лопаті вентиляторів. Очі кожного прикипіли до сувою, якого саме розгортає Великий Бібліотекар Фенбрус Лодд.

— Першим Бібліотекарським Лицарем обрано Стоба Луммуса! — оголосив він.

Бібліотекарські підмайстри привітали цю вість оплесками та віншувальними вигуками, традиційним своїм: “Гей-гей-гей!”; професура ж лише схвально закивала головами. Оскільки Стоб Луммус мав близьку успіхи в науці, його обрання не подивувало напутників — хоча двоє чи троє з присутніх тут старіших, мудріших академіків не пропустили нагоди зазначити, що Стоб переконається вже незабаром: самої

бібліотечної мудрості не досить для успіху.

Рук із Феліксом глянули вниз і побачили кремезного парубійка з широкими плечима та густою чорною кучмою на голові, якого товариші взяли на плечі.

— Ото, певне, він, — мовив Фелікс, пильніше придивляючись до першого обранця. Йому стало трохи тривожно, що не його, Фелікса, назвали першим. — Стоб Луммус, — здвигнув він плечима. — Щось не чув я про такого...

Рук насупився.

— Зате я, здається, чув, — зронив він задумано. — Він зі Східних околиць, із самої глущини. Чи не син отого великого сторожа з каналізаційного дозору — пригадуєш, із рубцем на щоці?..

— Син сторожа, кажеш? — перепитав Фелікс. Був час, коли інші підмайстри звинувачували його: користаєшся, мовляв, з високого становища свого батька, що обіймає найвищу посаду. Фелікс із ними не погоджувався. Те, що він син Великого Бібліотекаря і брат славетної Варіс Лодд, мало хіба що один наслідок: усяк сподівався від нього чогось надзвичайного. Мовляв, йому слід у всьому мати вдвічі вищі показники, ніж решті. Іноді він просто не уявляв, що таке йому до снаги. Часто помічав розчарування в очах своїх учителів. Тільки Рук і далі плекав непохитну віру в свого друга.

— Тепер твоя черга! — шепнув він.

Фелікс кивнув головою, але нічого не відповів. Ще не встиг Стоб Луммус дійти до помосту, як Фенбрұс Лодд удруге підніс сувій до очей. Уся палата знову принишкла — Великобуряна аж бриніла від напруженого очікування.

— Другим Бібліотекарським Лицарем обрано... — Фелікс насили проковтнув слину, а Рук закусив спідню губу. — ...обрано Магду Берлікс!

Здавалося, вся палата разом глибоко втягla у себе повітря, а тоді вражене “Ax-x-x!” пішло гуляти по Великобуряній, відбиваючись від стін та склепінь. А ще за мить, коли названа дівчина показалася всьому зібранню, воно враз розкололося на дві частини. Одна половина піднесла руки й заплескала в долоні, а друга так і не вийняла рук із кишень — ці, другі, здивовано перезиралися між собою.

Тим часом Магда Берлікс, висока дівчина з проникливи-ми зеленими очима і трьома товстими косами, перебувала в одному з човнів. Її підняли на Світляковий міст, де вона стала обіч Стоба Луммуса.

Хтось із задніх лав зневажливо свиснув, але оплески заглушили той свист, а голос із боку Головного тунелю зикнув:

—Ще одна Варіс Лодд!

Хто був за цю кандидатуру, загукав щось схвальне, а хто був проти — прикусив язика, бо як тепер відкинеш обрання Магди Берлікс, не засудивши заодно й найкращої, найхоробрішої, найрозумнішої зі сподоблених будь-коли звання Бібліотекарського Лицаря?

Фелікс дивився просто перед себе, тамуючи слози.

Чи ж годиться йому не пройти — йому, хто має такого батька і таку сестру? I все ж таки: а що,

коли не пройде? Як потім датися людям на очі? Він обернувся до Рука і смикнув тамтого за рукав.

— Правда ж, я не пройду? — запитав. — Правда ж, Руку? Мого імені не назвуть...

— Назвуть! — запевнив Рук. — Таж тут ніхто тебе, Феліксе, не заломить! Ніхто не поборе тебе, не поб'є навкулачки. Ти найкращий у боюна мечах. I в торохболі та параджустингу...

Фелікс похитав головою.

— Натомість наука тягне мене донизу, — поскаржився він. — Завжди так було. Навчання. Запам'ятовування. Без твоєї допомоги я б і того, що маю, не здобув.

— Дурниці! — твердо заперечив Рук. — Зрештою, нашо здалися книжки тому, хто б'ється так хвацько, як ти?

— Мабуть, твоя правда, — кивнув головою Фелікс. Відтак запитав, помовчавши і свердлячи Рука поглядом: — Як ти гадаєш, по-дурному я поводжуся?

— Ні, не по-дурному, — запевнив Рук. — Але ти непокоїшся намарне. Є одна цілком очевидна причина, чому досі не назвали твого прізвища.

— Є? — не повірив Фелікс.

— Авжеж! — усміхнувся Рук. — Найкраще лишають на закуску.

І втретє уся Великобуряна принишкла в очікувальній тиши. Великий Бібліотекар погладив свою густу кошлату бороду і знов зазирнув до сувою.

— Третім Бібліотекарським Лицарем обрано... — Фенбрұс Лодд замовк і роззирнувся довкола; на коротку мить його погляд зупинився на тому місці Чорнодеревного моста, де стояли двоє друзів.

Рук сумно зітхнув. Ось воно! Зараз прозвучить Феліксове ім'я, а це означатиме розлуку їх двох, що росли, мов брати. Чи не навіки це буде розлука? Фелікс вирушить до Озерного приплаву цього ж таки вечора, а він, Рук, так і лішиться скніти під землею.

— Мені тебе бракуватиме, — прошепотів він.

— А мені тебе, — так само пошепки відповів Фелікс.

Фенбрұс Лодд знову встремив носа в сувій.

— ...обрано...

Уся велелюдна громада як один затамувала подих. Великий Бібліотекар прокашлявся і, знов відірвавшись поглядом від документа, нарешті доказав:

— ...Рука Човновода.

На мить у Великобуряній палаті запала мертвецька тиша. Ніхто — жодна жива душа! — не повірив своїм вухам.

Рук Човновод?

Таж цей хлопчина навіть не підмайстер! Простий бібліотекарський учень — та й годі. Доглядає аналої, крутить ланцюги... Як можна таку нікчемну особу сподобляти такої високої честі? Неймовірно. Нечувано...

Глухе ремство наростало — і ось уже ціла палата обурено загомоніла, заревла. Містки та мости задрижали, атмосфера так розпалилася, що несамовито засіпалися, загойдалися леючі аналої. Кілько ро старших підмайстрів шубовснуло у воду, і довелося човнярам їх рятувати.

Рук приголомшено водив очима по викладачах. Ось Таллус Пенітакс, Професор Темрявознавства, незворушно дивиться на нього, насупивши брови і згорнувши на грудях

свої важкі руки. Ось Альквікс Венвакс радісно киває йому головою; і тут згадалось, як цей викладач, “його” професор, радив йому причепуритися. То ось що мав той на увазі! А вийшло ж так, що через оте полювання на мордобрала вигляд у Рука зробився ще неохайніший, ніж зазвичай. Та що вдієш? Треба йти...

Рук спустився з балюстради: голова йшла обертом, ноги підтиналися... — і повернув назад по Чорнодеревному. Збурена юрба розступалася перед ним. Оті всі вражені, запитливі обличчя зливалися в однє. Він плентав, а повітря повнилося буркотом та шепотом.

— Бібліотекарський учень! — казав хтось. — А хто за ним? Каналізаційний чистильник?

— Щодо мене, то я про такого й не чув, — вторував йому інший.

— Він чи не знайда — той самий, що його підібрала Варіс Лодд, — зневажливо зронив третій голос.

— І друг отого телепня — сина Великого Бібліотекаря, — докинув четвертий.

Опинившись нарешті на Світляковому, Рук додибав якось до помосту, де стояли трикутником, чекаючи на нього, Ульбус Веспіус, Таллус Пенітакс і Фенбрус Лодд. Слідом за Стобом та Магдою Рук почав обходити по черзі їх усіх.

Кожен із шанованих учених мужів вітав кожного з обра-
них Бібліотекарських Лицарів, обдаровуючи їх ще й речами,
помічними для виконання поставленого перед ними
завдання.

Ульбус Веспіус роздав по парі блідо-жовтих камінчиків.

— Це небесні кристали, — пояснив він Рукові. — Носи їх у різних кишенях, бо вкупі вони починають жевріти. А як потрєш їх один об одного — посиплються іскри.

— Дякую, пане, — мовив Рук. — Красненько дякую!

І рушив далі — до Професора Темрявознавства. Таллус Пенітакс, привітавши Магду, обернувся до зніченого хлопця.

— Молодець! — похвалив він скupo і нахилився, щоб пов'язати Рукові на шию складений прямокутником клапоть лискучого чорного краму — наче краватку. — Це Пóкрив Темряви, — пояснив він. — Його зіткано з щонайтоншого шовковиння, яке тільки можуть виробляти нічні павуки. Розгорни його і завийся ним, коли будеш ховатися чи схочеш помандрувати невидимцем.

Знову Рук подякував і пішов далі. І ось перед ним уже сам Фенбрус Лодд, Великий Бібліотекар Великобуряної палати.

— Вітаю, хлопче! — озвався він і нагнувся, щоб почепити Рукові на шию оберег. — Це зуб дуба-кривавника, на яком у

викарбувано твоє ім'я, — додав він. — Зуб дасть тобі певний захист від небезпек Темнолісу.

Рук задивився на шпичасту штуковину — достоту кіготь! — що жевріла при свіtlі світників.

— Ale ж...

— Що “але ж”? — підохотив Фенбрус.

— Прошу пана, — промимрив Рук. — Це ж просто... Адже мав піти Фелікс, а не я! — випалив він урешті. — Певне, тут якась помилка.

Фенбрус ступив крок уперед і взяв хлопця за руки.

— Ба ні, жодної помилки, — заперечив він. — Хоча Фелікс і мій син, я не можу вдавати, ніби він просто створений для таких завдань. Звісно, він має конечні відвагу, хоробрість і силу, але йому бракує природженого потягу до знань — а без нього решта його чеснот порожній звук.

— Ale ж... — не здавався Рук.

— Досить, — урвав Великий Бібліотекар. — Постанову цю ухвалено одностайно. — Він усміхнувся. — Хоча, зважаючи на вагомі підстави, наведені від того, хто запропонував твою кандидатуру, нічого дивного тут не було.

Рук кивнув головою.

— Професор Венвакс завжди був до мене добрий, — зрошив він.

Великий Бібліотекар насупився.

— Не сумніваюся в добрості професора Венвакса, але то не він запропонував обрати тебе.

— Не він? — спантеличився Рук.

— Авжеж, ні, — озвався ззаду голос. Рук обернувся і побачив Альквікса Венвакса. — Далебі, якби все залежало тільки від мене, ти б уже давно став моїм особистим помічником...

— То я вніс твоє ім'я до переліку кандидатур, — заявив Професор Темрявознавства, який саме підійшов до них. У своїх офіційно-церемоніальних шатах він виглядав зовсім інакше, ніж у звичайному костюмі — шкуратянці, реміняччі та окулярах небесного літуна. Його темні, не-

дремні очі метали погляди туди-сюди — повз його увагу, здається, не проходило нічого.

— Ви? — вражено вигукнув Рук і зашарівся: хай йому абищо, він говорить, мов справжній нечема. — Я хотів скати... дякую, пане! — додав хлопець, похопившись.

Професор Темрявознавства кивнув головою.

— Я вже давненько спостерігаю за тобою, Руку, — провадив він. — На мене спровали велике враження твої наполегливість і витривалість... дарма, що іноді буває трохи неспокійно на душі через твоє бажання зігнути правила в баранячий ріг.

Рук приголомшено витрішив очі. Виходить, цей професор знов усе про його підчитування трактатів!

— Тепер затям, Руку: якщо таку поведінку ще можна пробачити бібліотекарському учневі, то для обраного Бібліотекарським Лицарем вона просто неприйнятна. — Його брови зійшлися суворим шнурком на перенісці. — Не розчаруй мене, Руку!

— Намагатимуся! — пообіцяв Рук.

Професор схвально кивнув головою.

— Перед тобою довга і тяжка дорога. Трактат, якого ти напишеш, безцінний, адже тільки завдяки тому, що вчені бібліотекарі постійно збагачують скарбницю наших знань про Світокрай, ми можемо гамувати темне невігластво Сторожів Ночі, а в належний час, з волі Землі й Неба, зуміємо знайти лік і на кам'яну хворобу. Якщо ти, Руку, хочеш безпечно і з успіхом повернутися, то мусиш подорожувати інкогніто і нікому не довіряти. Одне-однісіньке необачне слово — і ви всі пропали!

І тут лунко заграли дванадцять ріжків, звіщаючи: пора трьом юним багатонадійним дослідникам давати Присягу вченого. Рук приєднався до своїх трьох нових товаришів.

Великий Бібліотекар підвів голову.

— Чи присягаєтеся ви, Стобе Луммусе, Магдо Берлікс, Руку Човноводе, вірно служити Науці Світокраю, Землі й Неба для загального добра?

Три голоси дзвінко озвучили їхню відповідь. Не відриваючи погляду від обличчя Великого Бібліотекаря, Рук, однаке, був поглинений лише собою. Чув слова, що добувалися йому з уст — слова, вимовити які він завжди так прагнув, але навіть уявити собі не смів, що колись їх вимовить.

— Усім своїм серцем, усім розумом — присягаюсь!

Орбікс Ксаксіс, Найвищий Сторож Ночі, стояв на одному з найвищих містків Вежі ночі. Високий, величний, він був виряджений у важкі чорні офіційні шати, аще — в темні окуляри та металеву маску своїх власних страхів. Окуляри, як він сподівався, мали відбивати всякі уроки, які тільки могли йти від лихого ока, а маска, споряджена фракспиловим фільтром, очищала повітря, яким він дихав, від усякої зарази.

Десь унизу під ним бряжчали та дзеленчали рухомі телескопи, що крутилися туди-сюди, вишукуючи у світан-

ковому небі щонайменшу признаку незаконної з'яви літальних апаратів. Польоти будь-яких апаратів у небі над Санктафраксом і Нижнім містом суворо заборонялося.

Ксаксіс задивився у чисте небо. Знов не справдилися прогнози (зроблені тільки вчора) про буйні вітри, що нахенуть дощових хмар.

— Я певен: незабаром налетить буря! — пробурмотів він сам до себе. Звів очі на Опівнічний шпиль, цей високий, зgrabний громовідвід, який стримів у небо з верхівки вежі, й похитав головою. — П'ятдесят років — і хоч би тобі що! Але скоро-скоро неодмінно налетить буря! — просичав він. — Отоді-то і зцілиться, вилікується, оновиться велика Санктафракська скеля... — Його очі лиховісно збліснули за темними шкельцями. — А потім, коли це станеться...

Нараз хтось постукав у двері. Ксаксіс обернувся і, війнувши пелериною своїх шат, гулькнув крізь відчинене вікно назад у свою приймальню.

— Заходь! — гукнув своїм владним голосом, глухуватим від маски.

Двері відчинилися, і ввійшов хлопець у чорному вбранні Сторожів Ночі. Блідий, худорлявий, з темними колами під фіялковими очима та чорною стернею обстриженого чуба.

— Ах, це ти, Ксанте! — мовив Орбікс, одразу впізнавши хлопця. — Що привело тебе до мене? Відбулася страта?

— Так, володарю... Але не це привело мене до вас. — Ксант помовчав. Повсякчасна незмога бачити очі Найвищого Сторожа незмінно викликала неспокій у кожного, хто з ним розмовляв. Тільки різкий голос давав сякого-такого ключа до його думок.

— Ну? — підстъобнув Орбікс.

— Я маю інформацію, — бовкнув Ксант.

Орбікс кивнув головою. Ксант Філатін був, безперечно, найбагатонадійнішим підмайстром — таким, що через багато-багато років міг би заступити його, Орбікса Ксаксіса, на посту Найвищого Сторожа Ночі. Після того, як Орбікс реквізував Ксанта в отого гладкого дурня Вокса Верлікса, хлопець досяг неабияких успіхів.

— Інформацію? — перепитав він. — Яку таку інформацію?

— Вона стосується Бібліотекарських Лицарів, — відповів Ксант, зневажливо сплюнувши на підлогу. — Нещодавно ми взяли в полон одного їхнього, і щойно на допиті він повідомив кілька цікавих фактів.

— Ну! — кинув Орбікс, потираючи свої руки в рукавичках.

— Вони збираються послати ще трьох підмайстрів у Темноліс на збір матеріалу для трактатів. Завтра вранці, коли...

— Тоді ми повинні схопити їх! — посміхнувся Орбікс за металевою маскою. — Ще трьох зрадників кинемо на містки понад безоднею!

— З вашого дозволу, повелителю, — майже пошепки прогугнявив Ксант. — Здається, я маю кращу ідею.

Орбікс люто глипнув на хлопця. Він не любив, щоб піддавали сумнівам його плани.

— *Кращу ідею?* — прогарчав він.

— Ну, властиво, не кращу, — позадкував Ксант, — але іншу. Може, вона вам більше припаде до вподоби.

— Кажи ж! — звелів Орбікс.

— Володарю! Якби ми налагодили таємну стежу за тими відступниками, це дало б нам давноочікувану нагоду викрити всю мережу зрадників. Ми могли б захопити всіх до одного ворогів Вежі ночі, які тільки діють між Нижнім містом і так званими *Вільними галявинами*.

— Але... — почав Орбікс.

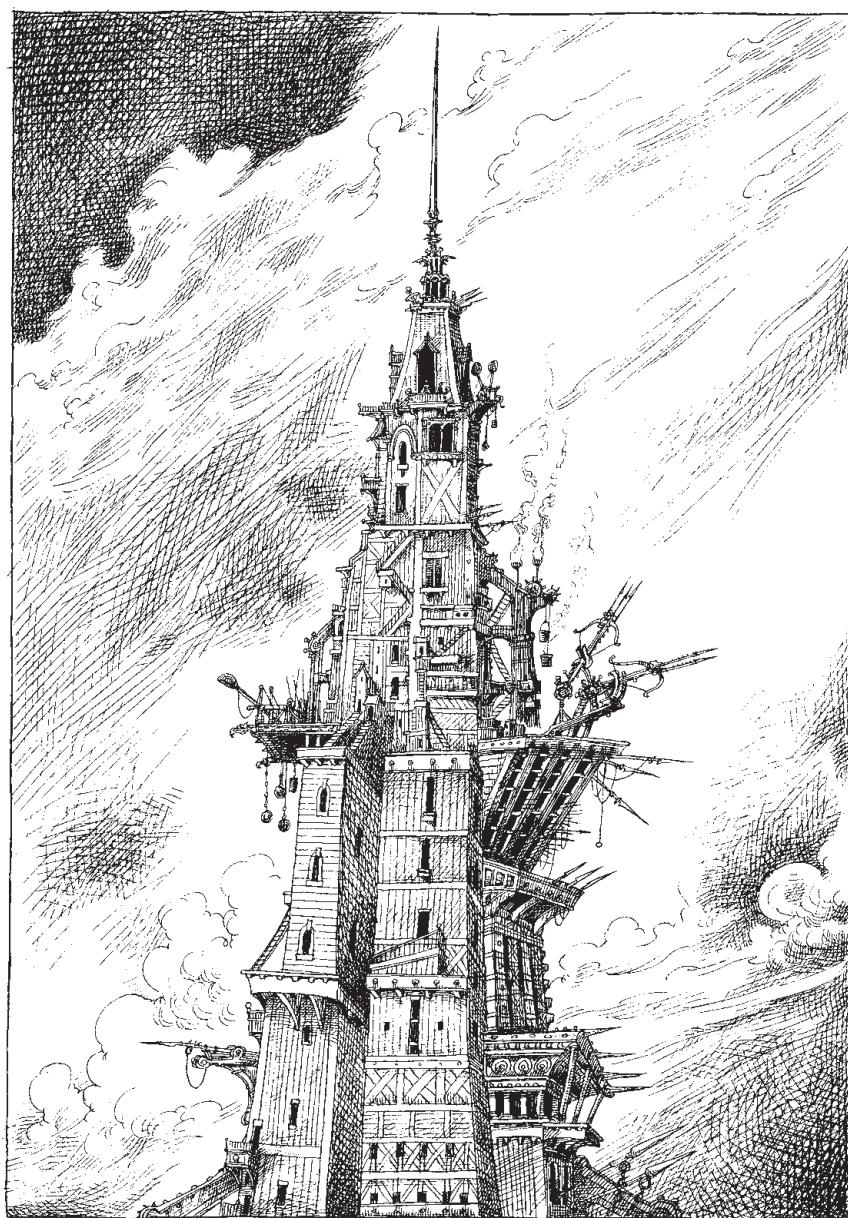
— Перед нами вибір, як я його бачу, — поспішив закінчити думку Ксант. — Або взяти трьох підмайстрів зараз, або викрити всю зрадницьку змову завтра.

Орбікс звів брову вгору.

— І хто ж міг би стати тим шпигом, що взявся б виконати таке завдання? — запитав він.

Ксант скромно опустив голову.

— Розумію, — зронив Орбікс, задумано постукуючи пучками своїх кістлявих пальців по рилу маски.

ОПІВНІЧНИЙ ШПІЛЬ

Пропозиція була спокуслива, вельми спокуслива. Ох, як давно плекає він, Орбікс Ксаксіс, мрію піймати отих двох перекинчиків, Ульбуса Веспіуса й Таллуса Пенітакса, зрадливих Професорів Світлознавства і Темрявознавства, і мути чити їх, аж поки вони розкаються, що перебігли у ворожий стан, та почнуть благати, щоб він їх простив. Авеж, він за любки їх простить. Простить усіх, хто тільки попадеться йому в лабети, — навіть Фенбруса Лодда.

А тоді візьме та й познімає голови їм усім.

— Дуже добре, Ксанте, — нарешті подав він голос. — Я даю тобі дозвіл податися за ними назирці.

— Дякую, повелителю! Дякую! — Уперше за всю розмову в Ксантовому голосі прорвалося почуття. — Ви не пошкодуєте, що так вирішили, володарю, слово честі!

— Сподіваюся, не пошкодую,
Ксанте, — прозвучала холодна відповідь. — Якщо ж ти підведеш мене, *тобі* вже напевняка доведеться шкодувати, що я так вирішив. Закарбуй це собі на лоб!

Лиховісні слова Орбікса Ксаксіса ще лунали у Ксантових вухах, коли хлопець вийшов із палати і почав спускатися східцями вниз — шляхом, яким сюди прийшов. Накинувши каптура на голову і щільно загорнувшись у плаща, він тримався тіні, аби ні кому не впадати в око. Ось він поминув спостережні містки, ось проїшов повз казарми сторожів, повз великі зали, лабораторії

та кухні, все глибше й глибше спускаючись у темні, страхітливі каземати нижніх поверхів зловіщуватої Вежі ночі.

Скрізь довкола себе він чув тихі схлипи та стогони в'язнів. Сотні їх гибли тут: землезнавці, небесні пірати, запідозрені у шпигунстві та зраді, ба навіть Сторожі, що попали в неласку. Усі вони сиділи під замком, дожидаючи суду, що тягтиметься цілими роками і, майже напевне, скінчиться стратою. А тим часом вони мусили скніти по своїх камерах — якщо можна назвати камерами абияк склепані поли, що стриміли зі стін над глибочезною пусткою посеред вежі.

Аж ось Ксант зупинився на невеличкому майданчику, утвореному там, де роздвоювався сходовий марш, і повернувся обличчям до дверей. Відтулив круглу накривку підгляdalного вічка і зазирнув досередини. Тамтешній в'язень сидів — достату в тій самій позі, в якій Ксант був залишив його близько двох годин тому.

— Це я! — прошипів він. — Я повернувся.

Згорблена постать не зворухнулася.

— Ти мав слухність, — уже голосніше промовив Ксант. — Це спрацювало. — Та в'язень і далі сидів нерухомо. Ксант набурмосився. — А я гадав, тобі цікаві будуть мої добре вісті, — додав він ображено.

Аж тепер в'язень обернувся і вп'яв очі у підгляdalну щілину. Він був старий, із глибоко запалими очима та щоками. Його пишна сива борода і порідла чупринаstemніли від бруду, що осідав на них цілими роками. Ось він звів острішкувату брову.

— Цікаві? — перепитав він. — Таки-так, Ксанте: либонь, мені вони цікаві. — Він окинув поглядом свою камеру і стомлено похитав головою. Вузькі поли, що стриміли зі стіни в пусте, лунке осердя вежі, не мали огорожі, однаке втекти звідси було ніяк. Окрім дверей, надійно замкнених на засуви ззовні, звідси був тільки один вихід — надолину, на певну загиbelь далеко внизу. Він знов обернувся до підгляdalної щілини. — Але я ще й заздрю тобі, просто немає слів, як я тобі заздрю.

Ксант збентежено ковтнув слину. Тут, у глибинних смердючих нутрощах-нетрищах вежі, ця камера була така страшна, що страшнішої годі й придумати. У ній стояло бюрко (в'язня як вченого змушували працювати на Сторожів) та ще лежав брудний солом'янник для спання. І більш нічого. Упродовж усього Ксантового життя і багатьох-багатьох іще давніших років камера була для цього в'язня цілим світом.

— Я... Пробачте! — промимрив Ксант. — Я не подумав.

— Ти не подумав, — промурмотів старий. — Яка іронія в цих словах, Ксанте! Адже я тут тільки те й роблю, що думаю. Думаю про все, що сталося, про все, що я втратив, що відібрали в мене... — Тут він замовк, а коли знову звів очі, на устах його вже грала усмішка. — Ти полюбиш Тем-

ноліс, Ксанте! Я знаю, що полюбиш. Там, звісно, небезпечно — так небезпечно, що тобі й не снилося. І все одно це чудове місце — уроче, хвильнє...

Ксант радісно закивав головою. Адже, зрештою, саме завдяки їхнім довгим розмовам про тамту нескінченну пущу в хлоп'ячій душі й зародилася цікавість до Темнолісу. Удвох вони залюбки говорили і про стежки лісових тролів, і про місця, де водяться трав'юни, і про блудні вогники — блуди, та найдужче Ксант полюбляв розмови про святе Верхоріччя високо в далеких горах. Але старому в'язневі судилося повернутися в любі краї хіба в спогадах. Ксант знов, що Найвищий Сторож Ночі вважає тамтого за надто важливого бранця, аби бодай колись випускати на волю, а щоб утекти — ніхто ще зроду не тікав із темниць Вежі ночі!

Тим часом двоє замурзаних щуроптахів сіли на край в'язневого полу. Він заплескав на них у свої худі, кальні долоні, й стерв'ятники з пронизливим криком, знову знялися в повітря.

— І не вертайтесь! — крикнув він їм навздогін. — Я ще не труп. — І, пирхнувши, додав: — Встигнете обірати мої кості, як помру. Правда, Ксанте?

Юний підмайстер ніяково скривився.

— Прошу тебе, не кажи так! Може, ще випаде якась щаслива нагода. Я певен: випаде...

— Тихо, тихо, Ксанте! — застеріг в'язень. — Такі балачки — зрада. Як не хочеш скінчiti сам на тюремному полу, — майся на бачності. — І знову втопив очі у свій сувій. — Я думатиму про тебе, — кинув він настанок.

Наступного ранку Рук Човновод стояв у холодній, сирій спальні, пакуючи свої речі (їх було зовсім небагато) у мішок-заплечник. Розв'язав і знов зав'язав чорного шарфа на ший. Ще раз озирнув оберег із дуба-кривавника. Потер один об одного два небесні кристали: іскрини впали на підлогу і, зашипівши, згасли.

— Де ж це Фелікс? — уже вкотре запитав він самого себе. Від тієї миті, коли вчора його, Рукове, ім'я пролунало зі

Світлякового мосту, він Фелікса у вічі не бачив. Спальня його друга порожнювала, в гамаку ніхто не спав, з інших старших підмайстрів теж ніхто його начебі ніде не бачив. Рук був збентежений. Дивина, та й годі! Фелікс, попри все своє гірке розчарування, просто не міг не з'явитися, щоб попрощатися з другом!

А що, коли він так і не з'явиться?

Запхнувши до заплечника рештки вбогого збіжжя та затягнувши зав'язку, Рук сумно зітхнув. І тут з кінця довгої вузької кімнати долинув якийсь шум, розчахнулися двері. Рук умить обернувся.

— Феліксе! — вигукнув він, коли на порозі забовваніла якась постать. — Нарешті! А я вже думав...

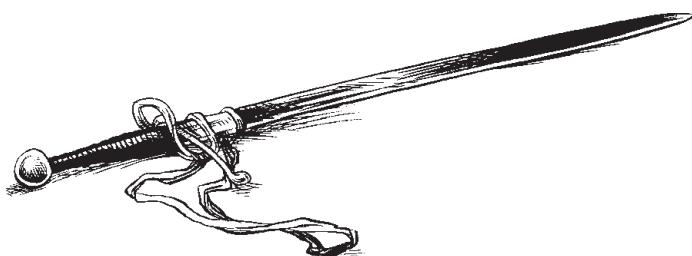
І замовк. То був зовсім не Фелікс.

— Ворушися, Руку! — нетерпляче кинув Стоб Луммус. — Тище й досі не зібрався?

— Ми на тебе вже цілу вічність чекаємо! — дорікнула й Магда Берлікс, зшиливши губи. — Ще ж треба стільки всього зробити перед дорогою.

Рук остаточно зашморгнув заплечника і закинув його за плече. І враз помітив щось близькуче — воно лежало на гамаку під заплечником. Рук охнув. То був Феліксів обрядовий меч.

— Дякую тобі, Феліксе! — прошепотів він, припоясавши меча і вибігаючи зі спальні за товаришами. — І хай тобі щастить, хоч би де ти був...

· РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ ·

ВЕЛИКА ДОРОГА БАГНИЩЕМ

енъ хилився вже до вечора, коли троє юних Бібліотекарських Лицарів нарешті покінчили з усіма приготуваннями. Ще б пак: кожному треба було вратися в якийсь особливий костюм! Магді Берлікс дістався довгий плащ, який спадав їй до п'ят, обчіпляний згорточками яскравого краму, а також в'язочками великих і маленьких блискучих шпильок та наперстків

— Найкращі шовки з майстерень Нижнього міста! — усміхнулася вона, крутнувшись, щоб побачити себе у дзеркалі. — Задовольнять вибагливий смак кожної поважної сорокухи! Погляньте, пані! Чи не зацікавлять вас двадцять клубочків оцієї прегарної павучої шовковини?

Рук усміхнувся, але їхній товариш Стоб Луммус відвернувся.

— Як опинишся, Магдо, на Великій дорозі Багнищем, в оточенні сорокушачої сторожі, там буде не до сміху, — гостро зауважив він. Стоб нацупив собі на голову високого, гостроверхого капелюха торгівця деревом, а на камізельку

з багатьма кишенями, напханими зразками матеріалів, нап'яв добряче погризену міллю тілдерову куртку. — А ти, — повернувшись він до Рука з неприхованою зневагою в темно-каріх очах та закопиленою верхньою губою, — ти б краще не під'юджував її, бібліотекарський учню!

Рук, весь спаленівши, відвернувшись і завовтузився зі своїм причандаллям.

— Та ти просто природжений гостривник ножів! — глузливо засміявшася Стоб. — Це у вас, либонь, родинне ремесло.

Рук не попався на гачок. Як часто Фелікс казав йому: “Ти рівня будь-кому і кращий за більшість своїх колег!” Добрий старий Фелікс!

Рук зітхнув, згадавши свого давнього друга. Скільки разів за оті всі проминулі роки Фелікс заступався за нього перед пихатими викладачами та нахабними підмайстрами — адже розбишаки траплялися у всіх подобах і на всіх рівнях.

— Готові? — пролунало чиєсь запитання. То з'явився Професор Темрявознавства. Вигляд у нього був напруженний і стомлений. — Ось ваші папери. Ти, Стобе, — торгівець деревом із Ливарної галіяви. Ти, Магдо, — крамарка, несеш зразки шовків до Східного сідала. А ти, хлопче мій, — звернувшись професор до Рука, кладучи долоню йому на плече, — ти вбогий гостривник ножів і біляр. Зараз ти-хенько виходьте на поверхню... і придивляйтесь, на чиїх грудях пишається амулет із дуба-кривавника. Ті, хто носить такі обереги, — друзі Бібліотекарським Лицарям, вони будуть вам за провідників та оборонців. Першого свого провідника здибаєте біля застави Великої дороги Багнищем. Хай Небо окрилить ваші ноги, а Земля оборонить вас!

Стоб ступив крок уперед.

— Hi! — зупинив його професор. — Руку, ти поведеш усіх. Ти ж бо знаєш тунелі, як ніхто.

Стоб бликув на Рука лихим оком.

— Нам сюди, — звернувшись Рук до товаришів трохи згодом, ведучи їх лабіринтом до підземних каналізаційних розгалужень. Він хотів вийти до труби для скидання повеневих вод у бон-доки — під час злив вона скидала зайвину

просто у Крайріку. Щоправда, труба та виходила на поверхню трохи задалеко від митних воріт Великої дороги Багнищем, але її затуляли від сторонніх очей навислі вгорі причали, а отже, Професор Темрявознавства вважав її за найбезпечнішу.

Одне по одному троє товаришів вийшли в похмуре сутінкове напівсвітло і вздріли призахідне сонце. Повітря виявилося для Рука незвично холодним. Він вдихав його на повні груди і не міг надихатися. Протизатхлої духоти каналізаційних труб, що лишилися позаду, воно було напрочуд свіже та приемне — навіть тут, на заболоченому березі млявої річки.

Праворуч від них стримів високий стовп. Прибита до нього шматина тріпотіла на дедалі свіжішому вітрі.

— Гляньте на оце, — пробуркотів Рук.

— Гадаю, це стовп оголошень, — насупившись, пояснив Стоб. — Десять я читав про них. Ще поки Світокрай не спіткала кам'яна хвороба, капітани небесних кораблів повідомляли пасажирів про вільні місця...

— Я не про це, — урвав Рук і махнув рукою на величезне сонце збоку від стовпа, темно-багряне і мерехтливе. — Я про сонце, — пробурмотів він у захваті. — Я ж так давно...

— Неймовірно, правда? — вигукнула Магда, труснувши головою. Вона й сама з роззявленим ротом споглядала небачене видовище. — Себто я й знала весь час, що нагорі над нами світить сонце, але побачити його на власні очі... відчути його...

— Але ви не повинні дивитися на нього прямо, — сухо урвав Стоб. — Ніколи, навіть увечері. Я читав, що воно може осліпити, якщо надто довго витріщатися на нього, навіть коли воно так низько на небосхилі...

— А які барви на хмарах! — святобливо прошепотів Рук. — Як вони яріють! Яка краса...

— Мої взірці павучої шовковини проти них сірятина, — підхопила Магда, кивнувши головою.

— Які нісенітниці! — обурився Стоб. — Вечірні заграви — це просто часточки пилу в горішньому небі...

— Також десь вичитав? — ущипливо запитала Магда.

— Якщо хочете знати, — кивнув головою Стоб, — то я знайшов це в трактаті одного стародавнього небознавця... — Тут він учув Магдине досадливє зітхання і затнувся. — Пора вже в дорогу, — нагадав він і рвонув уперед, не озираючись на двох супутців.

За ним рушила й Магда.

— Не відставай, Руку! — лагідно кинула дівчина через плече. — Ми не повинні розлазитися хто куди.

— Іду! — озвався Рук, насилу відриваючись від сліпучої дивовижі вечорового неба.

Усі його чуття були розпалені до краю, достоту жахтіли. Він ступав слідом за двома товаришами: спочатку по підгнилих дерев'яних східцях нагору, до набережжя, потім по кривулястій алії на центральну вулицю, яка вела просто до брами Великої дороги Багнищем, — і весь час мав боротися з навалою видовищ, звуків, запахів, а також напівзабутих далеких споминів, що так і просилися: “Пригадай!” Пестлива прохолода вечорового повітря, нагнаного з відкритого

неба... Мерехтливе жевріння перших зірок... Дух смаженого м'ясива та дивоглядних приправ від сяк-так склепаних рундуків, повз які вони проходили... Покрикування гоблінів на забарних переходах нетряків, рипіння возів з деревиною та гупання чобіт по бруківці... Ще тільки завидніли масивні, освітлені лампами вежі застави Великої дороги Багнищем, а Стоб, Магда і Рук уже опинилися посеред великої, дедалі густішої юрби, що плинула двома потоками: один до помпезного входу на дорогу, другий — від нього.

— Завізно тут цього вечора, правда, Мазе? — пролунав позад них чийсь голос.

— Що, що? Повтори, — відповів інший.

— Та кажу: завізно тут цього вечора...

— Ох, же ж ти, Сісале, й базікало!

Рук озирнувся і побачив двох сміхливих міських гномів, що квапилися обійти трьох подорожніх; кожен ніс на лівій руці купу костюмів, мантій та сурдутів на плічках. Ліворуч від них якийсь дрібногоблін їхав верхи на зубощиріві-скрадайлу, що тяг низького возика з ящиками, на яких красувалися наліпки: “НАЙКРАЩІ ОЛИВ’ЯНІ НОЖОВІ ВИРОБИ”. За ним якийсь троль-тягайло покрикував старшинським басом на шістьох нетряків, які цуприкували, заточуючись, важкеленний і довжелезний сувій червоно-багр яної декоративної тканини. А ще далі йшов гурт майстривих гоблінів, несучи над головами піддони з блискучими карафами, чашами та урнами...

Ніхто не звертав жодної уваги на насурмленого торговця деревом, юну продавчиню шовків та вбогого гостривника ножів, який мало не наступав першим двом на п’яти. Те, що Рук став часточкою, краплинкою цього всього бурхливого потоку, просто таки приголомшувало його! Але заразом і збіса звеселяло... Купці, перекупники з усіх куточків Нижнього міста стікалися до Великої дороги Багнищем. Бо, хоч якась частина напівважкої промисловості змістилася до Ліварної галевини, де стільки дешевого дров’яного палива, переважну більшість товарів ще й досі виробляли стародавні майстерні та фабрики Нижнього міста. По той бік Великої

дороги, на Східному сідалі, вони продавали чи обмінювали свої товари.

— Ану, побережіть свої спини! — проревів чийсь грубий голос десь чи не від самих воріт. — Проїжджаємо!

Рук побачив, як попереду розступилися юрби, даючи дорогу возвові у волорожачому запрязі. Віз був довгий і плаский, а за ним котилися ще два. На передках усіх трьох сиділо по двоє спілчан, а за машталірів були темнолиці плескатоголові гобліни; ці візники тримали у лівій руці віжки, а правиця виліскувала батогом. Рук витяг шию, щоб розгледіти, який же вантаж везуть вони під нап'ятою просмоленою парусиною. Напевне, якусь сировину, адже всі нижньомістові вироби, від браслетів до цегли, виготовлялося з привізних матеріалів.

— Дерево везуть, — почув Рук зверхицький, трохи пихатий голос Стоба, який надумав просвітити Магду. — Знати, залізне. — Відтак Стоб додав: — Безперечно, везуть до Санктафракського лісу. Чисте божевілля, якщо хочеш знати мою думку, але ж, — прошепотів він наостанок, — така воля Сторожів Ночі.

— Тсс! — тихо застерегла Магда і видихнула: — Скрізь повно вивідачів!

Очі Стобові прищутилися. Хоч він і знов, що дівчина має слухність, але вислуховувати чийсь зауваження йому аж ніяк не подобалося. Тож коли мимо прогуркотів і третій вантаж залізного дерева, а розділена возами юрба знов злилася водно, Стоб щодуху рвонув уперед, вимагаючи, щоб Магда з Руком не відставали.

Магда озирнулася на Рука, закотивши очі й по-змовницькому осміхаючись. Рук придав ходи в ноги, щоб порівнятися з нею.

— Тамті сторожі, — прошепотів він. — Як ти гадаєш, вони знають, у якій ми справі?

— Не здивуюсь, якщо її знають, — знизала плечима дівчина. — Але знати — це зовсім не те, що *знайти*, — додала вона сердито.

— А як Найвищий Академік? — поцікавився Рук. — Подержують, він тримає ціле військо найманців-гоблінів, і ті

нишпорять день і ніч, аби тільки вплювати котрогось Біблія ютекарського Лицаря...

— Найвищий Академік, Вокс Верлікс, схожий на отой великий бурдюк дубового вина... ха-ха! Його час скінчився. — Магда зневажливо труснула головою і додала, помовчавши: — Звісно, ти знаєш, що саме він відповідальний за оте. — І показала вперед на сильветки високих веж Великої дороги Багнищем.

— Він вибудував *оте*? — роззвив рота з подиву Рук.

— О, так, — кивнула головою Магда. — Після того, як кам'яна хвороба поклала край небесній торгівлі, він задумав Велику дорогу Багнищем і наглядав за її спорудженням, аби ми, скромні крамарі з Нижнього міста, могли торгувати з Темнолісом. О, старий Вокс розумняка! Був прихайні колись. Та горе вийшло з надмірного розуму. Матінка Гнилодзьоба та Сестриці-Сорокухи наклали на дорогу свої лапи, а він нічим не міг цьому перешкодити.

— А його найманці-гобліни? — спитав Рук.

— Оті? Тож вони гірші за сорокух. Вокс набрав їх стерегти рабів, яких зігнав на будівництво Великої дороги, а гобліни, зрештою, зробили його своїм заручником, мовляв, хай платить їм викуп. І він мусить постійно від них відкуповуватися. А то вони візьмуть та й витурять його з отого казкового палацу — і він це знає. Гобліни та сорокухи уклали між собою спілку, щоб тримати у своїх руках торгівлю між Нижнім містом і Темнолісом, а Вокс Верлікс, званий ще Найвищим Академіком, тепер просто маріонетка в їхніх руках. Зрештою, не його нам слід остерігатися, — похмуро додала Магда. — Справжня небезпека — це Сторожі Ноці.

Рук здригнувся і поправив мішок зі знаряддям за плечи. Раптом той видався йому страх важким. Магда похитала головою.

— Саме Вокс Верлікс накреслив і Вежу ноці для Сторожів, — провадила вона. — Первісне її призначення — зібрати силу в бурі, коли вона пролітатиме, і тією силою зцілити велику летячу скелю. — Вона зупинилася і глянула

через плече. — Звідси ту вежу видно — не вежа, а страховите чудовисько!

Рук кивнув головою і озирнувся назад. Там, височена і грізна, бовваніла дерев'яна озія, вигнавшись понад найвищі споруди Нижнього міста. Її Опівнічний шпиль, мов довгий гострий палець, показував на небо, наче звинувачував його в чомусь.

— І саме Вокс, — провадила вона, обернувшись, — коли ота летюча скеля почала кріпитися й осідати, мусив під тиском Сторожів підpirати її дерев'яним риштуванням. Сотнями, тисячами стовбурів залізного дерева. Це — Санктафраксий ліс.

— Авжеж, я знаю, — пригадав Рук свої студії. — Не що інше, як велетенське риштування зі стовпів та балок підтримує летуючу скелю, не даючи їй спуститися просто на землю, чи не так?

— Достеменно так, — підтвердила Магда. — На думку багатьох учених, цього нізащо не можна допустити. Якщо летюча скеля опиниться на ґрунті, правлять вони, це означатиме, що сила бурі просто ввійде крізь скелю в землю, а скелі так і не зцілить. Ось звідки взявся отой так званий “ліс”, який, на відміну від Вежі ночі та Великої дороги Багнищем, будуватиметься вічно, — додала вона, — бо, що нижче осідає скеля, то більше треба дерева, щоб її під-

тримувати. Стоб має слухність. Це таки божевілля... Обережно, Руку!

Та було вже пізно. Рук з розгону наскочив на зустрічного чубатого гобліна. Спочатку щось гупнуло, а тоді почувся брязк, якіс круглі речі розкотилися по бруківці, й хтось смачно вилася. Рук, задивлений на кутасту Вежу ночі, чорну на тлі дедалі темнішого неба, рвучко обернувся. Оглушений гоблін лежав горілиць і на все горло сипав прокльонами, а біля нього скилилася Магда. Кошик, якого ніс потерпілий, випав йому з рук і перевернувся, а його вміст — напроцуд соковиті яблука — розкотився, підскаючи, на всі боки. Ще й Стоб, як на те, десь подівся.

Рукове серце закалатало, як несамовите. Він же мав мандрувати, якомога менше привертаючи до себе увагу, а тут перехожі дивляться, роззявивши рота, не тільки на нього самого, а й на Магду! Тим часом гоблін розходився не на жарт і довкола нього вже зібрався невеличкий натовп. Якщо сторожа почує, що скойлося, то ще чого доброго, тут і скінчиться вся їхня подорож, так по-справжньому й не почавшись.

— Дуже перепрошую! — завибачався він, колінкуючи, щоб визбирати круг себе яблука. — Це все мій гріх. Треба дивитися, куди йдеш.

— Ну, та гаразд уже, — пробурчав чубатий потерпілець, утелюючи пальця в червоний м'якуш розчавленого яблука і промовисто демонструючи, якої він зазнав шкоди. — Це все дуже добре, але як щодо оцих потовчених яблук? Я вбогий продавець плодів...

І замовк, щоб кінець речення додумали інші.

— Я... я, звісно, відшкодую ваші збитки, — непевно протяг Рук і глянув на Магду. — Відшкодуємо?

Дівчина мовчки сягнула до кишені свого плаща і, діставши шкіряного капшука, розпустила зав'язку.

— Ось, — мовила вона, кладучи на гоблінову долоню дрібну золоту монетку. — Це за зіпсуті яблука. — Гоблін кивнув головою, і очі його заблищали. — А це, — додала Магда, тицьнувши другу монетку, — за всі можливі синці

та подряпини потерпілого. — Тоді підвелася, рвучко поставила гобліна на ноги і люто йому посміхнулася. — Тож, гадаю, справу залагоджено, — сказала насамкінець.

— Т-так, либонь, що т-так, — промимрив, затинаючись, гоблін. — Хоча...

— От і чудово! — підбила підсумок Магда і, крутнувшись на підборах, зникла в юрбі.

Рук порвався за нею.

— Ти все залагодила просто... здорово! — похвалив він.

Магда труснула косами і засміялася.

— Я маю трьох старших братів, — пояснила вона. — Хоч не-хоч навчишся обстоювати свої права.

Рук усміхнувся. Йому починала подобатися його супутниця. Спочатку здавалася пихатою, різкою, навіть нестерпною, а тепер постала в зовсім іншому світлі. Діловита, відверта, Магда сміливо висловлювала свою думку і діяла рішуче. Аж тепер Рук збагнув, чому саме її послано з двома хлопцями до Вільних галевин. Порівняно з нею, Стоб виглядав холодним, байдужим, відрівнаним від життя... Хлопець насупився.

— А де ж Стоб? — подумав він уголос.

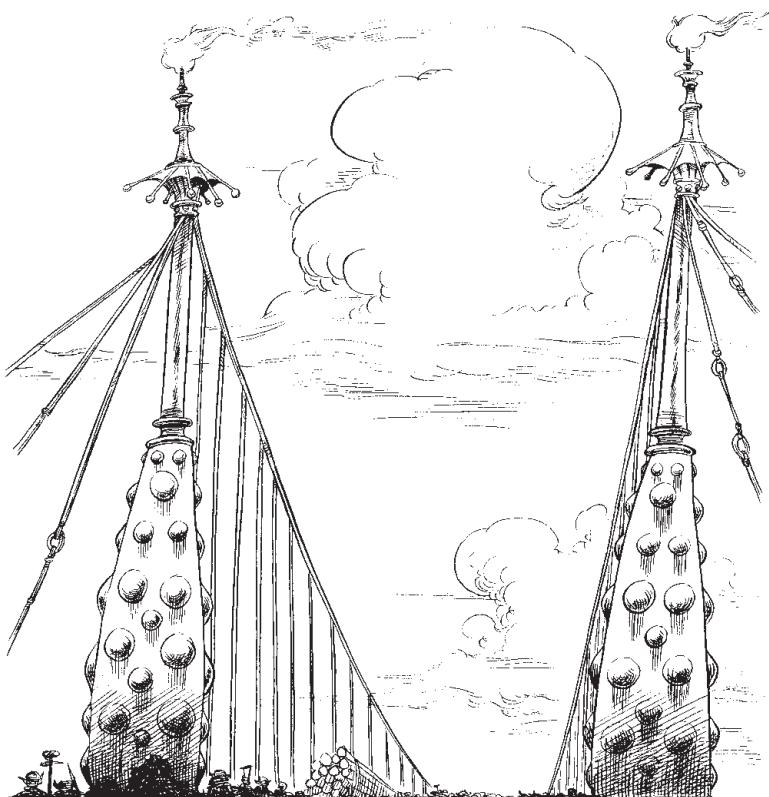
— Я й сама питаю себе про це, — похитала головою Магда і роззирнулася довкола. — Нам треба триматися гурту.

Тим часом вони опинилися вже майже при вході до Великої дороги Багнищем, і вежі застави зносилися високо над їхніми головами. Якщо все йшло, як задумано, тоді хтось мав би признатися до них — хтось, хто безпечно провів би їх через заставу. Рук почав крутити пальцями зуба дуба-кривавника, пильно придивляючись до юрби, чи не носить чогось такого ще хто-небудь.

Стоба ніде не було видно, а великий майдан перед засташовою дослівно вирував. Гамір стояв несусвітній, а що вже ширилося запахів! Чим тут тільки не пахло: від кислого духу квашеного крайдорожника в барилах до всевладного солоду парфумів із мускусних залоз гавкота. Тут, де сходилися внутрішня і зовнішня торгівлі, товклися купці й вуличні крамарі, їздці на зубощирах і погоничі волорогів, торохтили вози й коляси, везучи найрозмаїтіші вантажі.

Тут походжали збройні охоронці й сорокухи-реєструвальниці, пачковози й людолови, продавці їжі, шинкарі, підприємці та лихварі. Вештались які тільки хочеш істоти й личини з усіх куточків Свіtokраю: тролі-тягайла, брехтролі, лісові тролі, нетряки й розбишаки, ночныхлуди й летючі блуди, а також гобліни всілякого виду і штибу. І тут-таки,

ховаючись у тіні високої вантажної корби і повернувшись до Магди й Рука упівберта, стовбичив Стоб Луммус власною персоною.

— Він із кимось розмовляє! — прошипів Рук, мовби йому забракло голосу. — Не інакше — з нашим провідником!

Та тільки він рвонувся туди, як Магда міцно вхопила його за руку.

— А я не така певна, — застерегла вона. — Послухай!

Рук схилив голову набік і напружено дослухався до грубого голосу, що долинав із глибини сутіні.

— Що таке? Дуба-кривавника — що? — перепитував обурений, роздратований голос. — Поясни до пуття!

— Я сказав, — дочувся Рук, як Стоб відповідав театрально-свистючим шепотом, — що у вас на ший цікавий амулет. Зуб дуба-кривавника, якщо не помиляюсь...

— То й що? — не вгамовувався голос, і Рук добачив, як блиснуло щось металеве. — Що тобі до нього?

— Ні, то не наш провідник, я певна, — похитала головою Магда.

— І справді, панночко, не ваш, — озвався позад них чийсь співучий голос. — Ваша провідниця — я.

Магда з Руком обернулися і побачили опасисту дрібно-гоблініху в довгому плащі та з косинкою на голові; на окупкуватій руці вона несла кошика з накривкою. На ший в неї

мерехтів гарно оздоблений дармовисик,
де посередині пишався лискучий
червоний зуб.

— Звати мене Теган, — відрекомендувалася вона. — Ваш друг припустився прикрої, коли б не сказати дурної, помилки...

— Ніякий він мені не друг, — відрубала Магда.

— Ну, хай тоді товариш чи супутець, — мовила Теган. — Не має

значення, які саме ваші стосунки. Головне, він у небезпеці. — Вона похитала головою і тривожно заохкала: — Ох-ох, це може окошитися бідою, великою бідою! Скочте до нього і заберіть його, поки він усіх нас не повиказував. Хутко, зараз же!

Ні Магді, ні Рукові не треба було повторювати двічі. Вони майнули через майдан, ухиляючись від зіткненя із гуртами, що рухалися туди-сюди, і гулькнули в затінок під корбою.

— Ось де ти, Стобе! — вигукнув Рук, хапаючи його за одну руку.

— А ми скрізь тебе шукаємо! — сказала Магда, беручи його за другу. — Гайда звідси!

— Ні, ні, — запротестував Стоб, силкуючись випручини руки, і додав змовницьким шепотом: — Я знайшов нашого першого провідника!

Рук із Магдою зиркнули на старого лісового троля, що стояв поруч. Гладкий, карячконогий, сивина в бороді, заплетений у косиці. До одного вуха причеплено слухову рурку, на ший висять які тільки хочеш дешеві прикраси, талісмані й обереги. А в шпакуватих баках заплуталося тъмянобрунатне ікло на шворці з сириці.

— Ніякого ката ти не знайшов, — заперечила Магда.

— Правда, є одна заковика, — провадив Стоб, — він трохи глухуватий.

— Я це почув! — обурився лісовий троль.

— Тоти глухуватий, Стобе! — запевнила Магда уривчастим шепотом. — Кажу тобі, він не наш провідник. А зараз ходімо геть!

Тут вона і Рук міцніше вчепилися Стобові в руки і сило-міць відтягли його від троля.

— Гей, ви! — гукнув троль їм навздогін. — Що це все означає?

Магда з німим запитанням на обличчі повернулася до Стоба.

— Хіба ти сама не бачила? — стенув він плечима. — Дармовис — зуб дуба-кривавника на ремінній шворці...

— Зуб, то зуб, але не дуба-кривавника! — відрубала Магда. — У нього іclo білогривого вовка, ясно? Вчений-бібліотекар називається!

Слухаючи ці дошкульні слова, Рук подумав, що він, либонь, і сам завиграшки ошукався б. З першого погляду, та ще в такій штовханині-веремії, можна було легко взяти вовче іclo за зуба дуба-кривавника. Стоб дав маху, що перший підійшов до старого лісового троля, а не чекав, поки до нього наблизиться хтось ізбоку.

— Молодці, що забрали його, — похвалила дрібногоблінчиха, коли вони вернулися до неї. — А то я почала вже турбуватися.

— Так, ми вчасно схаменулися, — відповіла Магда, — натомість дехто на похвалу аж ніяк не зас...

— Хто ця краля? — урвав Стоб, обурений тим, що його мають за дурня. — Чи їй можна довіряти?

— Правильно робиш, що сумніваєшся, — схвально кивнула головою Теган. — “Нікому не довіряй!” — для вас далеко не найгірше гасло у вашій довгій мандрівці.

— Ви так і не навели резонів, чому ми повинні вам довіряти, — грубо нагадав Стоб.

Дрібногоблінчиха мовчки простягла руку, взяла пальцями різьблений зуб дуба-кривавника, що висів у нього на ший, і кивнула головою на Магду з Руком.

— Скажеш, то збіг обставин, що троє мандрівників носять один і той самий знак землезнавчої науки? — запитала вона. — Не роздає ж Фенбрус Лодд зуби дуба-кривавника всім підряд.

— Hi, — злагіднів Стоб. — Наскільки я знаю, їх видають тільки обраним Бібліотекарським Лицарям, а ще — тим, хто їм допомагає.

— Отже, нічого не змінилося, — підсумувала Теган і відхилила край свого плаща, щоб показати свого власного штудерно оздобленого талісмана.

— Ви? — зчудувався Стоб. — Ви — наша провідниця?

— Ти начебто здивований, — дорікнула дрібногоблінчиха. — А я вже стільки років прагну допомагати учням та

вченим обох статей. Тут як порадниця, там — як провідниця... — І закінчила крижаним тоном: — Не можна допустити, аби Світокрай сповз у морок забуття, що його нам накидають оті посіпаки з Вежі ночі!

— Добре сказано, — похвалила Магда.

Але дрібногоблінчиха тривожно роззирнулася довкола.

— Ми тут уже задовго стоїмо, це небезично, — остерегла вона. А тоді повернулася до них, розквітаючи щирим усміхом. — Перед вами трьома лежить довга і тяжка дорога, але я просто знаю, і край: трохи талану, чимбільше наполегливості — й ви досягнете успіху.

Зненацька Рук відчув себе окріленим від такої певності їхньої провідниці — й розплівся в усмішці до ушей. Він би оце так і гайнув уперед.

— Ну, гаразд, — сказала Теган. — Пора вже подумати про ваші кругленькі жетони. Тримайтесь разом — і дозвольте мені говорити за вас.

Аж ось вони вже й біля самої Великої дороги. Рук побачив: весь простір між двома височезними вежами перетяла вервечка хижок-митниць та бар'єрів. І до кожної хижки — своя черга. Дрібногоблінчиха повела мандрівців просто до хижки, притуленої під самою лівобічною вежею.

Попереду, на химерно різьбленому троні, сиділа велика поважна сорокуха, вся обчіпляна самоцвітами, прибрана у розкішні шати. Обаполи трону випускалися величезні різьблені кігті, закриваючи прохід. Сорокуха спочатку свердлила кожного незмігним поглядом своїх жовтих очей, а вже потім розглядала подані їй замацані папери.

— Проходь! — дернув наждаком по душі її голос, а мотошний пазур натис на важіль обік неї. Різьблені кігті клацнули, розчепившись, і торгівець пройшов на дорогу. — Наступний!

— Проходь! — Клац! — Наступний! Проходь! — Клац! — Наступний!

Рук мало не скрикнув з подиву: Стоб і Магда уже пройшли! Тепер його черга. Його серце так підскочило, аж мало не застягло в горлі.

— Затям, — прошепотіла Теган йому на вухо, — за тебе говоритиму я.

— Наступний! — знов дернув по душі пронизливий, роздратований сорокушачий голос.

Теган підштовхнула Рука вперед. Хлопець натужно зачовав ногами. Тремтячу рукою подав свої фальшиві документи, намагаючись не дивитися в жовті сліпаки, що свердлили йому череп. А що, коли в його папери закралася якась помилка? Що, коли сорокуха запитає про його так зване ремесло? Що він, Рук, знає про те, як гострити ножі? Га-дючка крижаного жаху заворушилася у нього під грудьми.

— Гостривник ножів? — Сорокуха схилила голову набік, пір'я на її шиї настовбурчилось, задзенькали самоцвіти, її жахний кривий дзьоб наблизився до Рукового опущеного обличчя. — Наче ж іще не доріс, щоб бавитися з ножами? Чи таки доріс? — і бридко закихкотіла. — Ну, що, синку? Гобліни відрізали тобі язика, га?

— Бачте, він уперше вибирається в похід, — усміхнулась, виступивши наперед, Теган. — Напевне, його приголомшила краса вашого оперення, сестро Тріщигнуля!

— Теган, ти, стара підлабузнице! — засміялася сорокуха. — То він з тобою?

Теган кивнула головою.

— І як я не здогадалася? — мовила сорокуха. — Ну, проходь!

Пазур натис на важіль. Рук забрав свої папери разом із круглим жетончиком і, спотикаючись, пройшов через відкритий пазурний турнікет. Магда зі Стобом чекали по той бік.

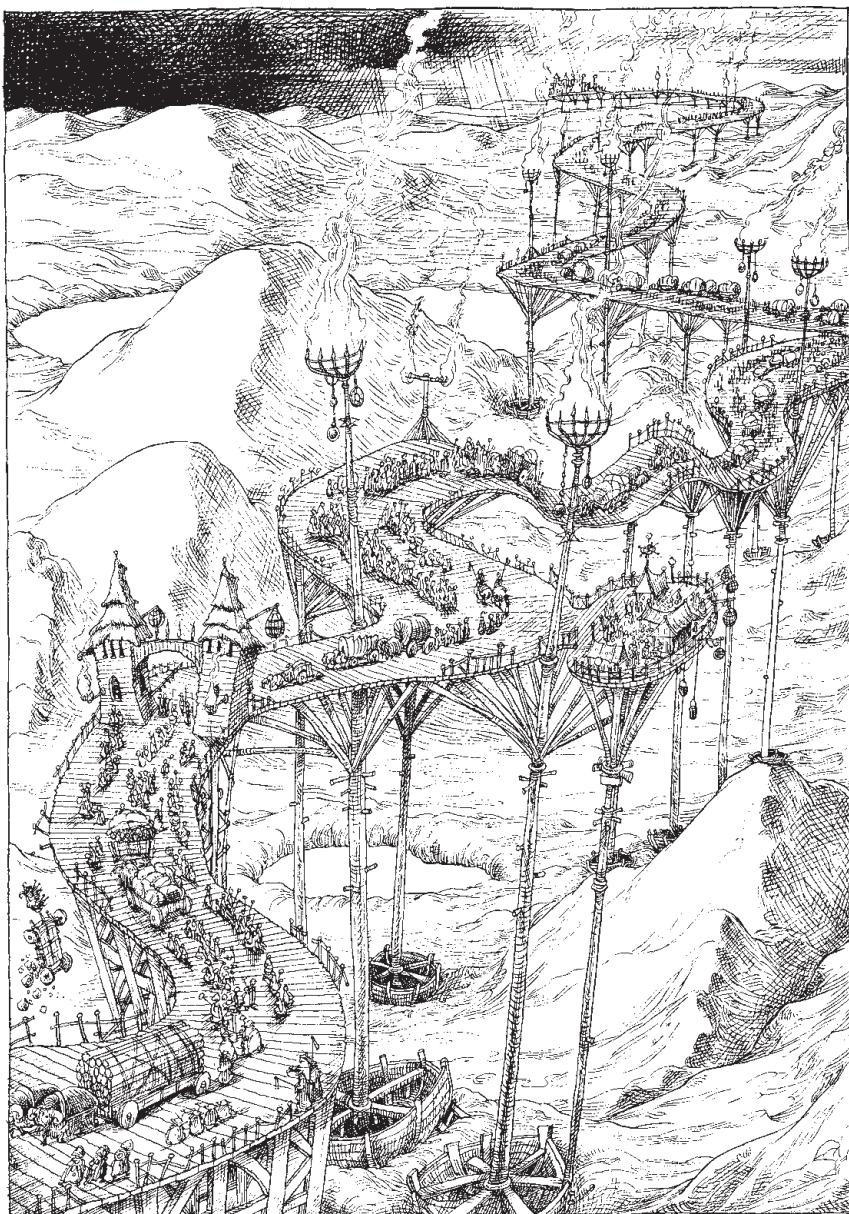
— Що тебе затримало? — лячно запитала Магда.

— Зупинився побазікати, що ж іще! — шпигнув самовдоволений Стоб.

— Замовкни, Стобе! — присадила його Магда і схопила Рука за плесно. — З тобою все гаразд? Ти блідий як полотно.

— Усе чудово, — тремтливим голосом відповів Рук. — Просто я зроду ще не бачив сорокухи. Вони такі... такі...

— Ви ще набачитеся їх на Великій дорозі, — запевнила Теган, махаючи всім, щоб ішли вперед.

ВЕЛИКА ДОРОГА БАГНИЩЕМ

— “*Ви набачитеся*”? Хіба ви не хотіли сказати “*ми* набачимося”? — спитала Магда.

— Справді, я гадав, ви йдете з нами, — підхопив Стоб.

— Моє місце тут, — пояснила Теган. — Я маю безпечно проводити мандрівців через митні хижки застави на Велику дорогу Багнищем. Протягом вашої подорожі до вас признаватиметься ще не один провідник. — Вона обняла кожного з них по черзі — квапливо, але зі щирим почуттям. — Будьте обачні, бережіться і хай вам щастить у дорозі, любесенькі мої!

І, сказавши ці напутні слова, Теган щезла в юрбі.

Троє юних допіру обраних Бібліотекарських Лицарів враз почулися сиротами...

Коли це ззаду накотився якийсь великий гамір, щось за-дзвеніло і загомоніло: то стовпище галасливих міських гномів цуприкувало купи всіляких залізних виробів — від ко-вальських міхів та відер до кутих поручнів. Ось міські гно-ми наздогнали, а там і перегнали їх. Не змовляючись, але н утром відчуваючи, що в більшому гурті безпечніше, Стоб і Магда пристали ззаду до натовпу міських гномів, а Рук подався за ними по п'ятах.

Відтоді, як ім'я юного бібліотекарського учня пролунало під високим склепінням Великобуряної палати, Рук Човновод почувався так, ніби це все йому сниться, і насилу діймав віри подіям, що розгорталися перед ним. От і тепер, коли він дивився вперед і бачив, як велична, вивищена над Багнищем дорога з її підпорами із залізного дерева на ши-рочезних світлякових баржах, що їх неможливо було потопити, з вежами застав та яскравими вогнями маяків, в'ється гадюкою десь у найдальшу далину, голова йому паморо-чилася, а тіло аж гуло від збудження.

— Ось вона, — тихо прошепотів він сам до себе. — І воротя назад уже нема. Найбільша пригода мого життя почалася!

А позаду, біля митної хижки, уже вкотре тихо клацнуло і відчинився пазурний турнікет. На Велику дорогу прослизнула сухорлява постать у темних шатах. Ось постать насу-нула каптура на чоло, але місяць ішце раніше встиг освітити високі вилиці та стерню низько обстриженого чуба.

· РОЗДІЛ П'ЯТИЙ ·

ГРОМОВИЙ ВОВКУН

пливала година за годиною, а вони все йшли слизькими дорожніми мостинами. Кругом аж роїлося від торгівців, купців, мандрівних ремісників, нічим не відмінних від їхньої трійці, ї усі вони, подібно до них самих, сунули вперед, уперед і тільки вперед, гнувшись під своїми важкими тягарями і невідривно дивлячись собі під ноги. А як хто де й перемовиться з ким словом, то лише пошепки. Небезпечно було привертати до себе увагу на Великій дорозі Багнищем.

Рук підвів голову. Попереду, скільки оком сягнути, дощаний поміст біг у далечінь, звиваючись, мов який гіантський летючий хробак. А ліворуч і праворуч лисніло в присмерковому свіtlі болотяне багно.

— Очі в землю! — наказав йому Стоб погрозливим шептом.

— Затям, — лагідно озвалася Магда, поклавши руку меншому товаришеві на плече. — Погляд прямо в вічі охоронниці-сорокусі карається смертю.

Рук затремтів. Ту ж мить спереду почувся цокіт пазурів по дерев'яних дошках, а тоді — гострий виляск кістяного бойового ціпа. Наближалися сорокухи-охранниці.

Рукове серце завмерло і пропустило удар.

— Спокійно! — просичав Стоб. — Ми не повинні привертати до себе увагу. Треба просто рухатись. А ти, — боляче штурхонув він Рука в спину, — лічи, як той казав, грудки!

— Усе гаразд, хлопче, — прошепотіла Магда. — Ось, візьми мене за руку.

Рук удачно вхопився за Магдину руку, гамуючи бажання повернутися спиною до небезпеки і дати драла.

А пазуристі ноги цокотіли чимраз ближче. Далеко попереду длява юрба неначе розчінялася в тінях, що їх відкидали палаючі маяки, прилаштовані на великій висоті за сто кроків один від одного. І Рук не втерпів — підвів очі.

Там, попереду, зирячи жорстокими живтими неzmігними очиськами, немовби просто на нього перла висока ряба охоронниця-сорокуха, сяючи відполірованим до близку металевим нагрудником і великим шоломом, звідки стирчав кривий дзьоб. Ось гострий мов бритва пазур потягся до страхітливого к'єтяного бойового ціпа в охоронниці при боці. Шелеснуло пір'я — то вона добула ціпа. Жах пронизав Рукову істоту. Хлопець умить похню-

пив очі й щосили стис Магдину руку. Встиг іще почути її тихе “Ах!”

— Як ти смієш! — мов списом прошив повітря лютий вереск.

Рук заплющив очі й зіщулився, чекаючи неминучого, як йому здавалося, удару по голові.

— Змилуйтесь! Пощадіть! — жалібно злагав голос якось гобліна. — Я не хотів! Благаю... Я...

Але бойовий ціп таки розтяв вечірнє повітря і вдарив; почувся хряскіт потрощеного черепа. Рук розплющив одне око. Просто перед ним, під ногами в сорокухи, лежав, у немилосердному сяйві маяка, знесеного над головою, маленький гоблін, і калюжка крові розповзалася кругом по мостинах.

— Гоблінівська потолоч! — проклекотала сорокуха, а по зад неї решта дві охоронниці потішено заклацали дзьобами.

Вбивця перекинула бойового ціпа через плече, і трійця дозору почапала далі. Треба було обійти трупа, і Магда відтягла Рука вбік. А Рук відчував, що от-от зомліє. Йому вже траплялося бути свідком гвалту і зазнавати його на собі: злість розгніваного викладача, брутальність бійок, що спалахували час від часу між підмайстрами та бібліотекарськими учнями...

Але тут — тут було щось зовсім інше. Тут було холодне насильство, черстве, бездушне, і саме тому воно так приголомшувало.

—Пронесло, — долинув ззаду тихий Стобів голос. — А тепер — уперед! Ворушіться, а то ми ніколи не дійдемо до наступної застави. — І додав: — Там є майданчик для перепочинку.

Рук ще раз глянув на простерте долі тіло і здригнувся, впізнавши заплечник на спині нещасного гобліна. Загиблий був гостривником ножів — як і він! Але чиєсь руки вже вхопили тіло і поволокли в тінь. За мить Рук почув, як далеко внизу щось глухо плюхнуло в болотяне багно. Тільки й лишилося від гобліна, що невелика пляма крові на дошках — єдиний слід страхітливої події. І Рук пригадав,

що на пройденому відтинку Великої дороги він бачив чи-
мало таких плям.

Рук обернувся до Магди.

— Жахливе місце, — ледь вимовив він.

— Тримайся, Руку, — лагідно озвалася дівчина. — На ніч
можна зупинитися на майданчику для перепочинку. А там,
я певна, хтось нас зустріне.

Рук став.

— А не могли б ми отут і зупинитися? Наближається ніч,
дорога начебто робиться дедалі слизькіша... А я так зго-
лоднів!

— Ми повинні добутися застави, — твердо сказав Стоб. —
Тілки тоді зупинимося на підвечірок. Руку! — підстъобнув
він. — Ану не відставай!

Але Рук мов закляк — не міг більше ступити й кроку.
Очі широко розплющені, рот роззявлений, обличчя — біле
мов крейда. Він постеріг щось попереду, високо вгорі: з гі-
гантського стовпа-маяка звисала якась штуковина.

— Що скоїлося? — поспітала Магда. — Руку, в чім річ?

Рук показав пальцем. Магда підвела голову, охнула і за-
тулила рукою рота.

— Земля і Небо! — простогнав Стоб, приглянувшись до
того, що побачив Рук. — Яка... ги-до-та! — промурмотів
він.

Рукувесь трусився.

— Нащо, нащо вони це роблять? Який тут глузд?

Висяча клітка — ось що він допіру завважив! Така собі
куля з переплетених гнутих брусів, підвішена до “стріли”
на вершечку височенного жолобчастого “маяка” з залізного
дерева. У тій клітці виднілося чиєсь мертвє тіло: руки-ноги
покорчені, голова ховається в затінку. Довкола клітки
лопогіли крильми білі круки; їх зліталося дедалі більше; вони
сидали на бруси і люто клювали те, до чого діставали крізь
отвори.

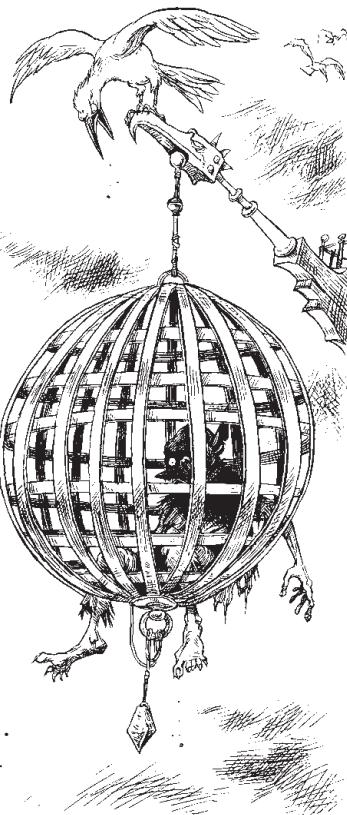
Раптом труп повалився головою вперед. Найдебеліший
крук гучно крякнув, відігнав своїх товаришів і тук-тук!
заходився дзьобати голову...

Рук хутко заплющив очі, але запізно, бо встиг побачити, як птах вийняв нещасному очі. Одне. Друге. Нагла рвучкість пташиних рухів... Смужка чогось масткого залисніла в жовтому свіtlі маяка. Рук ураз зігнувся вдвоє, немовби його стусонули в живіт, але блювати не було чим. Хитаючись, якось поплентався по заляпаних кров'ю мостинах.

— Ну ж бо, заспокойся, — лагідно примовляла Магда. — Опануй себе! — А тоді, підтримуючи хлопця однією рукою, другою подала йому свою баклажку з водою. — Ковтни води! Отак... А тепер глибоко дихай. Вдихнув — видихнув, вдихнув — видихнув...

Помалу Рук оклигав: ноги перестали труситися, серце вгамувалося, судомні блювотні корчі відпустили. “Ти мав слушність, Руку, — розчув він тремтливий Магдин голос. — Це є справді жахливе місце.” Вони знову пристали до вервочки мандрівців, яка спроквола тяглась Великою дорогою, і мовчки йшли далі.

Тепер, коли до застави лишилася якась сотня кроків, а вітер повернув із заходу, їдкий дим від маяка над заставою (за паливо правив тілдеровий смалець) повалив над дорогою просто їм в обличчя. Рукові очі засльозилися, серце загупало в грудях. Ану ж ніхто не з’явиться і не допоможе їм подолати цей шмат дороги? Доведеться їм самим мати справу з сорокухами митної служби, а вони ж допіру перевідчiliся, на що ті здатні...

— Я, ваша милосте, гостривник ножів, — практикувався він собі під ніс. — Гостривник ножів із Гоблінівських галевин — перепрошую, з Гоблінівської співдружності. Так, саме з Гоблінівської співдружності. Я — гостривник ножів із Гоблінівської співдружності.

Та, як дійшло до діла, велична сорокуха за столом просто взяла у них гроші, поставила печатку на їхніх паперах і махнула: проходьте! — навіть не підвівши своєї гребенястої голови. Рук невідривно дивився на свої ноги, що так нили після стількох годин дороги. Показ паперів, як він зрозумів, був чистою формальністю, і набував ваги тільки в разі їхньої несправності, адже якщо сорокушача сторожа виявляла під час своїх перевірок навмання котогось торгівця чи купця без найсвіжіших печаток, кара бувала незагайна і сурова.

Такі думки Рук намагався гнати від себе геть. Слідом за двома товаришами він подибав до широкого помосту зі світлякових дощок, захарашеного численними рундучиками та наметами. Добро те належало міським гномам, брехтролям, живолупам, лісовим тролям та дрібногоблінам, і всі вони змагалися між собою, щоб переманити від сусідів до себе якнайбільше клієнтів.

Тут продавано всілякі чарівні витребеньки на щастя: талісмани, обереги та самоцвіти кожному на його день народження. Тут пропоновано самостріли й довгі луки, кинджали й бойові кий. Тут було виставлено гаманці, кошки та торби. А ще — розмаїте зілля, припарки, настоянки та масти. А ще, для тих, хто вперше мандрував до Нижнього міста, пропоновано плани вулиць, для тих же, кого вабив Темноліс, — мапи тієї нескінченної пущі, частенько безнадійно неточні, хоча той, хто придбав би їх, ніколи б звідти не виблудив, аби заявити претензію!

Стояли тут і рундуки з єжею. Сила-силенна їх було, і всі вони вгиналися від ласощів з усіх куточків Світокраю. Пропонувалося дрібногоблінівські м'ясні хлібини, лісотролівські тілдерові ковбаси та солодкі булочки, спечені за традиційним нетряківським рецептом. Продавалося пиріжки

й тістечка, запіканки й пироги, молочні медяники й скибочки зацукрованого дубового соку. Одне слово, тут усяк міг знайти що-небудь на свій смак, і все довкола повнилося п'янливим розмаїттям паходців — приємних, розкішних, густих, оліїстих, гострих, — що в нагрітому жаровнями повітря зливалися в якусь неповторну мішму.

Однак Рукові перехотілося їсти. Апетит відбили згадки про померлого в'язня в клітці, з його покльованим тілом та видовбаними очима.

— Ти повинен підкріпитися — хоч би покуштував! — умовляла Магда.

Рук тільки мовчки похитав головою.

— Тоді я щось куплю тобі на опісля, — запропонувала вона.

— Як хочеш, — стомлено відповів Рук. Він хотів спати — не їсти.

— Тут недалечко є повітки з гамаками та піл, де можна поспати, — несподівано почув він поруч себе тихий, але проникливий голос. — Якщо маєте бажання, я вас проведу.

Рук глянув униз і побачив поруч себе куцого сухорлявого блуда. Своєю блідою, майже прозорою шкірою та величезними, неначе в кажана, вухами тварючка нагадувала чи то сіроблуда, чи то ночно-блуда...

— Я ночноблуд, — підтвердила маленька проявочка. — Сіроблуди назагал бувають більші, до того ж, — пояснила вона на мигах, показ з уочі на рота, — звідси у них звисає щось наче гумові вусики... — Тварюка

спохмурніла. — Але ти маєш добре око, Руку. Даруй мені. Мое ім'я — Партіф'юл.

Рук кисло посміхнувся. Клята здатність блудів, чи нічних, чи сірих, чи ще там яких, читати чужі думки завжди його внутрішньо роззброювала. Ти чуєш себе оголеним, вразливим і проймаєшся законною недовірою до істоти, що викликає в тебе такий стан!

— Це наше прокляття, — скрушно зітхнув Партіф'юл. — У краю блудів читати думки інших істот — життєва необхідність: без цього ми б не вижили. Цей наш дар допомагає нам бачити в темряві. А тут він обертається для нас прокляттям, бо псує нам дружбу хоч би з ким і робить стількох із нас шпигами, ладними продавати свої послуги тому, хто дорожче заплатить.

“А ти? — здригнувшись, подумав Рук. — Скільки тобі заплатили, щоб ти нас вистежив?”

Партіф'юл зітхнув удруге.

— Я за свої послуги не беру плати, — проголосив він. — І я ніякий не шпиг. Якщо ви мені не ймете віри, то, може, *щеприхилить* вас до мене? — Він розгорнув свого плаща на грудях: там, звисаючи на тоненькому сріблому ланцюжку і ховаючись у банках сорочки, червонів зуб дуба-кривавника. — Мені загадано оберігати ваш сон, поки ви очуватимете тут вашу першу ніч. Вам треба добре відпочити на підході до того, що чекає на вас попереду. — І додав, відповідаючи на Рукове невисловлене запитання: — Присмерковий ліс.

Рук усміхнувся. Вперше за цілий день він відчув: напруга спала. Тим часом від рундуків повернулися Стоб із Магдою, несучи в руках невеличкі охайні згорточки з їжею. Один Магда вручила Рукові, й той поклав його до кишені.

— А це хто? — запитав Стоб холодним, владним тоном.

— Партіф'юл до ваших послуг, — почулася відповідь, і блуд удруге показав свого зуба з дуба-кривавника.

— Він покаже, де нам можна буде переночувати, і початає, поки ми спатимемо, — пояснив Рук.

— Та невже? — хмикнув Стоб. — І переріже нам горлянки, поки ми даватимемо хропака, га?

— Стобе! — У Магдинім голосі звучали гнів та сором за товариша. — У нього ж зуб дуба-кривавника! — Вона обернулася до блуда. — Чолом, Партиф'юле! — привіталася, тиснучи вологу і кістляву руку тварючки. — І перепрошую за грубощі нашого товарища.

— Краще у сварці, але в безпеці, — буркнув Стоб.

— Авжеж, — погодився Партиф'юл. — І, звісно, Стобе, тобі вільно початувати ніч зі мною. Мені буде веселіше у твоєму товаристві.

Словесної відповіді Стоб не дав, але з потішеної усмішки, що заграла на блудовім обличчі, Рук здогадався, що його старший товариш таки “віддумав” щось на відповідь.

— Ну, то ходімо, — запросив Партиф'юл. — Держімося всі купи. Це зовсім недалечко.

Крізь юрби, що обліпили рундуки, четверо мандрівців пробралися до зовнішнього краю платформи. Там Партиф'юл показав їм довгу повітку, де з бантин звисали гамаки, а праворуч, під зоряним небом, тяглися ряди полів, і зовсім не голих, а застелених солом'янниками.

— Повітка з гамаками чи спальні поли? — спитала Магда Рука.

— О, тільки спальні поли! — заявив Рук і задивився у поцятковану зорями чорнильну пітьму вгорі. — Я так давно мріяв виспатися під зоряним шатром...

— Ну, то й маєш таку нагоду, — урвав його Партиф'юл. — Як по правді, то вам би вже давно слід умоститися й спати. Уже майже північ, а попереду у вас довгий день.

Нікого з трьох юних Бібліотекарських Лицарів не треба було умовляти. Вони пережили довгий, виснажливий день. Партиф'юл ще не заступив на варту в ногах свого полу, а Стоб, Рук та Магда вже укукоблювалися, як кому зручніше.

Рук уже був засинав, коли це крізь усі покашлювання та хропіння до нього долинув якийсь голос.

— Во-ди! — хавчав він. — Во-о-о-о-о-ди!

Поволі Рук підвівся і почав скрадатися поміж рядами полів, аж поки дійшов до самого краю помосту. А там, просто перед собою, побачив дві клітки, підвішені зовсім близько одна від одної. Кров похолола йому в жилах. У першій клітці білів скелет — кістлява рука благально простягнена поміж брусами, череп криво посміхається застиглою навіки посмішкою, впавши лобом на брус. А друга клітка видавалася порожньою.

— Во-ди...

Знов цей голос, тільки тепер уже немічніший. Рук обережно підступив якнайближче до кліток. Скелет напевняка не міг балакати, а це означало... Він уп'явся очима у кліткову сутінь другої і тихо охнув. Клітка була далеко не порожня!

— Во-ди... — повторив голос.

Рук квапливо відщібнув шкіряну баклажку від свого пояса і простяг її — але, хоч як п'явся вгору, не міг дістати до клітки.

— Ось, — тихо озвався він. — Ось вам трохи води.

— Води? — перепитав голос.

— Так, я тут, під вами, — сказав Рук.

Якусь мить не було ні голосу, ні руху. А тоді з дна клітки вихопилася кістлява рука і схопила баклажку.

— Пийте на здоров'я! — побажав Рук, коли рука з баклажкою зникла всередині клітки.

Відразу ж долинули звуки хлебтання та ковтання, після чого в'язень гучно гикнув. А тоді порожня баклажка вилетіла з клітки і впала Рукові під ноги. Хлопець нагнувся і підняв.

— Пробач, — озвався згори голос — ще кволий, проте вже не такий хрипкий. — Але я конав від спраги. — Рука опустилася вдруге. — А коли б ти подав ще й чогось попоїсти...

Рук помацав по кишенях і знайшов згорточок, що дала Магда. Зовсім був запам'ятав про нього, то й не розгортав навіть. Ще теплого пакуночка вклав ув очікувально простягнену руку. За мить почулися звуки голодного цмакання та жування.

— М-м-м... м-м-м-ф-ф-ф... Смакота — от тільки б солі трішечки більше! — Він зиркнув на Рука і підморгнув. — Ти врятував мені життя, хлопче! — Відтак додав, кивнувши на скелета в сусідній клітці: — Не хотілося б скінчiti, як мій сусіда!

Рук вчув у тому голосі гостру нотку. В'язень був, либонь, із тих, хто звик віддавати накази. Напруживши зір, парубійко став пильніше приглядатися, хто ж саме сидить у тінявій клітці. За брусами, окутана темними тінями й мерехливим світлом світників, сиділа, скарлючиwсь, велика постать — така велика, аж мусила, аби там уміститися, зігнутися в три погиблі.

Вбраний чолов'яга був у сурдут, вузькі штани та трикутку, мав чорний кучерявий чупер, острішкуваті брови та пишну чорну бороду з уплетеними в неї... — Рук аж ахнув, здогадавшись! — черепами щуроптахів. Балухаті очі яріли з-посеред того волосяного заросту, мов два яйця на споді снігу нового гнізда.

Рук відчув, як охоплює його хвилювання.

— То ви... ви небесний пірат? — непевно запитав він.

Першою відповіддю був горловий сміх.

— Еге ж, хлопче! Був за царя Гороха... Капітаном небесних піратів, аж он ким. — В'язень помовчав. — Тільки це нічого не важить у наші дні — не важить, відколи вразила Свіtokрай кам'яна хвороба.

— Капітан небесних піратів! — побожно прошепотів Рук, відчуваючи, як від збудження по всій його хребтині, згори починаючи, ніби закололо голочками. Цікаво, на що це схоже: пливти-летіти на кораблі небесних піратів, коли сонце світить тобі в обличчя, а вітер бавиться твоїм чубом? Як часто він читав, засиджуючись далеко за північ на аналоях п' дземної бібліотеки, про Великі дослідницькі подорожі в найглухіші застуми Темнолісу та про страшні небезпеки, на які наражалися там дослідники; про низки Шляхетних польотів у глибини самого Відкритого неба... і, звісно ж, усе про жахливі, люті бої, що їх небесні пірати, сповнені рішучості відборонити відкритість неба для вільної торгівлі, вели проти лихих спілчан.

Кораблі з такими іменами як “Грозокрил”, “Бурелов”, “Повітроплав”, “Позасвітній гарцівник”, “Небесний Кит”... А вели їх легендарні капітани Крижаний Лис, Вітроногий Шакал, Захмарний Вовк — і, чи не найславетніший з - поміж них усіх, сам великий капітан Живчик.

Рук приглянувся пильніше до запакованого в клітку капітана. Невже це сам славетний Живчик? Невже отой юний капітан, народний улюбленець, про якого він, Рук, стільки читав, перетворився на оцього волохатого здоровила у клітці перед ним?

— То ви капітан... — почав він.

— ... Вовкун, — відповів капітан небесних піратів тихим, притлумленим голосом. — Громовий Вовкун. Тільки ж ти нічичирк про це — нікому!

Громовий Вовкун... Рук насупився. Щось було знайоме в цьому імені.

Усмішечка заграла довкола капітанових очей.

— Бачу, моє ім'я тобі по знаку, — мовив він потішено, не зумівши прихovати нотку гордощів у голосі, а далі переїшов на шепіт. — Ці блохасті клубки пір'я, що спіймали

мене, не знали, яка велика рибина попала їм до лап. А коли б знали, то я б не говорив оце з тобою. — Капітан небесних піратів засміявся. — Коли б вони дізналися, що в цій смердючій клітці сидить Громовий Вовкун, то повезли б мене у Східне сідало на Чав-чавову арену швидше, ніж небесна буря погнала б тришголовий корабель. — Він побавився одним із черепів у своїй густій бороді. — А так лишили мене тут здихати, мов звичайного добичника з Багнища.

— Чим я міг би вам допомогти? — запитав Рук.

— Дякую, хлопче, за добрий намір, — відповів пірат, — але, якщо тільки ти не поцупив ключа від клітки в сестриці-сорокухи, мені вже нема рятунку, мов тій рибині на піску. — Він погладив бороду. — Та є одна річ...

— Яка? — вихопився Рук.

— Ти міг би ще побуди тут і хвильку зі мною погомоніти. Три дні й три ночі просидів я тут, і ти перший, хто не побоявся сорокухи і наблизився до моєї клітки. — Він помовчав. — Можливо, твій голос — останній добрий голос, який мені випало почути на сім світі.

— Побуду залюбки, — погодився Рук. — Така для мене честь! — І, відступивши у найближчу тінь, присів навпочіпки. — Чи не розказали б ви мені, — попросив він, — що воно за штука, ота небесна плавба?

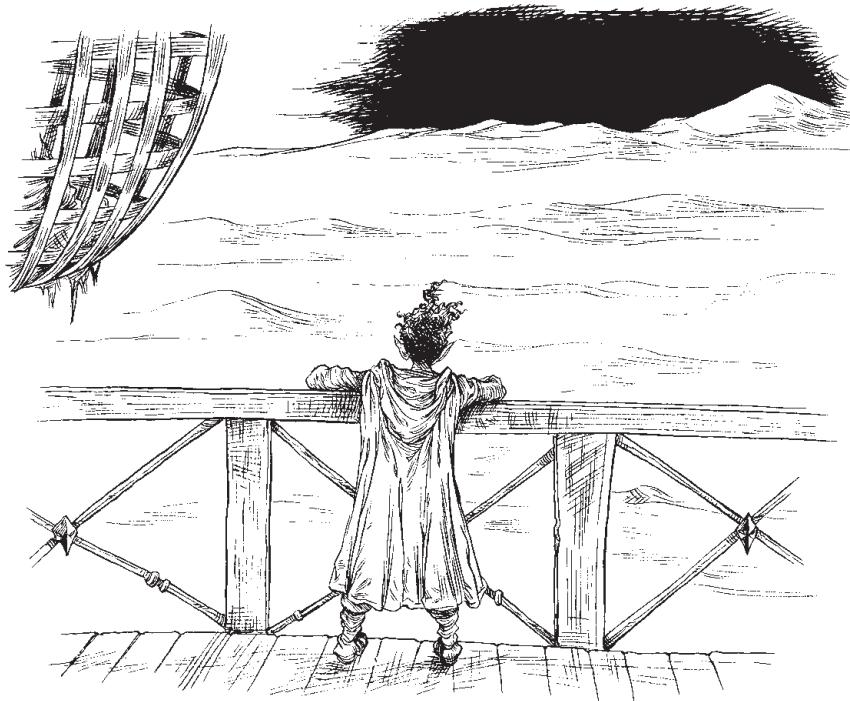
— Небесна плавба? — перепитав Громовий Вовкун і зітхнув з глибокою тugoю. — Це найнеймовірніше переживання на світі, мій хлопче! — сказав він. — Нішо не зрівняється з відчуттям, коли ти злітаєш попід хмари і стрілою линеш у небі, — тільки лопотять повні вітру вітрила, свистять підвішені до корпусу гирі, а летюча брила, чутлива до найменшої зміни температури, то здіймає корабель угору, то спускає вниз. Кут, швидкість і рівновага — оце тобі й уся плавба. — Оповідач знов помовчав. — Так було, поки летючі брили не впали жертвами кам'яної хвороби.

Рук невідривно дивився на скорботне капітанове обличчя.

— Відтоді почалися жахливі часи, так-так, — провадив Громовий Вовкун. — Звісно, ми знали, що діється вже скіль-

кись там часу з новосанктафракською летуючою скелею. Втрата летючості. Поступове руйнування... Проте ми ніяк не пов'язували того прокляття новосанктафракської летючої скелі з надійністю неоцінених наших летючих брил. Але все дуже швидко змінилося. Спочатку ми почули кепські вісті про те, що здорові, важкі торгівельні кораблі розбиваються, просто падаючи з неба на землю. За ними поспівались долу широкі буксири. Швидко вийшли з ладу і спілчанські кораблі та патрульні човни. Спілка занепала, спустіли небеса над Нижнім містом. Жахливий був то час, хлопче. Волосся ставало дуба.

— Спочатку ми, небесні пірати, мали велику вигоду з такого становища. Щоночі вчиняли нальоти на Велику дорогу Багнищем, знаючи, що за нами ніхто не вженеться. А ще ж ми стали головним транспортним засобом для втікачів з Нижнього міста... — Тут він промовисто потер вели-

ким пальцем об вказівний. — ...за певну плату. — Гучне зітхання. — Та скоро та напасть спіткала й нас.

Рук чекав на продовження розповіді. Громовий Вовкун почухав у себе під бородою.

— Ми мали себе за мудрагелів, — продовжував він свою розповідь. — Гадали, що тримаючись якнайдалі від Нового Сантакфракса, вбережемося від хвороби. Але ми помилилися. Чи то заразу переносив вітер, чи вона чайлася в самому камені — цього ми не дізнаємося ніколи... Хоч би що там було, третього дня підповні “Женихмара”, один із найстаріших, найкращих двощогловиків, що будь-коли сходили з корабелень, — справжній красень! — просто бухнув із неба, чисто тобі списоносний щуроптах, і розбився у Темнолісі. Кам'яна хвороба нарешті спіткала й нас.

— Щось треба було почати, якщо ми не хотіли один по одному попадати на землю. Треба було зібратися на раду. Я розіслав зграю щуроптахів із повідомленням, що збори мають відбутися у Дикому лігві наступної повні. — Громовий Вовкун зітхнув. — І саме там, тулячись до споду найдальшого виступу Свіtokрайньої скелі, мов табунець гірських слимаків, ми порішили зіgnати весь наш флот докупи...

— Армада мертвих! — вихопилось у Рука.

— То ти чув про це? — запитав Громовий Вовкун.

— Авжеж! Хто тільки про це не чув, — відповів Рук, — лишење не признавався, що саме чув, не признавався, що те місце стало притулком для всякого наброду, приваблючи до себе всіх бунтарів, утікачів та найсумнозвісніших нових осадчих Багнища.

Громовий Вовкун закивав задумано головою.

— Що то була за нічка! — пробурмотів він. — Того останнього разу ми полетіли всім гуртом — полинули небом від туманної Крайземлі до голої пустки Багнища. І там як один поспускалися на землю. Довколишня зграя білих ворон забила крильми, закаркала на велетнів, що вдерлися до їхніх володінь. Приземлилися на грузъке, твань чвакотіла під ногами... — Оповідач глянув угору. — Це сталося майже тридцять п'ять років тому, а ми ще й досі тут сидимо.

Рук задивився на тванисті рівнини Багнища.

— Яка гола, яка безрадісна місцина! — зауважив він.

— Ми якось виживаємо, — запевнив Громовий Вовкун. — Флот кораблів небесних піратів став непоганим стрижнем для нової осади. А як нам чого бракує, то робимо вилазку й добуваємо! — Губи оповідача розтяглися в широкій усмішці від вуха до вуха, показуючи ясна, де чорніло більше дірок, ніж стриміло зубів. — Час від часу чинимо наскоки на Велику дорогу Багнищем. То тут, то там заведемо бійку з сорокухами... — Він захихотів. — Мало є таких, хто не чув імені капітана Громового Вов...

— Громовиця! — випалив Рук. — Вовкун Громовиця! Ось ім'я, яке я намагався пригадати.

— То був мій батько, — спокійно пояснив капітан небесних піратів. — Його холоднокровно стратили сорокухи — оті зарізяки, оті зарази осоружні! Клянуся Небом, я так би й поскручував їм усім їхні засушені ший!

— Отже, його вбили сорокухи, — прошепотів Рук.

— Атож, хлопче, вбили — на тій своїй вражій Чав-чавовій арені... Однак то була шляхетна смерть, почесна загибель, бо він наклав головою, аби врятувати іншого.

— Справді?

Громовий Вовкун кивнув головою і втер сльозу в кутику свого ока.

— Може, ти й не чув про того іншого, але насправді оті опудала полювали на такого собі капітана Живчика.

— О ні, про нього я багато чув! — заперечив Рук. — Малий знайда, якого виростили лісові тролі Темнолісу і якому судилося стати капітаном небесних піратів, найславетнішим за всі часи... Хто ж би про нього не чув?

— Ну, ну, — зронив Громовий Вовкун і випнув груди, наскільки дозволяла тіснота клітки. — Може, й не найславетніший він. — І помовчав. — Так чи так, а Живчика сорокухи засудили на смерть за якимсь жахливим звинуваченням. Вони вже хотіли кинути його кровожерним чав-чавам на з'їжу, коли втрутівся мій батько і віддав себе в жертву, щоб урятувати товариша.

— Мабуть, він був великий сміляк, — промовив Рук. Громовий Вовкун шморгнув носом і втер пальцем кутик другого ока.

— О, він був сміляк, — ствердив він. — Певно, що сміляк! — Капітан помовчав. — Так хотілося б, аби хоч щось зосталося від нього, щоб поховати... щось на згадку про нього... Та ба... ет, цур йому пек, тобі не треба розповідати, що таке чав-чави. Коли вони скінчили свій кривавий бенкет, від мого батька й кісточки не лишилося.

Рук співчутливо кивнув головою і шанобливо помовчав мить, перш ніж запитати про те, що йому хотілося знати найбільше.

— А цей капітан Живчик... — озвався він нарешті. — Що сталося з ним? Він із вами при Армаді мертвих? Чи...

— Чи що? — перепитав Громовий Вовкун.

— Чи правда — оті всі бувальщини про нього? — запитав Рук. — Що він нібіто відмовився долучити свій корабель до гурту. Що начебто відлетів назад до Темнолісу. Що й досі живе десь там, немитий та онімілий, цілий день блукаючи по пуші, а вночі відсипаючись у коконах помогай-бід.

— Він і справді полетів до Темнолісу, — неохоче підтверджив Громовий Вовкун. — Що ж до решти, то хто його знає. Чував я, звісно, всякі бувальщини. Іноді його бачили. Іноді навіть відшукували, бо дехто повернувся з баєчками, нібіто він співає до місяця. — Капітан здигнув плечима. — Не можна сліпо вірити всім чуткам. — Тут капітан підвів погляд, і очі його прищулилися. — Сорокухи! — прошепотів він тривожно. — Тобі краще зникнути.

— Сорокухи! — підскочив Рук. Крутнувшись, він побачив патрульну трійцю: всі троє, обчіпляні криклівими прікрасами, прошкують платформою просто до них. Рук хутко позадкував у затінок.

Одна з охоронниць погрозливо ляслула бойовим ціпом. Три пари жовтих очей мовби протикали пітьму, свердлячи Рукові очі. Він затамував подих.

— Недовго вже тобі подихати, болотяна потолоч! — глузливо прорекла та, що вела перед. — Ну, де тепер твої друзі?

Вона закинула голову назад, і з її горлянки добувся пронизливий клекотливий сміх.

А тоді вся трійця як один крутнулася і зацокотіла кігтями по мостинах геть від капітанової клітки.

— Ху! — видихнув Рук. — А я думав...

— Цього разу тобі поталанило, — застеріг Громовий Вовкун. — А тепер тобі краще піти. Дякую за їжу та воду, — прошепотів він. — І за те, що вислухав.

— Ет, нема за що, — відказав Рук. — Хай вам щастить! — мовив він на прощання не зовсім до ладу.

Зтяжким серцем повернувся Рук до спального полу; у вухах йому не переставали лунати власні прощальні слова, такі недоречні, майже знущальні. Справді, отаке ляпнути: “Хай вам щастить!” І як тільки язик повернувся? Магда перевернулася на другий бік і замурмотіла щось уві сні, а Стоб на сусідньому полу гучно захрапів. Рук поклав голову на м'який матрац і поринув у спасений сон.

• РОЗДІЛ ШОСТИЙ •

НАЛІТ НЕБЕСНИХ ПІРАТІВ

початку Руків сон був глибокий, без жодних сновидінь. Товсті ковдри добре гріли, а солома виявилася напрочуд пухка. Однаке згодом подув холодний вітер. Він усе силкувався зірвати з сонного ковдри і гнав темні хмари, що насувалися на місця і мчали далі. Здавалося, хтось почережно засвічував і гасив світло: засвітить — погасить, засвітить — погасить. Обличчя Рукові то заливало сріблясте сяйво, то вкривала пітьма. Його повіки тремтіли.

Хлопець летів на небесному кораблі — великому судні з двома щоглами та великим мідяним гарпуном на прові. Він стояв за штурвалом, вітер куйовдив чуба, сонце било у вічі.

— Набери більшу висоту, пане гардемарине! — почувся голос. Говорив капітан — фертуватий чолов'яга у вранні, розцяцькованому самоцвітами, та з великими вусами, нащеними якоюсь мастю, і тут Рук із подивом збагнув, що той віddaє накази саме йому.

— Слухаю, капітане! — відповів він і, бігаючи вправними пальцями по клавіатурі кістяних ручок важелів, підтяг по-вислі гирі й поставив вітрила зі звичною спритністю мастака в цьому ділі.

— Тридцять п'ять градусів праворуч! — гаркнув капітан.

Небесний корабель птахом полинув угору, а залога довкола Рука грянула: “Слава! Слава!” — всі гукали один до одного. Рук відчув, як у ньому здійнялася хвиля радості. Крики, вигуки небесних піратів все гучнішали й гучнішали, а тоді...

— Прокинься! — почув він, як до нього догукується чийсь голос.

Рук ворухнувся. Сон танув. “Hi, — подумав він невиразно, — я не хочу, щоб відвертали мою увагу!” Надто вже велике переживав він щастя: відчуття польоту, несподіване вміння орудувати важелями...

— Ну ж бо, прокидайтесь всі! — напосідав голос.

Рукові очі враз розплюшилися. Де й подівся небесний корабель, хоча залоги ніби чимраз дужчали. Він обернувся до Партиф’юла, що безцеремонно тряс Стоба, який ще й досі давав хропака, за плечі.

— Щ-що т-таке? — запитав сонним голосом.

— Наліт! — пошепки відповів ночоблуд. — Наліт небесних піратів.

Рук як стій зірвався на ноги.

— Та невже? — запитав він, вдивляючись у темряву. А такий справді: якісь постаті з запаленими смолоскипами дряпалися по мотузках, приточених до гаків-“кішок”, — ось ціла їхня юрба опинилася на помості біля кліток. — Але ж це просто фантастика! — видихнув Рук. — Вони прийшли рятувати Громового Вовкуна!

— Фантастика для твого друга Вовкуна, якщо йому пощастило утекти, — зауважив Партиф’юл. — І сумна дійсність для всіх нас, якщо сорокухи так розходяться, аж упадуть у шал. Тоді вони, мов одержимі: галасують, верещать, плюються і січуть усе, що тільки ворушиться... Руку! — гукнув він, коли хлопець поспішив геть. — Вернись!

— Я мушу допомогти! — крикнув Рук через плече.

— РУКУ! — закричала Магда йому навздогін, але той уже зник у сутінках та шарварку біля висячих кліток.

Раптом Стоб сів стовпчиком і почав ошелешено водити довкола затуманеними очима.

— Що це? Що? — допитувався він.

— Нічого страшного, — відказала Магда. — Просто ми опинилися в самісінькій гущі напасників: небесних піратів. Друге. Сорокухи от-от ошаліють. Ну, та ще Рук надумав крашевсе розгледіти.

Стоб скочив зі свого полу.

— А чого ж мене ніхто не розбудив? — скипів він.

Магда тільки нетерпляче закотила очі.

— Тепер цим уже не варто перейматися, — втрутився Партиф'юл. — Нам треба мастити п'яти салом. *Усім нам!* — І, задивившись у напрямку кліток та лопочучи вухами, додав: — Я... я чую Рука!

— Ходімо без нього! — запропонував Стоб. — Я ніяк не збагну, чого сюди взагалі обрано бібліотекарського учня. Нахабний, неохайний, неслухняний...

— Стобе, заспокойся! — grimнула Магда. — Я скочу й заберу його.

І перш, ніж хтось устиг її зупинити, дівчина метнулася в темряву і зникла.

А сам Рук, не відаючи, яку незлагоду посіяв серед своїх супутників, шугав від тіні до тіні. Довкола ревіли небесні пірати, намагаючись добутися до клітки, в яку закуто Громового Вовкуна. Один, обхопивши ногами жолобчасту колону, видерся вгору і довгим ратищем затис ланцюга, щоб клітка перестала гойдатися. Другий сидів уже на самім вершечку в ролі чатового. А тим часом іще двоє небесних піратів: один — могутній велетень з густим, скуйовдженим чубом і пов'язкою на оці, другий, що сидів на коркошах у першого, — сухорлявий чоловічок з окулярами у сталевій оправі та зі шкельцями у вигляді півмісяця, — стали під самою кліткою. Добрий десяток піратів узяв їх в оборонне кільце, і їхня зброя в місячному свіtlі, яке то з'являлося, то

зникало, висявала, мов роги цілої лави волорогів. Знати, свій напад небесні розбишаки добре продумали.

Рук, мов зачарований, дослухався до потоку ціджененої крізь зуби лайки, поки окуляристий пірат колупався в замку кліткових дверцят своїм довгим тонким ножем. Аж ось замок клацнув.

— Нарешті! — вигукнув окуляристий, але його радість потонула в пронизливому заливанні, що розкололо повітря: сирена алярму! Водночас і чатовий викрикнув застережливе:

— Сорокухи!

Оте єдине слово подіяло на довколишніх відразу і безвідмовно. Усі, хто стояв на платформі й споглядав, як пораються небесні пірати, враз відвернулися від такої дивовижі й пороснули вrozтіч; хто ховався, а хто гасав туди-сюди, відчайдушно намагаючись утекти, хоча й боючись потрапити під гарячу лапу напосідливих сорокух. Ті ж, хто силкувався все-таки поспати в несусвітньому шарварку на бігу, тепер хапали свої речі й тікали щодуху, рятуючи свої голови.

А купці та крамарі, охочі мандрувати і вночі, попали се-р ед дороги в колотнечу. Піші шаснули в тінь і поховалися зі своїми товарами, а ті, що сиділи на мажах і бідках, закричали на своїх волорогів чи зубощирів-скрадайл, і батоги заляскали гучніше за виття сирени та панічний вереск. Вози й фургони наїжджали один на одного, стикалися і перекидалися, вантажі виверталися і розкочувувалися, — і те все посеред ярого рику та стогонів жаху. А сорокухи, незважаючи

на дорожнє сум'яття, маршували в ногу, стрясаючи повітря своїм бойовим покликом і неухильно наближаючись до платформи.

— П'ятдесят ступнів з чимось! — повідомив чатовий і додав: — Я злажу.

Рук стояв, мов прикипілй до свого місця. З роззвяленим ротом і виряченими очима дивився він, як відчинилися дверцята клітки, як Громовий Вовкун сам протися крізь вузький отвір і важко звалився вниз на мостиини. Рук збагнув: капітан вільний! І хлоп'яче серце затрепетало. Старий небесний пірат на волі!

Ту ж мить громом пролунав крик відчаю — гучніший за виття сирени, за гамір юрби, ба навіть за репет сорокух.

— Спетч! — ревів чийсь голос.

То кричав велетень-пірат із пов'язкою на оці, схилившись над товаришем, який ще мить тому сидів у нього на плечах, а тепер лежав неживий. Стріла з арбалета розтрощила один з півмісяців його окулярів і проткнула очницю.

— Ой, Спетчу, друже мій коханий! — голосив велетень. — Спетчу!

— Заспокойся, Логу, — сказав йому хтось. То до нього надійшов сам капітан. Недавній бранець поклав руку товаришеві на плече. — Йому вже нічим не поможеш. Нам треба тікати, поки ѿсі ми не скуштували сорокушачої зброї.

— Я Спетча тут не залишу! — рішуче заявив Лог і завдав обм'яkle тіло собі на плечі. — Він заслуговує на те, щоб бути похованим по-людському — а таки заслуговує!

— Воля твоя, — відрік Громовий Вовкун і, підвівши голову, окинув поглядом усіх небесних піратів, що чекали на його наказ. — А ви чого ждете, паршиві пацюки болотяні? Вшиваймося звідсіль!

Небесні пірати як один крутилися на підборах, але тільки переконалися, що шлях до відступу їм відрізано. Сорокухи-охоронниці оточили платформу з усіх боків і тепер стискали кільце облоги. Вибору не лишалося: треба приймати бій!

— Забудьте, що вам велено! — ревнув Громовий Вовкун. — ДО БОЮ!

І враз вибух бойового гамору потряс повітря — то зітнулися між собою небесні пірати і сорокухи. Сорокухи молотили своїми бойовими ціпами, а ще — клювалися дзьобами, дряпалися пазурами, стріляли з арбалетів і вимахували страхітливими щербатими косами. Пірати ж відбивалися абордажними шаблюками та піками, ще й до того метали прашами грудки заков'язлої болотяної грязюки, які зі свистом розтинали повітря, мов скручені в клубки роз'юшені летючі хробаки.

Сутичка була коротка й лютая.

Випущена з арбалета стріла просвистіла повз Рукове вухо. Він умить отямився — нестримне збудження змінилося холодним страхом, від якого закрутіло у шлунку, — і мерцій кинувся на мостини за перевернутим возом, довкола якого валявся, розкотившись, його вантаж — важкі кам'яні дzbани.

Просто перед ним двоє небесних піратів: один високий та худий, другий — низенький та опасистий, — билися спиною до спини з двома сорокухами. Піратські мечі мерехтіли і дзвеніли. Пазури сорокух блискотіли, дзьоби скреготали. На мить Рукові здалося, ніби двоє небесних піратів знесилюються, коли це, мовби на якусь невимовлену команду, обидва одночасно зробили по близкавичному випаду, і на па-сниці впали, пронизані мечами. Висмикнули небесні пірати мечі з мертвих тіл потворищ і ну відбивати новий напад!

Скрізь довкола валялися мертві сорокухи, але загиблих відразу ж заступали інші ошалілі птахочудиська: чуючи витя сирени, вони стікалися сюди з обох кінців Великої дороги.

— Захопіть балюстради! — почув Рук, як зикнув Громовий Вовкун, і побачив, озирнувшись, що капітан небесних піратів відбивається одночасно від двох сорокух. — І втримайте їх! — проричав недавній в'язень, коли спершу одна потвора, а за нею і друга повалилися неживі на поміст. — Усі відходимо водно-раз! — згукнув наостанок Громовий Вовкун. — Коли я скажу!

Ту ж мить Рук уздрів спалах жовтожарого пір'я — то з тіній за спиною Громового Вовкуна вискочила височенна, м'язиста сорокуха-охоронниця у блискотливому нагруднику та шоломі з плюмажем. Ось вона замахнулася зазубленою косою...

— Капітане! — скрикнув Рук, зірвавшись на рівні ноги.

І саме вчасно! Капітан небесних піратів притильном шатнувся ліворуч. Коса з усього маху влучила в дошку і глибоко застрягла. Громовий Вовкун замахнувся своєю важкою шаблюкою, але в цю хвилину сорокуха, пронизливо вереснувши, відхаркнула і плюнула. Лискучий згусток сlinи майнув у повітрі й заліпив капітанові все обличчя. Гидливо скрикнувши, Громовий Вовкун поточився назад, де лежав п'ярекинутий віз.

Рук вражено охнув. Він збегнув: перед ним не проста сорокуха-охоронниця! З таким яскравим плюмажем та з такою статурою, вона, либонь, належала до елітних Сестриць-Сорокух.

— Громовий Вовкун! — вереснула сестриця-сорокуха і підступила, скрегітливо шкрябаючи пазурами, до капітана. — Великий Громовий Вовкун! Ану лиш погляньмо, який ти великий!

А Громовий Вовкун був приголомшений і майже осліплий. Зі зневажливим сміхом сестриця-сорокуха презирливо вибила шаблю йому з рук. А тоді, балансуючи на одній пазурістій лапі, другою розкрайла йому руку.

— Зараз я видеру тобі серце! — заверещала вона. — І зжеру його!

Кров слізила з рукава капітанового сурдути і скрапувала з пальців, які допіру ще тримали шаблю. Небесний пірат упав навколішки біля перевернутого воза.

То був кінець.

Громовий Вовкун лишився без зброї. А сорокуха, з палаючими незмігними очиськами, звела над ним свої гострі як бритви пазуриська.

— Дурню! — знов заверещала вона. — Ти й справді гадав, ніби ми не знаємо, хто ти такий? Справді? Ти, великий

капітан, став принадою, почепленою на гачок, щоб заманити їх сюди. — Вона кивнула головою в напрямку бую за балюстраду, який кипів позад них. — Коли ти здохнеш, вони згадуться. Я раз і назавжди визволю Свіtokрай від тебе та твоєї небесно-піратської потолочі!

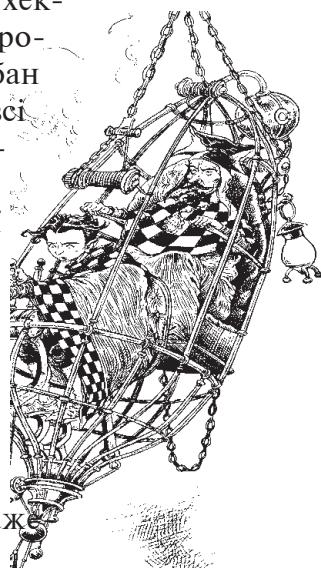
Громовий Вовкун німував. Він був зовсім безборонний. А сестриці-сорокусі, здавалося, було приємно з ним потратитися.

— Я вже не буду простою сестрицею-сорокухою! — розпащекувалася вона. — Я повернуся до Східного сідала переможницею і вимагатиму гідної винагороди. — Вона помовчала. — Матінка Красний Кіготь Східного сідала! Мило звучить, чи не так? — хрипко зареготала потвора. — І лише одна потороча заступає мені шлях до мети, — додала вона. Її погляд став ще жорсткіший; очиськами вона свердлила Громового Вовкуна. — Це ти!

— Неправда! — закричав Рук, скочивши на перевернуто-го воза і піднявши тремкими руками високо над головою важкого кам'яного дзбана.

Зирнувши вгору: що воно там дзявулить на возі? — сорокуха на якусь частку секунди заціпеніла, сторопіло лупаючи очима. І цього стачило. Натужно хекнувши, Рукogrів важким дзбаном сорокуху по голові. Від удару об шолом дзбан розбився, розлетівшись черепками на всі боки, а сорокуха заточилася і відступила назад.

Громовий Вовкун кинувся до своєї шаблі. Одним зgrabним рухом він випростався і блискавично замахнувшишь шаблею — знизу вгору, — обезголовив потворище — стало єдиного удару. Шолом із плюмажем брязнув на підлогу, а голова, яку він досі захищав, покотилася підстрибом по мостинах із роззвяленим дзьобом і вражено вибалушеними сліпаками.

Громовий Вовкун обернувся, і йому відвисла щелепа.

— Ти? — здуміло вигукнув він. — Знову!

А за мить до Рука звернувся ще й другий голос.

— Руку! Мерщій! — То гукала Магда. — Ходім! — процідила вона крізь зуби. — Треба негайно звідси вимітатися.

— Ти вдруге рятуєш мені життя, — зазначив Громовий Вовкун. — Як ти сказав, тебе звати?

— Рук Човновод, якщо для вас це щось важить.

— А таки важить, хлопче! — сказав капітан небесних піратів. — Рук Човновод... Я ніколи не забуду, що ти зробив для мене цієї ночі. — Він кивнув головою на Магду. — Але твоя супутниця має слухність: вам треба негайно звідси вимітатися.

— Капітане! — ревнув голос позад нього, і смаглявий пірат схопив його за руку. — Ми очистили балюстраду. Йди мерщій до нас, поки до них не прибула нова підмога.

Тут смаглявець потяг Громового Вовкуна в один бік, а Магда Рука — в другий, але в останню мить капітан із хлопцем ще встигли зглянутися.

— Щасливої тобі дороги, Руку Човноводе! — гукнув капітан.

— До побачення, капітане! — відповів Рук.

Удвох із Магдою вони поспішилися до спальної повітки, де побачили: Стоб і Партіф'юл сидять на возієвому сидінні бідки, запряженої дужим волорогом.

— Де ви її доп'яли? — здивувалася Магда.

— Просто лежала покинута, — пояснив Стоб. — Пере-вернута...

— Ну ж бо, стрибайте! — нетерпляче гукнув Партіф'юл.

Магда з Руком скочили на задок. Стоб ляснув батогом, і волфіг щомога заквапився. Незабаром небесні пірати і сорокухи-охранниці зосталися далеко позаду. Піші мандрівники, які човгали попереду, розбігалися, наражаючись одне на одного, щоб дати бідці з пасажирами дорогу, ал е сорокухи, поспішаючи до платформи, де ще начебто кипів бій, ані крихти не вважали на них.

Колеса все торохтіли й торохтіли по мостинах, і крики поволі вщухли, виття сирени завмерло далеко позаду. Але вони не зупинялися, все їдучи і їдучи крізь пітьму, доляючи милю за милю. Потім, коли наздогнали валку важких балагул, рух бідки сповільнився. Найтемніші години ночі минули. М'які пасма світла соталися вгору від обрію: ось о съзїде сонце.

Рукові голова йшла обертом. За останню добу він пережив стільки пригод, ніби встиг спливти щонайменше рік. І все-таки всі вони убгалися в одну добу. Він обернувся до Магди і всміхнувся.

— Як ти гадаєш, найгірше вже позаду? — запитав.

Стоб озирнувся.

— Звідси видно, як багато ти знаєш, бібліотекарський учню, — неприязно пробурчав він. Тоді відвернувся і кивнув головою вперед: — Поглянь!

Аби краще бачити, Рук зіп'явся на ноги. Хоча небо здебільшого ще було окутане непроглядною темрявою, прямо поперед них мерехтіла дивацька золотова заграва, немовби жеврів якийсь величезний світник, заправлений тілдеровим лоєм.

— Що воно таке? — запитав Рук.

— Ати ще не здогадався? — запитанням на запитання відповів Стоб.

— Ми наближаємося до Присмеркового лісу, — стишенім і шанобливим голосом пояснив Партіф'юл. І додав: — Найпідступнішого і найнебезпечнішого місця у всьому Світожраї, юні друзі мої.

• РОЗДІЛ СЬОМІЙ •

ПРИСЛЕРКОВИЙ ЛІС

луд легенько нап'яв віжки, і великий вайлуватий волоріг, пирхнувши, зупинився. Він потряс патлатою кругорогою головою і терпляче ждав. Партіф'юл сплигнув з бідки.

Рук випростався, зненацька прокинувшись, і роззирнувся довкруж. Незнане моторошне мрево сповивало все довкола золотавим жеврінням. Рідкий гурт дрібного блінів, що тягли ручні візки, прогуркотів мимо: похнюплени голови, хмури обличчя.

— Чого ми стали? — поцікавився Рук.

— Хоч забий, не знаю, — озвався поруч нього Стоб, та-муючи позіх.

— Я мушу зараз вас покинути, — пояснив Партіф'юл.

Магда охнула. Блуд обернувся до неї, взяв її за руку і за-дивився у глиб її очей, дослухаючись до її думок.

— Ви дістанетесь до Озерног оприплаву, — заявив він. — Поза всяким сумнівом. Хоча я з вами й недовго, на мене справили враження ваша рішучість, ваша хоробрість і..., — додав він, обернувшись до Рука, — ...твоє співчутливе серце.

— А на нас — твоє, — тихо мовила Магда.

Партіф'юл кивнув головою і похнюпився.

— Я вже й так опинився ближче до Присмеркового лісу, ніж мені хотілося б, — зронив він, задивившись уперед на стіну дерев, які купалися у своєму знадливому мерехтінні, що означало кінець Багнища і початок цього підступного лісу. — Навіть на такій відстані оте жевріння будить у моїй уяві щонайхимерніші видіння... та голоси... — Він похитав головою. — А для блуда це аж надто небезпечно!

— Що ж, тоді йди, — сказала Магда. — Ми всі тобі красенько дякуємо.

— Атож, красненько дякуємо, Партіф'юле! — підхопив Рук. Магда з Руком обернулися до Стоба.

— Дякую! — буркнув той.

Партіф'юл кожному з них уклонився.

— Попереду на вас чигає грізна небезпека, — остеріг він. — Ale вас не покинуть напризволяще. На Східному сідалі на вас чекає провідник. Він чи не найбільший, чи не найвідважніший з нас усіх. Ви будете в надійних руках, повірте мені!

Його темні очі наповнилися слізьми, і він одвернувся.

— Земля і Небо хай будуть з вами! — тихо розпрощався він. — У добрий час!

Коли під'їхали до наступної митної застави, Рук побачив, що дорога попереду зникає у Присмерковому лісі. Вона мерехтіла і хиталася, немов була під водою, щезаючи далі в імлавих випарах. Рук помітив, що там, де дорога губилася, мовби іншою ставала й сама її будова.

Відразу ж за митною заставою дорога звужувалася, балюстради наче наблизалися одна до одної. Вони вигиналися, буцім кліткове пруття. А вгорі тяглися дві довгі линви, по одній обабіч дороги, які, пропущені крізь великі висячі цівки, зміїлися вдалину.

Ті самі дрібногoblіни з'явилися вже по той бік застави; кожен тримав у руках мотузку, яку накинув на один з гаків, насаджених на линви. Потім обидва кінці мотузки всі прикріпили собі до пояса.

— Міцно в'яжіть вузли! — вереснула, дивлячись на їхню вовтузню, сорокуха-охоронниця. — І весь час рухайтесь, коли тямите, що для вас добре, а що зло.

Лише сорокухи, з усіх мешканців Світокраю, були нечутливі до дії підступного лісу. Їх рятували подвійні повіки, не даючи спокусливим видивам Присмеркового лісу впливати на їхній глузд. Саме ця невразливість дозволила їм провести Велику дорогу Багнищем далі, ще й через Присмерковий ліс, але тепер це означало, що безпека всіх, хто проходив через той ліс, містилася в лабетах жорстоких і свавільних птахочудиськ.

— Наступний! — долинув деренчливий сорокушачий голос із митної хижі.

Рук, Стоб та Магда злізли з бідки і ввійшли в митну хижу. Велика ряба сорокуха сиділа в ледь освітленому приміщені за вигадливо різьбленим аналоєм.

— Вас троє? — проквоктала вона, звівши погляд на мандрівців. — Це буде дев'ять золотих монет за мотузки і ще три за бідку. Мершій, мершій! А то цілий день тут простовбичите...

Магда заплатила, і сорокуха вручила їм по мотузці, діставши мотуззя з мішка, що звисав з аналоєвого бильця, а ще — пошматочку берести з якимось знаком, нашкрябаним брунатним чорнилом.

— Марш до бідки! — крикнула вона, коли Рук обережно взяв бересту з її кігтів. — Наступний!

По той бік хижки інша сорокуха-охоронниця зустріла їх і вихопила бересту з Рукових пальців. Обстежила документ некліпними жовтими очима, віддала назад і ляслула своїм кістяним ціпом. Десь узялася ще одна сорокуха і залізла у бідку на візникове місце. Лиховісно ляслувши віжками, погнала волорога вперед. Бідка, здійнявши хмару блискотливої куряви, погуркотіла геть дощаною дорогою — у Присмерковий ліс.

— Центральний ринок, Стіла! — проквоктала охоронниця. — Там на вас чекатиме ваш повіз, ваша бідка. — І схилила голову набік. — Ну, чого роти порозявляли?

Магда ступила крок уперед і підкинула свою мотузку, чіпляючи за гак. Стоб із Руком пішли за її прикладом. Рук побуряковів, поки вовтузився зі своєю мотузкою, прив'язуючи її якомога міцнішими вузлами до свого пояса.

— В'яжіть міцніші вузли! — звеліла охоронниця. — І весь час рухайтесь.

Набравши повні легені повітря, Рук слідом за товаришами пірнув у мріво, що брижилось перед ним, мов вода. Мотузка враз нап'ялася і сіпнула його назад. Напруживши всі сили, він порвався уперед, а гак, скречочучи по линві вгорі, не пускав його, мов олив'янодеревний якір. Кожен рух давався в поті чола. Кожен крок був подвигом.

Рук намагався не відставати від товаришів. Поперед них моцувалися зі своїми ручними віzkами дрібногобліни і смикали за мотузки, аж ті розгойдувалися. А позаду невеликий гурт нетряків саме обходив митну хижку.

— Весь час рухайтесь! — проверещала ззаду охоронниця. — З упиниться хтось один — зупиняться всі. Будь-яка затримка — і вас одріжуть! Закарбуйте собі на лобі!

Рук з усією рішучістю плуганився далі. Незабаром його легені палали, наче в оgnі, і він, мов та риба на піску, часто-часто хапав ротом густе, вологе повітря. Голова паморочилася, а перед очима все пливло і вертілося-крутилося. “Більш не можу!” — подумав він у відчай, і холодок страху заворувшився в животі.

Позад нього хекали і стогнали нетряки. Попереду ме-рехтіла Стобова спина, то наближаючись, то сливе зникаючи вдалині. І саме тоді, коли Рукові здалося, ніби ось зараз він зомліє од виснаження і його затопчути, набігши ззаду, нетряки, паніка, втома несподівано де й поділися, розвіялись мов якими чарами. Він відчув: руки-ноги знов налилися силою. А мотузка перестала видаватися якорем — то вже радше була шворочка з повітряною кулькою! Відчуття легкості, піднесення розлилося яповсьому тілу.

Враження таке, думалося Рукові, наче тебе занурили в озеро теплої, золотої води і її потоки омивають тіло, від чого воно здається навдивовижу легесеньким, достоту, як поплавок. Золота вода начебто лилася йому в вуха, в очі, в ніс, топлячи, витісняючи геть кректання та стогони нетряків і перетворюючи повітря, напахчене немовби духом смажених мигдалевих горіхів, на мерехтливу рідину. Він хотів заговорити — золота вода наповнила йому рота забутими смаками-присмаками його раннього дитинства, поки людови ще не забрали його батька-матір: в уяві ожили сухарики з дубових пластівців, пропахлий димом мед лісових бджіл, байрак-ягоди — пальчики оближеш...

Тут і голоси лунали — гукали з тінявих глибин. “Іди сюди! — кликали вони, солодкі, як і оте густе, золотаворябе світло. — Руку! Руку!!”

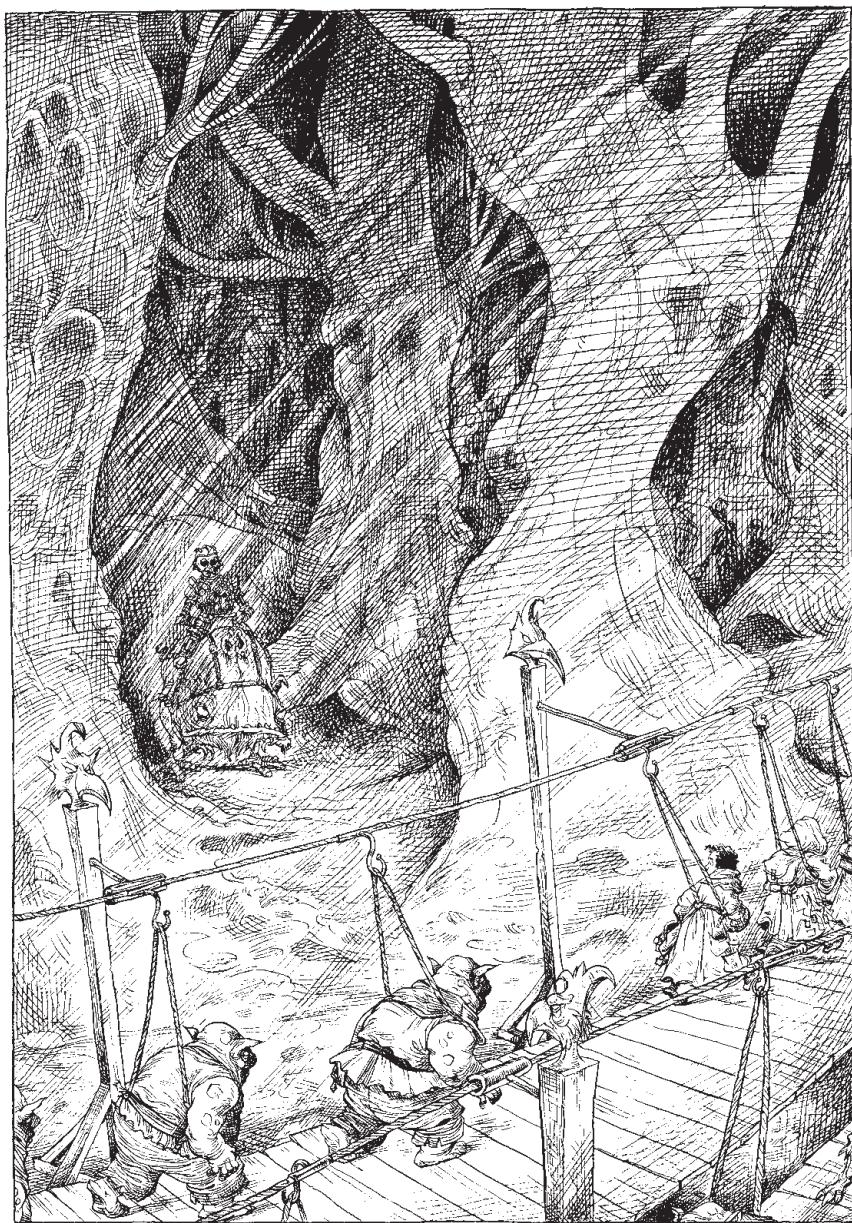
Рук затремтів. Який знайомий, до болю знайомий голос!.. Туга втрати здушила горло.

— Мама? — тремким голосом озвався він. — Це ти, мамо?

Ліс проковтнув його слова. Мов крізь туман бачив він, як попереду Стоб махає руками, чув його гістеричний сміх, а ще чув, як Магда заходить неструмними риданнями.

— Весь час рухатись! — повторював він собі. — Вперед! Тільки вперед!

Рук намагався те все витрусити з голови, не зважати на голоси і просто дивитися вперед — але Присмерковий ліс, здавалося, мав над ним гіпнотичну владу, і з неї годі було вирватися.

А тоді він і сам незчувся, як задивився в непроглядну глибінь золотого лісу. Теплий легіт ворушив віти, і дерева, ронячи з гілля дивацький атраментовий пил, скрипіли, ба просто стогнали: тяжко-важко було їм нести тягар літ. Повітря невтомно крутилося і зітхало. І щось літало — чи хтось літав? — поміж тінявих стовбурищ.

Несподівано з мороку виступила дивна примарна постать. Мов зачарований, Рук із жахом зорив, як та мана наближається до дороги. На зубощирові-скрадайлу їхав привид, закутий у стародавній обладунок Лицаря-Академіка. От ніби раптом ожила котрась ілюстрація з бібліотечного сувою. На іржавому панцері не бракувало жодного приладу, гвинта чи важеля, жодної рурки; навіть у мреві Рук міг цілком виразно те все розгледіти. Він простяг руку і поплескав Стоба по плечу.

— Ти бачиш? — запитав Рук.

Але Стоб не озивався, а й далі мовчки верстав свій путь.

Рук підбіг до нього.

— Лицар-Академік! Там, у лісі! Наближається до нас!

— Стули губу і йди не зупиняючись! — гарикнув Стоб. —

Ато сорокуха-охранниця відріже тебе від линви. Ти ж чув їхні погрози.

— Він правду каже, Руку! — гукнула назад Магда. Голос її захрип від плачу. — Це все незабаром скінчиться, якщо ми просто йтимемо, не зупиняючись, і не з'їдемо з глузду.

Рук озирнувся — Лицар-Академік щез. Але йому вчува-лися притамовані зітхання та глузливі пошепти, а ще, хоч би куди глянув, краєм ока він схоплював якийсь рух. Та, коли намагався зосередити на ньому погляд, той рух припинявся, і він не бачивнич.

“Невже щось і справді є в Присмерковому лісі?” — чудувався він. А чи населяли його самі тільки примари та привиди — духи тих, хто став жертвою знадливих чарів осянено-го мерехтливим жеврінням лісу?

І тут щось гучно торохнуло. То перевернувся один з дріб-ногоблінівських ручних віzkів, і весь його вміст — металеві каструльки та казанки — розкотився, з брязком і стуком,

по вузькій дорозі. Дрібногоблінівський гурт зупинився; всі кинулися хто ставити візка на колеса, хто збирати казанки-каструльки, а їхні мотузки тим часом закручувались одна за одну. Незабаром усі вони безнадійно заплуталися і стали гиркатися.

— Повернися в цей бік, Дохлошкуре! — хріпів їхній старенький ватаг. — А ти, Коле, виплутай його... Та ні, не так!

Магда, Стоб і Рук зупинилися за кілька кроків від того гармидеру. А ззаду вже набігали нетряки.

— Рухайтесь! Вперед! — заревіли вони.

— Тож ніяк! — пояснив їм Рук, показуючи на клубок посплутуваних гоблінів. — Зашпортаємося разом з ними.

Тим часом перевернувся ще один ручний візок.

— Хто-небудь! Зробіть що-небудь! — загорлав Стоб, пекрикуючи гвалт невдах.

— Дуже слушна порада! — озвалась Магда. — І що ж ти пропонуєш?

А довкола начебто прислухався до всього Присмерковий ліс. Рук бачив: щось там ворушиться серед тіней. І справді: знову з'явився Лицар-Академік.

— Гляньте! — схвильовано прошепотів Рук до товаришів. — Він вернувся.

Стоб і Магда простежили за його поглядом.

— Він там не один, — зауважив Стоб.

Справді-бо: з тінявого мороку виходили ще й інші постаті, чи не принадженні дрібного гоблінівською шамотнею. Рук затремтів. Були там обшарпані, напівживі печерники, перетлілі на скелети спілчани, декілька прежахливих гоблінів: той без руки, той без ноги, багато хто зі страшними ранами. Мовчки стояли вони довкола подорожан, зирячи на них порожніми очницями.

Дрібного гобліни теж уздріли примарну юрбу, яку вони накликали, і помовкли. Обидва гурти, живі та примари, витріщалися одні на одних у цілковитій мовчанці.

Попри липку парноту, Рука проймав холодний піт: він заливав йому обличчя, очі, дзюркотів по спині.

— Та й жаске ж це місце! — прошепотів він.

Зненацька долинули згуки лютого вереску та квоктання, і з мороку виринув, здіймаючи хмару блискотливої куряви, цілий загін сорокух-охранниць. Так само раптово примарні прояви позадкували і розтали в лісі.

— Що тут діється? — прокудкудакала проводирка сорокух, поважна самиця з ясно-жовтим оперенням і пурпурорвим гребенем. — Чом ніхто не рухається?

Усі подорожані загелготіли одночасно.

— Тихо! — ревнула сорокуха, зловіщо настовбурчивши п ір'я на ший. — Та ви всі подуріли від цих сутінків! — І, обернувшись до своєї заступниці, звеліла: — Сестро Дужкіготь! Прибрати цю безперу потолоч з моєї дороги, а решта хай рухаються!

— Ви чули, що звеліла сестра Гостропера? — продеренчала Дужкіготь, ляснувши своїм бойовим ціпом. — Одріжте їх! Зараз же!

Дрібного гобліни заголосили, а Рук сахнувся назад, коли сорокухи почали гострими як бритва косами рубати заплутані мотузки. Ось мотузки впали на мостини, і сорокухи погнали гоблінів, що невтішно ридали, в ліс.

— А ви, решта, ворушітесь! — наказала сестра Гостропе-ра. — Я певна: на всіх вас чекають вельми важливі справи на найпрекраснішому в світі Східному сідалі! — І бридко закихкотіла. — Якщо ви взагалі туди дотеліпаетесь.

Магда, Стоб і Рук квапливо рушили.

— Мені якось байдуже, яке воно там, оте Східне сідало: не гірше ж воно за оце, чи не так? — запитала Магда.

— Рухайся, та й годі — порадив Стоб. — І намагайся про це не думати.

Рук озирнувся через плече. Там, у моторошно-рябому мреві, старенький дрібногоблінівський ватаг сидів на коренищі дерева і голосно сперечався з порожнім повітрям.

· РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ ·

СХІДНЕ СІДАЛО

ж ось у крутняві тамтого мрева-мерехтіння попереду забовваніло світлякове дерево, та таке величезне, що в його стовбурі змогли прорубати ворота. Те дерево перетинало дорогу, відокремлюючи Присмерковий ліс від Східного сідала, яке зразу ж за тим деревом і починалося. Високо вгорі, над арковим входом, закінчувалася линва, до якої подорожанам довелося прикріплювати свої мотузки.

Тут відбували варту дві сорокухи, по одній з кожного боку воріт.

— Розв’язуйте ваші мотузки! — різко скомандувала одна з них, коли Магда, Стоб і Рук підійшли до воріт.

Вони хутко виконали наказ. А ззаду вже надходили й нетряки.

— А зараз — до Спідніх рівнів Центрального торговища! — желіпнула друга охоронниця. — Горішні сідала тільки для сорокух! — І додала, погрозливо блискнувши жовтими очиськами: — Я вас попередила!

На диво прониклива атмосфера Присмеркового лісу тут уже послабила свій стиск, і Рукові проясніло в голові.

Примружившись, він задивився у морок за Світляковими ворітами.

Найперше його вразив запах. Не дух смаженої кави із соснової живиці чи тілдер-ковбасок, що шкварчали на сковорідках, не витончені паході парфумів, не тяжкий дух шкіряних виробів, не масний запах оливи світників, а якийсь інший запах, достеменний сморід. Гострий, задушливий. Коли дув вітерець, сморід дужчав, потім він слабшав, але ніколи не зникав цілком.

Рук здригнувся.

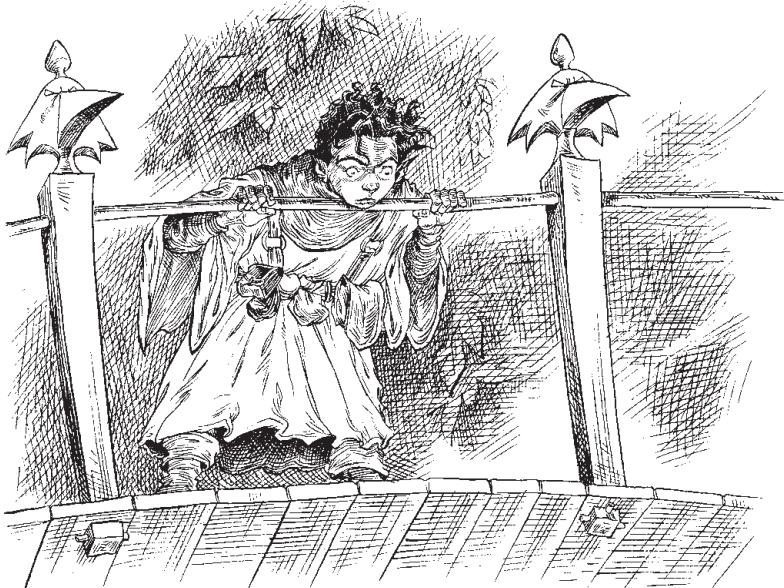
— Усе буде гаразд, — шепнула Магда, заспокійливо стискаючи йому руку. — Якщо держатися купи. Негайно на Центральне торговище!

Рук кивнув головою. Тут загострилися й решта його змислів, не тільки нюх. Після сум'яття Присмеркового лісу та притупленості змислів тут вони в нього так роз'яtrилися — не сказати! Повітря було занечищене, масне. Губами він чув його смак. Уші хапали кожен вереск, кожен писк, кожен відданий наказ і кожен виляск нагая — кожен моторошний зойк відчаю. Що ж до очей...

— Я зроду ще не бачив нічого такого! — пробуркотав Рук, коли троє мандрівників рушили одним із зладжених поміж деревами численних хідників, який заводив їх усе глибше й глибше у сповнене кипучого життя місто.

Вогні. Барви. Обличчя. Рух... Де тільки оком поведе, скрізь Рука вражала бентежна суміш дивних, приголомшивих к артин. То була мовби велика клаптикова ковдра: ідеш і ба чиш клаптик за клаптиком — себто образ за образом.

Блукай-бурмило у клітці. Лис на ланцюгу. Скримцьовані гнилесмоки. Куточки, де б'ються об заклад, і гральні столи. Мандрівні крамарі продають амулети. Дві сорохухи поляскують бойовими ціпами. А ось іще дві — одна озброєна великою булавою, втикаюю гостряками. Жвава суперечка м іж дрібногобліном і нетряком. Лісове троленя заблукало і плаче за мамою. Тут продають шкіряні вироби, там — бересту; тут — свічки, там — діжки. Рундуки, де продаються такі найдки та напої, про які Рук зроду не чув. Що воно

таке — коктейль із деревною жабою? Або гоп-хлоп? І — о Небо! — який на смак темнолесницький чай?

— Нам сюди, — почув він голос Стоба, що показував на мальований знак угорі над їхніми головами.

Вони спустилися вниз трьома маршами розхитаних східців, що кривульками вели все вниз і вниз, аж поки вивели на гамірний хідник серед дерев. Перевантажений важезним тягарем усіх тих купців та продавців, гоблінів, пещерників та тролів, що двома потоками рухались у протилежних напрямах, хідник угинався, підстрибував і розгойдувався, та ще й за кожним разом лиховісно рипів. Настрашений Рук хапався за поручні.

— Не дивися вниз! — застерегла Магда, відчувши Руків неспокій.

Але Рук таки не стримався і зазирнув униз, у розверсті глибини. На три рівні нижче, у мороці, звідки линув гострий сморід, був уже ґрунт. І він весь мерехтів та ворушився, немовби сама земля якимсь дивом ожила. Вражений Рук зbagнув, що десь так воно й було, адже весь лісовий діл нагадував суцільну живу масу жовтоожарих звірят.

— Чав-чави! — злякано пробуркотів він.

Хоча досі Рук ніколи їх не бачив, але читав про них у трактаті Варіс Лодд, присвяченому блукай-бурмилам. Чав-чави полюють великими зграями і здатні водномить ізжерти тварину завбільшкі з блукай-бурмила: м'ясо, вовну, кістки, ікла — геть-чисто все. Рук здригнувся, збагнувши, що це велике місто на деревах — Східне сідало — уповні забезпечує харчем тьму-тьмущу скучених унизу кровожерних тварюк-стерв'ятників. Голова закрутилася від лихого передчуття, аж мусив міцно вхопитися за поруччя.

— Ходімо, гостривнику ножів! — підштрикнув Стоб. — Ніколи витрішки продавати.

Турнувши Рука в спину, він почимчикував хідником, а за ним подалися й Магда із тримтячим Руком.

Близче до Центрального торговища хідник розширювався, але просторіше чомусь не стало. І гомону побільшало. Хто йшов туди, хто звідтіля, хто переходитив дорогу, тож-бо трьом бібліотекарським учням довелося добряче потовкти-ся, аби добутися до воріт.

— Не губіться! — гукнув товаришам Стоб, пробиваючись до вузького входу на торговище.

— Легко сказати, — буркнула Магда, потерпаючи, як би їх не розлучив новий наплив юрби. — Візьми мою руку, Стоб! — попросила дівчина. — А ти, Руку, — другу.

Стоб пропихався попереду, а Магда з Руком намагались не відриватися від нього. Ворота помалу наближалися. Тепер вони не ступали, а човгали по мостинах, і з усіх боків їх тисла, штурхала юрба. Аж ось пірнули під арку... Хух! Увійшли!

Коли юрба випустила їх зі своїх лещат, Рук жадібно хапнув грудьми повітря. Подивився на товаришів і всміхнувся. Вони таки пробилися на Центральне торговище.

Зведене на платформі, яку тримали на собі, мов риштовання, зрізані посередині стовбури дерев, Центральне торговище було відкрите всім стихіям. Всіяне зорями небо видавалося таким близьким — хоч рукою до нього сягай! Зорі тремтіли в потоках гарячого повітря, що струменіло вгору від розпечених жаровень та рожнів.

Рук дістав шматочок берести, що дала їм сорокуха на останній заставі, й почав розглядати.

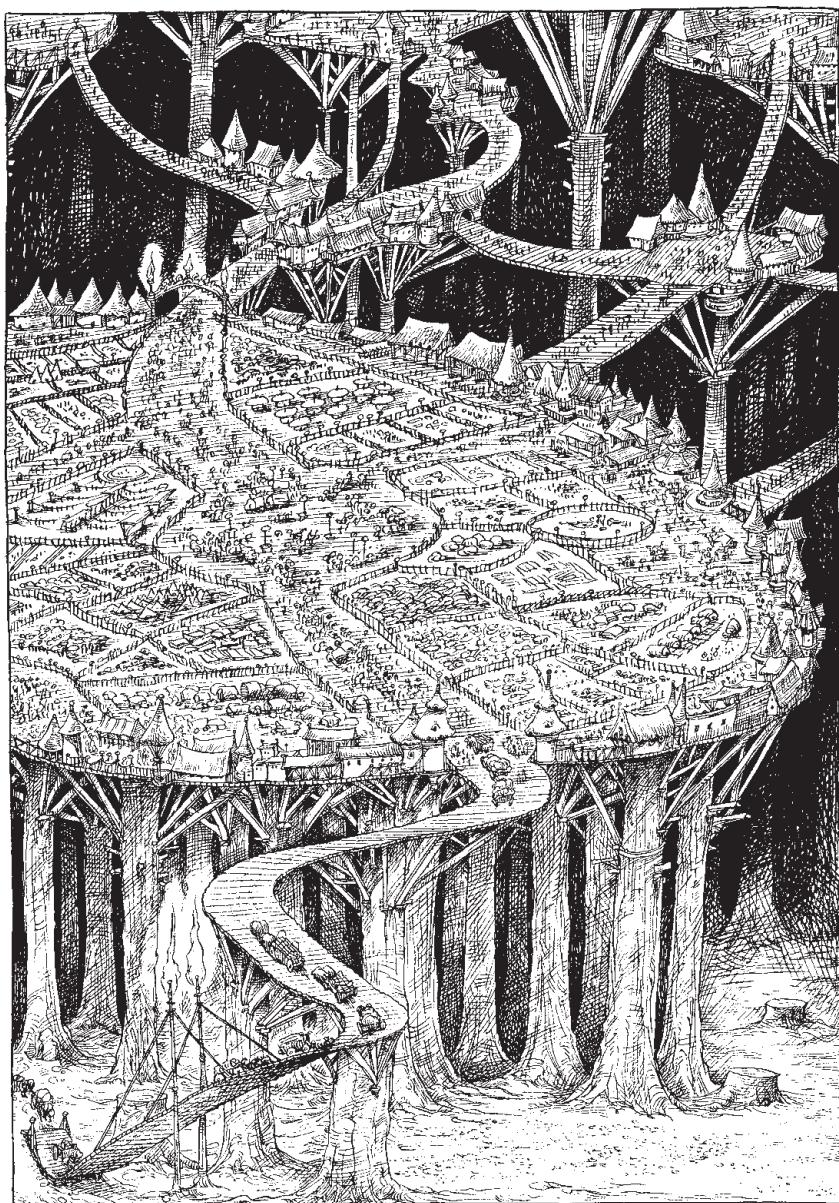
— А що тепер? — запитав Стоб, роззираючись.

— Спершу знайдемо бідку, — відповіла Магда. — А там...

— Ну? — під'юдив Стоб.

— Не спіши поперед батька в пекло, — відрізала Магда і, суплячись, стала розглядатися довкола. — Це чи не он там.

Вони подалися крізь розбурхане Центральне торговище. Там було все, чого душа забажає, ба навіть більше: фаршоване, мариноване, задимлене, смажене і пряжене... Плете-не, ткане, золочене, різьблене... Ось трійця поминула живолупів з їхніми хлівами для воловогів (тут аж в очах рябіло від яких тільки хочеш шкіряних виробів), далі — лісових тролів з повними дровітнями всякої деревини, ще далі — гоблінівських білярів... І всі торгувалися, обмінювалися, провадили гуртовий та роздрібний продаж. Ось уже й Стійла близько! Звідси вони побачили неперервний потік возів та балагул, що прибували з Присмеркового лісу, і тим усім транспортом правували сорокухи. Пернаті візники вимахували на всі боки запаленими смолоскипами, аби відігнатися від чав-чавів, поки віз піде вгору похилим в'їздом, що гадючива до платформи Центрального торговища, де біля Стійл нетерпляче дождалися власники возів.

ЦЕНТРАЛЬНЕ ТОРГОВИЩЕ СХІДНОГО СІДАЛА

Рук намагався охопити зачудованим поглядом те, що називалося “Стійлами”. Кругом панувала напруга та прикрі запахи. Неосяжне море возів, бідок та балагул чекало, щоб на нього заявили права власники. В’ючні тварини сіпали свою упряж, а стерегли те все добро дебелі, понурі соро-кухи. Повітря аж дзвеніло від невдоволених та обурених вигуків.

— Таж половину мого вантажу вкрадено! — кричав один дрібногоблін.

— Пропали два мої волороги! — бідкався якийсь нетряк.

— Сорокушачий податок! — засміялася одна з охорониць. — Чи, може, наступного разу ти захочеш сам проїхатися своїм возом через Присмерковий ліс? Ні? Ото ж бо й воно!

І противно закихкотіла.

— Не податок, а справжнісінький сорокушачий грабунок! — простогнав якийсь гоблін, чалапаючи повз Рука. — Думають, як на них не діє Присмерковий ліс, то можуть нас грабувати серед білого дня!

Магда запримітила над однією з загорож той самий знак, що й на їхній бересті.

— Сюди! — схвильовано покликала вона хлопців. — Це тут!

Коли Стоб із Руком підійшли до Магди, вона саме подавала бересту зачуханій, знудженій сорокусі, що підpirала шулу огорожі.

— Он там! — показала кігтем сорокуха.

У кутку загорожі стояла маленька поламана бідка з за-пряженим у неї худющим, хворим на вигляд зубощиром-скрадайлом.

— Але ж це не наша бідка! — обурилася Магда. — Наша була чотиридмісна, а тяг її волоріг...

— Беріть або не беріть, — глузливо кинула сорокуха, а тоді позіхнула і заходилася розглядати свої пазури.

— Вони візьмуть його, пані! Тисячу разів вам дякуємо! — почувся писклявий голос. Невеличкий, одянений, мов голодранець, самець-сорокун підійшов і взяв Магду за руку.

— Але ж... — почала Магда.

— Ніяких “але”, дитино! — пропищав сорокун. — У нас нагальні справи, і ми не повинні більше забирати жодної хвилини дорогоцінного часу щедрої пані.

Він низько вклонився сорокусі-охоронниці й відвів Магду вбік. Обидва хлопці рушили за ними.

— Що воно за знак? — запитав Стоб, схопивши сорокуна за миршаве крило і відчіплюючи його кігті від Магдиної руки.

— Тисячу разів перепрошую! — прошепотів той, зіщулившись. — Але тут не місце для балачки. Надто небезпечно. Йдіть за мною!

Сорокун сягнув за пазуху брудної сорочки і, мигцем показавши Стобові свій нагрудний талісман у вигляді зуба дуба-кривавника, крутнувся і пірнув у юрбу.

— Зачекай нас! — гукнув навздогін йому Стоб. — За мною, ви двоє! І годі вагатись! Ви ж чули, що сказав сорокун.

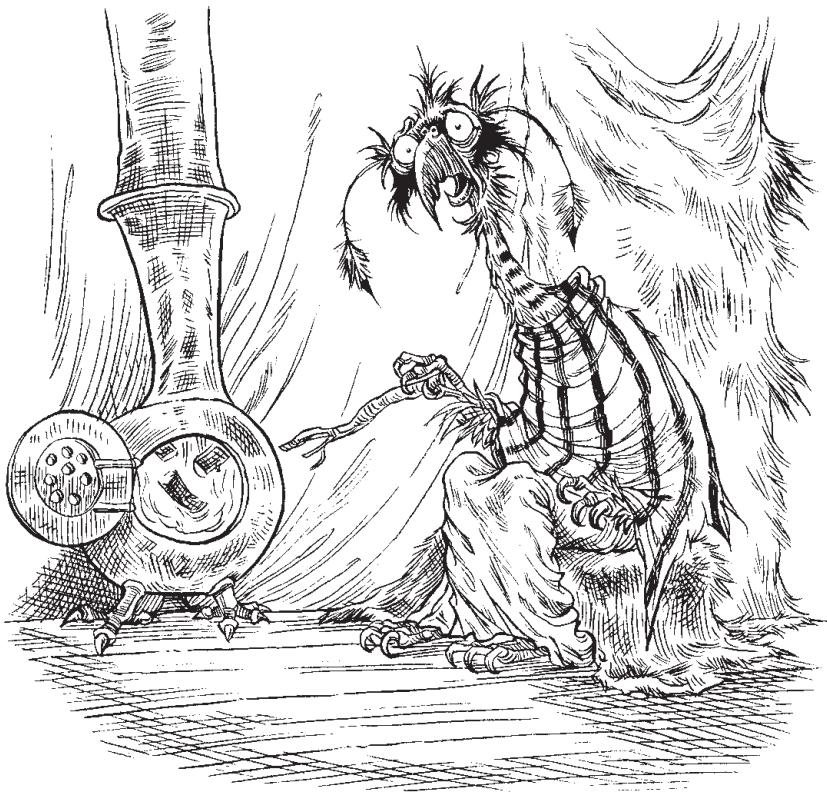
Магда і Рук запитливо перезирнулися, а тоді кинулися слідом за Стобом, що проштовхувався крізь натовп, намагаючись не відстати від дрібної сорокунової постаті.

Наздогнали Стоба біля якоїсь загорожі, де стояли живолупи. Тут на столах чого тільки не продавалося: від різьблених амулетів, нагрудників та шкіряних рукавиць до великих підвішених туш волорогів, вепрів і тілдерів. А Стоб стояв перед тим усім і тільки чухав потилицю та роззирався довкола.

— Отут він був ще мить тому, а це мов крізь землю провалився! — сердито бурчав він. — Гей, ви там! — гукнув, обернувшись до невисокого живолупа з полум’яним чубом, який саме викладав задимлений тілдеровий окіст на найближчий стіл. — Ви не бачили його? Такого паршивого куцого сорокуна...

Живолуп повернувся спиною до Стоба і покрадьки зиркнув праворуч, потім — ліворуч.

— Я сказав... — сердито підвищив голос Стоб.

— Я чув, що ти сказав, — стиха, не обертаючись, відповів живолуп. — Ви знайдете Гекле на задвірку, за параваном. І хай вас не ошукує зовнішній вигляд.

Стоб грубо пропхався повз живолупа і на задвірку відсунув набік завісу, за якою ховалася невелика кімнатчина. Магда й Рук — за ним.

— Дякуємо! — шепнув Рук, минаючи живолупа.

— Хай щастить! — різко відказав той.

Сорокун був у кімнатчині — сидів біля невеличкої грубки на килимку з тілдерової шкури. Коли завісу знову запнуто, полум'я від світляка, що горів у грубці, кинуло на всю обставу м'який пурпурний відблиск.

— Прошу, мої хоробрі, безстрашні друзі! — запросив їх сорокун. — Сідайте. Нам треба поспішати, бо тут, на Східному сідалі, ви щомиті важите головою.

— Ну, твоя оселя має приємний, затишний вигляд, — похвалив Стоб, знічев'я сягаючи рукою, щоб погладити во-лорожачу шкуру на стіні. Та коли його пальці торкнулися хутра, шерстинки вмить наїжачилися, зробилися гострі, як голки. — Ай! — злякано скрикнув він.

— Не обманюйтесь, — провадив сорокун. — Скрізь довкола нас нишпорять сорокухи-охранниці. Вони безнастанно влаштовують облави на долішні сідала, шукаючи контрабанди або... вивідачів, — додав він, повагавшись.

Рук ковтнув слину. Отже, вони — вивідачі, шпиги для цих страхітних пернатих створінь? Йому пригадалися жахливі клітки на Великій дорозі Багнищем — і він ураз відчув містість у всьому тілі.

— То ви і є отої провідник, що, як нам сказали, мав нас тут зустріти? — запитала Магда.

Стоб, смокчуши вколотого пальця, дивився на сорокуна з відвертою зневагою.

— Я й справді ваш провідник, милостива панночко, саме я! — зашебетав сорокун. — Звати мене Гекле, і ви зробите мені не одну ласку — тисячі ласк! — як дасте послужити вам.

— Авеж, авеж, — сказав Стоб. — Якщо ми в небезпеці, то чого ми тут стовбичимо?

— Трохи терпцю, хоробрий пане, — мовив Гекле, порпаючись у великій скрині, що стояла в кутку. — Зараз я вам усе поясню.

Рук упав навколішки. Голова йому стала напрочуд легкою — враз захотілося спати від тепла, що його давав світляк.

— Східне сідало — закрите місто, мої хоробрі друзі, — розповідав Гекле, діставши зі скрині оберемок якогось темного вбрання і розкладаючи його. — Для гостей тут є лише один вхід і вихід — а саме, як ви переконалися, через східні Світлякові ворота. Купці з Нижнього міста — такі, як оце ви з себе вдаєте, — прибувають, продають свої товари і повертаються Великою дорогою Багнищем, везучи з собою товари з Темнолісу, куплені на Центральному торговищі.

— То як же нам вибратися з цього триклятого міста, щоб потрапити в Темноліс? — нетерпляче запитав Стоб.

— Тільки сорокуни й сорокухи можуть виходити зі Східного сідала чи заходити туди з темнолісівського боку міста, — провадив Гекле. — У такий спосіб Сестри-Сорокухи тримають у своїх руках всю торгівлю між Нижнім містом та осадами Темнолісу. Дуже просто і воднораз блискуче. Сорокухи закуповують товари в Темнолісі й везуть їх на сідало, де вимінюють на нижньомістові товари, які використовують на те, щоб закуповувати ще більше темнолісівських товарів, — визискуючи в такий спосіб і низькоміщан, і темнолісняків. Ось чому зі Східного сідала немає виходу ні для кого, хто не є сорокуном чи сорокухою.

— То ви кажете, ми в пастці? — запитала Магда з панічним жахом у голосі. — І єдиний шлях звідсіля — назад до Нижнього міста, тудою, кудою ми сюди прийшли?

— Ні, не зовсім так, милостива панночко, — заперечив Гекле, знов повертаючись до скрині.

— То як же ми виберемося з Сідала в Темноліс? — допитувався Стоб.

— Дуже просто, — відповів Гекле, обертаючись до мандрівців. — Якщо лиشنь сорокунам та сорокухам дозволено виходити через західні, Темнолісівські ворота, тоді ви станете сорокухами!

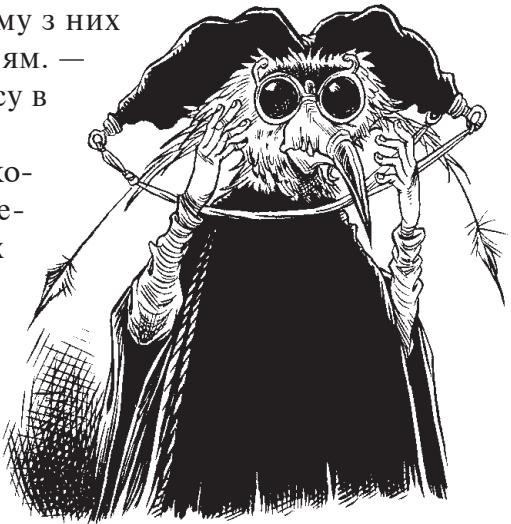
І він піdnіс угому три грубі, увінчані пір'ям маски — кожна з гакуватим зазубленим дзьобом і чорними ямами очниць.

— Ти що, жартуєш? — засміявся Стоб. — Ця штука не пройде!

— Але ж досі проходила! — заперечив Гекле несподівано поважним голосом із гострими, деренчливими нотками. — І тепер пройде. — Глянувши на троє набурмосених облич перед собою, він раптом засміявся. — Ви, мої чудові хоробрі друзі, станете Справжніми Сестрами, шанованими жрицями Золотого гнізда. Ось вам ваші строї. — І добув зі скрині важкі чорні ризи, прості й доволі сіренькі проти крикливих костюмів, уподобаних серед більшості сорокух. — А ось ваші

маски. — І подав кожному з них по головному убору з пір'ям. — Хутенько одягайтесь! Часу в нас обмаль.

Вони понацулювали костюми Гекле на свої купецькі лахи, позащібали їх спереду, а тоді надягли на голови маски. Гекле вислизнув з кімнатчини і замить вернувся з великим дзеркалом із полірованого молочного дерева.

Рук обернувся і поглянув на себе в дзеркало. У цих важких шатах та в розціцькованій машкарі він і справді був викапана сорокуха — якщо не рахувати однієї деталі.

— Але ж, Гекле... — почав він, не впізнаючи свого голосу, такий здушений добувався він із-під дзьобатої маски. — Очі! Таж наші очі напевне зрадять нас — я хотів сказати: їхній погляд. Вони ж і не жовті, й не люті, й не...

— Ну, ѿ дурень же я, милостивий мій паночку! — зареготав Гекле. — Геть забув! Ось, візьміть оці окуляри. Без окулярів жодна Справжня Сестра, як вона себе поважає, ніза-що не вийде на люди.

І подав Рукові окуляри з товстими чорними шкельцями. Хлопець насилу якось примостили їх на масці, насадивши носову частину на фальшивого дзьоба.

— Але ж я нічого не бачу! — запротестував він.

— І не треба! — поблажливо захихотів Гекле. — Справжні Сестри тільки й дозволяють собі дивитися, що на яйця в Золотому гнізді, які знесла сама Матір Сідала. А решту часу носять окуляри з вугільного шкла, аби вберегти себе від нечистих видовищ.

— Але ж, якщо нам не видно... — почав Рук.

— ...то на те коло вас я, — закінчив з низьким уклоном Гекле. — Я ж бо ваш провідник — мені вас і вести. Усі Справжні Сестри мають провідників і, як ідуть, то тримаються за золотий ланцюг. Але мушу вас застерегти. — Тут Гекле знагла знову споважнів, і в голосі його знову пропилися гострі нотки. — Ви, хай там що, не повинні скидати окуляри. Просто мовчіть і звіртеся у всьому на мене. Бо, коли нас схоплять, то кара за вдавання сорокух, а надто Справжніх Сестер, буде справді жахлива, хоробрі мої друзі.

— Що ж це за кара? — запитав Стоб, намагаючись приховати неспокій у голосі.

— Нас засмажать, — сказав Гекле просто. — Засмажать живцем, на рожні, на Центральному торговищі. Ну, в дорогу!

Коли Рук пізніше згадував усю подальшу мандрівку до Темнолісівських воріт Східного сідала, то все не йняв віри: як йому пощастило пережити оті всі жахіття? Не один місяць опісля йому снилося власне надсадне дихання в осотр ужній машкарі, а ще — атраментова чорнота окулярів з вугільного шкла та звуки горішніх сідал: чудні, незнайомі й тим зловісніші.

Вони вперто п'ялися вгору, усе вище, вище й вище. Навіть у масці Рук відчував: з висотою повітря дедалі свіжіє. Незграйний гамір долішніх сідал лишився десь там, унизу, але його змінили химерні вигуки сорокух, що прогулювалися по горішніх хідниках: ті вигуки викликали у юних мандрівців тривогу. То щось воркувало, то верещало, то чудернацькі горлові стакато, наростаючи, зненацька вивершувалися моторошним ухканням та пронизливими зойками.

— Спокійно! — прошепотів Гекле, ведучи їх за кінець свого золотого ланцюга, мов приручених ягнят. — Сестри просто переспівуються між собою. Нічого хвилюватися.

Але Рукові від тих звуків кров холола в жилах. Скільки вже вони йдуть? Страх, дедалі більший страх нашпітував: “Багато годин”. Хоча насправді могло минути лише кілька

хвилин, щонайбільше — півгодини. Запитати в Гекле? Ба ні, то було б божевілля — озиватися тут бодай словом. Та ще й Стоб позаду раз у раз наступав йому на п'яти, і Рук аж губу закушував з болю.

— Спокійно, ваша ласкова святосте, — воркував Гекле, а тоді загукав: — Дорогу Справжнім Сестрам! Дорогу!

Рук почув, як заклацали кігті по дощаному хіднику: то поважні сорокухи відступали набік, пропускаючи процесію.

— Перекажіть наші привітання Золотому гнізду! — розітнувся різкий голос якоїсь сорокухи.

— Хай не переводяться яйця в Золотому гнізді! — побажав другий голос.

— Плідного висиджування! — додав третій.

Звідусіль чулися побажання. Рукові в грудях, наче молотом гупало — так шалено калатало серце. Він щосили намагався приборкати корчі в шлунку та панічний страх, що клубком підступав до горла.

— Справжні Сестри благословляють вас! — співним голосом відповідав Гекле. — Справжні Сестри благословляють вас! — А крізь кутик свого дзьоба прошепотів: — Уже недалеко! Держіться купи! Ще один хідник — і ми опинимося біля зубощирячої стайні, що при Темнолісівських воротях.

Стоб знов наступив Рукові на п'яту. Рук добряче зашпортився — і його важкі окуляри з вугільно-чорними шкельцями майже зсунулися з дзьоба. У щілину, що відкрилася між маскою та шкельцями, ринуло денне світло, і він закотив угору ліве око. Відчувалось, як окуляри хилитаються на дзьобі.

— Обережно, сестро! — пролунав чийсь пронизливий голос.

Бічним зором Рук примітив високу, поважну матрону-сорокуху: препишно вбрана, обчіпляна прикрасами, вона сиділа на високій лаві з меншими на зріст, але не менш крикливо зодягненими товаришками обабіч. Тільки тут він упізнав той самий, знайомий уже сморід, що, дужчий за решту запахів, забивав дух. Матронине пір'я настовбурчилось, і вона вдоволено квокнула, пустивши у дірку під собою цівку білого, ядучого сорокушачого посліду, що полетів униз, на нижчі сідала.

— Отак воно ліпше, — муркнула вона і повернулася до товаришкі. — Ну, то на чому ти зупинилась, Пазуриста?

— Так от, — озвалася її сусідка, і собі чвиркнувши у свою дірку струменем кислого смороду. — Той небесний пірат відтяв їй голову одним ударом! Принаймні таке я чула.

— Хутчій, сестри! — голос Гекле знову зробився різкий. Кігтями він шарпнув Рука за сукню. — Нам треба добутися зубощирячих стаєнь. Затямте: ми їдемо в Темноліс по матеріал для гнізда.

Рук змусив себе якось переставляти ноги. Він зіщулився, певен, що проникливі жовті очиська матрони-сорокухи, яка сиділа на оздобному нужнику, викриють його наступної ж миті.

— Зачекайте! — хрипко гукнула їм навздогін матрона.

Рук так і вкляк на місці. Окуляри заторохтіли на його дзьобі. Поважна сорокуха підвелася з місця, поправила спідниці. Рук не смів навіть дихнути на повні груди. Позаднього двоє його товаришів і собі завмерли. Матрона підійшла, і Рук міцно замружив очі.

— Хай благословенне буде ваше гніздобудівництво! — побажала матрона-сорокуха і вклонилася.

Рук і собі відповів поклоном, обережно схиливши голову і молячись, щоб окуляри лишилися на місці. Матрона відвернулася і поцокотіла кігтями геть, а за нею подалися і її подруги.

— А тепер — живо! — просто на вухо Рукові прошипів суворий голос Гекле. — Поки вони не повернулися.

Вони все йшли і йшли, чимдуж налягаючи на ноги, у кошмарі непослабної напруги та непевності. Рук тільки примічав бічним зором, як мелькають лихі обличчя сорокух. І коли вже будуть оті Темнолісівські ворота? А цей постійний страх, як би не спали з маски окуляри... Та ось ядучий дух сорокушачого посліду став розвіюватися — його витісняв теплий, затхлий пах зубощирів-скрадайл. Рук почув тихий, горловий їхній муркіт — тож вони вже біля стаєнь! Той муркіт звучав напроцуд заспокійливо!

Гекле повів їх сходнями вниз, і Рук навіть відчув тепло, що йшло від зубощирів. Зиркнув на них у щілинку між маскою та окулярами. Ці істоти оточували їх, куди не глянь: сиділи на товстих гілках, мов на сідалах, і зорили на прихильків своїми сумними та невеселими очима. Гекле простяг передню лапу і, відв'язавши одного з зубощирів, передав пута Магді.

— Злазьте на нього, — звелів він. — І беріть віжки в руки. Він не рушить з місця, поки не копнете його ногою в бік.

З допомогою Гекле Магда обережно вилізла з зубощирів на спину, пильнуючи, аби з голови не спорснула сорокушача личина. Обмацавши збrouю, знайшла віжки і міцно їх ухопила. Обабіч неї те саме робили Рук зі Стобом. Насамкінець і Гекле скочив на свого зубощира, розвертаючи дебелу тварину.

— Вперед! — згукнув він.

Усі четверо вдарили зубощирів закаблуками в боки. І ці її здові тварини рушили: відштовхнувшись від гілок, де сиділи, задніми лапами, вп'ялися у гілку просто себе кігтями передніх кінцівок. Зубощир Гекле вів перед, і незабаром усі спустилися на хідник. Рук уздрів попереду — вгорі — великі ворота.

— Ми наближаємося до сторожової вежі, — оголосив Гекле, напинаючи віжки, щоб зубощир біг повільніше.

Троє Бібліотекарських Лицарів і собі притримали своїх плигунів. Усі четверо зубощирів перейшли на спокійний чвал: приземлюючись передніми лапами, вони водночас викидали задні ноги вперед. У кінці довгого хідника стояла сторожова вежа — вона дедалі наблизялася.

— Що ж нам тепер робити? — запитала Магда.

— А нічого, — відповів Гекле. — Пам'ятайте: ви — Справжні Сестри. Вам немає потреби озиватися до простих охоронниць. За вас говоритиму я.

Коли доїхали до сторожової вежі, наперед виступила темно-жовта сорокуха з іржавою пікою. До неї підійшов Гекле. Рук, Магда і Стоб стояли собі осторонь, начебто байдужі до всього, з владно піднесеними головами, сліпі в своїх чорних окулярах.

— Ти ж чула, що я сказав, — розчув Рук за мить суворі слова Гекле. — Ми шукаємо матеріалів для побудови Золотого гнізда. — А тоді пролунало погрозливе: — І ти посміеш перепинити дорогу Справжнім Сестрам?

— Ні, ні! — поступилася охоронниця-сорокуха. — Проходьте!

Вона відвела піку і поставила при боці, клацнула закаблуками і схилила голову. Гекле поминув її верхи на зубощирів. “Справжні Сестри”, тримаючись якомога міцніше, коли їхніх зубощирів часом хитало, проїхали відразу ж за провідником. Рук затамував подих і тільки молився, щоб охоронниця не розгледіла нічого за окулярами, ані зачула, як гучно калатає його серце.

Отак, один непевний крок за другим, вони залишили позаду Східне сідало і в’їхали у Темноліс. Як тільки остан-

ній з них перетнув межову смугу, Гекле підострожив свого зубошира, переводячи його на шпаркий чвал. Бібліотекарські Лицарі пішли за його прикладом, і ось їхня четвірка заглибилася у великий ліс, скачучи з гілки на гілку.

— Гей-гей! — закричав Рук, переповнений радощами, змішаними з полегкістю. — Гей-гей!

— Молодці, хоробрі мої друзі! —
похвалив Гекле, сміючись. —

Здорово трималися.

— А ви хоробрій про-
відник! — відказав Рук —
і глянув через плече. Сто-
рожової вежі вже не було
видно. — Удалося! — видих-
нув він і ну зривати з себе
сорокушачу машкару, оку-
ляри та важкі ризи.

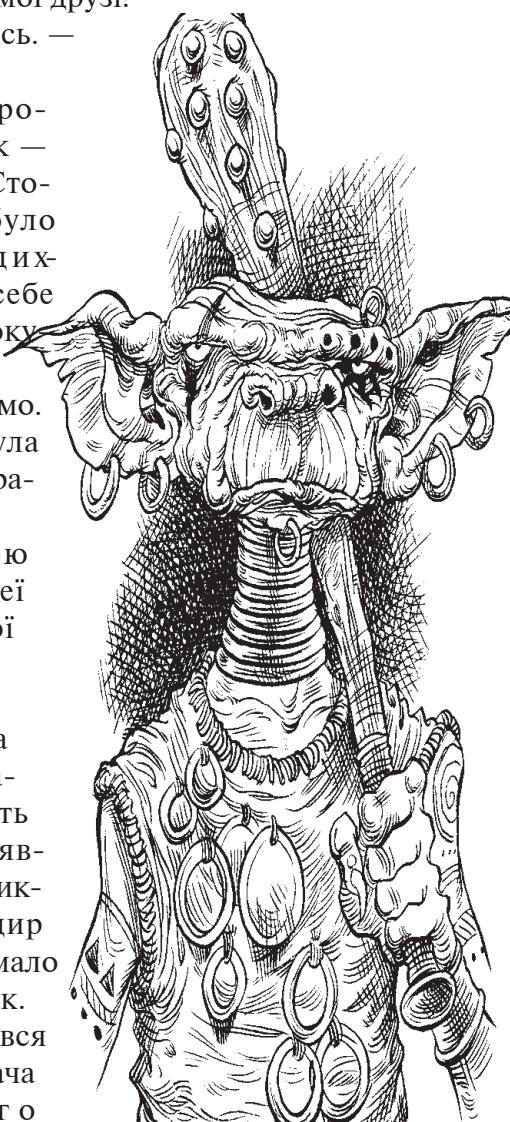
Магда вчинила так само.

— Нарешті! — зітхнула
вона з очима, повними ра-
дісних сліз.

А Стоб скинув свою
маску і задивився на неї
з відстані простягнутої
руки.

— Гадаю, з мене була
досить переконлива
Справжня Сестра, — за-
уважив він. — Хай навіть
я сам-таки про це й заяв-
ляю... О-о-о-о-ах! — скрик-
нув він, бо його зубошир
якраз спіtkнувся, і він мало
не випустив віжок із рук.

Міцно, обіруч ухопився
він за віжки, а сорокушача
личина вислизнула в ньог о

з пальців і полетіла, б'ючись об гілки та відскакуючи від них, униз, на лісовий діл. І тут Стоб помітив, що всі дивляться на нього.

— Що таке? — запитав він. — Чого це ви?..

А позаду, біля сторожової вежі, сорокуха-охранниця приймала свіжого гостя — підлітка з чорною стернею на стрижений голові, який сидів верхи на зубощирові. Він відкинув каптура назад і тицьнув перепустку охоронниці під самий дзьоб.

— Ось, дивіться, — спокійно промовив він. — Гломгло-зерська печатка Найвищого Сторожа Ночі. Тут: відбиток великого пальця Вокса Верлікса. А осьдечки ще печатка: перехрещені пір'їни Сестриць-Сорокух. Сподіваюся, для вас це досить авторитетно, га?

— Так, пане, — відповіла охоронниця, люто шкrebучи одну лапу пазурами другої. Невдало складався для неї день! — А що вас цікавить?

Ксант погладив пучками стрижену голову.

— Питаю, чи не проходив тут хтось допіру?

— Троє Справжніх Сестер, пане, — відповіла охоронниця, — і з ними ще провідник-сорокун.

— Хм-м, — хмикнув хлопець. — А чи не казали вони, куди путь верстають?

— Збирати матеріали для побудови гнізда, — не задумуючись, відповіла сорокуха.

Ксант тільки пирхнув.

— Аж на Вільні галявини, либонь? — припустив підліток.

Охоронниця збентежено схилила голову набік.

— Ба ні, сорокухи на Вільні галявини не ходять, — заперечила вона.

— Авжеж! — погодився Ксант і, відвернувшись від неї, смикнув за віжки. Зубощир-скрадайло рохнув, нюхнув по-вітря і помчав геть, стрибаючи з гілки на гілку.

Ксант твердо тримався курсу. І не озирався назад.

· РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ ·

ТЕМНОЛІС

етверо верхівців усе скакали й скакали у глиб лісу, скакали невтомно, аби хутчій опинитися чимдалі від Східного сідала. Вітер свистів у їхньому чубі, й нутрощі підступали до горла, коли їхні зубощири — несхібні, проте навальні, аж дух захоплювало! — шугали з гілки на гілку поміж дерев; тож-бо Стобові, Магді й Рукові нічого не лишалось, як щосили триматися за віжки. Понад годину мчали вони отак без передиху, не сходячи на землю. Десь аж надвечір Гекле дав нарешті знак, мовляв, уже можна спокійно спускатися з верховіть.

— А ти певен? — тривожно перепитав Стоб. — Тут немає чав-чавів?

— Чав-чави рідко так віддаляються від сідал, — запевнив його Гекле. — До того ж ви досі, певно, потомилися. По землі їхати куди легше.

Ні Магду, ні Рука не треба було припрошувати двічі. Обоє знемагали від такої гойдливої, труської їзди. Різко копнувши своїх “плигунів” закаблуками в боки і смикнувши віжки донизу, вони почали довгий спуск до лісового долу.

Ге кле їхав за ними. А Стоб, пересвідчившись, що нічого страшного з товаришами не скойлося, і не бажаючи відставати, спускався зразу ж за їхнім провідником.

Рук невдовзі пристосувався до ритму рухів свого зубощира, що рівномірно, стрибок за стрибком, мчав уперед.

— Аж не віриться! — загукав він до Магди. — Стільки довгих років пронидіти під землею... Знаєш, мені чи не щоночі снівся Темноліс. І ось я в ньому! — Він зітхнув. — Тут іще дивовижніше, ніж я собі уявляв!

Із землі, мов величезні колони, виганялися вгору товсті ліенні вікодавні дерева. Деякі стовбури були ребристі, інші — жолобчасті, ще інші — вкриті великими бульбуватими нароснями та вузлами, але всі до одного зносилися у височінь, вихоплюючись крізь зеленасте, тіняве повітря до світла, розлитого десь там нагорі, над густою листяною стелею. Подекуди дерева росли рідше, і тоді поміж них пробивалися зверху сліпучі стовпи соняшного світла, сягаючи долу, і спонукаючи до росту всілякі кущі та чагарники. Скрізь бриніли на вітрі-тиховії дерикущі, розпукувалися схожі на мушлі квіти чагарів-черепашників, а плющ-воловань обкручувався спіралями довкола товстих стовбурищ і близкотів, мов парча. Скачучи, Рук заглядів ген-ген ліворуч галевину сон-дерев, що мерехтіли такою звабливою бірюзою...

— Що за краса! — вигукнув він.

— ...за краса! — озвалася луна.

У найближчому кущі щось гарячково зашаруділо, і краєчком ока Рук примітив там якийсь рух. Він озорнувся і побачив дрібненьке пухнасте звірятко з темно-синьою вовною та великими зляканими очима: зробивши кілька стрибків по зарослу травою ґрунту, воно скочило на високого світляка і хутко подерлося вгору, до рятівного верховіття.

— Дикий лемкін! — вигукнула Магда. — Ой, як мило!

Дубові дзвіночки та ягоди-бриниці сповнювали повітря ніжною, дзенькітливою музикою. Ось вибухнув гриб-пахкуля, розкидавши навсебіч свої спори, і довкола розлилися приємні квіткові паході. Зграйка пипищиків знялася впівітря — справжній вибух лопотіння крил! — і похурчала геть.

— Розкіш! — на все горло крикнув Рук. — Яке ж бо тут усе розкішне!

— ...розкішне ...кішне ...не...

— Еге ж, розкішне, хоробрий пане, — почувся поруч голос Гекле. — Але ж Темноліс ішце ѹ підступний. Куди підступніший, ніж ви можете собі уявити. Тож нерозумно було б привертати до себе увагу. Нам треба мандрувати тихо, тайкома — і завжди матися на бачності...

Рук неуважно кивнув головою.

Вони саме мчали через пістряву, та лявину дрібніших дерев: росик, чиє перлисте листя вилискувало на чимраз жовтішому соняшному свіtlі; плакучих вербуків та сосновапороті... А дорогу їм поквапливо перебігла кумедна родина маленят: вони дріботіли довгою вервечкою, де найбільше вело перед, а найменше поспішало з самого заду, і кожне трималося зубами за хвостик того, що чеберяло попереду.

— ...і ніколи не відбиватися від гурту, — знов долинув до Рука голос Гекле. Хлопець озиринувся на провідника. — Хоч би там що, ти не повинен іти сам, куди надумаєш, розуміш?

— Так, — відповів Рук. — Так, розумію.

Хотілося б сподіватись, хоробрий пане, що ти ѹ справді це розумієш, — похитав головою Гекле. — Він натяг віжки і зупинив свого зубощира біля старого хирлявого дерева з кількома миршавими листочками на гілках, із корою, що повідставала від стовбура і кришилася, осипаючись на землю, та з рубцями від численних бур, ударів блискавиць. — Ану потримай моого зубощира! — попросив Гекле Рука.

Рук виконав прохання. Тим часом над'їхали і Магда з Руком. Троє Бібліотекарських Лицарів стали й зорили,

як Гекле скинув заплечника, зліз своєму зубоширові на спину і сягнув до гнилого дупла, що чорніло високо на стовбуру. Ось сорокун запустив у дупло одного пазура.

Ніхто не зронив ані слова. Ніхто й не ворухнувся. Скільки вони їхали через Темноліс, Гекле безліч разів отак зупинявся, і вони затямили: їхнього провідника не можна в цей час турбувати.

Іноді він пристоював біля повалених стовбурів та відلامаних гілляків і наслухав уважно: голова насторочена, пір'я настовбурчилось, аж тримтить, — після чого раптом накидався на кору і віддирав її; глянеш, бувало, на те місце, а там звиваються товсті білі хробаки! Якось він став, гребнув під собою листя і вигріб ціле гніздо червоних черв'яків, що повзали, вигиналися на всі боки. А то, бувало, клюне у м'яке порохно підгнилого сон-дерева і витягне наштрикнуту на дзьоба тучну гусеницю. І щоразу здобич опинялася в харчовому мішку Гекле.

З цікавості Стоб аж нахилився вперед.

— А що він робить зараз? — прошепотів він Магді на вухо. Дівчина стенула плечима.

А Гекле, відколи виліз на свого зубошира, так і стояв незрушно — тільки один його пазур ворушився, шкрябаючи. Шкряб-шкряб-шкряб! Гострий, як голка, кінчик пазура легенько дряпав набухлу кору довкола дупла. Шкряб-шкряб-шкряб!

Стоб нетерпляче труснув головою. А Рук випнув шию, щоб краще бачити.

Шкряб-шкряб...

Зненацька щось гучно зашкряботіло в дуплі, щось ясно-жовте блиснуло в отворі, і Рук аж ахнув, побачивши, як чиїсь хижі, блискучі щелепи зімкнулися довкола карлючкуватого кігтя. Однак же Гекле не здригнувся. Рук міцно тримав зубошира за упряж і невідривно стежив, як сорокун сповільна, легенько витягує гакуватого кігтя дедалі більше з дупла.

А за кігтем виринув на денне світло і цілий дупляний мешканець. Був він гнучкий, весь у лискучому панцері й

членистий, схожий на низку болотяних перлин. І кожна частина тіла махала своєю парою тоненьких білих ніжок. Несподівано, чи не відчувши, що надто вже відкрився ворогові, господар дупла зажадав повернутися у спасенну темряву: він ураз скрився і розчепив щелепи. Але Гекле виявився меткішим. Торохнувши в дупло дзьобом, він вихопив звідтіля всю тваринку — півтора кроки завдовжки! — і трапав нею, аж поки та завмерла. А тоді, скочивши на землю і попустивши зав'язку на бесагові, кинув упольовану здобич на добуті раніше припаси.

— Ряба стонога, — похвалився Гекле. — Смакота...

— Смакота? — не повірив Стоб. — Цебто ти їх їс?

— Авеж, їм, хоробрий пане, — запевнив Гекле. — Ліс повен їжі. Просто треба знати, де її глядіти.

Рук ізблід. Він собі гадав, ніби Гекле просто збирає цікаві зразки для колекції — можливо, з метою продати їх ученим Вільних галявин.

— Ви й справді збираєтесь спожити оту всю живину, що назбирали у свій мішок? — запитав він.

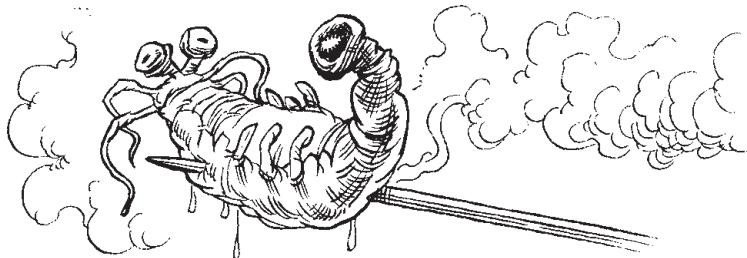
— Авеж, хоробрий пане, — відповів Гекле з горловим смішком і, завдавши бесага собі на спину, скочив на зубощира. — Сонце вже низенько, — додав він. — Нам треба стати табором ще до настання ночі. Усі тримайтесь гурту і всі будьте пильні! Нам треба знайти якесь крислате дерево, аби перебути на ньому ніч. А тоді вже й про їжу подбаємо.

— Ти перший, — підступно запропонував Стоб, підносячи шпичку з насадженім на неї візерунчастим хробаком Рукові під самий ніс.

Рук сіпнувся, ніби от-от мав виблювати. Він був певен: щойно мить тому хробак ворухнувся!

— Не силуй його їсти, як не хоче, — сказала Магда. — Зате у мене живіт уже до спини прилип!

— Їж-їж! — хихикаючи, підохочував хлопця Гекле. — Не бійся! Я волю споживати їх сирими, хоч і підсмажені вони не гірші на смак. Ну ж бо — воно вже не кусається!

— Я цього не певен, — заперечив Рук, тримаючи перед очима рум'яного, аж лискучого, тлустого хробака. Він за-плюшився, розтулив рота і відчайдушно клацнув зубами...

— Ніколи не думав, що такої заспіваю, — мовив нарешті Рук, — але те, що я їв, смакота смакотою!

— Навіть стонога? — запитав Гекле.

— Особливо стонога! — наголосив Рук, облизуючи пальці. — Я, власне, хотів спитати, чи ще не зосталося?

Гекле покопирсався у підвісній грубці.

— Ні, не зосталося, — відповів нарешті провідник-сорокун. — Порожньо, хоч покотись!

— Жаль! — разом сказали Рук зі Стобом і засміялися.

На потрібне дерево наші мандрівці натрапили, коли вже й останні промені призахідного сонця згасли на лісовій долі від. То було величезне крислате олив'яне дерево з гудзуватим сірим стовбуrom та широким поземним гіллям. От зубощири винесли їх на дерево: стрибаючи й чіпляючись, стрибаючи й чіпляючись, — і там їм знов усміхнулося сонце, густо-жовте, наче меляса, і напрочуд тепле.

Опинившись високо на дереві, всі позлазили з зубощирів. Їздові тварини посідали на одній грубезній гілляці, мов на сідалі, а Гекле їх до неї ще й поприв'язував. Наморені по цілоденній їзді, тварини швидко позасинали. А Гекле вивів трьох юних Бібліотекарських Лицарів на широкі гілляки, навислі над поснулими зубощирами, де визначив кожному з них завдання, які мали стати до самого кінця подорожі їхніми повсякденними обов'язками.

Магда з Руком назбирала сухого паліччя: тоншого — на розпал, і товщого — для приготування їжі. Гекле прикріпив

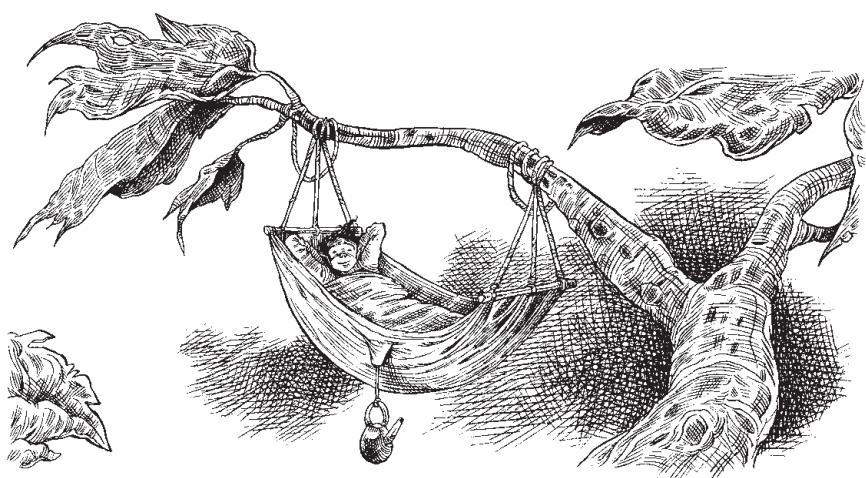
до гілки над їхніми головами підвісну металеву грубку, яку носив за плечима. Стоб почепив їхні три гамаки. Коли дрова були готові, Рук намостила попід стінками круглої грубки сухого хмизу, а Магда запалила вогнище своїми небесними кристалами. Гекле ж тим часом приготував уміст свого бесага до смаження: помив, покришив, посолив і, нарешті, коли вогонь загуготів, понаштрикував шматочки на невеличкі рожни та й повсовував їх до розпашілої грубки.

Аж ось полум'я згасло, і тепер жарини, ці рештки зібраних заходами Рука та Магди палива, мерехтіли різними барвами: то червоно, то багряно, то блакитняво, — виділяючи приємні духмяні паході й заколисуючи тихою музикою.

— Я цієї ночі спатиму як немовля, — позіхнула Магда.

— А воно й вам усім не завадило б здрімнути, — зауважив Гекле. — Лізьте у свої гамаки, хоробрі панове й хоробра панно. А я сяду на сідало у вітті над вами і спатиму лише з одним заплющеним оком. Завтра вранці нам пахне мандрівочка!

Натомлені Стоб, Магда й Рук підвелися і позалазили в гойдливі свої гамаки. Тепло від розпеченої грубки гріло прохолодне повітря.

— А ви нічого не забули? — озвався до них згори, зі свого сідала, Гекле. — Пóкрайви Темряви заховали б вас від небажаних цікавих очей.

Тут троє Бібліотекарських Лицарів ураз пригадали, що подарував їм Професор Темрявознавства. Як один посідали вони у своїх гамаках та й давай розв'язувати шалики у себе на шиї. Рук дивився, як Стоб і Магда розгорнули тонюсі і ньку матерію, обвили нею себе зі своїми гамаками — і зникли. Неслухняними пальцями розгорнув нарешті свого шалика й він. Шовк нічних павуків був напротив тонкий та ніжний на дотик, мов бабине літо, і майже нічого не важив. Тільки-но хлоп'як хотів ним обгорнутися, як вітерець підхопив шовковий крам, і той тінню затанцював у повітрі.

— Прив'яжи його до мотузки в себе над головою, — порадив Гекле. — Ну от, бачиш!

Рук знову ліг у м'якенький гамак і, заклавши руки під голову, задивився вгору. Хоча Покрив Темряви і ховав його цілковито від сторонніх очей, крізь нього можна було дивитися назовні, й Рук встромив очі у стелю кострубатого листя в себе над головою, чорного проти місячного, аж ніби молочного, неба. Кругом лунали чудернацькі звуки. Кричали лісові сови та пурхайлеза. Покашлювали повзуни і попискували куарми. А десь ген далеко якийсь блукай-бурмило виводив йодлем — звертався до іншого свого родича. Почуваючись у безпеці й теплі, Рук щасливо усміхався.

— Я знаю: Темноліс може бути підступним, як каже Гекле, — заговорив він тихо, — але, як на мене, він усе одно чудове, чарівне місце...

— Надто після кошмарів страхолюдного Східного сідала, — с онно муркнула Магда.

— Подумати лишень, — не вгамовувався Рук. — Одного чудового дня, коли ми завершимо науку і вирушимо у трактатні подорожі, ми полетимо над оцим лісом!..

Магда притлумила позіх утоми.

— Я mrію дослідити життєвий цикл темнолісівської нетлі, — пробуркотіла вона.

— Нетлі? — перепитав Рук. — А я хочу вивчати блукай-бурмил! — Здаля знову долинуло дивне йодлювання, тільки цей раз іще більше приглушене відстанню. — Мені так не терпиться...

— Спав би краще! — кинув Стоб.

— Золоті слова, пане Стобе, — похвалив Гекле. — На нас чекає довгий день. — Він настовбурчива пір'я — нічний легіт свіжішав. — Добраніч, хоробрі панове! Добраніч, хоробра панно! — побажав сорокун. — Міцного вам сну.

— Добраніч... — долинув сонний Стобів голос.

— Добраніч, Гекле! — промовив Рук.

А Магда, вже поринаючи в сон, тільки щось тихенько промурмотіла і перевернулася на другий бік.

Шість днів провели вони в мандрях — шість довгих, напружених днів безперервної їзди. Навіть Руків захват від того, що він опинився у цьому темному, загадковому лісі, почав потроху пригасати. Без кінця продиратися крізь гущавини було далеко не мед, а коли на додаток до всього вночі випадав дощ, наступного ранку вони вилазили з гамаків ще стомленіші й розбитіші, ніж тоді, як облягалися. Але до Вільних галявин був ще неблизький світ, і мандрівці не мали іншого вибору, як скакати далі, попри всю свою втому.

Гекле якомога підтримував їх: підбадьорював, вселяв певність, щовечора годував найдобірнішими лагомінами, підхвалюючи за їхні мисливські внески до спільнога бесага, адже юні лицарі й самі дедалі частіше бралися до полювання. Але безнастаний гніт довгої, тяжкої мандрівки Темнолісом таки давався взнаки. Стоб і Магда постійно гарикалися, а Руків сон чимраз частіше перебивали кошмарі.

Одного вечора, за їхню подорож уже — шостого, коли вони сіли за свою вечерю з хробаків та грибів, атмосфера панувала особливо гнітюча. Стоб був не в гуморі, Магда зробилася тонкосльоза, а Рук, який ще вдень був закуняв і звалився зі свого зубощира, хукав на своє добряче забите коліно.

— Невже ніхто більш не хоче? — запитав Гекле, підносячи кожному тацю зі смаженими заліznодеревними коро-

їдами. — Юні бібліотекарі дружно замотали головами. Гекле дивився на них поглядом, сповненим любові. — Ви так добре справуєтесь, — похвалив їх сорокун-провідник.

Стоб тільки пирхнув.

— Повірте мені, — запевнив Гекле. — Мені ще жодного разу не випадало вести через Темноліс такий рішучий і відважний гурт, як оце ви, мої голуб'ята. Стільки пройти за такий короткий час — чи то видано? — І він поклацав своїм дзьобом. — Тож вам утішно буде почути, що наша подорож добігає кінця.

— Та невже? — вихопилось у Рука.

Гекле кивнув головою.

— Ми вже наближаємося до Срібних пасовиськ, — провадив він. Та враз його обличчя споважніло, а в голосі зазвучали знайомі гострі нотки. — Але мушу всіх застерегти: починається найнебезпечніша частина нашої віправи.

Магда пригнічено шморгнула носом.

— Так я й думав, — понуро зронив Стоб.

— Ця ділянка лісу приваблює найнебезпечнішу звірину, — пояснив Гекле. — На цих пасовиськах, та й на густо заселених Вільних галевинах, простертих за ними, є чим поживитися всякому хижакству. Від завтрашнього ранку нам доведеться брати очі в руки, ба навіть більше. Але не бійтесь! Ми не пропадем, пройшовши крізь стільки небезпек!

Тієї ночі Рукові спалося гірше, ніж будь-коли. Усі звуки, пташині скрики, усі подмухи вітру та шелести листя в гіллі вдиралися в його неспокійний, уривчастий сон, обертаючи всі його сновидіння на кошмари — на *отої*, найперший його кошмар.

— Мамо! Тату! — кричав він, але голос його ні до кого не доходив: людолови поволокли їх обох. Білогриві вовки заливали і гарчали. Работоргівці сміялися. Рук відвернувся, аби не бачити щойно сподіянних жахіть, аж...

— Hi! — зойкнув він.

Ось воно, знов. Насуває, бовваніючи, з пітьми — щось величезне, страхітливе. Простягає до нього лапи. Близче, близче...

— Ні! — закричав він на все горло.

І враз розплющивши очі, сів стовпчиком.

— Усе гаразд, хоробрий паночку, — долинув голос Гекле.

Сорокун-проводник сидів на гілці над Руковим гамаком і співчутливо дивився на хлопця.

— Г-гекле! — звернувся до нього Рук. — Я тебе розбудив?

— Ні, хоробрий пане, — заперечив сорокун. — Стоб своїм хропінням розбудив мене ще дві години тому. — Він прязно всміхнувся. — Вставай та збирайся, — додав. — Кінець наших мандрів уже близько!

Але попри всі напучування Гекле атмосфера того ранку так і лишилася напружена. Спакувалися швидко й мовчки. Ще сонце не встигло настільки підбитися, щоб сягнути промінням лісової долівки, як наші мандрівці рушили. І до, й після обіду вони все скакали й скакали вперед, ні разу ніде не ставши на перепочинок.

— А як щодо бесага? — поцікавився Рук.

— Цього вечора побенкетуєте чимось вишуканішим, — усміхнувся Гекле. — Може, волорогом. А як поталанить, то й дубозаєм поласуєте.

Рук видивився вперед на все такі самі лісові тіні й похитав головою.

— На вигляд, — поділився він сумнівами, — нічогісінько не змінилося. Звідки ви знаєте, що Срібні пасовиська вже близько?

Очі Гекле прищулились, пір'я на голові затремтіло.

— Я просто відчуваю їх, пане Руку, — відповів він тихо і здригнувся. — Повірте мені, до пасовиськ уже палицею докинути.

Але їхні зубощири робилися дедалі норовистіші. Вони форкали, закочували очі, гребли землю лапами і закидали вгору голови. Одного разу Руків зубощир навіть поніс, і тільки завдяки блискавичній реакції Гекле Рук не відбився від гурту й не опинився сам-один у нескінченній пущі.

— Здається, я щось побачила он там, — сказала за якусь часинку Магда. — Щось там сочить за нами...

Гекле притримав свого зубошира й уважно прислухався.

— Сміліше, панно Магдо! — озвався він нарешті. — Може, то лісові свині шукають дубових трюфелів. Але їдьмо швидше — про всяк випадок!

Магда спробувала хоробро всміхнутися, хлопці й собі заусміхались. Та коли темні, з багряними краями хмари насунули на призахідне сонце, їхні серця забилися частіше.

Зненацька з чагарів ліворуч спалахнуло щось жовтим та зеленим і гучно засичало — потім звідти вилетів летючий хробак і захурчав їм навпереди, так схарапудивши зубоширів, аж ті стали дики.

— Спокійно! — закликав Гекле. — Загнуздайте свої нерви!

Рук усе роззирався довкола, рвучко поводячи головою туди-сюди і силкуючись розгледіти те, що чайлося серед тіней, хоч би що там було. Раптом він добавив, як за дерево ковзнула темна постать. Хлопець здригнувся.

Трісы!

— Що воно? — сахнувся Стоб.

— Зберігайте спокій, хоробрий пане! — остеріг Гекле. — Від страху найлегший шерех видається громом.

Трісы!

— Знову щось луснуло, — пролепетав Стоб, нервово озираючись. — Он там.

Гекле кивнув головою.

— Тримайтесь гурту! — прошепотів він.

І підсторожив свого зубошира, що перейшов на нерівний чвал. Бібліотекарські Лицарі зробили те саме.

Трісы!

Цього разу тріснуло позад них і тихіше.

— Гадаю, ми відірвалися від переслідника, — зауважив Гекле, стищуючи біг свого плигуня. — Але про всякий випадок: щоб ніхто ні пари з уст, аж поки добудемося Срібних пасовиськ...

Зненацька щось просвистіло над їхніми головами. Почувся звук удару в дерево, захурчали трісочки. А за кілька вершків од місця, де сиділа Магда на своєму схарапудженому

зубоширові, ще й досі було видно, як бринить список, увігнавшись крем'яним вістрям у стовбур великого світляка.

Магда зойкнула. Стоб, відчайдушно силкуючись не брікнти ути додолу, припав до свого зубошира, що став дибки і за врешав. Другий список пролетів повз них і вгруз у землю, розкидавши довкола шишкі залізного дерева.

— На дерева! — крикнув Гекле. — І намагайтесь триматися гурту!

Та ба! Повітря довкола враз завиравало від густих, горлових голосів, схожих на злагоджене рохкання, і зубошири від тих згуків неначе показилися.

— Уррг! Аарг! Уррг! Аарг! Уррг! Аарг!

Зубошири безладно застрибали, заметалися, а їхні верхівці були абсолютно безсилі їх приборкати. Ще кілька списів просвистіло в повітрі.

— Уррг! Аарг! Уррг! Аарг! Уррг! Аарг!

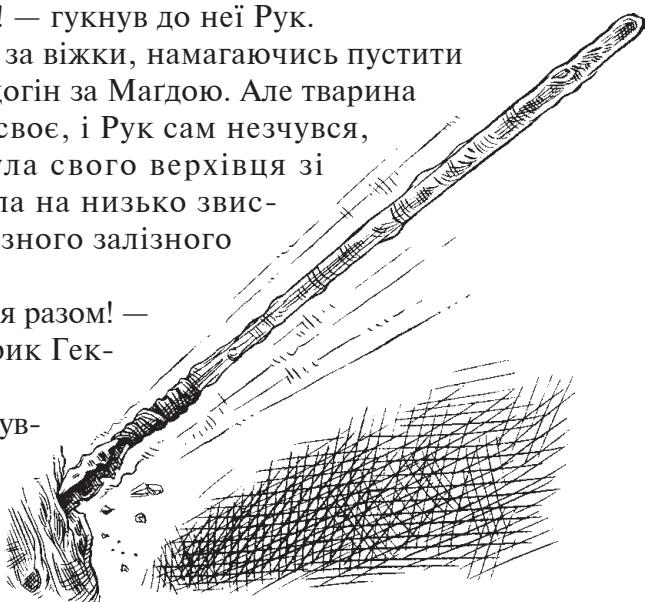
— Руку! Стобе! — загукала Магда, бо її зубошир метався, тужачись скинути її зі своєї спини. — Він не хоче дертися нагору! Я не можу його змусити... — І закричала, коли зубошир знагла поніс. — Рятуйте! Рятуйте!!!

— Тримайся! — гукнув до неї Рук.

Він смикнув за віжки, намагаючись пустити зубошира навздогін за Магдою. Але тварина мала на думці своє, і Рук сам незчувся, як вона скинула свого верхівця зі спини і цибунала на низько звисле гілля величезного залізного дерева.

— Тримайтесь разом! — ще почув він крик Гекле.

Рук перевернувся на спину і розирнувся на- вкруги. Десь іздалеку, з сутінків, ледь до-

линув Магдин приглушений голос. Стоба і сорокуна-пропідника ніде не видно.

— Уррг! Аарг! Уррг! Аарг! Уррг! Аарг!

Серце калатає в грудях, от-от вискочить. Рук звів очі вгору — аж на гілці залізного дерева сидить його зубощир! Він зіп'явся на ноги — і, зойкнувши від пекучого болю, що враз пронизав уражене коліно, знов опукою впав на землю.

— Сюди, другяко! — прошепотів він. — Ну ж бо, сюди!

Але зубощир тільки лупив на нього згори нажахані баньки. Рук заскреготав зубами. Нічого не вдієш! Не йде зубощир до нього, — він сам піде до зубощира!

З похнюпленою головою Рук потяг, шкандибаючи, до окоренка залізного дерева. А коліно так пекло, ніби під наполінок увігналося лезо ножа і тримтіло від кожного його руху... Близче. Ще близче...

— Уррг! Аарг! Уррг! Аарг! Уррг! Аарг!

Раптом у повітрі просвистів ще один список. Цей поцілив — з убошира в бік. З тихим стогоном тварина впала, мов шишка залізного дерева. Тіло гупнуло на землю і завмерло.

Рук закляк. А тепер? Що буде тепер?

— Уррг! Аарг! Уррг! Аарг! Уррг! Аарг!

Цей поспів лунав уже гучніше. Звуки линули начебто з усіх боків. Рук лишився сам-один, віч-на-віч зі смертельною небезпекою, поранений і нажаханий. Він не міг ні побігти, ні заховатися. І щось величезне сунуло на нього... Йому занудило, хвиля панічного страху сколихнулася в грудях. Подумалося: та ж бо спроваджується недавній кошмар!

І тоді він побачив велетня. Височезне, неоковирне одоробло — схоже на нетряка, але більше, лютіше і набагато, набагато потворніше! Його широке тупе обличчя було поцятковане і все в рубцях. Плаский ніс нюхав повітря, важкі опуклі дуги брів супилися над глибоко посадженими червоними очима, що пронизували морок лісового долу.

Рук знов опустився на м'яку листяну підстилку, що вкрила землю, і затамував подих. Лишалася надія, що велет його ще не побачив.

— Уррг! — рохнув той через плече, і до нього підійшов ще один печерник із вищербленими жовтими нігтями та довгим закошланим волоссям.

— Аарг! — відповів першому другий. Він дістав списа з гіантського сагайдака, перекинутого через плече, і замахав ним у повітрі. — *Aapr!*

Звідусіль залунали такі самі відповіді, а з-поміж тіней вийшло ще кілька незgrabних обрів-печерників. Рук задрижав із жаху. Кожна з потвор носила на шиї черепи, цілі “намиста” черепів, нанизаних на шкіряні шворки. Коли печерники йшли, ті черепи торохтили, щирячись своїми щелепами і зирячи навсебіч порожніми очницями.

— ААРГ!

Перший печерник завважив Рука. Їхні погляди зустрілися.

— Ні, ні, ні! — замимрив Рук, відчайдушно намагаючись утекти поповзом на спині, хапаючись руками за всяку нехворощ.

Потворний велетень неквапно наблизався. Ось він звів свою важку, м'язисту руку і кинув списа.

Рук ухилився.

Спис просвистів над ним і впав у хащу за Руковою головою. Потвора дісталася ще одного списа і, важко ступаючи, пішла на нього, торохтячи своїм намистом із черепів. Ось вона роззвялила пащеку, показавши частокіл довгих, чисто тобі вовчих, зубів.

— ААРГ! — ревнуло чудовисько.

Гострий біль пронизав Рукові уражене коліно. І він упав без сил. Ні, таки нема рятунку. Нічого він не вдіє. Він чув важку ступу, від якої стугоніла земля: гуп! гуп! Чув задушливий сморід. У мережковому світлі збліснули грубо обтесані грані крем'яного вістря, коли печерник замахнувся ним для удару.

— ААРГ!

Рук заплющив очі. А ось і кінець його недобаченого кошмару, — майнула гірка думка.

І тут просто позад нього щось люто зашкряботіло, а тоді гучно захурчало. Печерник ще раз ревнув.

Рук роззирнувся і побачив густий, щільний рій маленьких сріблясто-чорних сухорлявих істот, що випурхували з заростей, куди шугнув спис, не влучивши в нього, Рука. Попри всю безнадійність його становища, в ньому прокинувся нюх, прокинулось завзяття щирого землезнавця. Ці пташечки, з їхніми довгими шпичастими дзьобами та куцими трикутними крильцями, доводилися безперечною рідні єю щуроптахам, які колись гніздилися у трюмах великих небесних кораблів. Як і щуроптахи, вони літали зграями. Одначе, на відміну від своїх сумирних родичів-санітарів, ці невеличкі люті тварючки, либонь, були мисливці.

Летючи в повітрі великою хмарою, незліченні сріблясті створіннячка лопотіли своїми крильцями абсолютно синхронно. Поверне одне — повернуть і всі! У своїй сукупності вони нагадували полотнину, яку рве, підкидає, шамотає тути-сюди вітер.

— ААРГ! — рикнув печерник.

Зграя враз розвернулась у повітрі й ринула на нього.

Гучно ревучи, велетень-печерник щосили вдарив по них списом. Кілька крихітних тварючок грудочками впали на землю, але їх була така тьма, що втра-та п'ятьох-шістьох із їхнього числа нічого не важила.

— ААРГ...

Рук мов заворожений прикипів очима до видовиська, де й подівся страх! І ось зграя вда-рила. І поглинула печерника вмент! Повітря сповнилося зву-ками шматування та глитання, але тільки на мить.

Бо вже наступної миті тварючки, голосно скиглячи, за-лопотіли крильцями і злетіли в повітря.

Рук знов відчув крижаний подих страху. Зграя обгризла безталанного печерника до кісток. Там, де він щойно стояв, тепер стримів лишень білий кістяк і щирився порожній, без очей, без шкіри, без вух, череп... Ale вже за мить на очах у Рука моторошний скелет повалився на землю, обернувшись на купу кісток. Серед них умостилося й жахливе намисто з черепів. А зверху на ту всю купу впав список.

Уздрівши, що спобігло їхнього ватажка, печерники лячно завили.

— Аарг! — загарчали вони. — Уррг!

І, крутнувшись, кинулися стрімголов у хащу.

А зграя крихітних кровожерних пташечок круто розвернулась у повітрі, мить повагалася, роззираючись, немов великий небесний корабель під усіма вітрилами, а тоді, як один, захурчала назирці за печерниками, що чухрали неоглядки.

Якусь хвилину Рук не годен був поворухнутися. Тільки надсадно дихав, судомно ловлячи ротом повітря. Біля нього

лежало з перебитою шиєю одне з тих крихітних створінь. Хлопець узяв пташину в руки. Така собі птичка-невеличка — менша за його долоню, луската. З охлялих щелеп стирчало по четверо гострих мов бритва зубів.

Рук тримтів. Саме собою таке створіннячко було ніщо, та коли їх збиралася велика зграя, вони ставали одним гіантським, страхітливим хижаком.

Рук закарбував у пам'яті найменшу особливість тієї крихітки-зарізяки, переживаючи однаково гострі почуття захвату й відрази. Якщо тільки він коли-небудь повернеться до бібліотеки, то опише цю пташку і дасть їй ім'я, а згодом якийсь інший юний бібліотекарський учень, може, візьме його трактат, прочитає і зачудується... Та як же її назвати? Ага, ось як: загризяка!

На превелику силу Рук якось зіп'явся на ноги, спираючись на один із розкиданих долі печерниківських списів, яких там валялося чимало. Роззирнувся навсібіч, нижучи очима похмурі сутінки. Хоч би куди він повернувся, скрізь ліс видавався однаковим. Рук зітхнув. Невже він урятувався від брутальних печерників з їхніми черепами та від пташок-загризяк тільки на те, щоб загубитися в хащах Темнолісу?

Ще вдома, у підземній бібліотеці, він не раз замислювався, чому майже всі, хто пише про Темноліс, називають його *безконечним*. Звісно ж, Темноліс зовсім не безконечний, заперечив би він тим авторам. Хіба не видно на мапі? Гляньте: отут він переходить у Крайземлю, а тут межує з Присмерковим лісом... Та коли помандруєш тим лісом із тиждень, то “безконечний” видається цілком підхожим для нього словом. Він був такий неосяжний, що всяк, хто губився в ньому, міг проблукати його хащами до самого скону, так і не знайшовши стежки, що вивела б на узлісся.

Надто наляканий, щоб гукати загублених товаришів, Рук усе-таки рушив, приблизно орієнтуючись на далеку вечорову заграву. В його коліні пульсував біль, до того ж тепер, коли небезпеки минулися, він відчув, як охляв з голоду. Він усе дібав і дібав, безнастанно роззираючись на всі боки,

тамуючи бажання закричати, бо з кожним його кроком лісо в ігуки робилися ніби зловісніші. “Спокійно! Спокійно!” — знай правив він собі.

Але що це? Начебто чиясь хода... Хтось ішов просто на нього!

— Усе гаразд, — прошепотів він уривчасто, знов опанований ляком. — Не панікуй!

Так. Так. Це направду кроки. Важкі, тверді. Невже котрийсь із тих жахливих, обчіпляних черепами печерників вернувся, аби його прикінчити? Рук присів за якимсь грубим стовбуrom, що був обвитий плющем-волованем, і почав сторожко звідти виглядати. Листя розсунулося, і...

— Гекле! — скрикнув Рук.

— Пане Руку! — вигукнув сорокун. — Невже це ѹ справді ви? Ой, хороший пане, хвала Землі й Небу!

Рук незграбно звівся на ноги.

— Але ви поранені! Що вам таке?

— Моє коліно! — поскаржився Рук.

Гекле зліз зі свого зубощира і підбіг до хлопця. Схилившись, уважно оглянув коліно.

— Набрякло, — виснував провідник. — Але нічого страшного. Посидьте хвильку, я його полікую.

Рук як стояв, так лантухом і повалився на землю. А Гекле добув зі свого заплечника слоїк зеленої масти та бинт і почав обробляти коліно.

— А ви бачили оті летючі створіння? — запитав Рук. — Їх там тисячі в зграї! Вони вмить ізжерли гіганта-печерника — лишилися самі кістки.

Гекле кивнув головою, не перестаючи втирати масть у колінний суглоб.

— І не тільки його, — зронив він похмуро.

— Що, що? — Рук аж похолов, йому перехопило дух. — Це ви про... Стоба, Магду?

— Я про решту печерників, — пояснив, підвівши голову, Гекле. — А хоробрі пан і панна живі-здорові й чекають нас край лісу, де починаються Срібні пасовиська.

— Хвала Землі й Небу! — полегшено видихнув Рук.

— Ну, от і готово! — вигукнув Гекле, міцно зав'язуючи кінці бинта. — А тепер залазьте на моого зубощира.

Вони пустилися жвавим чвалом: Гекле — правував спереду, а Рук — сидів позад нього і міцно тримався за сідло. Небагато й проскакали, як ліс почав рідшати. Вітер дув їм в обличчя і гнав по небу темні хмари. А ось і сонце — затопило лісовий діл своїм теплим промінням, і вперше за цілий день найближче майбутнє постало перед Руком у рожевому свіtlі.

— Уже недалеко, — озвався Гекле і показав на вервежку високих світляків. — Оті дерева — щось наче межа пасовиськ.

Рук усміхнувся. Таки дійшли! А за мить він уже нетягнувся з радощів.

— Гляньте! — закричав він. — Магда і Стоб!

— Ваша правда, хоробрий пане, — погодився Гекле. — Але... Ой, ні! — Сорокунове пір'я нагороїжилось, очі, здавалося, от-от вискочать з очниць. — А *тощотаке*?

— Що? Що? — скинувся Рук. Він щосили напружував зір, вишукуючи бодай якийсь знак небезпеки, та все даремно. Стоб і Магда позлазили зі своїх зубощирів біля довгої коподи, поприв'язували тварин до найближчого світляка і стояли спинами до сорокуна та Рука, задивившись кудись за пасовиська. — Що ж там таке? — запитав Рук, раптом відчувши велику тривогу.

Та Гекле тільки сіпнув за віжки і вдарив зубощира в боки.

— Стережіться, пане Стобе! — закричав він на все горло, немilosердно поганяючи плигуну, але вітер відніс геть його засторогу. — Панно Магдо!..

— Щось наче кричало? — стрепенулася Магда.

— Я нічого не чув, — здвигнув плечима Стоб, сідаючи на колоду.

Магда обернулася.

— Глянь! — схвильовано вигукнула вона. — Он Гекле! І Рука везе з собою!

— Але чого вони так мчать? — насупився Стоб. — Чого вимахують руками? Чи не женеться за ними котрийсь з отих жахливих пачерників?

Магда скочила на колоду, щоб краще бачити.

— Навряд, — відповіла вона. — Нішо за ними не женеться. — І, склавши долоні човнику, загукала: — Що там скоїлося? З вами все гаразд?

— Перестаньте махати руками, хоробра панно! — пронизливим вереском відповів сорокун. — І тікайте звідти геть! Обое!

Рук уже трохи зновував Гекле, тож розумів: Магді й Стобові справді загрожує якась страшна небезпека.

— Тікайте звідти! Рятуйтеся! — закричав і він. — МЕРЩІЙ!!

Ураз щось лиховісно загуркотіло, гучно засичало. Задвигтіла земля. Вгору полетіло сухе листя. Двоє повзунів, мов ошпарені, шугнули кудись перед самим носом сорокунового зубощира, що мчав уперед.

Занімівши з ляку й очам своїм не вірячи, Рук побачив, як колода, що на ній сидів Стоб і стояла Магда, раптом затряслася, крутнулася на місці й рвучко знялася в повітря. Вона звивалася. Вона хилиталася. З одного її кінця роззвивилася кругла паща, обсіяна рядами гострих зубів, темною печерою зачорніла горлянка... “Колода” завила, запихкотіла, вся сповнена кровожерних лютощів.

— Стоб! — видихнув Рук. — Магда...

• РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ •

СРІБНІ ПАСОВИСЬКА

ук заціпеніло дивився, як величезна галаслива тварюка знялася вгору на повітряній по-дущці, утвореній струменями газу, видутого з дучкових вузлів, якими було обсіяне все її величезне замшіле тіло.

— Хробаколода! — загорлав Гекле. — Рятуйтесь!

І немилосердно підсторожив свого зубощира.

Стоб гепнувся позад летючої хробаколоди та так і лишився лежати без руху. Магда впала біля прив'язаних зубощирів, що схарапуджено засіпалися і стали дуба, коли хробаколода пролетіла над ними.

— Стобе! — вереснула Магда, коли потворисько наставило свою роззвялену пащеку на її незрушного товариша. — Стережись!

Хробаколода враз повернулася на звук її голосу. Магда зойкнула. Зубощири заметалися на припоні, верескливо виючи і нажахано закочуючи очі. Низка зелених сліпаків потворища вступилася в переляканіх на смерть тварин.

— Магдо! Ради всього святого! — закричав Рук із-за сокрунової спини. — Тікай звідти...

Голос його потонув ув оглушливому свисті: величезна пашка хробаколоди зі страхітливою силою всмоктувала в себе повітря. Потвора знизилася, націлюючись на Магду та схарапуджених зубощирів; потік листя і шишок ринув у ненатле черево. Зубощири вили й верещали, щосили впираючись, щоб не полетіти в тунель повітряного виру, а Магда відчайдушно силкувалася відтягти їх назад за нап'яті віжки.

— Магдо... — пробелькотав Рук.

Гекле рвучко зупинив свого зубощира, аж той мало не перекинувся, зіскочив з його спини і щодуху помчав до дівчини.

— Хоробра панно! — гукнув сорокун і міцно схопив її за плесно, а тоді потяг чимдалі від небезпеки, хоч як надимався у кручених повітряних струменях її плащ. І саме вчасно!

Перша припона лунко тріснула, не витримавши страхітливого натягу, і один зубощир, скиглячи, полетів просто в зіхливу печеру роззявленої пащі хробаколоди. Ось він зник усередині. Почулося відворотне хрумання, все тіло хробаколоди стало вигинатися і дрижати, вичавлюючи життя зі своєї жертви, яка ще й досі верещала.

Гекле, тягнучи Магду за собою, підбіг до Стоба і злапав його за сорочку.

— Уставайте, хоробрій пане! — згукнув він. — Уставайте!

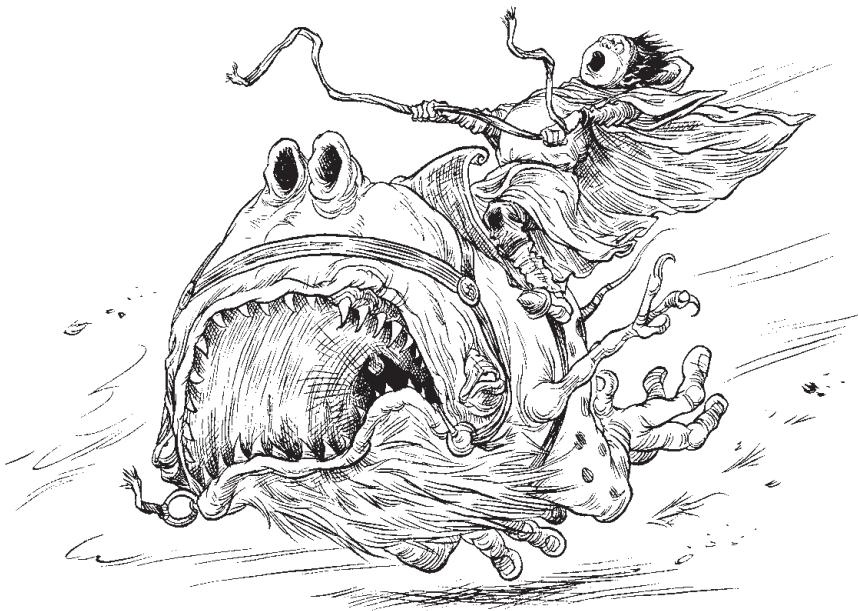
Бібліотекарський підмайстер лиш застогнав на відповідь.

І тут іще раз лунко тріснуло, і другий зубощир із вереском щез у хробаковій пащі. Хробаколода ригнула — мов грім загримів.

Гекле й Магда поставили Стоба на ноги, і всі троє подибали геть від страховиська, яке жувало і глитало, корчачись усім тілом. Тоді Рук ударив свого перепудженого плигуну п'ятами в боки.

— Уперед, друзяко! — згукнув він. — Вони потребують нашої допомоги... О-о-о-о!

Схарапуджений зубощир оглушливо заверещав і став цапки. Вчувши його вереск, хробаколода враз повернула свою морду до них, і Рук несподівано побачив весь глиб закри-

вавленої горлянки монстра. Кільце зелених очей вп'ялося у хлопця з неймовірною зловою силою. З лиховісним свистом хробаколода посунула, колихаючись, на них, засмоктуючи все на своєму шляху великими судомними ковтками.

Рук відчув: зубощира затягує! Здавалося, вони попали у вихор. Хлоп'як сіпав за віжки, відчайдушно силкуючись вирвати тварину з нуртівної повітряної спіралі, яка невблаганно притягувала їх усе ближче й ближче до жахливої роззяпленої пащі. Зненацька, з гучним тріскотом, лопнула упряж — у Рукових руках лишились обірвані віжки.

— Hi! — застогнав він, кинувши непотрібні вже шматки тілдерячої шкіри на землю, і, зціпивши зуби, припав до зубощирової шиї.

— Поміряйся силою з кимось таким, як сам! — пролунав недалеко голос Гекле, і Рук, повернувши голову, побачив миршавого сорокуна: з настовпуженим пір'ям, із близкучими очима той люто бив по землі гілкою сон-дерева.

Усю свою увагу хробаколода звернула тепер на сорокуна: величезна тварюка хижо заревла і крутнулася, щоб погли-

нути Гекле. Гілляччя, листя, камінці, грудки землі полетіли в повітря.

А зубощир, ураз відчувши волю, рвонув з місця у чвал — з усією прудкістю своїх дужих ніг. Рук знеможено чіплявся за дебелу шию тварини, що гупотіла вперед, аж гуль! Смуга світляків раптом порідшала, і вони несподівано вихопилися на залиті сяйвом призахідного сонця неосяжні простори самих Срібних пасовиськ!

Рук відчув, як його всього затопила хвиля полегкості. Неозворі, ледь хвилясті простори пасовиськ були такі мальовничі! Суцільну сріблясто-сіру зелень, розлиту надовкола скільки сягав зір, порушували тільки ярі чорні та брунатні смуги — то блукали собі на предозвіллі стада волорогів і тілдерів.

У безхмарному вже небі ройлося птаство: там летіла зграя снігунів, там — гурточок пипищиків; співочі чирки дзвінко щебетали, польовий кібець робив коло, готовий кинутися на здобич, а ген удалині звільна махав крильми самітний помагай-біда. Унизу повільно блукали пасовиськами величезні стада. Повітря повнилося теплим, прілим духом їхньої густої вовни, змішаним із духмяністю трави, яку щипали й жували тисячі ротів. І гучне ревіння, мукання стад слалося понад землею...

Зненацька позаду, зовсім близько, почувся гучний свист. Хробаколода! Та сама! Боячись озорнутися, Рук ударив п'ятами зубощира в боки: наддай бігу! Та велетенська тварюка гайнула слідом за своїми родичами в неосяжне море трави. Недалеко від них чимале стадо пелехатих волорогів гучно заревло і, повернувшись, панічно кинулось вглиб поля, здіймаючи хмару куряви.

А хробаколода вже наздоганяла їх. Рук відчув, як закручені потоки повітря потягли його назад за плаща, за штани, за чуба і як надсадно захекав зубощир.

— Швидше! Швидше! — у відчаї заволав Рук. — Ну ж бо, не здавайся!

Зубощир безпорадно запирхав. То була його найбільша швидкість — вище себе не піскочиш... Припавши до його шиї, Рук посунувся вперед.

— Ти виклався весь до решти! — прошепотів він тварині на вухо.

І тут зубощир спіткнувся. Рук скрикнув. Плигун із верхівцем покотилися в шовковисту духмяну траву — і Рук вiletів із сідла. Роззявлена пащека хробаколоди нависла над ними: вона все ближче й ближче...

— Hi! — зойкнув хлопець. — Тільки не це!

І враз бічним зором він схопив якийсь навальний, але невиразний рух. А ще за мить щось сильно його вдарило, вибивши повітря з легень, і серед миготіння блискотливої деревини та лопітливих вітрил чиєсь міцні руки вхопили його і підняли над землею.

Рук ахнув. Він-бо летів у небо! Вище, вище, вище...

— Встиг я вихопити тебе, друже! — пролунав із-за його спини чиєсь голос.

Рук вигнув шию і роззирнувся. Він опинився на небесному човні! І не просто опинився, а летів! Позад нього, на вузькому сідлі сидів літун — юний, стрункий живолуп у літунському вбранні та в захисних окулярах. Небесний човен нахилився ліворуч.

— Не ворушися, друже, — остеріг літун. — Цей човен не звик возити пасажирів.

Рук глянув довкола, ще й досі не вірячи своїм очам та вухам. Міцно обійняв руками за шию грубо тесану фігуру на носі човна, припав до неї грудьми, а серце на радощах стрібало надувною кулькою.

Лечу!

Коли це знизу, з самої глибини, долинуло відчайдушне передсмертне виття. Рук глянув додолу і побачив, як хоробрий, але безталанний зубощир полетів у ненажерливе черево схожого на колоду страшила. Ось пролунав останній жалібний зойк. Та й по всьому. Рук затрусиився і мало не розімкнув обіймів на шиї фігури.

— Гей, друже, тримайся! — закричав літун. — Уперше в повітрі?

Рук кивнув головою і відвів очі від землі.

Тим часом тендітний небесний човен попав у вихорову “яму”. Він став гопки, а тоді клюнув носом і пішов у піке.

Руки живолупа-літуна метнулися вперед і почали смикати за всілякі мотузки, підіймаючи балансири та повертаючи вітрила, а ноги намагалися врівноважити човна за допомогою тонких, вигнутих стремен. Земля, спіралаючись, навально помчала їм назустріч, і Рук охнув, шлунок підступив до горла...

— Знаю, знаю, — процідив живолуп крізь зцілені зуби, сіпаючи за дві мотузки водночас. — Збудовано тебе не на двох, еге ж, старенька?

Небесний човен різко вийшов із піке і вже знову набирає висоту, коли скажений подув вітру вдарив йому в бік. Руків шлунок крутнув сальто: бічний вітер загрожував будь-якої миті послати їх у ще один жахливий доземний крутіж. Зши-ті з різних клаптів полотна вітрила надувалися то вперед, то назад, ривок — сюди, ривок — туди...

— Рятуйте! — мимоволі загорлав Рук, але удар вітру заткав йому рота. Бібліотекарський Лицар оглянувся.

Юний живолуп, рішуче зціпивши щелепи, міцно тримав важелі керування. Небесний човен так несамовито вібрував, аж, здавалося, от-от розсиплеться на друзки.

— Легше, легше, старенька! — умовляв човна літун, орудуючи стременами для підтримання рівноваги і силкуючись дати раду поспутуваним мотузкам.

Рук затамував подих.

Помалу, помалу, суплячи зосереджено брови, живолуп розвернув свого небесного човна. Він уперся ногами в стремена, тож вітер, ударивши ззаду, не захопив його зненацька. А Рук так відчайдушно вчепився в різьблене дерево, аж кісточки пальців побіліли...

Ураз небесна лодія люто струснулася. Вітер подув їм прямо в спину. Вітрила понадималися, мотузки нап'ялися. Із жахливим кантом — та лиховісним хрускотом — небесне суденце стрілою метнулося вперед.

Рук виявився зовсім не готовим до такого несподіваного швидкісного стрибка, який жбурнув його назад, забив йому дух і роздирав рота. Хлопець міцно заплющив очі.

— Гоп! Гоп! Гей-гей! — почув він за мить. І недовірливо набурмосився. Невже цей живолуп по-справжньому цим тішиться? А, може, юний літун збожеволів з переляку?

Рук зважився і ще разок зиркнув через плече. Хоча вони стреміли з карколомною швидкістю і під відчайдушно крутим кутом, живолуп, здавалося, цілковито владав собою. Стоячи у стременах, він одну за одною підбирав мотузки с настей, зменшуючи наповненість вітром окремих парусів і водночас уміло втримуючи тендітне суденце в рівновазі.

— Гоп! Гоп! Гей-гей! — знову закричав літун. Він справді широ тішився польтом!

А попереду Рук заглядів високу вежу: схожа на височезну дерев'яну голку, озія з абияк обтесаного дерева неначе виростала з пасовиськ у небо. Від самого її шпиля, як упало в око Рукові, починалася й тяглася додолу низка грубих містків та простих східців з ліхтарями в сяйному німбі, немовби позиченому в надвечірнього світла, яке огортало пасовиська.

— Отак, моя красунечко! Я знав, що ти впораєшся! — стиха підхваливав живолуп-літун. — Іще трохи... ще... ще...

Він шарпнув за товсту плетену чорну мотузку над головою — і розгорнулось вітрило ліворуч від Рука.

Човен миттю на те відгукнувся: замість мчати просто вперед, він почав робити плавкий поворот, описуючи криву лінію, подібну до тієї, яку описує, падаючи, кленова крилатка. Ось він облетів кругом високий межовий шпиль і сів — точно, до вершка, — на грубо тесані дошки містка.

Рук незgrabно вибрався з човна, страшенно збуджений і до краю виснажений. А живолуп-літун зірвав з очей окуляри і сплигнув з сідла, весь аж сяючи з гордощів.

— Так, — усміхнувся він і погладив різьблену голову човна. — Я був певен, що ти нас не підведеш! — І раптом задумався. — Багато знає отої Професор Темрявознавства, куди ж пак! Небесний човен розрахований тільки на одного літуна, так він казав, га? Що ж, ми це перевірили, правда ж, “Лісова осо”, моя старенька?

І любовно поплескав човна по прові.

Рук торкнув рукою його плече.

— Мене звати Рук Човновод, і я хочу подякувати тобі від щирого серця... — почав він і затнувся. — Ти сказав: “Професор Темрявознавства”? Виходить, ти теж бібліотекарський підмайстер?

Живолуп опустив голову і засміявся.

— Я — Кісточка, підмайстер? Ні, я — простий пастух, та й годі. А професор... то один мій знайомий, — сказав він, повертаючись до Рука з таки виглядом, немов побач

його вперше.

— Але ж ти так здорово літаєш! — не відступався Рук. — Хто навчив тебе, як не володарі Озерного приплаву?

— Я сам навчився, — відповів Кісточка і лагідно погладив небесного човна. — Зладив “Лісову осу” з нічого, далебі, що так. Звісно, я перший скажу, що вона не є найфайніша небесна лодія, яка тільки здіймалася в повітря, але ж вона, ця “Лісова Оса”, справді незвичайна істота. Слухняна. Сприйнятлива. Чуйна...

— Ти говориш про неї, наче про живу, — зчудувався Рук.

— Авжеж! Саме в цьому й полягає таємниця повітроплавання, — поважно заявив Кісточка. — Коли ти ставишся до свого небесного човна, як до друга: з любов’ю, ніжністю, шаною, це все окупиться сторицею. Коли я побачив, що тебе от-от проковтне хробаколода, саме “Оса” підштовхнула мене: спробуй порятувати його! “Ми впораємося! — сказала вона мені. — Ми з тобою впораємося!” І вона таки вгадала.

— І дяка Землі й Небу за це! — тихо мовив Рук. — Без вас із нею я б пропав.

Несподівано звідусіль залунали голоси. Рук глянув з містка і побачив п'ять чи шість небесних човнів, на кожному по одному літуну, які наближалися до них, роблячи посадкову петлю. Як і Кісточка, всі вони були начебто живолупи — з вогнистими чупринами і вбрані в шкіряні літунські костюми. Вони захоплено махали руками.

— Ти чудодій, Кісточко! — крикнув один.

— Фантастичний політ, я такого ще зроду не бачив! — загукав другий.

— Із пасажиром на борту! — в захваті додав третій. — Коли б я не бачив на власні очі, то сказав би: це неможливо!

Один за одним вони садовили свої небесні човни на нижчі містки, зіскакували з сідел на мостили і дерлися нагору до Кісточки з Руком хисткими драбинами. Кісточка вклонився їм.

— Ет, пусте, — відказав він скромно, майже ніяково. — Це все завдяки оцій моїй гарнулі — “Лісовій осі”...

— А хіба ти не чудовий літун! — урвав його Рук, а тоді обернувся до решти. — Як він шугнув до мене і вихопив просто з щелеп хробаколоди! Як приборкував повітряні ями та шквальні пориви вітру!.. — Він захоплено потряс головою. — Це треба було бачити! — І додав, озорнувшись на юного живолупа-літуна. — Цей Кісточка — великий літун! Він урятував мені життя!

— А хто *титакий*? — запитав Рука, виступивши наперед, невисокий, м'язистий живолуп.

— Наче схожий на крамаря, — припустив хтось із гурту.

— Либонь, один із отих підмайстрів, — кинув ще хтось.

— Так, він і справді підмайстер, — відповів за нього Кісточка. — А звати його Рук Човновод.

Рук кивнув головою.

— Я саме подорожував із двома іншими підмайстрами, — озвався він. — Провідник-сорокун вів нас до Вільних галявин. Ви їх часом не бачили? Чи не знаєте, як вони там, живі-здорові?

— Сорокун? — перепитав Кісточка і зморщив носа.

Решта живолупів щось стиха промурмотіли. Видно було, що принаймні цей гурт живолупів недолюблює сорокунів.

— Таж цей не такий, як інші сорокуни! — почав їх перевонувати Рук. — Він добрий, розважливий...

— Авжеж, авжеж, це така правда, як я — тілдеряча ковбаса! — голосно кинув хтось, і всі засміялися.

— Що ти літаєш, як тілдеряча ковбаса, це факт, — зауважив інший, після чого всі аж зайшлися реготом.

Кісточка обернувся до Рука.

— Ходімо, — запросив він гостя, беручи його за руку. — Із західного містка можна краще розглянутися довкола. Може, звідти й друзів твоїх зобачимо.

Рук аж сахнувся, глянувши надолину з західного містка вежі. Далеко внизу, на пасовиську, стада тілдерів та волорогів у дедалі тьмавішому вечоровому свіtlі, скидалися на лісових мурахів. Хлопець нервово стис поручень балюстради.

— Ого, як тут високо! — промимрив.

— Небагато було б пуття з нижчої вежі, — зауважив Кісточка.

— Воно то правда, — погодився Рук, тамуючи нудоту. — Але чи повинна вона отак розгойдуватися?

— Вітер свіжіє, — пояснив Кісточка, уважно вивчаючи небо. — Либонь, заповідається на грозу.

Рук насупився.

— На грозу? — перепитав він, обернувшись до Кісточки. — Із промом та кулястою блискавкою?

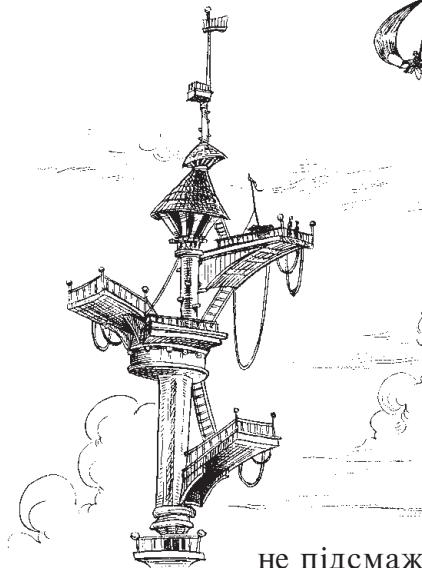
— Авжеж, — захихотів Кісточка. — Та ще й з градом завбільшки з твій кулак — якщо тобі поталанить.

— Завбільшки з мій кулак! — тихо повторив Рук.

Живолуп недовірливо глянув на нього.

— Чи не хочеш ти сказати, що ніколи не бачив грози?

— Принаймні я такого не пам'ятаю, — відповів Рук, сумовито хитаючи головою. — Я виріс у підземному світі труб та камер, із крапотінням води, штучним освітленням і без

права виходити на поверхню... — Він повернувся до сонця і, закинувши назад голову, відчув на обличчі тепло золотавих променів. — Не те, що тут. А щодо погоди, — докінчив він, знов обертаючись до Кісточки, — то все, що я знаю, я вичитав із берестяних сувоїв і трактатів.

— Отже, ти ніколи не чув, як у повітрі пах-

не підсмаженими мигдалевими горіхами після спалаху блискавки? Не чув, як стугонить земля, коли вдарить грім? Не відчував лоскітливого, крижаного цілунку сніжинки, що впала тобі на носа?.. — Живолуп-літун затнувся, раптом помітивши, як шаріються Рукові щоки. — Ale я заздрю тобі, Руку Човноводе! Мабуть, це чудово: мати нагоду пережити ці всі речі уперше в житті, бувши до того ж досить дорослим, аби їх по-справжньому оцінити.

Рук усміхнувся. Чогось такого йому й на думку не спадало.

— А зараз погляньмо, чи не видно де твоїх друзів, — провадив Кісточка. — Якщо хробаколода похапала ваших зубощирів, то недавні їздці запевне йдуть пішки.

— Сподіваюся, так, — мовив Рук, дивлячись туди, де живолуп дивився: через сріблясті рівнини, понад головами волорогів на паші.

— То он звідки ви прийшли, — сказав Кісточка. — Від Східного сідала. Якщо напружити зір, то звідси видно вершок Сіданого шпиля.

Рук кивнув головою. Сонце стало жовтожаре і вже ховалося за потемнілі дерева. Шпиль стирчав, мов вістря голки, і якраз, коли Рук його розглядав, на ньому зблиснуло якесь світло. А Кісточка вже вів рукою далі.

— Ген там — Гоблінівська співдружність, — розповідав він. — А отам, на півдні, — Ливарна галевина. Бачиш, яке темне над тією місциною небо? То брудний дим, його постійно вивергають заводські комини.

Рук догледів удалині важкі чорні, з багряними підпалинами, хмари.

— Жахливе видовище, — зауважив він.

— Послухай моєї ради, друже, — похмуро провадив Кісточка. — Ливарна галевина — не для таких, як ми з тобою. Вона, кажуть, удесятеро гірша за Нижнє місто — скучення вогняних печей та рабів...

— Рабів? — приголомшено перепитав Рук.

— Ба навіть дечого гіршого, — похмуро закінчив живопис. — Цілковита протилежність *Вільним галевинам!* — Тут він усміхнувся. — Повір мені: Вільні галевини — це така краса, очей не відрівш!

— А де будуть Вільні галевини? — спитався Рук.

Кісточка взяв його за плечі й повернув спиною до призідного сонця.

— Отам-о, — сказав він. — Якраз за отим поясом залізних дерев. Найурочіше місце у всьому Свіtokраї!

— Так близько? — Рук аж затремтів від хвилювання. Він пильно вдивлявся у темряву, переповнений щастям і смутком воднораз. Така радість: майже добувся до місця

свого призначення! Аж забулося на мить, що товариші не з ним...

— Руку! — долинув на крилах вихорового повітряного потоку чийсь до болю знайомий голос — долинув із землі, з того боку вежі. — Руку!

— Магда? — вигукнув Рук, кинувшись на другий бік, щоб не тільки чути, а й бачити. Уп'явся пальцями в грубу дерев'яну балюстраду і глянув униз. На землі стояв із задертими головами гурт живолупів, що здавалися крихітними, неначе мурахи. Коли вгорі завидніла Рукова голова, вони всі замахали руками, щось показуючи і вигукуючи хором.

— Іди сюди! Злазь на землю! Тут твої друзі...

І юрба виштовхнула наперед трьох.

— Магда! — закричав на радощах Рук. — Стоб! Гекле!

Крутнувшись на п'ятах, він поліз униз драбинами до переходів і, нарешті, подріботів надолину по рипучих кривулястих східцях.

— Рук! — скрикнула Магда, коли він зіскочив з останньої сходинки, відтак кинулася до хлопця, міцно обняла його і розридалася. — А ми... ми вже справляли по тобі жалобу, — жебоніла дівчина крізь слози, — а потім угледіли, як той живолуп шугнув до тебе вниз...

— А мені привиділося, ніби ви, хоробрій пане, припали до літуна і знялися в повітря, — додав Гекле.

— Так воно й було, — підтверджив, сяючи, Рук і обернувся до Кісточки, що слідом за ним і собі збіг додолу. — Ось він, Кісточка! То він урятував мені життя!

— Ви — справжній друг земле- й небознавства, — проголосив, обернувшись до живолупа, Гекле.

Кісточка якось розгублено уклонився. Видно було, що розмовляти з сорокуном для нього в дивовижу.

— Дякую, — промимрив він. — Я просто зробив те, що всякий зробив би на моєму місці.

Магда облишила Рука і міцно обняла збентеженого живолупа.

— Ти занадто скромний, Кісточко! — сказала вона. — Дякую тобі! І ще раз дякую! — примовляла вона, ущедрюючи рятівника трьома по-цілунками в чоло.

Решта живолупів схвально за-гули. Кісточка зашарівся, від чого його й так червона шкіра побуря-ковіла.

І тут над отим усім гомоном під-нісся голос Гекле.

— Пора нам рушати далі! — ого-лосив сорокун, перекрикуючи живолупів. Відкидаючи всі протести і чемно відхиляючи всі запросини підкріпиться та переночувати, він піdnіс руки, закликаючи до тиші.

— Сьогодні... — почав він, і живолупи враз помовкли. — Сьогодні ми будемо підживлятися, обідати і спати на Віль-них галявинах!

Залунало: “Слава! Слава!” А, коли Гекле повів геть свій невеличкий загін, живолупи замахали їм руками і закричали на прощання:

— У добрий час! Земля і Небо хай будуть з вами! Не забувайте нас!

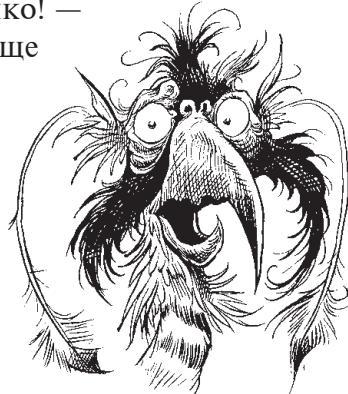
— Ні у вік! — гукнув, обернувшись, Рук. — Я ніколи в а с не забуду! До побачення, Кісточко! До побачення!

Сонце вже зайшло, і позад них на обрїї барви приблякли, швидко злившись у тонесеньку бліду смужку світла. Угорі, над їхніми головами засвічувалися зорі. Коли долали кряж, порослий залізними деревами, почали перегукуватися в пітьмі перші нічні істоти.

— Вільні галявини! — видихнув Рук. — Так близько!

— Уже недалечко, — підтвердив Гекле.

Положистий схил усе п’явся й п’явся вгору, здавалося, не буде йому кінця. Щоразу, як вони досягали того, що здавалося вершиною, схил і далі вів угору. Зійшов місяць, заливши довкілля яскравим сяйвом. Рук витер упріле чоло.

— А це далі, ніж я думав, — зауважив він. — З Кісточчиних слів випливало, ніби...

— Тсс! — Гекле зупинився й схилив голову набік. — Чуєте?

Рук прислухався.

— Ой, ні! — простогнав він, зачувши по праву руку від себе страх знайомий свист, який не лишав місця для сумнівів. — Не може бути!

— Хробаколода! — ахнула Магда.

— Не інакше, — занепокоєно прошепотів Гекле. — Усі ліси довкола пасовиськ кишають цими тварюками. Тут для них стільки поживи!

— Що ж нам робити, Гекле? — прошепотів Стоб.

Рук завважив, що голос товариша-підмайстра втратив свій звичний зверхній тон.

— Знайти дерево, — прошепотів Гекле, — і якомога швидше й тихіше видряпатися на нього. Гей, ворушіться!

Так вони і вчинили. Швидко і безшелесно вилізли на найближче залізне дерево та й зачайліся, мов щуроптахи, в його лапатому гіллі, загорнувшись у свої намітки-невидимці з шовковин нічних павуків. Тим часом свист наростав — хробаколода наблизалася, здіймаючи в повітря листяні шурі-бурі. Аж ось і її величезна слинява морда виткнулася з-поміж дерев, заблищаючи в місячному сяйві хижі очі та зуби.

Вони затамували подих і сиділи тихенько, чуючи хіба калатання своїх сердець та тремтіння тіл. Рук благав, щоб страховисько зслизло.

Прошу тебе, будь ласка, будь ласка!..

І враз стало темно — хмара затулила місяць. Рук глянув униз. Щось пролітало повз них, лопочучи крильми.

— Загризяки! — видихнув він.

— То он як вони звуться! — пробурмотів поруч нього Стоб.

Хробаколода засвистіла гучніше і повернула туди, де сиділи мандрівці. Рук відсахнувся. А внизу лопотіла крильцями зграя загризяк, обертаючись у темряві, мов величезне

вістря стріли. Коли зграя підлетіла зовсім близько, місяць знову виплив із-за хмари, і його сяйво освітило тъму-тъменну сріблясто-чорних тріпотливих крильцят. Загризяки летіли просто на них.

Рук тихо застогнав. Як не поковтає їх хробаколода, то загризяки вмить розшарпають усіх на кавалки! I саме тепер, коли мета їхньої подорожі так близько — тільки руку простягни...

Несподівано, без будь-якого попередження, хробаколода крутнулася, а тоді шарагнула навпереди зграї. Рук охнув: страховисько засіпалося в корчах, усмоктуючи загризяк у просторий, темний тунель свого черева.

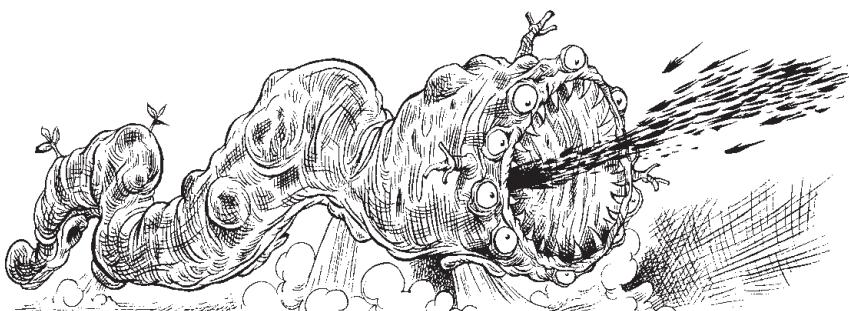
Хробаколода вилася-в'юнилася, втягуючи в себе все більше й більше малесеньких пташечок і свистячи, мов гіантський чайник, коли той, закипаючи, пускає пару. Потому як останні пташечки щезли в пащці хробаколоди, Рук обернувся до сорокуна:

— Він умаламурив їх усіх!

— Навпаки, хоробрий пане, — заперечив Гекле. — У Темнолісі рідко можна вірити своїм очам.

— Але ж... — почав Рук.

Тієї самої миті хробаколода оглушливо заревіла з болю. Той рев луною покотився між дерев, аж на них затремтіло листя, і Рук відчув, як заворушилося волосся в нього на потилиці. Мов зачарований, дивився він, як просто на очах тане, зникає весь гіантський хробак! Загризяки зжерли його зсередини, не лишили ані найменшого кавалка! Якусь мить

незлічений рій нагадував своїми обрисами ту саму величезну летячу колоду, що її допіру струбив. А тоді, мов за якимсь невидимим знаком, загризяки пороснули врізно-біч, — уже не тримаючись гурту, а тільки поодинці та парами, — і потріпотіли крильцями хто куди.

Рукові тримтіли ноги, коли він злазив із залізного дерева.

— Я... я не розумію, — розгублено пробелькотав він. — Чому зграя отак розсіялась?

Гекле зліз на землю і став обік хлопця.

— Загризяки вгамували свій шалений голод, — пояснив він. — І аж тоді, коли він знов їм допече, вони наново згуртуються у рій-зграю. — Сорокун невесело засміявся. — Тепер черга інших істот пожиравати. Багато цих найджених тварочок попадеться на зуб іншим хижакам.

Рук зачудовано труснув головою. Він стільки начитався про витончену врівноваженість життя у Темнолісі, про завждішню війну хижаків з їхніми жертвами! А тепер сам став свідком того всього. Дивовижно, як воно все пов'язане між собою. Либонь, жодна істота ніколи не здобуває перемоги. Переможець стає жертвою, а жертва — переможцем, і цей весь хитромудрий процес насильства триває без кінця-краю...

Він подумав про трактат, що чекав на нього, а також про блукай-бурмил, яких збирався вивчати. Ті принаймні були лагідні тварі. Шляхетні. Скромні. Вірні. Принаймні усі в те вірили, навіть Варіс Лодд. Утім, незабаром він сам переконається, так це чи ні...

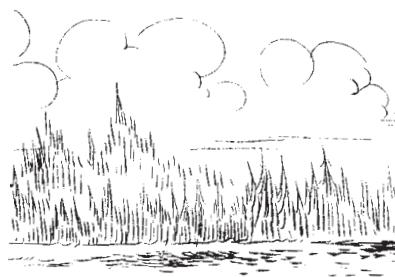
— Ходімо, хоробрі друзі! — закликав Гекле, знов рушаючи вгору, до вершини кряжу. — Ми вже майже прийшли.

Стоб і Магда поспішили за сорокуном-проводником, а Рук пошканчивав останній. Дивне передчуття змушувало калатати його серце. Ось зараз вони вийдуть на верховину, а за нею чи не виявиться ще один кряж, далі — ще один?

Цього разу, однаке, вони швидко вихопилися на вершину. Далі схил пішов униз — і ось уже перед ними стелються у всій своїй величині Вільні галівини. По праву руч від манд-

рівців розливалося плесо медв'яного світла. По ліву руч мерехтіло коло запалених смолоскипів, за яким червоно жаріли печі. А ген удалині сріблисто блискотіли під місяцем три озера. Посередині найбільшого сяяла різnobарвними вогнями висока шпильяста будівля. Саме в ній їм судилося перебути кілька навчальних місяців.

— Озерний приплав! — сказав Рук, показуючи рукою. — Наша нова господа.

· РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ ·

ГРОЗОВИЙ ШЕРШЕНЬ

ОЗЕРНИЙ ПРИПЛАВ

Mов на крилах, Рук, Магда і Стоб стрімголов помчали вниз по крутосхилу, а Гекле тільки пурхав за ними, галасливо кудкудакаючи.
— Обережно, хоробрі панове! — захекано вигукував сорокун. — Обережно, хоробра панно!

Ось вони вискочили з-поміж дерев на дорогу, розрівняну і згасовану тъмою взутих ніг та дерев'яних коліс, — і перед ними розкинулися у всій своїй красі, неначе який інкрустований самоцвітами гобелен, самі галявини.

Рук зачудовано роззирнувся довкола, і серце йому забилось частіше. Різноманітні оселі численних мешканців Вільних галявин купалися у місячному сяйві, обліті мерехким сріблом і позначені довгими, різкими тінями. Троє підмайстрів стали й дивились як зачаровані. Повітря повнилося пахощами та звуками. Прибульці розрізняли гострий дух сириці, запах витриманого пива, духмяність приправ та всякого зілля. А ще Рук зачув далекий гомін — радісні голоси, співи, сміх. Ззаду надбіг Гекле та й собі став, відсапуючи. Наставбурчене пір'я у нього на шиї стирчало вріznобіч, гострий сороکунячий дзьоб тремтів.

— Ген там, — кивнув він головою ліворуч на купку хатин, що гейби пливли у мерехтливих мочарах, — живуть гусолапі гобліни. Великі мастаки ловити в'юнів, але щоб в ізначенісь якимись особливими звичаями, то ні. А там, — показав через праве своє плече, — печери нетряків. О, на них варто поглянути! Кажуть, вони там цілим родом напи-хаються в одну печеру, буває, душ і зо сто...

Зненацька ззаду почувся важкий тупіт. Обернувшись, мандрівці побачили: до них мчать двоє дрібногоблінів на зубацірах. І гобліни, і їхні плигуни мали на собі обладунки з тисненої шкіри; вершники були озброєні довгими списами з залізного дерева та великими щитами у вигляді пів-місяців. Один з них зупинився і, випроставшись у стременах, оглядав місцевість. А другий підійшов до наших подорожан.

— Підійдіть і назвіться! — гаркнув він.

Гекле виступив наперед і, добувши з пазухи медальйона з зубом дуба-кривавника, піdnіс його вгору.

— Друзі Землі й Неба! — проголосив він.

Піdmайстри й собі подіставали і показали обереги з дуба-кривавника. Охоронець кивнув головою. Зблизька Рук розгледів подряпини та удáвліни в лискучій шкірі його обладунку — сліди боїв.

Аж тут з'явився і третій охоронець.

— Гей, Глоку, Стегу! — загукав він. — На Північній окраїні помічено грабіжників! Негай-но туди!

Охоронець, що розмовляв із прибульцями, знов обернувся до сорокуна та трьох його підопічних.

— Проходьте, друзі! — промовив він. — І хай вам гаразд ведеться.

В ін сіпнув за віжки, підострожив зубощира-скрадайла і рвонув слідом за двома товаришами, тільки грудя поле-тіло з-під могутніх зубощирячих лап.

— Вільні галявини прекрасні й миролюбні, хоробрі мої друзі, — сказав Гекле. — Але за те, щоб вони лишалися такими, не одна відважна душа наклала головою. Та ходімо вже, ходімо далі — до Озерного приплаву!

Спустилися по східцях, освітлених великими летючими ліхтарями, потім пройшли попід високим гаєм темних дерев з верховіттям, загубленим у сіро-синьому небі.

— А тут хто живе? — поцікавився Рук.

— Блуди, — відрік Гекле. — Це Долина блудів. Туди можна ходити лише на їхні запросини, бо шляхи блудів потаємні й загадкові, навіть тут, на Вільних галявинах.

— А то що таке? — схвилювано запитав Рук, глянувши праворуч.

Віддалік вервочки вогнів освітлювали вузькі вулиці, світилися й вікна гарно оздоблених будинків, де широких, приземкуватих, із пологими дахами, а де — високих, гінких, увінчаних зграбними вежами.

— То, хоробрий пане, — пояснив, обернувшись право-руч, Гекле, — Нове Нижнє місто. Ти побачиш, що воно дуже відрізняється від Старого. Тут, у Новому Нижньому, радо вітають усіх, і кожного прибульця почастують щедрим обідом, а хто побажає заночувати, тому знайдеться вільний гамак у будинках-вуликах.

— У будинках-вуликах? — схвилювано повторив Рук. — Ти це про оті будівлі, схожі на шоломи?

— Авжеж, хоробрий пане, — підтверджив Гекле. — Вони...

— А як, в ім'я Землі й Неба, зветься *оте*? — урвав провідника Рук, показуючи на високу ребристу будівлю з гратчастими стінами та гострим шпилем, яка бовваніла над Новим Нижнім містом.

— То Світлякова вежа, хоробрий пане, — пояснив Гекле. — Вона всім схожа на палац Вокса Верлікса у Старому Нижньому, окрім одного: кожному вільно ходити туди й висловлювати свої думки у вічовій залі.

— А нам дозволять піти до блудів? І в будинки-вулики? — не вгамовувався Рук. — І в Світлякову вежу?

— Ой, паночку! — засміявся Гекле і підніс руки, мовляв, здається. — Досить! Досить! На те все буде час, але насамперед нам треба дійти до Озерного приплаву.

— Перепрошую! — зашарівся Рук. — Просто тут усе таке... таке... — Він широко розвів руками. — Таке...

— Рушай-бо вже! — буркнув Стоб. — Я стомився, Магда зморена...

Магда стенула плечима і всміхнулась, але Рук помітив темні кола під її очима.

— Повір мені, — запевнив Гекле, — найкраще чекає на нас попереду! — І взяв хлопця за руку. — Ходімо, хоробрий паночку!

Вони проминули Долину блудів, потім Гай Олив'яніх дерев. Позаду стихли гуки Нового Нижнього міста. Місяць підбився ще вище в темно-синьому вже небі, й запала чуднатиша.

Рукові очі так і стріляли туди-сюди, але тепер він уже стримував потік своїх запитань. У сріблястому сяйві погойдувалися величезні білі квіти. У гіллі сиділи чорній жовті птахи, щебечучи до місяця. Шепотилася трава. Стежка рипіла під ногами. Ось мандрівці підійшли до арки, яку утворили кущі духмяного лісового ясмину, пройшли в неї і...

— Ой, леле! — видихнув Рук.

Просто перед ними розлилося озеро. Величезне й тихетихе, воно, мов неосяжне дзеркало, відбивало в собі геть-чисто все до останньої цяті. Розкрилих над його поверхнею птахів. Береги в лямівці дерев! Отакенного, ясного, хоч голки збираї, місяця в атраментовому небі...

А посеред озера, на широкій платформі, оповита туманцем у миготливому сяйві тисячі ліхтарень, здіймалася висока, опасиста будівля, зубчаста проти неба. Вона мала шпильчасті башточки, приточені з боків хідники, стіни зі склепінчастими вікнами і довгі, спадисті крівлі.

Рук заворожено труснув головою.

— Зроду не бачив нічого прекраснішого! — вигукнув він. — Навіть у снах...

— Озеро-Приплавівська Академія, — сказав Гекле. — Перлина Вільних галевин і маяк надії для всіх, хто любить і цінує волю.

Але ніхто вже не слухав провідника-сорокуна. Ступаючи одне одному в слід, троє юних підмайстрів мов зачаровані поволі вийшли до краю води і піднялися на довгий вузький пірс, що вів через озеро до приплаву, збитого з довжелезних світлякових дощок.

Ступивши на просторий центральний пришиб, Рук краєм ока постеріг угорі якийсь рух. Глянув туди і побачив невеликого небесного човна з мерехтливою провою та білими туго напнутими вітрилами: той підлітав до будівлі. Серце так і тъюхнуло хлопцеві в грудях. Гарнішого видовища він у житті не бачив. Місячне сяйво вигравало на вигадливо різьбленій прові та на плавких вигинах корпусу. Темно-зелені та брунатні барви літунського костюма юного літуна контрастували з теплим золотом його дерев'яних щитків на руках і ногах. Небесний човен закружляв довкола платформи, і його вітрила мовби текли крізь вечірнє повітря живим сріблом. До першого прибулого човна безшлесно приєднався другий, тоді — третій, четвертий...

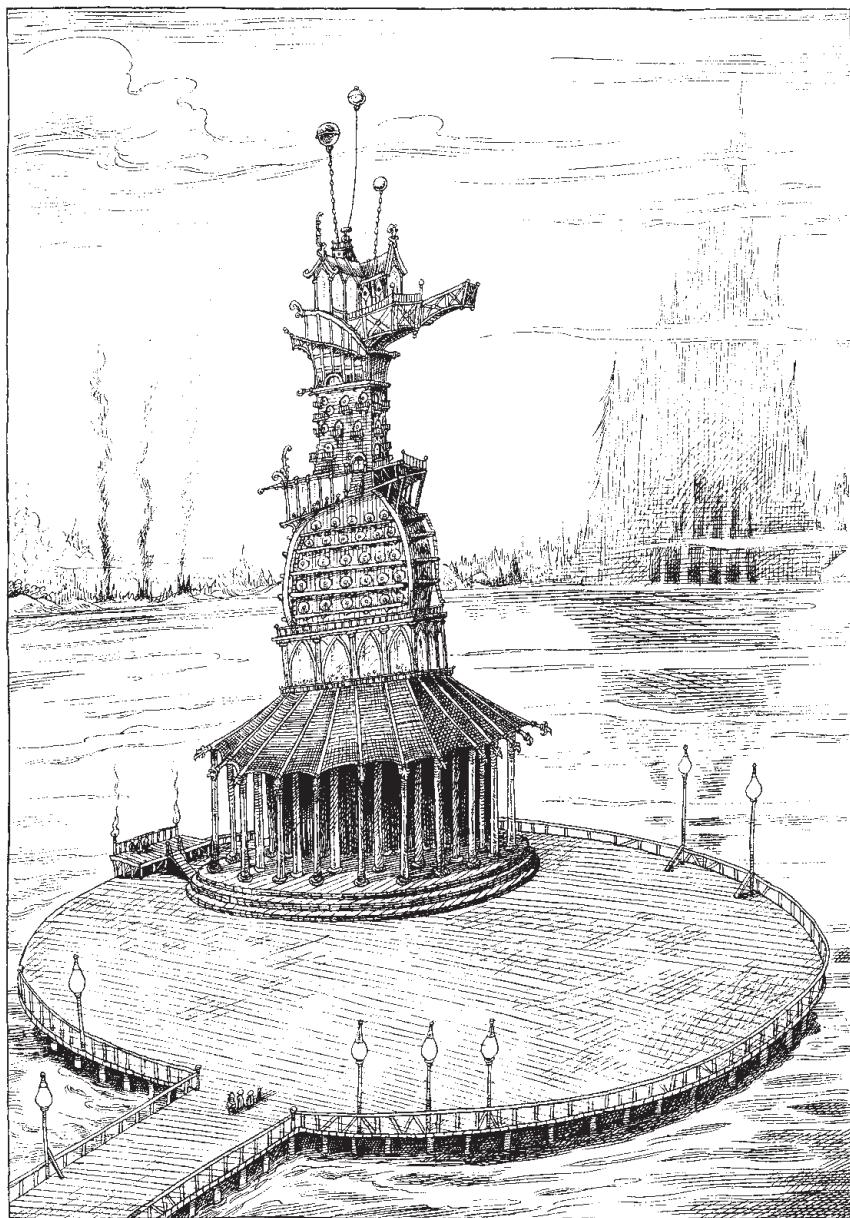
Один за одним, у бездоганній послідовності, човни шуiali з неба додолу, легко, один біля одного, приземлюючись на платформу. Рук задивився на чотирьох юних підмайстрів, як вони злазили зі своїх човнів, а тоді розгублено труснув головою.

— Я зроду не навчуся літати так хвацько! — сказав він.

— Пусте, навчишся, хоробрий пане! — заперечив Гекле, підійшовши ззаду. — Повір мені. Скільки юних підмайстрів так само знічено стояло тут, сумніваючись у своїх силах! Не ти перший... Ось побачиш: навчишся!

— Але ж... — почав Рук.

— Ніяких “але”, хоробрий пане! — заперечив сорокун-проводник, тихо клацнувши дзьобом. — Першої ж миті, як я тебе побачив там, на Східному сідалі, я збагнув, що ти не

ОЗЕРНИЙ ПРИПЛАВ

такий, як усі. Як на мене, ти той випадок, коли дух неба йде у парі з чуттям землі.

Рук густо зашарівся.

— Тут, на Озерному прилаві, тебе добре вчитимуть, але в тобі вже тепер є щось незвичайне, щось таке, чого не дадуть і роки науки. Завжди пам'ятай про це!

— Дякую, Гекле! — знічено усміхнувся Рук. — Дякую тобі за все. Мені тебе бракуватиме...

— Ласкаво просимо! — долинув із протилежного краю прилаву трохи писклявий голос. — Нові підмайстри, чи не так? Лелечки, та ви ж ледве на ногах стоїте! Еге ж, от-от звалитесь з ніг, присяйбі!

Рук обернувся і побачив невисокого, аби як одягненого дрібногобліна зі зморшкуватим обличчям: однією рукою притримуючи поли свого вбрання, а другу приклавши до грудей на знак привітання, той поспішав до Стоба та Магди на своїх оцупкуватих ногах. Рук хутенько прилучився до товаришів.

— Ах, добрий мій хлопче! — озвався до дрібногобліна Стоб, поклавши взяти справу в свої руки. — Подбай, будь ласка, про наші речі, а тоді проведи нас до Великого Господаря Озерного прилаву. Гадаю, йому цікаво буде нас побачити.

— Ще б пак! — потішено всміхнувся дрібногоблін, аж заграла, збрижившись, сітка зморщок на його обличчі. — Цікаво вас побачити, ще б пак!

Стоб насупився.

— Ну? — владно нагадав він.

— Ви трохи не зрозуміли, хоробрий пане, — почав, обернувшись до нього, Гекле.

— Усе гаразд, — незграбно втрутився Рук, виступивши наперед. — Ми й самі занесемо наші заплечники. Зрештою, коли вже сюди донесли...

— Не чіпай речей, Руку! — різко сказав Стоб. — Гарненьке ж тут місце! Зухвалі слуги відмовляються виконувати накази. Ось постривай, почує про це Великий Господар!

— Уже почув, — тихо проказав Гекле, — я певен.

— Не втручайся, Гекле! — визвірився Стоб, а тоді наси-
пався на усміхненого дрібногобліна. — Кажи негайно, як
тебе звати, ти, нахабний нікчемо!

Тут дрібногоблін опустив руки, і Рук примітив золотого
ланцюга, що звисав з його ший, поблизукою з-під прос-
того вбраниня. Кожна з важких ланок мала вигляд кільця,
сплетеного з листя та пір'я.

— Ну, звісно ж, скажу, мій хороший, юний і трохи пе-
р'євтомлений підмайстре! — відповів дрібногоблін. — Я — Пар-
симон, Великий Господар Озernого приплаву.

Стоб спалахнув як маківка, а тоді побуряковів.

— Я... я... — залепетав він.

— Ну, ви, мабуть, наморилися і зголодніли, весь ваш
гурт, — сказав Великий Господар, відмахнувшись від Сто-
бових перепрошень. — Заходьте досередини! Я покажу вам
ваші покої. А тоді поведу нагору, до нашої їdalньні. Найдки
та напої чекають на вас, а ще... А це що таке? — вигукнув
він, глянувши в бік пірсу. — Я виглядав лише трьох гостей,
не більш! I все ж таки, і все ж...

Стоб, Магда, Рук обернулися і побачили сухорляву по-
стать з обстриженою майже налисо
головою. Новий прибулець ішов до
них через поміст.

— Він не з нами, Ваша Високо-
сте! — запевнив Стоб, знову здо-
бувши дар мови.

Парсимон помахом руки
підкликав до себе сухорля-
вого приходька.

— Ласкаво просимо, лас-
каво просимо! — привітно
озвався він. — Хто ти, звід-
кіля?

— Я Ксант, — відказав
хлопець і, провівши рукою
по своїй низько стриженній
голові, додав: — Ксант Фі-

латін. Я єдиний, хто лишився живий з останньої групи підмайстрів, що виришила з Бібліотеки Великобуряної палати.

Ксант дістав зуба з дуба-кривавника із-за своєї драної пазухи і виклично підніс його вгору.

Рук завважив, як трусяться у хлопця руки. І насупився. Щось у цьому юному підмайстрові будило в Руковій душі неспокій.

— Вони послали після нас іще одну групу? — недовірливо спитав Стоб. — Навздогін за нами?

Ксант кивнув головою.

— Надійшла звістка, що ви пропали під час сорокушачої облави. Професори вирішили незагайно вислати ще один рій підмайстрів.

Стоб хмикнув.

— Я певен, що професори знають, що роблять, — сказав Гекле.

— Ну, а що ж із рештою? — напосівся на прихильника Стоб.

— Загинули, —тихо зронив, сумно хитаючи головою, Ксант. — Геть-чисто всі. — І з натугою ковтнув гіркий клубок у горлянці. — Тільки я один і пробився.

Рукувесь обернувся на слух. Чи не занадто він несправедливий до цього сердеги?

— Брон Тернston, — провадив тим часом Ксант захриплім від хвилювання голосом. — Ігніс Гімлет. І наш хоробрий провідник, лісовий троль Руфус Снетербарт. Усіх їх поковтала хробаколода...

— Я не знаю таких імен, — зауважив Парсимон, — однака втрати хоч би кого з наших хоробрих підмайстрів — завжди жахлива трагедія. Але, як бачиш, — додав він, киваючи на Рука з товаришами, — ця трійця таки дійшла... Хоча це робить втрату ще жахливішою.

Ксант лише мовчки кивнув головою і похнюпився. Його очі були повні сліз.

— Але ж ти дійшов, Ксанте Філатіне! — лагідно вів далі Парсимон. — Дорога до Вільних галевин завжди терниста. Мало кому таланить дійти цілим і неушкодженим. Отож ті, хто таки доходить... — Він підбадьорливо поплескав чоти-

рьох нових прибульців по плечах. — Ті для нас справжній скарб. Ми навчимо вас усього, що самі знаємо, і вирядимо у ваші трактатні мандрівки, аби ви спромоглися зробити с вій внесок у наше дедалі глибше пізнання Свіtokраю. — У його очах запалахкотіли іскорки. — Авже, саме так: ви — справжній скарб!

МАЙСТЕРНЯ ЛІСОВИХ ТРОЛІВ

— Ой! Сто чортів! — лайнувся Рук і ну смоктати велико-го пальця, що аж сіпався йому від болю.

— Гарно ж висловлюється наш юний вчений! — в'їдливо захихотів Стоб.

— Знов скабку загнав? — співчутливо озвалася від свого верстата Магда.

— Атож, — похмуро буркнув Рук. Зазублену скабку він зумів витягти з пальця зубами, та якби ж то все лихо було у скабці! Усі руки в нього збиті, страшенно подряпані, в рубцях і синцях. Понурим поглядом свердлив він товсту мочардеревну колоду, закріплenu перед ним у лещатах великого затискача. Після тижнів праці те, що нині уже мало б бути зgrabним носом небесного човна, ще й досі виглядало безформним оцупком. — Куди мені, безрукому, — пробуркотів він у відчай.

Круг них аж гуло — у всьому тартаку кипіла робота. Валки високих возів, навантажених колодами, рипіли, похитуючись, повз довгі криті очеретом дровітні, і мускусний дух, що йшов від упрілих, аж парких волорогів, змішувався з перчистим запахом тирси. Нетряки-візники гукали щось із возів до теслів — лісових тролів, а лісоруби (теж лісові тролі) терпляче шикувалися в черги до величезних гостривних кругів, щоб погостріти свої сокири: біля цих каменів завжди юрмився люд. За майстерню четирьом прибульцям була звичайна шопа, і Рук, задивившись на кілька тролівських сіл, що мріли вдалині, глибоко зітхнув.

— Не здавайся! — підбадьорила товариша Магда.

Рук зиркнув на Магдин виріб. У неї вже виразно окреслювався гарний ніс небесного човна. Гладеньке дерево носової прикраси помалу набувало рис тендітної лісової нетлі з витрішкуватими очима та скрученими хоботками. Так само і в Стоба витесувалося щось таке, що можна було розпізнати: байдужна, як і в житті, волорожча морда. Тонким рашпилем підмайстер саме вирізьблював довгі, закручені роги тварини. Ну, а Ксант, що вибрав собі робочий стіл у далекому кутку шопи-майстерні, остроронь від трьох друзів, просунувся, з-поміж них усіх, найдалі. Він мав майже готового щуроптaha — з довгим морхлим дзьобом і відведеними назад крильми.

Майстер Дуб Грубокор, їхній вчитель із лісових тролів, зі скрученим у пучки волоссям, як заведено в цих лісови-

ків, саме стояв біля Ксанта і пильно розглядав його роботу, проводячи по дереву своїми грубими, мов шкуратки, пальцями.

— Ну, хлопче, — примовляв троль, — незвичайну істоту взвяся ти вирізьбити — що правда, то правда. Але вона, здається, йде в тебе від серця...

— Щуроптах! — пирхнув Стоб і промирив зневажливо: — Цікаво, з якого боку це свідчить про його серце?

Рук промовчав. Спочатку він не діймав Ксантові віри, але приблуда тримався відлюдькувато — і як йому було не поспівчувати, такому чесному та тихому, з такими зацькованими очима? Ксант навіть почав йому подобатися. “Причаймні, — подумав Рук, — Ксант бодай придумав, що йому вирізьбити.” Рук схопив зі столу струганок і з раптовою люттю накинувся на свій оцупок мочардерева. У повітрі знялася завірюха білих остружок, а з Рукового рота вивергнувся цілий потік прокльонів.

— Ось тобі! Дурне! Кляте! Трикляте!

— Ні, ні, ні! Так не можна, пане Руку! Пуття з цього ніякого! — долинув до нього стривожений голос Грубокора. Лісовий троль хутенько підбіг до Рукового стола і вихопив струганок йому з рук. — Ви повинні *відчутися* дерево, пане Руку! *Пізнати* його. Близько з ним ознайомитися, аж поки і з заплющеними очима знатимете кожну пляминку, кожне річне кільце, мудрований візерунок його вузлів, кожен природний вигин його форми... — Майстер помовчав. — І тільки тоді ви відкриєте зачаєну в ньому істоту.

Рук сердито блимнув на майстра знизу вгору повними сліз очима.

— Коли ж я не можу! — вигукнув він. — І нічого в цій колоді немає!

Дуб Грубокор співчутливо похитав своєю чубатою головою.

— Скільки я мріяв про польоти!.. І що ж? Я ніколи не вийду з цієї майстерні! — не вгавав Рук. — Усе це безнадійно! Даремна праця! І взагалі я недотепа...

Обличчя лісового троля розпливлося у теплій усмішці. Він узяв хлопцеві руки в свої і глибоко зазирнув йому в зіниці своїми темними очима.

— Але в цьому дереві таки щосьє, Руку, — терпляче пояснював він. — Відкрий свої очі та вуха — побач дерево, почуй його голос.

Рук тільки мовчки похитав головою на відповідь. Вчителеві слова були для нього порожнім звуком.

— Уже пізня година, і ти стомився, хлопче, — зауважив Дуб Грубокор і заплескав у долоні. — На сьогодні досить!

Рук відвернувся від дерева і, насилу ступаючи негнучими ногами, подався геть. Надворі артілі лісорубів з сокира-ми та купки теслярів виходили з тартака і стежками лісових т ролів чимчикували до своїх сіл, кваплячись на вечерю. У дедалі густіших сутінках вони гурт за гуртом проходили повз підмайстра, сміючись і жартуючи. Магда наздогнала його, обняла за плечі.

— Ось повечеряєш, від серця тобі й відляже, — сказала дівчина. — Мабуть, сьогодні буде твоя улюблена страва. Тушкована тілдерятина!

Магда мала подвійну рацію: і стосовно того, що буде тушкована тілдерятина, і стосовно того, що саме вона — Рукова улюблена страва. Цього вечора в горішній їdalні було велелюдно. За центральним столом сиділо кілька гостей-професорів. Величезний прозорий жук-веретенник (видно було, як тілдерятина перетравлюється у нього в шлунку) гомонів із крихітною блудою, що їла, делікатно похляпуючи своїми великими вухами. Парсимон сидів, поблажливо слухаючи і не торкаючись до своєї завжданної вечері зхліб-ба-живиці та води.

Не хотілося їсти й Рукові. Він неуважно поколупався в тушкованій тілдерятині, але ложки так ні разу до рота й не підніс. Окинув поглядом інших, що сиділи за круглим зовнішнім столом. Усі були голодні й поспішали натоптати кендюхи. Магда зі Стобом реготали з якогось жарту. Гурти інших підмайстрів, що стояли на різних щаблях свого навчання, голосно вихвалялися одні перед одними. Тільки Ксант

сидів, як завжди, самотою, пряв очима на всі боки, але мовчав як риба.

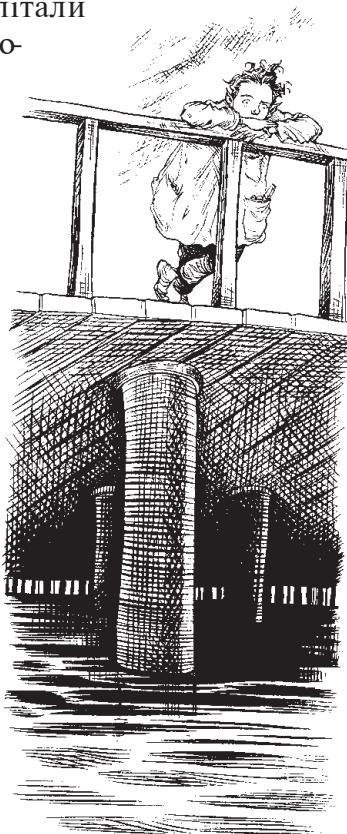
Рук зітхнув. Якщо він незугарний навіть човнової прови вирізьбити, то як і коли вивчиться він літати?

До горла підкотився гіркий клубок і стояв там правцем. Очі заболіли і наповнилися слізьми. Він відсунув тарілку, підвісив з лави і тихо вийшов з їdalньі. Зачинивши за собою двері, подався вниз крученими сходами Академічної вежі: повз круглі двері спалень і далі, через темну дерев'яну колонаду, де зазвичай читали лекції літунського мистецтва.

На краю приплаву Рук став і, чуючи на серці камінь, задивився на темне озерне плесо. Повітря було важке, задушливе, імла повила зорі та срібного молодика, а нічні гуки з Темнолісу долітали ледь чутні, приглушенні. Погрозливо-чорні тучі накочувалися з північного заходу, згущуючи і скаламуочи повітря, заряджаючи його якоюсь тріскотливою силою, що від неї Рукові аж пошипувало шкіру.

Ось спалах розколов небо: то нікі мацаки блискавиці вмить прошили смоляну темряву, озерне плесо замерхтіло блідо-зеленим світінням, і туткраєчком ока Рук угадів, як щось майнуло понад озером. Він до пуття й не додивився, щó воно. Повітря ніби обернулося на рідину, а озеро незвично почорніло.

О, ось воно знов: жовто-червоний спалах! І зараз же по темному плесу дедалі ширшим бездоганним колом почали розхо-

дитися брижі, аж поки розтали просто перед Руковими очима.

Раптом зовсім близько забриніли швидкі-швидкі помахи крилець, і Рук побачив його. Чимале, схоже на комаху створіння з кутастою головою та довгим, тонким тільцем, по смугованим поперечними жовтими і червоними стяжками. Рук не відривав від нього погляду, а тим часом строкатий гість шугнув униз, пірнув, і, съорбнувши світляної води, знову злинув угору. З'явилася і пішла ширитися ще одна чудова колова хвилька.

Рук так і прикипів до нього очима, немов зачарований. Душа його ширяла і співала. Маленький літунець був такий витончений, такий вишуканий... такий досконалий!

Хлопець невідривно зорив його, не кліпаючи очима. Здавалося, він і сам летить поруч нього, кидається вниз до водяної гладіні, а тоді знову злинає вгору. В животі йому все переверталося. Голова йшла обертом. Він роззявив рота — і сміявся, сміявся, сміявся...

Наступного ранку, після глибокого сну без сновидінь, поки решта підмайстрів ще ніжилася у своїх спальнях, Рук підхопився з ліжка, нашвидкуруч проковтнув сніданок — і прожогом до тартака! Припав до отого свого мочардірева...

—Що досконалий, то досконалий! — прошепотів він, а тіло аж поколювало від збудження, збереженого ще з учора-шнього вечора.

Схопивши киянку та різця, Рук заходився надавати дереву форми. Хоча ще не розвидніло, він працював швидко і певно, без передиху. І щоразу, як починав вагатися, що робити далі, заплющував очі й ніжно гладив дерево, адже Дуб Грубокор мав таки слухність: дерево *підказувало* йому, що робити!

Помалу стали проступати поки що грубі обриси небесного човна: вузьке сидіння, міцний кіль, а спереду — піднята носова частина. Хоча до тонких деталей ще не дійшло, але вже досить добре вирізнялася кутаста голова створіння. Рук саме працював над вигнутою шиєю, коли почув чиюсь ходу: хтось наблизався. Мабуть, надходили перші лісові тролі з довколишніх сіл.

І тут хлопець відчув, як на плече йому лягла чиясь рука.

— І раненько почали, і багато утяли? — озвався Дуб Грубокор, і його обличчя, схоже на гумове, розплівлося в радісній усмішці. — Оце мені подобається. Ну, і що ж ми маємо?

Він підніс ліхтаря до Рукового дерева. Тільки тепер хлопчик виразно побачив, що за голову він вирізьбив. Усмішка підняла куточки його рота.

— Здається, воно, — мовив він.

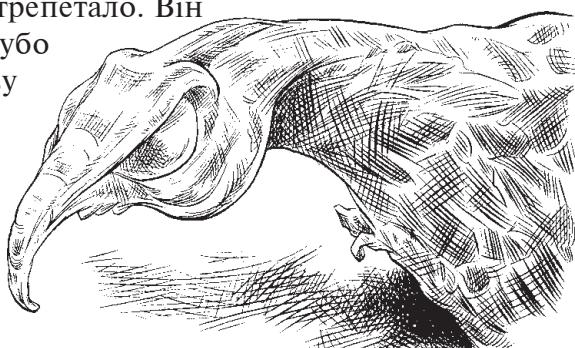
— Еге ж, либонь, таки знайдено, — підтверджив майстер. — А чи знаєш ти, що воно таке?

Рук похитав головою.

— Грозовий шершень, хлопче! — пояснив лісовий троль. — І його нечасто можна побачити, скажу я тобі.

Рукове серце затрепетало. Він поклав руки на грубо вирізблену голову створіння.

“Грозовий шершень!” — прошепотів.

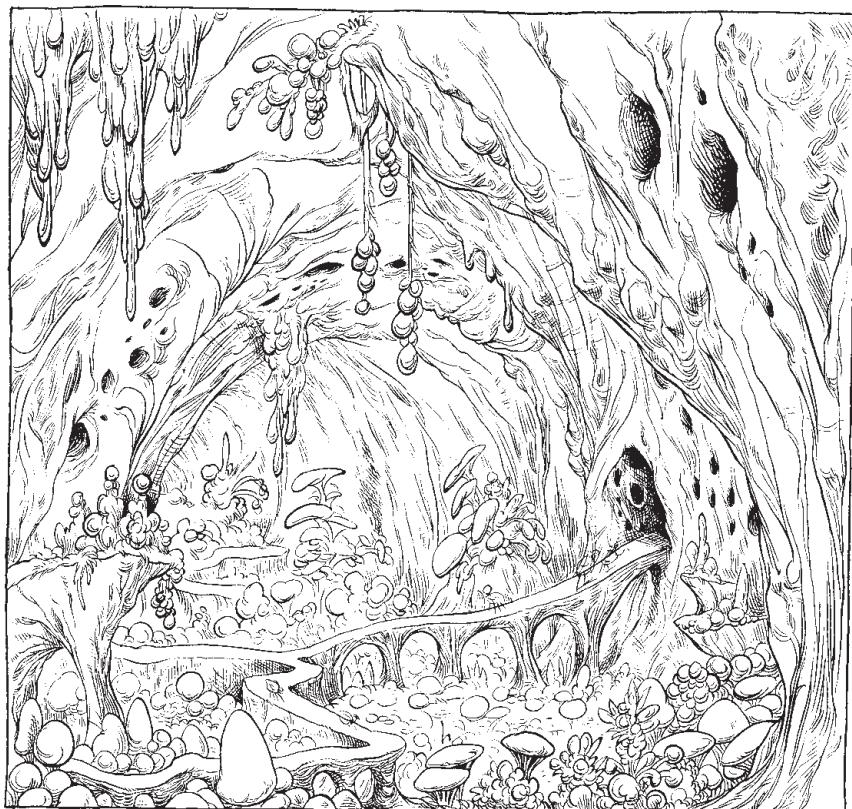

СВІТЛЯНІ САДИ

Цок, цок, цок, цок...

Ритмічний цокіт кігтів по каменю дедалі близчав. Рук відірвав погляд від казанка, що булькотів перед ним, і побачив старезного веретенника Щипа, що розміняв уже третю сотню років: хисткою, непевною хodoю їхній навчитель дібав до них. Щип обережно ступав по одному з вузьких хідників-містків, чия мережа розгалужувалася по всій ряхтливій підземній печері. Передніми лапами жук-веретенник міцно тримав тацю з чаєм.

Уже не перший тиждень Рук сидів у Світляних садах, а ще й досі не міг до них звикнути. Захована під просторою Заліznодеревною галіявиною, ця величезна осяйна печера

була одним із найзахопливіших чудес на всі Вільні галяви- ни. Саме тут великі, прозорі мов шкло веретенники виро- щували дивовижного світляного гриба, мерехтіння якого осягало стіни печери високо над їхніми головами, надаючи довкіллю якоїсь химерної, ефірної краси. Якби не морока з приготуванням лаку, Рук цілими годинами дивився б на ті чарівно-мінливі вогни.

— Може, шкляночку чаю, пане Руку? — Голос старезно-го веретенника, тоненький, пронизливий, до пари його дов-гим шклистим цибам, вирвав Рука з замрії. Над ним висо-чів Щип.

— Дякую, пане, — відповів Рук, беручи шклянку чаю, схожого на рідкий бурштин.

Далі веретенник підніс тацю Магді, Стобові й, нарешті, Ксантові, який прийняв останню шклянку з блідою подо-бою усмішки на устах. Рук спостеріг, що Ксантові Щип начебто не на жарт подобається. Хоча юний підмайстер ще й досі тримався тихо та стримано, веретенник, здається, мав хист якось його злагоджувати. Тільки як? Ось чого Рук не міг збагнути!

Можливо, відгадка в чудній церемонності старезного жука? У тому, як він наполягав, щоб вони урвали роботу і скушту-вали його дивовижного духмяного чаю; як уклонявся кожному з них після кож-ного ковточка, але мовчав — ані pari з уст, аж поки вони допивали останню шклянку. Чи може, — в довгих розмовах, що їх вони вдвох із Ксантом вели про бознаколишні часи, тимчасом як підмайстри колотили свій лак у казанках над мосяжними паль-никами, додаючи то пучку ду-боперцю, то дві пучки порош-ку з сущених червів?

Рук залюбки дослухався, як Щип розповідав Ксантові про

всілякі місця з чудними назвами на взір Палацу тіней та Віадукових сходів і як розказував про дівчину Маріс, що її старий веретенник любив як рідну доньку. Обидва гомоніли тихо та чемно, ніколи не підвищуючи голосу. Рук не завжди міг усе розчути, та коли пробував устряти в розмову, Ксант лише усміхався, а Щип проголошував отим своїм тонесеньким голоском:

— Либонь, пора вам випити по чашечці доброго чаю, любі мої вчені!

Вони допили чай і вклонилися на знак подяки. Жук-веретенник перевірив, як у них вариться лак.

— Непогано, пане Руку, але глядіть не перегрійте свого лаку! А то він так розрідиться, що муситимете знову морочитися, починати все спочатку.

Рук кивнув головою. Дивлячись на прозору суміш, що булькотіла перед ним, він і гадки не мав, що без неї неможливе повітроплавання. Мочардерево небесного човна, коли його покрити ретельно звареним особливим лаком, набувало нечуваної летючості, що й давало змогу зніматися в повітря. Подейкували, буцім варити цей лак здогадався сам Щип, але, хоч би там що, всі погоджувалися: веретенник — найбільший у всьому Темнолісі авторитет у справі лаковаріння.

— Ох, що ж нам з вами робити, панно Магдо? Чи ви гадаєте, що отакий, із грудками, годиться?

Магда зітхнула. Вона ніяк не сподівалася, що лак виявиться такою підступною штukoю.

— Лелечки, а у вас тут що, пане Стобе? — досадливо вигукнув Щип, зазирнувши до почорнілого, липкого вмісту Стобового казанка. — Гадаю, вам слід почати все спочатку. Марш на доїльну ділянку!

Стоб застогнав і, люто зиркнувши на Рука та Ксанта, попав відро з білої жерсті, пару важких рукавиць і погупотів на ділянку світляних грибів на кілька переходів нижче.

— Ану ж, що там у вас, Ксанте, мій любий юний вчений? — Вусики у веретенника схвилювано затріпотіли, коли він зазирнув до Ксантового лискучого мосяжного казанка. —

Очам своїм не вірю: ви закінчили! Просто чудово! Зроду не бачив такого бездоганного лаку — та ще й добутого лише з п'ятої спроби! Ви, пане Ксанте, перший з усіх полакуєте свого небесного човна. Вітаю! Ви незмірно ущасливили старого веретенника!

Ксант лиш усміхнувся і скромно втопив очі в землю. Рук радів за свого товариша, хоча трохи було й заздрісно. Поки він, Рук, полакує свого небесного човна, спливе не один місяць!

І тут до них долетів пронизливий зойк, відтак посыпалися гучні прокляття.

— Невже знову! — вигукнув Щип, пускаючи з досади трелі. — Ану всі за мною!

Рук, Магда й Ксант загасили свої пальники і подалися слідом за веретенником. Вони спустилися з залому, де була лабораторія, і кам'яним хідником дійшли до грибних ділянок. Повернули за ріг — і побачили його.

Весь облитий клеєм, Стоб висів дотори дригом, прилипнувши до стіни, якраз посередині між стелею та долівкою. А внизу, на десять футів нижче, нюшкуючи поміж світляних поганок, похитувався з боку на бік величезний слизокріт, колихаючи-хлюпаючи нароснями кротячого клею. Щоразу, як Рук бачив драглисі тіла цих лискучих істот, йому аж млоїлося в шлунку, тож і дойти їх було для нього невелике щастя. Однак же без кротячого клею не буде лаку, без лаку не буде польотів на небесному човні, а без таких польотів...

— Пане Стобе! — роздратовано запищав Щип. — Ніяких виправдань! Ви знову за своє, га? Ви подоїли його...

— Так, — охляяло пролопотів Стоб. — Не з того боку.

ТАБІР ЖИВОЛУПІВ

— Ану шануйся, дурне ганчір'я! — почувся сердитий Магдин голос. — Ой, ні! Годі! Буде!

Рук обернувся і побачив, що його товаришка безнадійно заплуталась у вітрилах із легкої, мов бабине літо, павучої шовковини.

— Пильний бічних поривів вітру, Магдо! — згукнув він через плече, зосередившись на своїх власних вітрилах, надутих тепловім, наче два великі норовисті повітряні змії.

Хлопець сникнув за шовкову мотузку, яку тримав у правиці, їй горішнє вітрило згорнулося — легко, ніби самохіт. Потім, виждавши частку секунди, він описав лівою рукою широку дугу, термосячи мотузкою спідне вітрило. Воно згорнулося також зgrabно, ніби самохіт, і тихо лягло йому до ніг.

— І як воно в тебе виходить? — роззявила рота Магда. Вона глипнула на два охайно згорнуті вітрила біля Рука, а тоді на сплутане мотуззя та павучу шовковину, які намоталися їй на руки, волочачись кінцями в поросі, й глибоко зітхнула.

— Ти схожа на обскубаного снігуна! — зареготовав Стоб. Він сидів за столом, наминаючи тілдерові біфштекси вкупі з двома рудими, як полум'я, живолупами, що й собі добродушно засміялися.

Перед ними гуготіло величезне багаття, розпікаючи величеньку залізну жаровню і обігріваючи як галявину, так і довгі родинні гамаки, почеплені вгорі на гіллі дерев.

Рук полюбив табір живолупів, мабуть, чи не менше, як Світляні сади. Особливо подобалася йому надвечірня пора, коли видовжувалися тіні, знов розгорялися табірні ватри, одна по одній прокидалися родини живолупів і з гамаків витикалися вогненно-руді голови, щоб привітати нову ніч. Незабаром мав розпочатися спільнний сніданок усієї громади. Руків шлунок нетерпляче бурчав, передчуваючи насолоду від тілдерових біфштексів та намашеної медом волорожачої шинки. Але спочатку треба спробувати визволити сердешну колежанку із плетива вітрил та мотуззя.

Він підійшов до Магди і, присівши, почав легенько розсмикувати вузли, що їх понав'язувалося на її мотузках.

— Гей, обережно! Обережно! — озвався позаду чийсь голос. То підійшов Грудинка, живолуп, якому доручено навчити чотирьох підмайстрів усіх тонкощів мистецтва орудувати вітрилами та мотузками. — Ми ж не хочемо порозщинувати волокна, правда? Дай-но я гляну!

Рук відступив набік. А Грудинка став тоді навколошки та й давай однією рукою розплутувати мотузки, а другою — обережно, щоб не порвати, — вивільняти вітрила. Рук уважно стежив за його рухами. Живолуп був не набагато старший за нього, але кожен його рух показував: досвіду він уже набрався стільки, що інший чи й за все життя набереться.

— Овва, панночко! — примовляв він. — Цього разу ви заплуталися не на жарт, чи не так?

— Нічого не розумію, — сердито й мало не плачуши буркнула Магда. — Я думала, все роблю до ладу.

— Розпускати і згортати вітрила — річ нелегка, — зауважив Грудинка.

— Але ж я все робила, як ви вчили, — наполягала дівчина. — Випускала горішнє вітрило повільно, як ви сказали.

— Але ж ти його випустила під бічний вітер! — випалив Рук — і прикусив язика, завваживши образу на Магдиному обличчі.

— Рук має слухність, — лагідно сказав Грудинка, обережно згортуючи Магдині вітрила. — Ви повинні відчувати, що вітрило промовляє до вас через мотузку. Треба стежити за тим, що виробляє з ним вітер, і нехай ваші руки ніби плинуть самі собою. Ніколи не слід борюкатися з вітрилами, панно Магдо.

— Але ж це так тяжко! — зневірено поскаржилася дівчина.

— Знаю, знаю, — порозуміло закивав головою Грудинка. — Ось хай вам допомагає пан Рук. У нього є хист до літунського діла, далебі, що так. — Він помовчав, розплутуючи останнього вузла. Вузол розв'язався, і мотузка вільно провисла. — Беріть, панно Магдо, — сказав живолуп, віддаючи їй вітрила. — На сьогодні досить. А тепер — хто хоче снідати?

Стоб, Магда і Рук посідали за довгий стіл, що вгинався від гойного частування. Трохи віддалік стояв Ксант, вправляючись у мистецтві владати мотузками. Одним недбалим рухом він заарканив великий кручений ріг воловорога, що стояв, ремигаючи, в далекому кутку загорожі.

— І чого б я ото хизувався! — кинув Стоб, хапаючи з таці перед собою ще одного великого біфштекса.

— Гляди перекинешся воловорогом, як з'їси ще й цього! — пожартувала Магда.

А Рук дивився на Ксанта. Завдяки своїм успіхам у лакуванні, юний підмайстер набагато випередив товаришів. Він уже вправно орудував вітрилами і мав от-от навчитися давати собі раду з мотузками. Незважаючи на це все, Рук не відчував до нього заздрощів. До Ксанта він ставився радше зі співчуттям. Рука розчулював зацькований Ксантів вираз, його тихомирність і відлюдькуватість.

— О, він молодець! — відрік він Стобові й узявся до тушкованої тілдерятини, що парувала перед ним.

А тим часом за столами вже не лишалося вільного місця: зголоднілі й щасливі живолупи вітали нову ніч кухлями деревного пива. Ось і пісня залунала. Заспівав укупі з живолупами і Стоб, піdnіssши свого кухля високо в повітря.

Рук помітив, що Стобові табір живолупів полюбився ще дужче, ніж йому самому. Той пихатий, грубий Стоб, якого він знав, де й дівався у товаристві живолупів. Він неначе вітавав, робився аж грайливим. А живолупи й собі пріхилилися до Стоба, пестячи його, мов дивоглядного воловорога, якого треба відгодовувати і поплескувати по спині.

Зненацька над їхніми головами розлігся гучний крик. Рук звів очі вгору. Там, вітально махаючи рукою, летів на

“Лісовій осі” Кісточка — знижувався до них, виконуючи низку елегантних петель. У руці в нього виднів аркан, і він ним навіщось усе вимахував...

Ось він спустився нижче, шугнув повз живолупі всі кі гамаки, нап’яті між гілками залізних дерев, пролетів по над загорожею для волорогів, понад чинбарськими шапликами. Коли до столів лишалося якихось десять ступнів, він зробив різкий рух зап’ястком уперед. Аркан майнув униз, розкручуючись, мов лісова кобра в мент нападу, і його зашморг обхопив Стобову піднесену руку. Тут Кісточка смикнув аркана до себе, і петля оповила кухля з деревним пивом, який раптом випорснув зі Стобових пальців і злетів у повітря.

— Егей! — обурено згукнув Стоб.

А Кісточка тільки усміхнувся і съорбнув із кухля.

— Смакота! — вигукнув літун, садячи на землю свого невеликого небесного човна. — Дякую, друже! — сказав він, повертаючи Стобові порожнього кухля. — Їй-же-бо, пересохло було в горлі, хоч кричи рятуйте...

Якусь мить Стоб дивився на живолупа, а тоді розплівся в широкій усмішці й гучно зареготовав, відкинувши назад голову. Зареготали й живолути, що сиділи довкола.

— Радий бачити тебе, Руку, — привітався Кісточка, сідаючи поруч хлопця і допомагаючи тамтому спустошувати таріль із тушкованою тілдерячиною. — Щоразу, як я тебе бачу, ти виглядаєш усе дорослішим і дорослішим. Бігме, ти й незчуєшся, як гайнеш у свою трактатну мандрівку!

— Отоді гайну, як опаную мотузяне мистецтво хоча б наполовину так успішно, як ти, — усміхнувся Рук. — Мій “Грозовий шершень” стоїть на припоні біля Озерного приплаву, полакований і споряджений, готовий летіти хоч зараз. Та чи випустять мене коли звідси наші вчителі? От де притичина.

— Та вже ж випустять, де вони дінутися! — засміявся Кісточка, хоч мав повен рот м’ясива. — Чув я, у тебе природжений хист до польотів, як і в твого друга Ксанта. — Він помовчав з усміхом на вустах. — “Грозовий шершень”, ка-

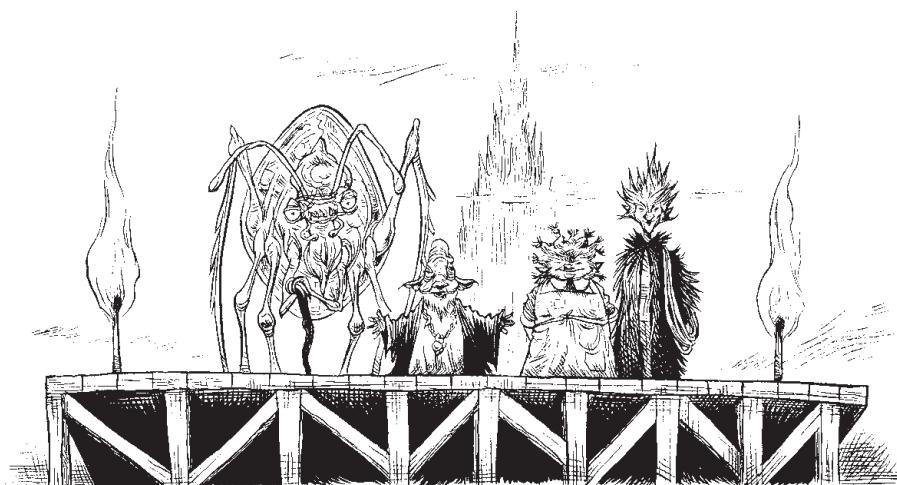
жеш? Рідкісна комаха, куди не кинь. Метка, зgrabна, з жалом у хвості, провісниця могутніх гроз, що зароджуються десь у дідька в зубах. — Він поплескав Рука по плечу. — Здорово ти її назвав, Руку, друже мій. Хвацька назва!

ІМЕННИЙ ОБРЯД

— Ми зібралися тут, над Землею і під Небом, аби завести чотирьох підмайстрів до довгого переліку хоробрих Бібліотекарських Лицарів нашої Академії! — проголосив Парсимон, Великий Господар Озерно-Приплавівської Академії.

Позад нього величава Заліznодеревна галявина відсвічувала в чистому наче скло озерному плесі, а вгорі золотовим полум'ям яріло небо. Важкого повітря не тривожив ані найлегший вітерець.

Серце у Рукових грудях легенько стрепенулось. Він, Рук, Магда, Стоб і Ксант вишикувалися лавою. Перед ними, посеред довгого і високого світлякового помосту, стояв Парсимон з учителями по праву та по ліву руку — тими самими, що напучували їх упродовж довгих місяців мозольного навчання: Дубом Грубокором, мудрим і терплячим лісовим

тролем, чиї косиці палахкотіли жовтожаром у вечірньому с в ілі; Щипом, старим-престарим веретенником, що справся на ціпок із залізного дерева і тихо сопів, та Грудинкою, вогненно-рудим живолупом у важкому волорожачому хутрі й зі скрученуою мотузкою на плечі.

— Ви добре справувалися, юні мої підмайстри, — провадив Парсимон. — Дуже добре! Хоча спліне ще не один місяць, поки ви будете по-справжньому готові податися у свої трактатні мандрівки, цей вечір позначає завершення першого етапу ваших студій. — Він повернувся обличчям до кількох небесних човнів, припнутих до важких кілець край помосту. — Ви тонко вирізбили свої небесні човни, уважно прислухаючись до голосу дерева. Ви самі зварили лак і дбайливо полакували свої човни, аби ті могли здійматися в повітря. Ви спорядили їх вітрилами з найтоншої павучої шовковини, приборкавши її доторком ваших пальців, а ще — опанували мотузяне мистецтво, аби керувати човнами, щоб ті безпечно посадили вас знову на землю. Чудово, славні мої, юні мої Бібліотекарські Лицарі!

Рук скромно похнюпив голову. Навчителі пробуркотіли схвалальні слова. Рук штовхнув Ксант лікtem і всміхнувся. Ксант озирнувся, і на мить Рукові здалося, ніби він угледів мерехтіння смутку в очах свого друга, перш ніж той відповів йому усмішкою.

— Настала пора, — підніс догори пальця Парсимон, — щоб ви дали імена своїм небесним човнам, на яких узавтра вперше злетите в небо.

— Нарешті! — буркнув Стоб тихо, але так, що Рук його почув.

Магда міцно стисла Рукові пальці.

— Ми на коні! — прошепотіла дівчина.

Рук кивнув головою і задивився у притемнене сутінкове небо; його очі були широко розплющені, а душа співала. Вечір і справді видався чудовий: тепле сонце, ледь чутний легіт, невеличкі хмаринки перекочуються небом, неначе клубки жовтожарої та шарлатової вовни, а вода... вода лисніє, мов щирий оксамит!

— Вийдіть наперед, Магдо Берлікс! — повернувся до юнки Парсимон.

Магда виступила з лави. Ось вона вийшла на поміст, по-тисла Великому Господареві руку і приступила до того місця, де її небесний човен був прив'язаний поруч з іншими човнами. Дівчина поклава руки на вирізьблену на носі човна подобу, яка, здавалося, легенько буцала її в долоні.

— Хай свідкують Земля і Небо, що твоє ім'я буде — “Нетля”! — промовила вона завчені заздалегідь слова. — Разом із тобою ми вирушимо в Темноліс і повернемося з трактатом під назвою: “Мінливість барв крилець лісової нетлі”.

І, схиливши голову, повернулася на своє місце в лаві.

— Вийдіть наперед, Стобе Луммусе! — звелів Парсимон.

Стоб вийшов на поміст і поклав долоні на ребристі, за-кручені роги своєї носової фігури.

— Хай свідкують Земля і Небо, що твоє ім'я буде — “Волоріг”! — проголосив він гучним, упевненим голосом. — Разом з тобою ми вирушимо в Темноліс і повернемося з трактатом під назвою: “Студії зростання кілець мідяного дерева”.

Коли наперед вийшов Ксант, то озирнувся на Рука. Виглядав він якось не до речі стурбованим, мало не переляканим. Рук підбадьорливо усміхнувся другові, але вираз Ксантових очей так і лишився сумний, зацькований.

— Хай свідкують Земля і Небо, що твоє ім'я буде — “Шуроптах”, — промовив Ксант, тремтливими руками обхопивши вирізьблену щурячу морду, що переходила у дзьоб. — Разом з тобою ми вирушимо в Темноліс... — Він похнюпився, і густий чуб, який виріс, не відаючи ножиць, відколи Ксант прибув до Озерного приплаву, впав йому на чоло, затуляючи очі. Далі він провадив уже тихішим голосом. — ...І повернемося з трактатом під назвою... — Тут Ксант підвів голову, і Рук завважив якийсь відсторонений вираз у його очах. — ...“Відомості про народження з кокону птаха помагай-біди”.

Аж ось настала і Рукова черга. Серце його переповнювали гордощі та хвилювання, коли він зійшов на кін, а тоді повільно підступив до свого небесного човна.

— Хай свідкують Земля і Небо, що твоє ім'я буде — “Гро-
зовий шершень”! — проголосив він. — Разом з тобою ми
вирушимо в Темноліс і повернемося з трактатом під назвою:
“Звіт самовидця Великого містичного віча блукай-бурмил”.

Усі четверо підмайстрів піднесли правиці, лівими руками
взявшись за свої талісмани з дуба-кривавника. А тоді з ви-
соко піднесеними головами, голосами, що лунко залящали
понад тьмавими водами озера, проголосили в унісон:

— Виконаємо завдання — або згинемо, присягаємо!

• РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ •

ПОЛІТ

ука розбудило ранкове проміння, пробиваючись крізь решітку дверей його спальні. Він скинув із себе ковдру з тілдерової вовни і розчахнув двері.

— Магдо! — гукнув він. — Магдо, ти вже встала?

— Я внизу, соньку! — відповів Магдин голос.

Мружачись від сонця, Рук зиркнув униз на приплав. Там, виблискуючи зеленими літунськими костюмами, захисними окулярами та золотавими дерев'яними щитками, стояли Магда, Ксант і Стоб.

— Чого ж ви мене не збудили? — разсердився Рук.

— Ми намагалися, — відповів Стоб. — Але ж ти спав мертвєцьким сном, повір мені.

Рук почухав потилицю. Вночі його знову мучив той самий, давній, кошмар, тож на світанку він прокинувся геть виснажений. Мусив трохи відіспатися...

— Сходь-но до нас, — покликав Ксант. — Твій літунський костюм висить у тебе за дверима.

Так воно й було: за дверима його спальні висів на залізному гакові зелений шкіряний літунський костюм із кишенями та петлями, наразі порожніми, не наповненими належним спорядженням. Дерев'яні щитки для рук і ніг звисали поруч на своїх мотузяних зав'язках. Тремтячими руками

парубійко схопив те все і, незgrabно зашпортуючись пальцями, нап'яв м'якенький лискучий літунський костюм просто на свою піжаму. Перший політ! Зараз він вирушить у свій перший політ! Затримавшись іще на мить, аби нацупити новенькі захисні окуляри, Рук затупотів униз по східцях, до товаришів, що чекали на приплаві.

— А де наші небесні човни? — поспітив захекано.

— Ген там, — показала Магда, киваючи на чотири небесні човни, ще й досі прив'язані до парапету світлякового помосту.

“Щуроптах”, “Волоріг”, “Нетля” та “Грозовий шершень” легенько підскакували на ранковому вітерці.

— Правда ж, гарні? — усміхнувся Рук.

— Ще кращими були б у небі, — відказав Стоб. — Де ж наш польотний інструктор? Я думав, застану його тут.

— Потерпи, — порадила Магда. — Ми вже стільки чекали, що кілька зайвих хвилин — суща дрібничка.

Та коли ранковий туманець почав сотатися над озером і до них далеким громом докотився гуркіт возів, що їх волороги тягли до тартаків шляхами лісових тролів, підмайстрам почав уриватися терпець.

— Великий Господар сказав: “Як зійде сонце”, ви ж чули? — порушив мовчанку Стоб. — То де ж наш польотний інструктор?

— Либонь, заспав, хоч би хто він був, — припустив Ксант.

— Десь-найпевніш зовсім про нас забув, — роздратовано кинув Стоб. — Ну, знаєте, ждати я не збираюсь. А що ви, троє, скажете?

Трійця лише плечима здигнула.

— Один тільки разок: довкола озера й назад, — провадив Стоб. — Світ не перевернеться. Хто “за”?

— Я! — водно гукнули Рук із Ксантом.

Магда кивнула головою.

— Гаразд, — спокійно мовила вона.

Рук прожогом кинувся до “Грозового шершня”. Коли вже летіти, то чого ж воловодитися! Він хутенько відв'язав с вого небесного човна, скочив у сідло і, вstromивши ноги

у стремена, схопив обидві дерев'яні ручки керування снастями.

Вправно орудуючи пальцями, він підняв горішнє вітрило й опустив нижнє, водночас не випускаючи з рук горішньої його мотузки. Обидва вітрила просто нього наповнилися вітром — як уже стільки разів досі, коли він вправлявся на тренувальному майданчику. Однак цього разу його човен не був припнутий до землі.

Затрепетавши і зітхнувши, граційний “Грозовий шершень” злетів над приплавом. Ось він на мить завис у повітрі: вітрила тріпочутъ, балансири розгойдаються... Відтак суденце підхопив вітер, Рук потяг за мотузку, що керувала обома вітрилами, і небесний човен раптом ожив — ожив і полинув угору, в прохолодне ранкове повітря!

Досі ніщо не давало Рукові нагоди спізнати смак того дрожу, того трепету, що пойняв усе його тіло, коли “Грозовий шершень” поп’явся в небесну вись. Ні летючі аналой, ні їзда на зубощирах, коли ті стрибали з дерева на дерево, — ні навіть його короткий політ із Кісточкою. Цього разу польотом керував він сам. “Грозовий шершень” відповідав на кожен його порух, знижуючись і входячи в піке, підймаючись і опускаючи петлі, — він був як шовковий у його руках.

О, як це звеселяло!

Яке побожне викликало чуття!

Стоб сказав: “Тільки разок довкола озера”, — але тепер, опинившись у повітрі, Рук, хоч забий, не хотів приземлятися так швидко. Він озирнувся на товаришів. Стоб линув ліворуч від нього і трохи віддалік: політ виходив у нього сталий і прямий, мов стріла, бо важка волорожача голова немовби торувала собі шлях у вітрових потоках. А Магда, н авпаки, наче пурхала метеликом: кидалася туди-сюди, ловила кожен подув, кожен вихорець, але тільки на мить, бо зараз же знову міняла курс. Рук змістив балансири та вітрила, потяг мотузку обох вітрил ліворуч і ковзнув ближче до “Нетлі”. Коли їхні очі зустрілися, обое засміялись.

— Що може бути кращого у світі? — вигукнув Рук, давлячись вітром.

— Щось неймовірне! — крикнула йому дівчина.

Зализаний Ксант, хвацько стоячи у стременах, шугнув над самою водою, черкнувши її гладінь своїми балансира-ми. Рук аж охнув, вражений красою пілотажу свого друга. Ксант посіпав мотузками і зі сміхом полетів геть.

Випроставшись у стременах і щосили шарпаючи за мотузку обох вітрил, Рук порвався за ним навздогін. Ось друзі підлетіли до самих верховіть, а тоді, крутнувшись, кинулися вниз, — униз, мов два камені, — однак же, вирівнявши політ в останню мить і лише черкнувши воду балансирами, знову полинули вгору.

Ксант озирнувся; його обличчя аж пашіло від збудження.

— Гоп! Гоп! Гей-гей! — закричав Рук.

— Гей-гей! — загорлав Ксант і, крутнувшись, метнувся знову до дерев, описуючи подвійну петлю.

Але цього разу Рук не подався слідом за ним. Розвернувшись “Грозового шершня”, він майнув понад озером назад.

Зненацька до нього долинув розпачливий зойк. Рук обернувся і побачив, що Стоб із “Волорогом” падають — просто на велике залізне дерево в найдальшому куточку озера. Стобові руки миготіли, хапаючись то за мотузки, то за важелі, але “Волоріг” не слухався команд. З жахливим храскотом небесний човен ударився об товстелезній стовбур дерева і впав на землю.

Рук ахнув... Та ба, співчуваючи Стобові, він забув про кермування і випустив із рук свої власні мотузки. А за мить відчув, як щось важке шарпнуло небесного човна знизу. Глянувши туди, він жахнувся: спідне вітрило до половини вже занурилося в воду! Він зробив відчайдушну спробу підняти його, водночас ловлячи вітер горішнім вітрилом. Але все даремно. З гучним виляском “Грозовий шершень” плюхнув на плесо.

Від крижаної води Рукові перехопило подих — він умить промерз до кісток. Мокрий одяг тяг на дно, але хлопець щосили заборсався, пориваючись угору, і випірнув біля “Грозового шершня”, що злегка підскакував на брижах, придавлений намоклими вітрилами. Хапаючи ротом повітря, Рук радий був учепитися за кінець швартівної мотузки.

Угорі Магда й собі чогось зупинилася. Її вітрила впали, і “Нетля” різко перехнябила. З пронизливим вереском юна літунка полетіла перевертом до озерного плеса. Пролунав гучний плюсک, ще мить — і Магда закашляла, запирхала, виринувши на поверхню біля Рука.

— Це ти, Руку, мене підвів! — засміялася дівчина. — Відвернув мою увагу.

Асама “Нетля” ще й досі сповільна падала на плесо і приїднилася ближче до того самого залізного дерева, де роздосадуваний Стоб сидів і очманіло мацав забиту голову.

Та ось до потерпілих шугнув Ксант.

— Як ви двоє, в нормі? — гукнув він. — Вода трохи захолодна для купанки, як хочете знати мою думку.

І полетів, сміючись, геть від них: легко, наче бавлячись, обігнув озеро на “Щуроптахові” й повів свого небесного човна до Озерного приплаву.

— Ти тільки поглянь на нього, — мовила Магда. — У нього все наче самохіть виходить. — І похитала головою. — Хто б міг подумати? Тишко Ксантик — і раптом найкращий з-поміж нас літун!

— То йому наприпочатку щастить, — усміхнувся Рук. — Ану давай, хто з нас швидше допливе до приплаву!

Друзі попливли, з хлюпотом загрібаючи холодну воду, але небавом Магда повела перед. Там, куди вони добувалися, Ксант якраз заходив на посадку: меткий, бистрий “Щуроптах” розвертався супроти вітру.

— Надто швидко він заходить! — зауважив Рук.

— Ну, він упорається, — запевнила Магда. — Бачиш, яка тверда рука.

Небесний човен знизився, окреслюючи гарну дугу, і круто шугнув донизу. Ту ж мить із Вежі виринула самітна постать і підалася до краю приплаву. Забачивши її, Ксант ніби раптом передумав спускатися. “Щуроптах” став дібки, його вітрила опали, а спуск по гладенькій дузі обернувся в неоковирне падіння. За мить небесний човен брязнув об приплав, на дружки потрощивши свою струнку щоглу і скинувши літуна.

Рук із Магдою шпаркіше запрацювали руками-ногами, аби швидше дістатися приплаву. Коли вони підпливли, не-знайома постать уже схилялася, ставши навколішки, над простертим тілом їхнього товариша. А в цей час Стоб біг до них берегом від далекого кінця озера, тягнучи за собою “Волорога”. Захекані, змерзлі, як мокрі цуценята, Магда з Руком видерлися на приплав. Позад них на брижах підскакували їхні небесні човни.

— Як він? — запитала Магда.

— Житиме, — відповіла постать, не підводячи голови. — Але в нього тяжкий полом ноги. Нескоро цей підмайстер здійметься в повітря знову, ой, нескоро...

Ксант застогнав і розплющив очі.

— Болить! — жалібно поскаржився він.

— Це все я винен! — закричав Стоб, підбігаючи, весь побуряковілий і зі слізами на очах. — Ми чекали на нашого льотного інструктора, та він усе не показувався, от я й подумав, що нікому не зашкодить, якщо ми разок облетимо озеро, туди й назад. — Він потряс головою. — Eh, аби ж то знаття, що все так скінчиться... — Тут Стоб гупнув на коліна і схопив Ксанта за руку. — Пробач мені, Ксанте! Нам таки треба було дочекатися того придуруватого інструктора! А тепер мусимо відклести нашу першу лекцію...

— Я так не думаю, — вирекла постать, підводячись і повертаючись до них обличчям. — Я і є ваш “придуруватий” льотний інструктор.

Стоб застогнав: знову він вклепався зі своїм язиком!

— Можливо, ви вже про мене чули, — провадила постать. — Мене звати Варіс Лодд.

Рукові відвисла щелепа. То ось вона, стоїть перед ним, велика Варіс Лодд! Феліксова сестра і та сама Бібліотекарська Лицарка, яка стільки років тому врятувала його в Темнолісі! Сказати їй щось? Але ж вона начебто не впізнала його... Та й як їй було впізнати, коли рятувала вона чотирирічне дитя і відтоді більше його й у вічі не бачила! I він прикусив язика.

— А щодо вашої першої лекції... — додала Варіс Лодд і замовкла, обводячи поглядом шерег підмайстрів: один — побуряковілий, другий — з відвислою щелепою, третя — труситься, а четвертий лежить крижем на мостинах приплаву і тільки стогне від болю, — ...то вона у вас уже позаду.

Коли кремово-жовтий місяць у повні визирнув із-за небокраю, Рук злетів у небо. Далеко внизу на Озерному приплаві усе маліли й маліли Варіс Лодд і Парсимон.

Ген-ген, по ліву руч від нього, великий птах помагай-біда, пишаючи у місячному сяїві своїм чорним оперенням та великим гакуватим носом, мовби плив по небу,

звільна махаючи крильми. Ксант залюбки помилувався б на це видовище. Рукові згадалось, який трактат заприсягся написати друг, і він подумав, чи судилося тому справдити своїї мрії. Бідолаха Ксант... Навіть тепер, через півроку після того жахливого падіння, він ходив, лише спираючись на ціпок, і зробився ніби ще тихіший і зацькованіший, якщо таке взагалі було можливе.

Рук щоразу наполягав на тому, щоб знайти Ксанта і тільки при ньому обговорювати всі тонкощі мистецтва орудувати мотузками, способи літунської сигналізації та долання вітров, як це в них було заведено після тренувальних польотів. Але факт лишався фактом: щоразу, коли він, Магда і Стоб здіймалися в повітря, Ксант зоставався внизу, виказуючи блідим обличчям і темними очима свій біль, своє розчарування.

Надто ж тяжкий для Ксанта виявився сьогоднішній вечір, вечір їхнього останнього тренувального польоту. Після нього Магда, Стоб і Рук стануть справжніми, “опереними” Бібліотекарськими Лицарями, готовими до своїх трактатних подорожей. Трепет перебіг по Руковому тілу, коли хлопець перегрупував вітрила і щосили сіпнув мотузку двох

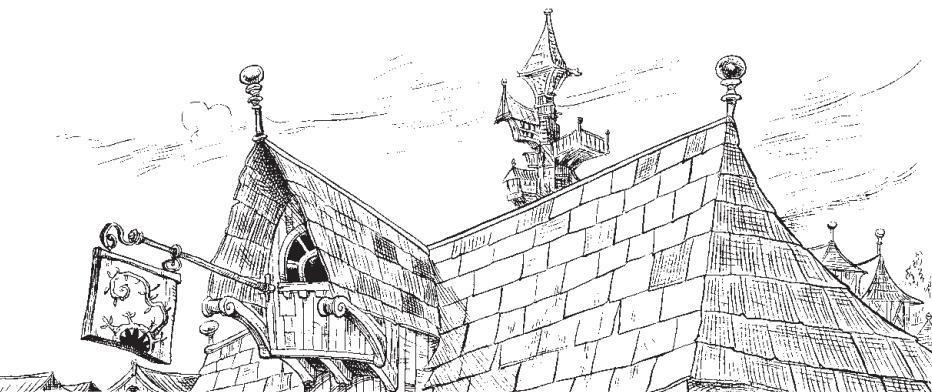
в і трил. Небесний човен крутнувся, шугнув трохи нижче і полинув понад краями цього великого острова світла та квітування, острова, загніжданого посеред похмурого, таємничого Темнолісу.

— Вільні гаявини! — прошепотів Рук, спрямовуючи своє маленьке човенце почергно над кожним із трьох блискотливих озер, поминаючи височезну Заліznодеревну гаявину і ще більше знижуючись над Новим Нижнім містом.

Ось літун шугнув понад Світляковою вежею, будівлею, що була так вразила його, коли він уперше ступив ногою на ці гаявини. Здавалося, відтоді перевернулися цілі віки! Він пролетів понад будинками-вуликами, понад довгими господами чубатих гоблінів, облетів колонію бражних гоблінів, де невеличкими громадками ці бульбоносі істоти теліпалися з довколишніх полів додому, до своєї Пані-матки — вечеяти солодким бражним медом.

Місяць підбився вище. Вміло маневруючи проти чимраз свіжішого вітру, Рук промайнув понад заїздом “Смоляна лоза” — місцем, де зустрічалися істоти з найглуших закутнів Темнолісу. Як він любив посидіти там у якомусь темному закапелку, дослухаючись до бувальщин стародавніх часів, часів коли ще не було кам’яної хвороби і коли великі небесні кораблі борознили небеса!

Натомість тепер він летить на своєму власному небесному човні, і місяць світить йомув очі, а вітер куйовдить йомучуба! Рук усміхнувся, повернув вітрила, звівся у стреме-

нах, і, пролетівши високо понад заїздом, линув усе далі й далі ...

Ось завидніли внизу тартаки, а за ними — села лісових тролів.

— Прощавай, Дубе Грубокоре! — прошепотів він, згадавши доброго старого лісового троля з чуприною, пов'язаною у косиці. — Дякую тобі!

А он там, під великою Заліznодеревною галявиною, — в х є до Світляних садів. Скільки разів, варячи свій лак у казанку, він марив цим вечором! Але тепер, коли омріянний час настав, він знов, що йому бракуватиме отих пречудових мерехтливих садів — а також старезного жука-веретенника, їхнього навчителя.

— Прощавай, Щипе! — прошепотів Рук.

А ген там ледь mrє у червонястому серпанку табір живо-лупів. Величезні ватри горіли під спальними гамаками, що вже розгойдувалися, бо живолупи прокидалися, готовуючись до тяжкої цілонічної праці. Рук майже відчував смак соковитих тілдерових ковбас, ласувати якими йому тут випадало так часто.

— Прощавай, Грудинко! — прошепотів він. — Смачного снідання тобі, добрий напутнику!

Він лагідно умовив свого небесного човна зробити довгий повільний поворот і взяв курс назад, до Озерного приплаву. Удалини заблищають в місячному сяйві Срібні пасовиська. Рукові подумалося, що вони ще ніколи не чарували так ока.

— Прощавай, Кісточко, мій друже! — мовив він стиха.

Пдлітаючи до Середнього озера, Рук примітив Магду та Стоба, що кружляли довкола приплаву, дожидаючи його, аби разом піти на спуск. Вони також прощаються з Вільними галявинами. Гіркий клубок підкотив Рукові до горла.

Важкий, пихатий Стоб сидів на своєму дебелому “Волорозі”. Цей хлопець швидко спалахує і довго не одходить, але нині Рук зрозумів: вади вадами, а Стоб йому мовби старший брат. А онде Магда, поважна, чула Магда, зgrabно пурхає під подмухами вітру на своїй “Нетлі”. Чи ж не стала

вона йому сестрою, чи ж не поділяла разом з ним його тріумфів та поразок, чи ж не була завжди поруч, щоб сказати підбадьорливе слово, кинути співчутливий погляд?

Ось вони втрьох у чудовій злагоді ковзнули додолу, вправно, потроху, мірою свого зниження згортуючи вітрила, і нарешті безгучно приземлилися перед своїм польотним інструктором та Великим Господарем.

— Молодці, всі до одного, — тихо похвалила Варіс Лодд. — Любо дивитися.

Потішено зашарівши від цих хвалебних слів, Рук усміхнувся. Згадав, якою зверхньою, байдужою видалася йому Варіс Лодд напочатку. Але як же він помилявся! Того першого ранку, коли вона відвернулася і пішла від них геть, він наздогнав її—йому так хотілося відкритись, як його звати.

— Я — Рук Човновод! — відрекомендувався він.

А вона обернулася, поклала руку йому на плече і тепло всміхнулася.

— Ти міг би цього й не казати! — відповіла Варіс. — Я б хоч де впізнала оці сині очі. Гай-гай, поглянув би ти на себе. У якого гарного юного підмайстра ти виріс! Біжи, дістаний свого небесного човна, Руку Човноводе, а тоді приходь — підсобідаємо за моїм столом.

І від тієї хвилини Рукові завжди видавалося, ніби Варіс десь тут, біля нього, немовби сув'язь між ними, започаткована стільки років тому, коли вона була знайшла його в нетрищах Темнолісу, ніколи відтоді не уривалася. Часами вона нагадувала йому Фелікса — своїми веселошами та грайливістю. Але Варіс могла бути й поважною та доскіпливою, як Альквікс Венвакс, незгірш. Одначе цей весь час вона була тут для нього: старанно його навчала і запалювала на все більші й більші здобутки, ба навіть подвиги. І ось тепер він стояв перед нею, своєю вчителькою, здійснивши останній свій навчальний політ...

— Отепер ви всі вже готові, — проголосила вона, вклонившись, як того вимагала чемність. — Пора вам, друзі Землі й Неба, вирушати у ваші трактатні подорожі!

Парсимон також схилив голову в поклоні:

— Хай вам щастить у всіх ваших мандрах! І повертайтесь щасливо до нас, на Вільні галевини, любі мої, кохані мої Бібліотекарські Лицарі!

Рукове серце калатало — от-от порветься. Йому хотілось закричати: на радощах, від полегші та передчуття майбутнього, — але натомість він лише, разом зі Стобом та Магдою, низенько вклонився і стиха проказав:

— Присягаємо Землею і Небом, ми вас не підведемо!

І тут у їхній тихий, урочистий обряд удерлося надсадне рипіння грубих коліс, що котилися по світляковому помості: один волоріг тяг бідку в супроводі двох вільногалевинських охоронців на зубощирах. Рук обернувся.

Тихо стогнучи, на задку візка лежав юний підмайстер, по чиєму вбранню гостривника ножів розплি�валася темна пляма. Парсимон кинувся до візка.

— Ми знайшли його на Північному кордоні, — доповів перший охоронець, дрібногоблін, салютуючи Великому Господареві. — Він каже, що йшов із групою підмайстрів від Нижнього міста, аж сорокухи влаштували їм засідку. Запевняє, ніби ті знали про їхній прихід.

— Це правда? — запитав Парсимон, схиливши над зраненим підмайстром.

— Так, пане, — прошепотів неборака, чиє обличчя було бліде і спотворене болем. — Вони присочили нас у Східному сідалі, оточили на горішніх хідниках і перебили до ноги, одного по одному...

Парсимон поплескав його по руші:

— Ну, ну, твоя подорож і справді виявилася жахливою, але ж ти таки довів її до кінця — ось що головне! Ми поставимо тебе на ноги. Авжеж! Ми тобою дуже й дуже дорожимо! — І додав, киваючи охоронцям: — Занесіть його до вежі й приведіть Щипа — гріх втрачати такого хороброго юного підмайстра!

Охоронці поспішили винести пораненого. Варіс рішуче підійшла до Парсимона.

— Мені це страх не подобається, — без околясів рубонула вона. — Це вже третя група наривається на засідку.

Ми не можемо дозволити собі таких втрат, Великий Господарю. Сторожі Ночі вбиваються в потугу. Я відчуваю: вони доклали до цього рук!

— Можливо, ѹ твоя правда, люба Варіс, — розважливо кивнув головою Парсимон. — Ale цю справу мають вирішувати Рада Вільних галевин та панове професори у Старому Нижньому. А тепер нам треба пошанувати наших хоробрих юних друзів, що стоять перед нами, тож-бо тим часом не будемо про це говорити. — Він обернувся до Магди, Стоба та Рука. — Ви вільні. Вечеря чекає на вас у горішній їdalні.

Рук уже крутнувся йти за товаришами, аж загледів Ксанта, майже непомітного в затінку: обличчя посіріле, губи тонкі, безкровні. Їхні очі зустрілися.

— Ксанте! — покликав Рук.

Ксант злодійкувато відвів погляд убік.

— Ксанте! — гукнув Рук голосніше. — Ходи з нами!

— Облиш його, — порадила Магда. — Він же знає, де нас шукати, як захоче прилучитися. Либонь, йому зараз страшенно кривдно: біда з ногою, а так хочеться виступати в тій самій ролі, що й ми...

Рук кивнув головою. Ale, хоч і знав, що Магдині слова не позбавлені глузду, — не повірив. Бо не сум, не жаль і навіть не заздрощі догледів він у Ксантових очах.

Він догледів у них провину.

· РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ ·

ЛИВАРНА ГАЛЯВИНА

ісля лютої грози, що шаленіла цілу ніч і цілий ранок, небо очистилося десь ополудні. Лишилося від того її буяння хіба біле шмаття хмар, яке мчало по небу, немовби натираючи його до бліску, та ще оновлений Темноліс унизу, який виглядав достоту так, ніби кожен його листочок допіру вимито й начищено, щоб він міг висявати у срібному сонячному промінні.

Рук вправно скерував небесного човна в обхід великого сон-дерева і полетів далі понад самими зубчастими хашами тернолезу. Від хвилювання серце так калатало, аж, здавалося, от-от вискочить з грудей. Йому самому не вірилося: тільки вчора увечері “склав” останній політ підмайстра, а сьогодні вже летить укупі з великою Варіс Лодд та своїм найліпшим другом, живолупом Кісточкою, в Темноліс — і не просто летить, а здійснює з ними повітряний наліт!

Швидко і тихо шугаючи крізь ряботиння лісового світла, їхні три небесні човни: “Вітряний сокіл”, “Лісова оса” та “Грозовий шершень”, — трималися нижче верховіть високих дерев. Рукові пальці мовби вигравали на мотузках, спо-

нukaючи небесного човна повернути сюди чи туди, здійня-
тися вгору чи пірнути додолу, кинутися в той чи той бік.
Нелегкий то був політ — вимагав постійної напруженої уваги.

Пальці його раз у раз, більше від неспокою, ніж з необ-
хідності, обмацуvali літунський костюм, перевіряючи, чи
на місці все малознайоме літунське причандалля: абордаж-
ний гак, кільце мотузки, баклажка з водою і — хай Небо та
Земля боронять, щоб у цьому коли-небудь з'явилася потре-
ба! — світлякова скринька, дарунок гречного веретенника
Щипа, з отими всіма бандажами, зіллям та цілющими ма-
слями. На грудях у нього красувалися далекогляд, компас
і мотузяна драбинка, при боці — ніж, Феліксів обрядовий
меч і, засунута в шкіряну петлю на поясі, гостра мов бритва
сокирка, без якої не підніметесь в повітря жоден літун. Те-
пер він почувався справжнім Бібліотекарським Лицарем,
готовим до абиякої приданції. От коли б тільки десь по-
ділося оте тривожне тріпотіння під грудьми...

“Попереду густий ліс!” — просигналила Варіс Лодд, і всі
троє, як один, злинули вгору і пробилися крізь листяний дах.

Рук зачудовано охнув, побачивши кругом простерті зе-
лені верховіття. Він звівся у своїх різьблених стременах і,
відчуваючи обличчям тепловій, дав “Грозовому шершневі”
повний хід. Небесний човен задрижав на мить, а тоді рво-
нувся вперед, відкинувшись літуна назад у його сідло.

“Лишатися внизу!” — безгучно просигналила Варіс. Їм
важливо було підкрестили непоміченими.

Рук сникнув за петлю мотузки двох вітрил. “Грозовий
шершень” слухняно пірнув донизу та й давай ширяти над
самими верховіттями мокрого лісу — достоту, як отої його
тезко з жовто-червоними смугами, що колись його бачив
Рук, над озерним плесом, черкаючи його хоботком. Як дав-
но, здавалося, те було! Рукові думки полинули в минулі...

Згадався йому вчорашній вечір. Щойно він зібрався був
лягти в ліжко, як почув тихеньке тук-тук-тук! у двері своєї
с пальні. То була Варіс Лодд, при повному літунському
риштунку, з зарядженим арбалетом при боці.

— Ходи зі мною, — сказала вона. — Маю тобі щось сказати.

Слідом за нею він вийшов на Озерний приплав, де вже чекав на них, крутичи в руках аркана, Кісточка. Внизу під ними хвилювалися, вирували темні води озера, а вгорі чорні набучавілі хмари котилися з заходу. Варіс обернулася і заговорила до обох: обличчя її видавалося похмуре, а голос тремтів від хвилювання. Рук іще ніколи не бачив її такою стривоженою.

— Сьогодні ввечері до мене підійшов твій юний друг Ксант, — почала вона. — Відколи він скалічів, йому забажалося збирати відомості й бути нам корисним у такий спосіб.

— Себто шпигуванням? — стороپіло перепитав Рук.

— Можеш називати це й так, — відказала Варіс. — У нашій війні зі Сторожами Ночі та їхніми спільниками нам слід дивитися обома. Так чи так, а Ксант приніс тривожні новини.

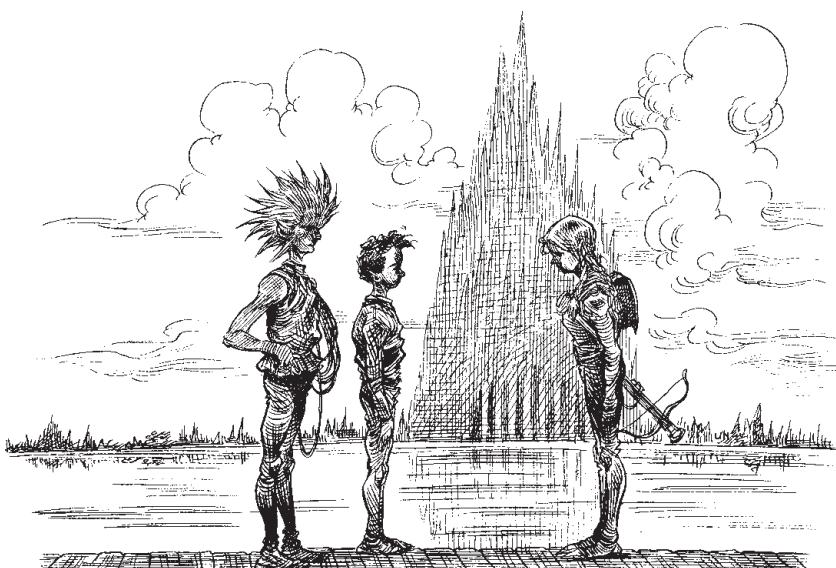
— Далі! — зажадав Кісточка, впустивши аркана на поміст.

— На Ливарну галевину повернулося рабство.

Кісточки прикро потряс головою:

— Невже Господар Ливарні так ніколи нічого й не навчиться?

Варіс поклала живолупові руки на плече.

—Кісточчину родину, як і твою, Руку, полонили людолови, — пояснила вона Рукові. — Ми думали, що вчинивши свій останній наліт, дали добру науку їм та їхнім спільнікам-гоблінам, а вони, здається, знову взялися за своє.

Рукові також пригадалось, як він запитав Варіс:

— А ці рabi... хто вони? Живолупи? Дрібногобліни?

Варіс похитала головою.

— Вони...

Льотний інструктор обернулася до Рука, і в її очах змішилися гнів та печаль.

— Хто ж вони?

— Блукай-бурмила, Руку, — відповіла Варіс. — Блукай-бурмила.

“Грозовий шершень” здригнувся, бо на згадку про слова Варіс, Рукові пальці затремтіли. Блукай-бурмила! Як хтось смів, хоч би хто він був, уярмити цих могутніх, благородних істот? Від самої думки про це кров йому знову закипіла в жилах. Але ж їх таки уярмлено, і вчинив це Гемуїл Накип, Господар Ливарні. Якою ж тварюкою треба бути, щоб закувати блукай-бурмил у кайдани?

— Ти, Руку, любиш блукай-бурмил не менше за мене, — зауважила Варіс. — Я знала, що ти захочеш допомогти врятувати їх.

— А Стоб із Магдою? — запитав Рук.

— Що менше учасників, то краще для такого насоку, — похитала Варіс головою. — А ви з Кісточкою — найкращі літуни на всі Вільні гаявини. — Вона помовчала. — Отже, якщо ви двоє летите зі мною, нам треба проскочити до Ливарної гаявини під носом у Накипових охоронців-гоблінів, випустити блукай-бурмил із повітки для рабів і звіятись перш, ніж нас помітять. Це буде нелегко.

— Ми летимо з тобою, — разом відповіли Рук і Кісточка. Отоді-то Рук і відчув уперше оте тріпотіння під грудьми...

Сонце потъмяніло і ковзнуло до обрію. Рук відчув: вітер знову набирає на силі. Він підрівняв спіднє вітрило і міцніше натяг мотузку двох вітрил. Хоча зі свіжішим бризом вони полетять куди швидше, проте небесні човни стануть вертливіші й свавільніші.

“Он вона!” — швидко просигналив Кісточка, звівши великий та вказівний пальці, що могло означати тільки одне: “Галявина!”

Рук глянув уперед. Ген удалини завидніли товсті чорні стовпи диму, що їх вивергали височенні комини ливарні, плямуючи небо темною брудотою, немов чорнильною ляпкою. Серце Рукові на мить зупинилося.

“Спуститися нижче!” — відразу ж просигналила Варіс, і “Вітряний сокіл” ринув знову вниз, під ослону найвищих верховіть.

Рук заходився коло мотузок: згорнув спіднє вітрило і розпустив горішнє, заразом зміщуючи противаги з допомогою стремен і повільно підіймаючи мотузку двох вітрил. Нерво-во закусив спідній губу. “Грозовий шершень” клонув носом і пірнув донизу, у прогалину в листяному дахові. Щойно небесний човен опинився в сутінковому лісовому затишку, як вітру, мов і не було, — тендітне суденце затремтіло і стало падати. Рукові пальці затанцювали над мотузками та важелями. Небесний човен вирівнявся і поплинув далі.

Варіс послала швидкий сигнал: “Чудово летиш, Руку!” — та ще й усмішку на додачу.

Рук заусміхався на весь рот, а тоді спаленів: кров прилинула до щік. Ураз відчув, як груди розпирають гордоші: щоб його літунську вправність та хвалила сама велика Варіс Лодд! І поплескав по голові “Грозового шершня”, шепнувши йому:

— Молодець!

Вони все летіли й летіли, аж ось уже й сутеніти почало. Знову й знову Рукові доводилося звертати вбік, аби не ввігнатися в стовбур чи не зачепити довгої гілляки, яка несподівано виринала навстріч із мороку. Та ось попереду зажевріло поміж дерев жовтаве світло — мов десь там каганці світилися.

“Обидва за мною!” — подала знак Варіс через плече.

Вона злетіла круто вгору і тихо посадила свого небесного човна на широкий конар величезного і старезного залізного дерева. Рук і Кісточка посадили свої човни біля неї. Варіс

на мигах показала їм, що було джерелом світла, яке жевріло попереду.

Рук відчепив свого далекогляда і підніс до очей. Визираючи з-під навислих гілок, оглянув галявину, розпістерту перед ними. Широка, пошрамована, хора, галявина виглядала гнійною раною на тілі Темнолісу. Вона смерділа сіркою, смолою, топленим металом. Вона вся аж гула від розмаїтого гамору: гримали молоти по металу, цюкали сокири, рубаючи дерева; гуготіли печі, ляскали нагаї гоблінів-наглядачів, злагоджено скретоготали рискалі та кайла, вгризаючись у породу в ямах-руднях.

А за печальне тло для цього гамору правив гучний стогін, — неначе голосив якийсь нерозважно-тужний хор, — численних гоблінів, що тяжко гарували. Рук затремтів. Як же мали страждати ці жалюгідні горопахи, аби з них міг добуватися отакий жахний звук...

І тут, розтинаючи оту всю какофонію каторжної праці та глибокого відчаю, щось протягло зарипіло деренчливим рипом, а тоді глухо гуннуло об землю. Рук повернув далекогляда. На краю великої просіки здійнялася і вже осідала хмара куряви, відкриваючи щойно повалене додолу дерево. А гурт гоблінів уже ліз по величезному стовбуру, обтинаючи гілля.

“Такий чудовий ліс!” — на мигах показав Рук.

“Гемүїл Накип!” — так само на мигах відповіла йому Варіс і провела пальцем по горлу, мовби перерізаючи його.

Рук кивнув головою.

Купи попелу, пагорби жужелиці випиналися з землі, мов нариви, тут-таки височіли і стоси обчуhrаних стовбурів: кожен стіс — для окремої печі. Гурти згорблених, кістлявих гоблінів (у драних лахах і з верствами сажі, що цілими роками в’їдалася в шкіру) брали з тих куп колоду за колодою і волочили вірьовками та гаками до печей, запихаючи досередини. Гурт за гуртом, колода за колодою — а все ж купи дров анітрохи не маліли, бо щойно забирали один стовбур, як на його місце кидали інший, допіру зрубаний. Отак Ливарна галявина усе глибше й глибше, мов ракова пухлина, вгризалася в довколишній ліс.

“А де ж блукай-бурмила?” — знаками запитав Рук, стенаючи плечима.

Кісточка торкнув його плече і показав пальцем.

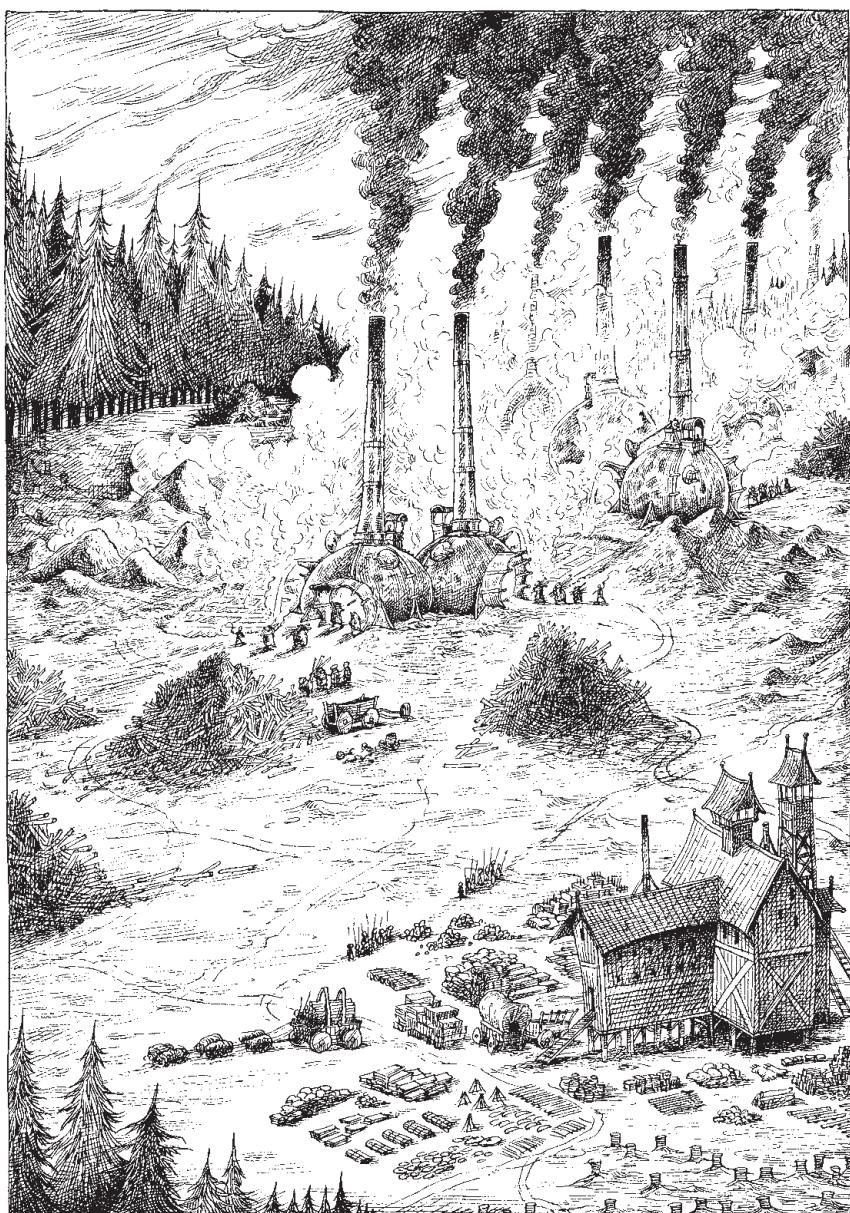
Блукай-бурмило! Серце Рукові схвильовано закалатало, коли він повернув далекогляда ліворуч і натрапив на блукай-бурмила, що саме виходив із дверей високої пузатої ливарні. Побачене вразило його до глибини душі.

Бідолашна істота мала геть заморений вигляд: щоки позападали, ребра повипиналися. Пухнасте хутро було обсмалене і стратило блиск; згорблене, скулене тіло світило то тут, то там рясними латками голої закривавленої шкіри. Скутого в зап'ястках та кісточках блукай-бурмила супроводжували двоє гоблінів, озброєні довгими важкими дрюками, вони дубасили ними бранця — часто-густо і з видимою втіхою. А блукай-бурмило приймав усі удари без опору, ба навіть байдуже. Рук дивився, як неборака поволеньки човгає до хижі для рабів, і бачив: дух його зламано.

Ось вийшло ще п'ятеро блукай-бурмил, по одному з кожної ливарні. Їхній стан був, либонь, ще гірший, ніж у того першого. Жоден з них, здавалося, не міг пересуватися бодай трохи швидше попри зливу скажених ударів та злобних прокльонів. Один немилосердно кульгав. Другий мав тяжкий опік плеча, що не переставав кривавити. І всі вони страшенно трусилися, бо мерзли на повітрі після багатьох годин праці в пекельній жароті.

Рук обернувся до Варіс. Її очі палали, вона то зціплювала, то розціплювала зуби, водночас обіруч стискаючи арбалета. Співчуття в Руковій душі змінилося гнівом, і хлопець схопився за кінджала та меча у себе при боці, а тоді знов перевів погляд на галявину.

На його очах блукай-бурмил загнали до хижі для рабів і прикували до стовпа-стояна посеред приміщення. Ця безстінна шопа ані крихти не захищала від студеного вітру, і шестеро закутих блукай-бурмил, щоб хоч якось зігрітися, збилися докупи посередині брудної солом'яної підстилки, німуючи і тремтячи, зі згаслими безживними очима.

ЛИВАРНА ГАЛЯВИНА

У свій далекогляд Рук іще раз озирнув галявину. На ній уже майже нікого не було видно. Блукай-бурмила перестали кочегарити біля печей, то ливарні й зупинилися; останні з рудокопів, лісорубів та колодотягів уже заходили до своїх довжелезних повіток. Ззаду за ними чимчикували, зі сміхом та жартами, гобліни-охранці.

Ось на видноті лишився тільки один охоронець, заснулий на своєму посту в горішній сторожовій башточці. Моторошна тиша оповила Ливарну галявину. Варіс обернулася до Кісточки й Рука, обличчя її враз споважніло.

“Затямте, — показала вона на мигах. — Залетіли — й вилетіли. Анічичирк!”

Рук і Кісточка кивнули головами.

“Уперед! — заклично махнула вона рукою, підіймаючи вітрила і пурхаючи з залізного дерева. — Залітаємо!”

Коли “Грозовий шершень” знявся з дерева, тріпотіння у Рука під грудьми де й поділося. Тримаючись поруч із Варіс та Кісточкою, він провів свого небесного човна крізь останні зелені заслони, опинившись над спустошеним тереном. Рук тихо пролітав понад зловорожою галявиною, і йогоогортала спокійна, холодна лютъ.

Варіс і Рук шугонули понад рядами довгих повіток та балагул і зависли у повітрі біля хижі для блукай-бурмил. А Кісточка тим часом, намотуючи кінець свого аркана на руку, шатнувся до верхівки сторожової башточки, де гучно хропів гоблін-охоронець. Рук бачив, як живолуп шугнув понад самою башточкою і кинув аркана. Мотузка, розкручуєчись, понесла петлю за парапет. Рук затамував подих.

А за мить затягнута на вузол петля вернулася з великою в'язкою ключів. Сонько охоронець навіть не ворухнувся.

“Чудова робота!” — на мигах показав Рук, вражений живолуповою вправністю.

“Руку! — настійно просигналила Варіс. — Тримай!” І кинула йому кінець своєї швартівної мотузки.

Рук спіймав мотузку і пропустив її попід шиею подоби грозового шершня, зв'язавши обидва небесні човни.

Варіс звісила обидві ноги з одного боку і скочила на землю.

“Лісовий сокіл” став цапа і нахилився, сіпаючи за швартівну мотузку. “Грозовий шершень” і собі запротестував, задер носа. Рук переніс центр ваги на стремена і з похмурою рішучістю вчепився у туго нап’яту мотузку двох вітріл, щосили намагаючись утримати обидва небесні човни в рівновазі, аби першої-ліпшої хвилини вони з Варіс могли звідси дременути.

— Спокійно! — тихо прошепотів він. — Тихіше їдеш — далі будеш...

Тут Кісточка пішов униз ледь не до самої землі й, кинувши на лету в'язку ключів Варіс, знов шугнув у небо — чатувати, чи не вигулькнуть зненацька гобліни-охоронці. Ось Варіс уже в хижі для рабів, ось уже взялася до роботи.

Клац! — і забряжчали, падаючи додолу, кайдани. Ще раз клацнуло...

Угорі, над Руковою головою, звільна кружляв Кісточка, пантруючи на всі боки.

Нарешті клацнуло востаннє і останні кайдани брязнули на долівку.

— Ідіть! — почув Рук, як Варіс пішов — хочує блукай-бурмил. — Ви вільні!

Бідолахи спочатку й не ворухнулися, так і сиділи мов громом прибиті, але спроквола — до болю спроквола, як на Рука, що вів справжній бій з небесним човном Варіс, аби утримати його в рівновазі, — спочатку один, потім

другий блукай-бурмило боязко звелися на ноги. Поволеньки, обережно повиходили вони на галявину в супроводі Варіс.

— Біжіть у ліс! — у відчай підганяла Варіс гіантів, що ледь човгали ногами.

І тут від довгого ряду балагул долинула якась шамотня. Рук крутнувся в сідлі, шалено закалатало серце. Якась біда!

Ураз мов одна чиясь рука відкинула запони з тілдерової шкури, і зсередини почали вивертатися озброєні гобліни-охранці — лава за лавою!

— Пастка! — гаркнув згори Кісточка. — Забираємося звідси!

А пелехаті гобліни як один вихопили свої зазублені шаблюки і з бойовим криком, від якого кров стиналася в жилах, жахнули вперед.

Блукай-бурмила позадирали голови й, оголивши ікла, заливили. Звівшиесь на величезні задні лапи, вони рвонули вперед, сліпі від люті, розтинаючи своїми довгими, мов шаблі, кігтями повітря, відчайдушно бажаючи якнайшвидше добутися лісу, де на них чекали воля та безпека.

— Облиште блукай-бурмил! — загукав чийсь голос. — Нам потрібна Варіс Лодд!

Рук обернувся і побачив на одній з балагул миршавого, зморщеного чоловічка з довгими кучерявими бачками, худючим обличчям і неспокійними очима, що зиркали сюди-туди; він стояв там самотою. То був Гемуїл Накип, власною п'ерсоною! Він гупнув об дошки своєю важкою патерицею і заверешав:

— Схопіть мені Варіс Лодд!

Варіс пустила стрілу з арбалета, яка дзьобнула облавок балагули вершків за два від Накипової голови. Господар Ливарні з виском кинувся на спід балагули. А Варіс уже бігла туди, де Рук тримав напоготові для неї її небесного човна. Назирці за нею гналися гобліни, вимахуючи шаблюками і несучи важку сіть. Але тієї самої миті, коли Варіс ухопилася руками за носову частину “Лісового сокола”, швартівна мотузка випорснула з Рукових пальців, і небесний човен, давши різкий кант, скинув свою господиню на землю.

Рук застогнав з досади. А ззаду глузливо завили на радощах гобліни.

— Тепер вона наша! — зіпонув один.

— Велика Варіс Лодд! — кривлявся інший.

— Буде їй наука, щоб не... ой!

Рук швидко озирнувся. Один із гоблінів-охоронців лежав долі: в його грудях стриміла стріла. Двоє припало до землі поруч з убитим. А Кісточка, зі зведенім арбалетом, уже знову падав з неба, йдучи в чергову атаку.

— Ой!

Другий гоблін гrimнув на землю: у спині в нього стирчала стріла, а з рані цебеніла кров.

— Руку! — гукнула Варіс, насилу зводячись на ноги. — Допоможи мені, Руку!

Хлопець простяг правицю і вхопив швартівну мотузку “Лісового сокола”, обкрутив її кінець навколо свого зап'ястка. Тягарем другого небесного човна йому викручувало п'ястку з суглоба. Скривившися з болю, хлопець тримався з останньої сили.

— Вилазь на борт! — гукнув він до Варіс. — Борше!

Охоронці заверещали з люті і знов кинулися вперед.

— *Пришелепки!* — біснувався Гемуїл Накип.

Кісточка пішов у піке втретє. Знов просвистіла стріла...

Коли Варіс міцно вхопилася за корпус “Лісового сокола”, Рук відпустив швартівну мотузку. Ось Варіс підтяглася на руках і, перекинувши ногу через облавок, сіла в сідло; “Лісовий сокіл” задріжав і небезпечно перехнябився. Та за мить вона розпустила вітрила, і небесний човен птахом злив у небо. Рук злетів угору поруч неї, порозкидавши гоблінів в обидва боки. Душа його співала.

— Ми дали їм жару! — желіпнув він.

— Завдяки тобі, Руку! — відповіла Варіс. — Ти врятував мені життя.

Їх перейняв Кісточка.

— Забираймося звідси! — загорлав живолуп.

— А як же блукай-бурмила? — запитав Рук. — Вони втекли?

— Он, подивись! — показав Кісточка вниз і ліворуч від себе.

Там, на краю галевини, блукай-бурмила вже зникали в лісі. Гобліни-охоронці не сміли заходити в гущавину слідом за тими здоровезними звірами й боязко огиналися, а Гемуїл Накип знай викрикував прокльони, люто погрожуючи патерицею небесним човнам.

— Збийте їх стрілами! — repetував він.

— Уроцтіч! — скомандувала Варіс, коли повз них просвистіла хмара стріл.

Рук скерував свого човна вбік. Описавши дугу, полетів низько понад хижами, геть від гоблінів, тримаючи курс слідом за втікачами-бурмилами, до прихистку — смуги дерев на узлісі.

Останній блукай-бурмило обернувся. То, власне, його Рук бачив першого на виході з ліварень; певніше, не його, а її — оглядну самицю з чудернацькими чорними признаками довкола одного ока та впоперек носа.

Очі хлопця і блукай-бурмиліхи зустрілися.

— Стережись! — згукнула Варіс десь ізгори.

Рук озирнувся через плече і побачив гобліна, що присів на одне коліно біля порожньої балагули. Охоронець саме нап'яв тятиву довгого лука, цілячи в серце нерухомої блукай-бурмилихи.

Забриніла тятива, засвистіла стріла, розтинаючи повітря. Рук крутнувся і затулив собою ведмедицю.

З глухим звуком стріла вп'ялася в Рукове плече. Від болю зсудомило всю руку, і хлопець скрикнув.

— Тримайся! — гукнула Варіс, шугаючи вниз до нього.

Гоблін уже витягував із сагайдака другу стрілу, коли стріла з Кісточчного арбалета попала йому в міжбрів'я. Охоронець, мов колода, бебехнув на землю. Тим часом Варіс опинилася вже поруч хлопця і злапала його швартівну мотузку. Йдучи облавок до облавка, вона повела небесного човна юного підмайстра до рятівної смуги дерев.

— Ве-ве! — гукнула їм услід блукай-бурмилиха і потягла в гущавину.

— Усе буде гаразд! — пропихтіла задихана Варіс. Стогнувшись від напруги, вона припнула Рукову швартівну мотузку до голови “Лісового сокола” і перегрупувала вітрила. Вони вже линули попід деревами, аж кілька куцих арбалетних стріл упали позад них. — Тримайся, Руку! — заячала вона. — Тримайся!

— Тримайся, — пробуркотав Рук. — Тримайся...

І, похилившись уперед, обхопив руками зgrabну шию “Грозового шершня”. Довкола нього море сріблясто-зелених верховіть замиготіло, закружляло, попливло. Очі йому заплющились.

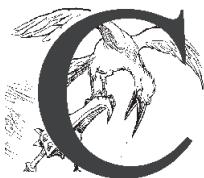
До них підлетів Кісточка.

— Він кепсько виглядає! — згукнув живолуп проти вітру.

— Це стріла! — так само голосно відповіла Варіс. — Певне, отруєна, або я погано знаю пелехатих гоблінів. Якщо ми не доправимо його чимшивидше до Озерного приплаву, він помре.

• РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ •

Лихоманка

лабеньке молочне світло цідилося крізь дверну решітку спальні, тъмяно освітлюючи не- ве личке приміщення і падаючи поперечни- ми стяжками на вирізьблене із золотавого дерева ліжко, де лежала, то засинаючи, то прокидаючись, кістлява постать із перев'язаним плечем. Кидаючись і круглячись під ковдрою з тілдерової вовни, юний Бібліотекарський Лицар обливався потом. Ось його ноги ски- нули ковдру. Затремтіли повіки.

Вовки... Скрізь круг нього лісові вовки, і жовті їхні очі жевріють яскравими жаринами. Звірі виуть. Звірі гарчать. І людські голоси — сердиті, злякані голоси, — ячать, ярі- ють...

— Ні, ні! — запхикав він, дико, безладно, молотячи ру- ками.

Ось він один-однісінський, розчавлений горем, серед мов- чазного, неосяжного, тінявого лісу. Він знову чотирирічне хлоп'я, — і починає ридати, нестримно ридає, сльози ру- ч аями ллються з очей... Загублений, одинокий як палець, і так йому холодно, о, як тільки йому холодно!

Лелечки, знову до нього повернувся отой давній невідчепний кошмар!

Зненацька щось забовваніло серед тіней і посунуло на нього. Щось величезне. Щось загрозливе, з близкучими зубами і палахкими очима...

— Ну, ну... — долинув чийсь голос.

Рукові очі затремтіли і розплющилися. Плече йому сіпав біль.

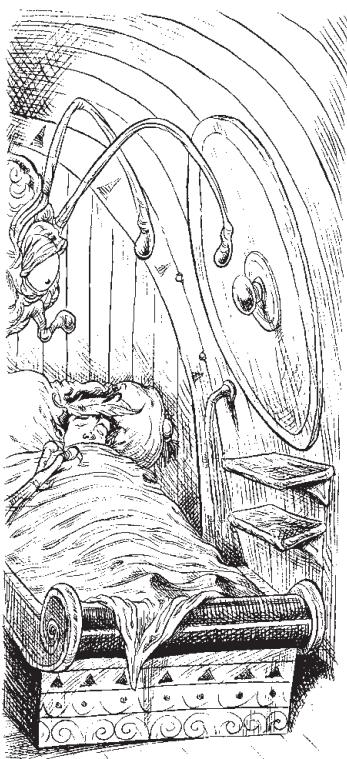
Над ним стояв Щип із піднятим каганцем в одній руці й якимсь холодним, вологим листком у другій. Ось старий веретенник приклав його до Рукового лискучого від поту чола. Велике шклистє жукове тіло, здавалося, заповнило собою всю спальню.

— Борися, борися, хоробрий пане! — мовив він ще тихішим від співчуття рипучим своїм голоском. — Незабаром лихоманка минеться.

Щип перехилився над недужим і підбив йому подушку, відтак знов накинув на нього ковдру. Рук знов заплюшив очі.

А коли їх розплюшив, веретенника вже не було, але його каганець ще й досі мерехтів на столику під протилежною стіною, хоча гніт із сичанням догоряв. Рук роззирнувся по невеличкій тінявій кімнатчині з її світляковою обшивкою та простою різьбленою обставою. Від тієї миті, коли — понад рік тому! — по їхньому прибуuttі на Озерний приплав, Парсимон уперше завів його до неї, Рук почувався у теплі і та в dobrі у цій дерев'яній, подібній до кокона спальні.

Хлопець задивився на стелю, далі погляд його ковзнув повузь-

ких шалівках обшивки, по кутках і вниз по стінах. М'яке бурштиново-жовте світло каганця віддзеркалювалось у лакованому дереві. Та ось Рукові повіки обважніли. Прямі лінії між панелями викривилися, розплівлися. Запульсував тупий біль у плечі, висмоктуючи силу і розливаючись по всьому тілі, мов повільна лісова пожежа.

Очі заплющилися. Дихання стало тихе й розмірене — Рук поринув у глибокий сон без сновидінь. А коли прокинувся, знову повернулася лихоманка.

Якусь мить бідолаха весь палав, постільна білизна змокріла, хоч викручуй, а шкіра стала пекуче гаряча. А ще за хвилину він уже весь трусився з холоду, наче його вкинули у крижану воду. Хлопець скрутівся калачиком посеред ліжка, цокочучи зубами і стрясаючись усім тілом.

Гуки із зовнішнього світу засягали в його сни. Нічні крики тих темнолісівських мешканців, що сплять удень, а вночі виходять на полювання; приглушенні, але схвильовані розмови підмайстрів, що гналися кудись повз його двері; часами завивання вітру та порощання дощу по даху, часами хлюпіт та плескіт розбурханого озера внизу, і тільки раз долинув далекий переливчастий крик самотнього блукай-бурмила.

Рук стратив усяке відчуття часу. Що там надворі? Ніч? Ранок? Скільки він уже лежить, то постогнуючи тихцем, то махаючи, безладно молотячи руками, невпинно борючись із гоблінівською отрутою, що струмує в його жилах?

— Не хвилюйся, — почув він якось чийсь голос. — І не намагайся говорити.

Хворий поволі розплющив очі. Кімнатчина пливла.

— Ми прийшли сказати “до побачення”, — долинув лагідний голос.

— До побачення, — повторив Рук, і голос його був не голос, а якесь деренчливе гарчання.

Перед ним виринули з мерехтливо-золотової сутіні два круглі обличчя. Він спробував скупчiti на них погляд, але шия хилиталася з боку на бік. Ні, таке зусилля йому не до снаги.

Повіки затріпотіли і впали. Чиясь рука взяла його руку. Прохолодна, м'яка. Якимось надзусиллям він знову розплющив очі: згори вниз на нього дивилася Магда. Позад неї стояв Стоб.

Рук спробував заговорити.

— Магда... — прошепотів він, ледь ворушачи смажними губами. І ту ж мить очі йому заплющились.

— Руку! — зашепотіла дівчина зі сльозами на очах. — Ми зі Стобом вибираємося завтра в наші трактатні мандрівки... — І розридалася. — Ох, Стобе! — вигукнула вона. — Гадаєш, він коли-небудь нас почує?

— Він — боєць, — долинув Стобів грубуватий голос. — Він не здається... Та ѿ Щип робить усе можливе. Ходімо! Хай відпочиває.

Двоє підмайстрів підвелися, щоб іти.

— Хай щастить тобі, Руку! — мовили вони тихо.

Рукові повіки затремтіли. Він відчув легкий цілунок на своєму гарячому чолі, — доторк вуст був прохолодний і сухий, — а ще — сосновий дух густого Магдиного волосся. Яке важке, неймовірно важке його тіло!

Клацнула клямка — то зачинилися двері. Рук знову лишився на самоті.

На зміну ночі прийшов день, знову настала ніч. Знову й знову, коли вечоріло, коли, ллючися знадвору, тъмяніло молочне світло, являвся старий-престарий веретенник і за-с в ічував каганця. Він купав Рука і закутував у ковдру; давав під язика краплі якихось чудодійних ліків і тулив олійно-трав'яні mastі до жахливої рані, накладаючи на неї свіжі пов'язки з якоїсь тонесенької тканини.

Іноді Рук прокидався і бачив: коло нього метушливо клопочеться Щип, але здебільшого, коли веретенник його ніжно доглядав, він спав.

— Руку! Ти мене чуєш?

Рук розплющив очі. Він упізнав знайомий голос.

— Це я, Ксант, Руку.

— Ксант? — перепитав він пошепки і скривився від пекучого болю, що перебіг по руці від плеча до пальців.

Разом з ним скривився і Ксант. Його обличчя було бліде і споторене мукою, а темні, глибоко запалі очі ще ніколи не виглядали такими зацькованими. Він відгорнув стріху навислого над чолом чуба і ступив ще крок до ліжка. Каганець у його руці хилитався туди-сюди.

— Я прийшов сказати “до побачення”, Руку, — промовив він.

— До побачення, — тихою луною озвався Рук. — І ти також? Магда й Стоб...

— Магда й Стоб! — гірко засміявся Ксант. — Як я їм заздрю! — І вхопив голову в руки. — Плакала моя трактатна подорож, Руку. Моя стежка веде геть від Темнолісу — назад до Нового Санктафраксу.

— Нового Санктафраксу? — Рук силкувався зібрати думки докути. Чи воно й справді щось таке котиться — а чи те все гарячкова маячня? — Але чому, Ксанте? — промурмотів він.

Гість відвернувся, і в сутінках Рук міг розрізнати лише його згорблені плечі. Коли ж той знову заговорив, голос його був тихий і зраджував хвилювання.

— Ти був мені добрым другом, Руку Човноводе, — мовив Ксант. — Коли інші просто не помічали мене чи брали на глузи, ти був біля мене, боронив, підбадьорював... — І, повагавшись, додав: — А я відплатив за твою дружбу неправдою і зрадою.

— Але... але як? — перепитав Рук. — Я не розумію.

— Я шпиг, Руку, — зізнався Ксант. — Я служу Орбіксові Ксаксісу, Найвищому Сторожеві Ночі. А Бібліотекарські Лицарі — мої вороги. — Очі його прищулилися. — Як ти гадаєш, чому жодна група підмайстрів не досягла Озерного приплаву після моого прибуття сюди? Бо то я виказав їх, Руку. А звідки гобліни з Ливарної галевини довідалися, що Варіс Лодд збирається до них у гості, га? Вони довідалися, бо то я наставив ту пастку, еге ж! Ох, але ж, Руку... — Ксант повернувся обличчям до Рука і став навколошки біля ліжка. Схвильовано схопив руку недужого тремтячими долонями. — Коли б я зінав, що ти... один із єдиних двох

людей, яких я будь-коли називав своїми друзями... що ти збираєшся летіти в ту віправу, я б застеріг тебе, Руку. Ти повинен мені вірити!

Хворий забрав свою руку.

— Ти? Ти нас зрадив? — кволим голосом промовив він. — Після всього, що ми пережили разом... Ох, Ксанте, як ти міг?

— Бо я належу до Сторожів Ночі, — гірко пояснив Ксант. — Вони володіють мною, моїм тілом і душою. Попри всі свої намагання я нічого не вдію — нікуди від них не дінуся. Гадаєш, я б не зостався ліпше тут, у цьому чудовому Темнолісі, якби мав таку змогу? — Він похитав головою. — Це неможливо, Руку. Я задалеко зайшов. Я заподіяв забагато шкоди. І тому не можу лишитися. — Він зітхнув. — Я такий самий в'язень Вежі ночі, як і мій друг Кулькан, до якого я мушу тепер повернутися.

Рук вдивлявся у Ксанта крізь приплющені повіки. У скронях йому стугоніло, зір застидало імлою.

— Саме Кулькан перший нарозказував мені всякої всячини про Темноліс та про свої пригоди з другом Живчи-

ком, небесним піратом, — провадив Ксант. — То через нього мені довелося припхатись аж сюди, щоб побачити те все на власні очі, хоча для цього був тільки один-однісінький спосіб: стати шпигом. — Він знічено встромив очі в підлогу. — Певне, я зрадив вас обох.

Рук відвернувся. Лихоманка поверталася, та ще й з якою лютовою силою! Ксант — зрадник? Рук не хотів вірити, що це правда. Ксант — його друг. Глибокий туск змішався з болем від рани, тіні довкола його постелі згусли, потемніли. Рук заплющився і дозволив хвилям лихоманки затопити себе.

Ксант глянув на сонного і напнув ковдру йому на плечі.

— Прощавай, Руку! — мовив він. — Навряд чи наші з тобою стежки зійдуться ще коли-небудь.

Ступив крок назад, відвернувся і необзир вийшов у круглі двері.

Тремтячими від хвилювання пальцями, Рук надяг свій цупкий зелений літунський костюм, підперезався поясом із кинджалом та сокиркою, підв'язав Феліксового меча, закинув за плечі невеличкі сакви з харчами і почав спускатися вежовими східцями. Хоча він ще не зміцнів остаточно і мав бліде, зболене обличчя, але головне було те, що він, із Щиповою допомогою, зумів подужати кляту гоблінівську трутину. І тепер — за два тижні після відbutтя Стоба та Магди — настала його черга вирушати у свою власну трактатну подорож.

Варіс Лодд, стоячи біля піdnіжжя вежі, привітала його.

— Часами, — призналася вона, — я сумнівалася, чи цей день коли-небудь настане. Але ти, Руку, переміг. Я так пишаюся тобою! А тепер, Бібліотекарський Лицарю, — додала вона, киваючи головою на “Грозового шершня”, що підскакував на прив'язку в кінці кону, — твій небесний човен жде на тебе!

Рук підійшов до свого суденця, обхопив обіруч гладеньку дерев'яну шию рукотворної подоби і потерся щокою об її голову.

— “Грозовий шершню”! — прошепотів. — Нарешті!

Ту ж мить позад Рука залунала чиясь хода. Він обернувся: до нього наблизалися дві постаті. Одна — Парсимонова; полами приношеного плаща Великого Господаря маяв вітер. Друга — якогось довганя, бородатого, в чорній мантії; цей вітально підніс правицю. Руків погляд упав на білого місяця-молодика, вишитого в нього на грудях.

— Професор Темрявознавства! — вражено вигукнув він.

— Він прибув, Руку, ще як ти слабував: приніс вість про Ксантову зраду, — пояснила Варіс. — Кепські справи, кепські, куди не кинь.

Рук сумно кивнув головою. Двоє прибульців підійшли до нього. Професор узяв руку підмайстра і міцно її потис.

— Невже це ѹ справді отой зелений підліток, що колись доглядав летючі аналої на Чорнодеревному мосту? — запитав він, блискаючи очима. — Дивина, та ѹ год! Але факт є факт: зараз ти готовий вирушити у свою трактатну подорож. Ти виявився слухняним і здібним учнем. Нині тобі випадає нагода зробити свій внесок у скарбницю знань, уже нагромаджених у бібліотеці Великобуряної палати. Ти добре справувався, Руку. Дуже добре! — І тут мов тінь від хмари впала ѹому на обличчя. — Хоча навряд чи була тобі яка поміч від одного тво-го друга...

— Від Ксанта? — вихопився Рук і затнувся. Ксантове зізнання, а тоді зникнення друга — чи не примарилося те все

йому тоді, в гарячці? Відтоді він усякчас намагався викинути гризькі думки з голови.

— Ксант Філатін, — проголосив професор, — зрадник!

— Зрадник, — тихо повторив Рук. — Він... він був прийшов до моєї спальні, коли я хворів, якраз перед своїм... зникненням.

— Утік до свого лихого хазяїна, Найвищого Сторожа Ночі! — пояснив професор, хитаючи головою.

— Стільки добрих підмайстрів та їхніх вірних провідників загинуло через оте гадюченя, — скрушно зітхнув Парсимон. — Але годі про це, бо ми тут зібралися для чого іншого. Ксант Філатін незабаром приплатиться за свою зраду. А зараз... зараз ми вшануємо початок твоєї великої пригоди, паничу Руку.

Рук кивнув головою, але не озвався й словом. Він не міг думати про свого колишнього друга без того, щоб від тяжкої жури не пекло в грудях. І тепер відчайдушно силкувався відігнати гнітючі почуття. Сьогодні ж бо день його тріумфу, а не смутку, запевняв він себе.

Наперед вийшла Варіс.

— Пора в дорогу, Руку, — лагідно нагадала вона, але ще не встигла доказати, як над деревами вигулькнуло сонце. Варіс приставила долоню до очей дашком. — Нехай же твоя трактатна подорож буде безпечна і вельми плідна!

Рук підвів голову. І професор, і Парсимон, і Варіс — усі зичливо йому всміхалися. І він так само відповів їм усмішкою. Поруч нього загравали з леготом вітрила “Грозового шершня”: надто вже той застоявся, заждався.

Парсимон кивнув на небесного човна:

— Ач, як поривається в небо!

— Я не менше! — запевнив Рук, сам іще не вірячи, що настала врешті хвилина його відльоту.

Ще раз перевіривши, чи у всіх кишенях та петлях його лігунського костюма є все потрібне, і затягши міцніше ремені свого заплечника, він обернувся до “Грозового шершня”. Потім відв'язав небесного човна і скочив у сідло. Ноховистий “Грозовий шершень” став дібки і нахилився.

— У добрий час, Руку! — гукнула Варіс.

Рук начепив захисні окуляри, взявся за мотузку горішнього вітрила і розпustив його.

— Земля і Небо хай будуть з тобою, хлопче! — урочисто проголосив Професор Темрявознавства.

Внизу під ним нап'ялося і спіднє вітрило. “Грозовий шершень” тримливо злетів і нетерпляче завис у повітрі.

— I щасливого тобі повернення з трактатної подорожі! — закричав Парсимон. — У добрий час, пане Руку!

— У добрий час! — грінули всі.

Рук різко сникнув за мотузку двох вітрил. Вітрила наповнилися вітром. Гайднулися балансири. I Рукове серце заспівало, коли небесний човен побрався круто вгору в прохолодне, ясне, ранкове повітря.

— Щасливо зоставатися! — згукнув він через плече на прощання.

Долі під ним Озерний приплав швидко малів, а три постati, що на ній стояли, задерши обличчя до неба і махаючи руками, зробилися такі крихітні, що вже годі було розрізнати, хто там є хто.

— Ось воно! — щасливо промурмотів Рук, якому знов затріпотіло під грудьми, коли він шугнув понад верховіттями дерев, що облямовували далекий кінець озера. Перед ним розкинувся неосяжний, таємничий Темноліс, брижачись під вітром, мов нескінчений океан.

Листя пролітало внизу ряботинням зелених та блакитних відтінків, а Рукові вже уявлялось, як його написаний трактат стає поруч із шедевром Варіс Лодд на сімнадцятому летючому аналої Чорнодеревного моста, глибоко під землею, в бібліотеці Великобуряної палати. Він ніби бачив свій том у шкіряній оправі, з тисненими золотом літерами заголовка: “Звіт самовидця великого містичного віча блукай-бурмил...”

Ген удалині зграя снігунів знялася вгору з верховіть і заширяла в повітрі, виблискуючи білими крильми в ранковому промінні. Ще далі, близче до повитого серпанком небо-краю, хляпав крильми гнилесмок, несучи в пазурах яйчас-

того кокона птаха помагай-біди, який вихитувався туди-сюди.

Рук насупився: його вразила неосяжність як Темнолісу, так і завдання, поставленого перед ним. І він одразу викинув з голови будь-які думки про закінчений трактат — тут не випадало спати серед білого дня. Він-бо пройшов такий довгий шлях відтоді, як Фенбрус Лодд, Великий Бібліотекар, оголосив прилюдно, що його, Рука Човновода, обрано Бібліотекарським Лицарем! Він дійшов до Озерного приплаву. Він власноруч витесав-вирізьбив “Грозового шершня” і навчився літати. А оце вже вирушає і в свою трактатну подорож.

— Нарешті! — прошепотів він, знижуючись до листяної опони Темнолісу. — Ось воно — починається.

· РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ ·

ВЕМЕРУ

ук заворушився, прокидаючись. Дошило. Но-
чував юний дослідник високо-високо на ве-
летењській гілляці залізного дерева. Шатерце,
яке він учора ввечері, облягаючись, спорудив
був у вітті в себе над головою, врятувало його від найгір-
шого, але гамак та спальний мішок набралися вологи: зго-
дом треба буде їх провітрити, а то візьмуться цвіллю, з'явить-
ся затхлий дух.

Протираючи очі й витрущуючи з голови рештки сну, Рук підвівся. Позіхнув. Потягнувся. З його вуст, коли він дихав, сotalися пасемця пари. Здригаючись від холоду, Рук розпалив підвішену мідяну грубку, поставив каструльку з водою на миготливий блакитний пломінець і пішов перевірити, як там мається “Грозовий шершень”, міцно прив’язаний на ночівлю до одного з відгалужень товстелезної гілляки.

— Сподіваюся, ти добре відпочив, — прошепотів він до сного небесного човника. — І не так змок, щоб не знятися в повітря.

Хлопець перебіг пальцями по його гладенькій лакованій носовій частині, по кожнісінькому вузлику на всіх мотуз-

ках, по всіх згорнутих вітрилах. Витрусив із шовковистого матеріалу дощик манюсіньких блискотливих краплинок. Підтяг балансири. Змастив важелі... Усе начебто гаразд.

Позад нього забулькотіла, закипаючи, вода.

Рук квапливо згорнув гамака та спальника, скрутів не-промокальне шательце і закріпив усі три речі за сідлом “Гро-зового шершня”. Тоді, вернувшись до підвісної грубки, зняв каструлку з вогню, обережно загасив полум’я, накривши його ковпачком, і перелив окріп у кухоль. Усипав туди три ложки сушеного листя дикої гірчиці і став гріти об гарячений кухоль задубілі пальці.

Він визирнув зі свого спостережного пункту, влаштованого там-таки, на гілляці. Дощ уже зовсім перестав, і ліс повнivся пташиними співами: оті всі пипищики й співочі чирки, що ховалися по дуплах та по затінках під широким листом, повилітали зі своїх сховків. Далеко внизу зашелестіло листя, глянув туди: ага, то родина лісових куріпок вийшла пошукати харчу.

Рук зітхнув. І йому теж годилося б попоїсти, але після вчорашньої вечері в нього тільки й лишилося, що товстий шмат печеного хліба-живиці, охайно загорнутий у широкий листок з восковим нальотом.

Коли він розгорнув зелений згорточек, затхлий дух липучого, мов кашка, плоду вдарив йому в ніздрі, й, дарма що бурчав голодний шлунок, апетит деяй подівся.

— Ану не вередуй! — наказав він сам собі й, відкусивши чималий шмат, мужньо запрацював щелепами.

З лекцій лісознавства, які їм читала Варіс Лодд, він з нав, що єстівний хліб-живиця і поживний, і тривний. А ще він знов, яка то нерозважність — вирушати в політ на порожній шлунок... Та коли ж він такий несмачний! Рук съорбнув чаю з листя дикої гірчиці й одним проковтом глитнув тягучу кашку, якою був напханий рот. Глитнув і скри-вився.

— Доста! — буркнув він і відкинув недоїдок геть.

Внизу глухо гупнуло. Лісові куріпки сипонули вrozтіч, налякано кудкудаючи.

Рук звівся на ноги, поклав безцінну свою грубку в за-плечник і відв'язав “Грозового шершня”. Крізь розриви у хмара пробилося сонячне світло і, спускаючись світля-ними стовпами в прогалини між деревами, загralo на полі-рованій зеленій шкірі його літунського костюма. За кілька тижнів після його відльоту з Озерного приплаву, цупка напю-чатку шкіра так розім'ялася, аж стала геть м'якенька, і тепе р літунський костюм облягав тіло незгірше, ніж який додат-ковий шар його власного шкіряного покриву.

Рук іще раз роззирнувся довкола: часом нічого не забув? А тоді, розгорнувши вітрила й опустивши балансири, сіп-нув за мотузку двох вітрил, і “Грозовий шершень” шутнув у ряботиння світла й тіней, яким повнилося лісове повітря.

— Можливо, сьогодні? — прошепотів юний дослідник, достоту, як шепотів щоранку. Віддих вихоплювався з рота легенькими пухкими хмаринками. — Можливо, саме сьо-годні поталанить...

Рук мандрував уже три місяці — три довгі, стомливі мі-сяці. Удень, коли не шукав їжі та води, він прочісував Тем-ноліс у пошуках бодай якихось промовистих ознак присут-ності хоч одного блукай-бурмила: звитого з трави та гілля спального кубла, допіру об'їдених плодоносних гілок чи глибоких слідів у м'якому, тванистому ґрунті біля лісових джерел. А ночами спочивав на високих товстих гілках вели-чезних дерев, лежачи у своєму гамаку й наслухаючи, чи не озвуться чудернацькі переливчасті крики цих звірів.

Досі йому довелося чути їх лише тричі. І щоразу, вставши уранці, він виrushав у напрямку, звідки долітали їхні поклики, а серце йому завмирало в передчуутті довгожданої зустрічі. Він досі ще пам'ятав той захват, той струс, який пережив на Ливарній галявині, коли вперше побачив блукай-бурмил. Тепер він просто не міг дочекатися, коли ж його очі узрять інших блукай-бурмил — вільних, здорових звірів у природному їхньому середовищі, проте коли сонце сідало і довшали тіні, Рук мусив — укотре вже! — миритися з поразкою. Знайти цих неспійманних звірів виявилося куди більшою морокою, ніж він міг собі уявити.

А все ж його мандри крили в собі не лише розчарування. Вони були позначені й тріумфами, досягненнями, відкриттями, і те все нотувалося (щонайсумлінніше!) його дрібним, охайним письмом у трактатному журналі, ще й ілюструвалося докладними замальовками та схемами.

“Сьогодні я натрапив на глибокі характерні подряпини на корі старезного світляка: тут блукай-бурмило гострив свої кігті. Декотрі подряпини свіжі, інші — заросли зеленим мохом, звідки можна виснувати, що це дерево для них — своєрідний умовний стовп, який їм вільно дряпати пазурами. Багатонадійна знахідка!”

Чотири довгі дні Рук просидів на сусідньому світляку, не зітнувши очей. Але жоден блукай-бурмило так і не з'явився. Вранці п'ятого дня він спакувався і з тяжким серцем рушив далі. Того вечора, підвісивши грубку та гамака, а також надійно припнувши “Грозового шершня” до гілляки, він підстругав свою паличку з олив'яного дерева і зробив у журналі новий запис.

“Покинувши “дряпай-дерево”, я летів цілий день. Десять аж близько півночі викрив купку шкірок із тикводубового плоду під одним з високих дерев, подібних формою до дзвону — певний знак, що тут допіру пройшов блукай-бурмило. Мої гадки підтверджив відбиток блукай-бурмілячої лапи. Мало не до рання я просидів на сусідньому залізному дереві, сподіваючись, що звір повернеться, аби спожити й ті кілька плодів, які ще засталися на тикводубі”.

Але звір його підвів і цього разу. Другого дня, щойно зійшло сонце, Рук продовжив свої мандри.

Дні замиготіли в одному нескінченому плинові, тижні складалися в місяці, а проте Рук так і не побачив жодного з цих полохливих звірів-самітників. Юний Бібліотекарський Лицар схуд, але водночас і зміцнів, а його чуття зробилися гострі як бритва. Дедалі глибше пізнавав він Темноліс. Його мінливі настрої. Його плинну вдачу. Рослини, дерева, подоби, загніждені в його темних, таємничих тінях. Що їсти, а чого уникати. Його звуки. Запахи. А вечерами він нотував свої денні спостереження над життям тварин та рослин Темнолісу.

“Сьогодні я напав на вулик лісових бджіл. Мені вдалося викурити рій за допомогою димучої гілки сон-дерева. Мед так чудово смакував у чаї з листя лісової гірчиці, від якої напій зненацька поголубів, мов небо перед грозою...

Допіру я став свідком того, як рибоужаб оглушив повзуна струменем свого згубного віддиху, а тоді попав жертву своїм довгим липучим язиком і проковтнув живцем. Огидне створіння відразу роздулося, стаючи удвічі більшим, і відворотно відригнуло. Я годину просидів у надійному сховку...

То був тиждень скажених бур. Одного разу, коли я ховався від грози, блискавка вдарила в поблизьке залізне дерево, і воно спалахнуло. Я почув чудне “лускання” і з’ясував, що то лопалися крилатки, далеко надколо розкидаючи насіння. “Усмерті криється життя”, — як сказав би Щип. Присягаю Землею та Небом, Темноліс — дивовижне місце, сповнене чудес...

Сьогодні я став свідком чогось направду страхітливого. Полетівши на звуки відчайдушного виску та вереску, я спустився досить низько і побачив дивовижу: воловога в польоті! Його несла, міцно обхопивши впоперек, смоляна лоза — довгий, зелений паразит, що живе в симбіозі з жахливим дубом-кривавником. Жертва борюкалася, борсалася і звивалася, але смоляна лоза була незмірно дужча за неї. А коли на допомогу першій лозині наспіла друга, обкрутившихсь довкола ший нещасного воловога, розпачливій боротьбі настав край. Лозини

потягли, понесли жертву до роззявленої паці на вершині товстого, мовби гумового, стовбура дуба-кривавника. Гучно заклацали щелепи з гострими мов бритва зубами. Зненацька обидві лозини відпустили волорога, і той полетів сторчолов у черево великого м'ясожерного дерева. Притлумлені зойки жертви завмерли. Лозини побагряніли...

Рук поклав короткий цурпалок олив'яного дерева. Він сидів скулиніг високо на крислатому сон-дереві. Грубка палахотіла, гамак зовсім нерухомо висів у тихому, вологому повітрі. Місяць світив на хlopцеве напружене, стривожене обличчя. Волоріг нагадав Рукові про його товариша підмайстра.

— Чи ти живий чи здоровий, Стобе? — прошепотів Рук. — Чи знайшов уже свої мідяні дерева? Чи працюєш над своїм трактатом? Чи...

Він ковтнув слину, щосили змагаючись із гірким давучим клубком, що підступив до горла.

І тут звідкись ізверху долинуло тихесеньке шкряботіння. Рук повернув голову, скинув очима вгору. Трохи ліворуч від нього зі споду грубої поземної гілки з вузлуватою корою звисало щось схоже на гроно сосновинограду. Тільки барва інша: не багряна, а брунатна, мов пергамен... А шкряботіння не вщухало, ба ставало чимраз нагальніше!

Раптом, просто на очах у Рука, одна кругла “бубка” у гроні луснула і роззявилася. В розриві схожої на папір шкірки з’явилася невеличка задрипана комашина, видряпалася на гілку і часто-часто замахала крильцями в теплому, напоєному місячним сяйвом повітрі. Злиple хутро на її тільці швидко підсохло і розпушилося. Крильця також пропохли і тихенъко забриніли.

— Нетля! — прошепотів Рук. — Спочатку волоріг. А тепер лісова нетля!

І всміхнувся, чуючи, як повінню наринули спогади про Магду.

Незабаром до першої нетлі долучилися ще й інші: одна по одній порозтріскувалися решта “бубок” і з них повила-

зили новонароджені комашенята. А коли на гілку видряпaloся останнє і, помахавши крильцями, обсохло й собі, вся їхня армада знялася в повітря і запурхала у потоках місячного сяйва.

Рук невідривно дивився, як лісові нічні метелики виконують свій дивовижний веселецький танець: пурхають то вгору, то вниз, круться, мов опале листя на рвачковому осінньому вітрі, а їхні яскраві крильця мигочуть, іскріють і мінятися неначе самоцвіти й чорні діаманти під сріблястим місяцем.

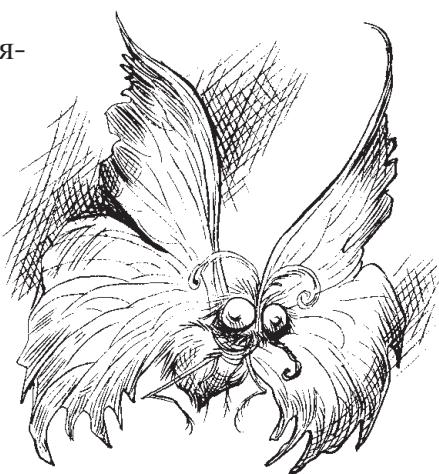
Як би це видовище потішило Магду! Така думка викликала в нього усмішку. Може, вона це вже бачила. Та й свого трактата, може, встигла написати... І тут його обличчя спохмуруніло.

Бо його власний трактат був іще весь попереду.

Рука мучила спрага. Його баклага була порожня. Крім тієї мізерії липучого соку, що він зранку висмоктав із м'ясистого м'якуша лісової груші, за два останні дні він не мав у роті жодної краплинині рідини. Голова стугоніла. Туманився зір. Думки розбігалися...

— Ой, що це? — скрикнув він раптом, коли спіднє вітрило черкнуло цвяхокущ, від чого небесний човен утратив рівновагу. Прикро вражений власним недбалством, Рук поправив вітрила і підняв балансири. Нахилившись, “Грозовий шершень” неушкоджений обминув небезпеку і злинув над верховіттям. Але Рук знав: просто цього разу йому ще пощастило викрутитися. Треба якнайшвидше знайти воду, поки він іще не знепритомнів.

Але сонце пекло нещадимо, тож Рук знову ковзнув долу, під листяний дах, і полетів крізь ряботиння тіней та

світла, тримаючись над самою землею. Він знов, що плакучиці з їхнім перлисто-блідим гіллям ростуть поблизу потоків і що над підземними озерцями часто збираються хмари лісової мошви, але ні плакучниць, ані мошви ніде не було видно.

Голова йому знов почала туманитися, коли це з правого боку почулося — ні, помилки бути не могло! — дзюрчання води. Де й взялася у хлопця сила... Він спритно повернув “Грозового шершня” праворуч і помчав ув обхід купи високих сон-дерев.

І там, у далекому кутку невеличкої піщаної галечинки, що буяла розкішним заростом, жебонів струмок. Він збігав звідкілясь ізгори по кам'янистому схилу, переливався через скельний залом і з плюскотом спадав у глибоке зеленаве озерце.

— Слава Небу і Землі! — шепнув Рук “Грозовому шершневі”. — Нарешті...

Але отак собі просто приземлитися він не зважився. Заразо! Хоч якою пречудовою та гостинною виглядала ця оаза, але Рук знов: вода приваблює також і найнебезпечніших тварин Темнолісу, в тому числі шаблезубих лісових котів, білогривих вовків, і, звісно, чав-чавів, які, хоч самі й обходяться без води, учащають до таких місць, аби запопасті тих, що її потребують.

Тож Рук посадив небесного човна на товсту гілляку у верховітті одного зі старезних сон-дерев. Приставив до ока далекогляда і, намагаючись не зважати на пересохлий рот і розпашіле чоло, невідривно зорив струмочок та плесо.

Час минав, і всілякі лісові мешканці виходили з довколишніх хащ напитися з плюскотливого плеса. Спочатку до водопою навідався табунець плямистих тілдерів, потім — родина лісowych куріпок і нарешті — лісовий вепр-самітник із довгими закрученими іклами та маленькими підозріливими очицями. Летючий хробак, випускаючи з тихим сичанням повітря з невеличких сопел, розташованих уздовж черевної його частини, завис над водяною поверхнею і, нахиливши голову, хлебтав малесенькими ковточками...

Аж ось нарешті Рукові урвався терпець. Міцно припнувши “Грозового шершня”, він зліз на землю по товстому, гудзуватому стовбуру сон-дерева і, розираючись довкола, обережно підкрався до гомінного струмочка.

Там він упав навколошки і, склавши долоні човником, жадібно пив, ковток за ковтком, студену чисту воду. Відчував, як вона булькотить у горлянці й наповнює шлунок. І враз стало стукотіти в голові, розвіявся туман в очах. Він квапливо наповнив баклагу і вже хотів повернутися до “Грозового шершня”, щоб летіти далі, коли щось затримало на собі його погляд.

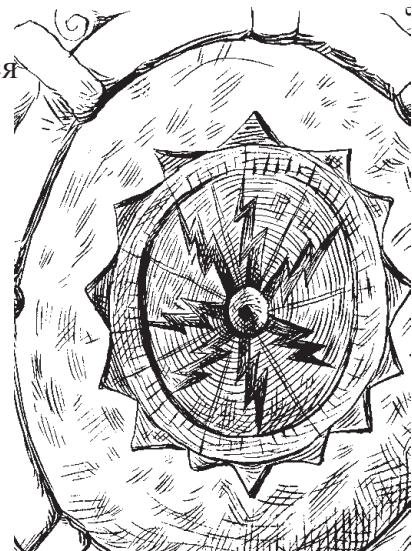
Слід! Відбиток лапи!

Рук тихо охнув і, ще не сміючи вірити своєму щастю, присів навпочіпки, щоб краще розглянути широкий ступенник, залишений у м'якому, вологому піску край води. Хоч він був і менший за побачений біля тикводуба, але розташування подушечок та пазурів не залишало місця для сумнівів. То був слід блукай-бурмила. Та ще й який виразний! Отже, свіжісінький.

Рук зірвався на ноги і ну озирати всю галявинку! Його аж розпирало від хвилювання. Серед слідів, залишених рештою істот, що приходили втамувати спрагу, виявилися й відбитки лап того самого невеликого блукай-бурмила. Декотрі його сліди були вже розмиті й невиразні, але інші — такі самі свіжі, як і той, що виднів накрай води: либонь, блукай-бурмила приходив сюди на водопій не раз за останні кілька днів.

Обстеживши місцину, юний Бібліотекарський Лицар знов подерся на сон-дерево.

— Ось воно, це місце, — пошепки сказав він “Грозовому шершневі”. — Тут ми будемо чекати на появу блукай-бурмила, хоч би скільки часу на те пішло.

Цілу ніч Рук не лягав спати. Довколишній ліс гомонів голосами нічних істот. Бухикали повзуни. Попискували куарми. Щебетали пурхайлеза... Зійшов місяць, і його промені пробилися крізь шати довколишніх дерев, срібними списами повпиналися в лісову долівку. Рукові вже почали злипатися очі, аж десь перед самим світом у сутіні внизу луснула під чиєю ногою суха галузка.

“Як могло щось прослизнути так близько повз мене, а я й не помітив?” — подумки зчудувався він. Наставив свого далекогляда туди, звідки почувся тріскіт і наводив різкість, аж поки стало видно кожен листочок. А ще за мить листя затремтіло, розсунулось, і з тіней на місячне світло вийшов високий, кремезний звір.

То був блукай-бурмило! Рук затамував подих, силкуючись притлумити дрож тіла. Нарешті, нарешті він знайшов справжнього дикого блукай-бурмила!

Звір виявився пречудовий: блискотливі очі, гострі білі ікла, довгі, лискучі кігті. Хоч і менший за блукай-бурмил, яких Рук бачив на Ливарній галевині, він усе ж був рослявий, величний, і, враховуючи захарчований вигляд тамтих уярмлених бідолах, либонь, важчий за них. Він почвалав до дзоркотливого струмочка, і його лискуче хутро мінилося то темно-бруннатною, то блідо-зеленою барвами.

Рук дивився, як звір нахилився над водою, опустив морду і зачав хлебстати. Від хвилювання юному дослідникові сперло дух. Руки йому тремтіли, ноги трусилися, навіть далекогляд танцював у пальцях, і його нелегко було зфокусувати.

І тоді щось шелеснуло в листі. Блукай-бурмило глипнув угому, прядучи своїми невеличкими вухами. Певне, то просто повзун гойднувся і перескочив з дерева на дерево чи куріпка на гілці стрепенулася вві сні. Але блукай-бурмило зовсім не хотів ризикувати. Мов заворожений, Рук дивився, як звір зіп’явся на ноги і тихо розстав у гущавині.

— Сьогодні, — прошепотів Рук, складаючи далекогляда і пристібаючи його до літунського костюма. — Сьогодні мій день!

Блукай-бурмило повертається ще багато разів. Дні минали за днями, а Рук невтомно вів за ним спостереження, докладно занотовуючи подробиці його поведінки у своєму журналі. Записував, о якій порі дня чи ночі той з'являється і скільки лишався на водопої. Задокументовував кожну його підряпину, кожнісінький його рух, жест, вираз обличчя. І робив шкіци, десятки шкіців, намагаючись ухопити всі особливості звіра: вигин його ікол, дуги брів, пістряво-сірі смуги, що тяглися через плечі...

А через кілька днів таких спостережень, Рук надумав з'ясувати, куди ходить "його" блукай-бурмило. Коли той знов потупав у ліс, він тихенько відв'язав "Грозового шершня" і, тримаючись на безпечній відстані, полетів слідом за ним. Його вразило, як прудко пересувався звір. Зависнувши безшалено у повітрі, він дивився, як блукай-бурмило став під великим крислатим деревом і заходився ласувати соковитими синьо-чорними плодами, звислими з гілля; лише донесхочу наївшись, звір подався далі своїм шляхом.

І тут Рукові стрілила ідея. Він спустився нижче і, тримаючись біля самого дерева, напатював повну пазуху плодів. Потім, вернувшись до струмочка, виклав їх купкою біля місця, де плюскотіла вода.

Решту дня Рук, змайструвавши рогачку, щоб відганяти від плодів небажаних гостей, дбав про недоторканність свого почастунку і вичікував, коли ж знову надійде блукай-бурмило. За кілька годин звір вернувся. Підозріло по-плюхав плоди, шалено прядучи вухами. Ще понюхав...

— Ну, бери... — пошепки підохотовив Рук.

А за мить розцвів усмішкою: блукай-бурмило взяв один плід із купки своїми, хоч і гострими, але вельми зграбними кігтями, і відкусив шматок. Ясно-червоний сік бризнув йому на підборіддя, і Рук завважив вираз блаженства на звіриному обличчі: відвіслу спідню щелепу, приплющені очі...

Перший плід розохотовив блукай-бурмила. Він узяв другого, далі — третього. І не перепочивав, аж поки не ум'яв усієї купки.

Назавтра Рук наклав плодів більше. Одначє цим разом, коли блукай-бурмило явився по свій почастунок, юний дослідник зорив звіра уже з землі, причаївшись за сон-деревом. Бачучи його зблизька, він уперше збагнув, який це велетень. Хоча звір ще вочевидячки не дійшов свого зросту, він був удвічівищий за Рука, а важчий, либонь, удесятеро. Порівняно короткі ікла та грива свідчили, що перед ним — самиця.

Коли минули ще чотири ночі, Рук набрався духу і зробив новий хід. Блукай-бурмилиха зновявилася опівночі, але жодного плоду на звичному місці не знайшла. Вона розчаровано обнюхала все довкола і, добувши з себе тихий горловий стогін, задовольнилася тим, що попила води зі струмка.

Умираючи зі страху, Рук сторожко вийшов зі скованки. У своїх тремтливих долонях він простягав медові синьо-чорні плоди. Блукай-бурмилиха враз обернулася, широко розплюшивши очі та прядучи вухами. Якусь жахливу мить Рукові здавалося, ніби вона зараз крутнеться і шасне назад у лісову гущавину, аби вже ніколи не повернутися, бо ж хтось чужий розсекретив місце її водопою.

— Ось! Це для тебе! — прошепотів Рук, простягаючи їй ласощі.

Блукай-бурмилиха завагалася. Блимнула на плоди в його руках, тоді — на Рука, тоді — знов на плоди... і щось ніби змінилося в її виразі, здавалося вона пов'язала між собою якісь дві обставини.

Аж ось її правиця звелася, і велика пазуристі лапа затрепетала біля її грудей. Рук затамував подих. Невідривно дивлячись у вічі хлопцеві, блукай-бурмилиха простягла лапу... а тоді обережно взяла плід з його долоні.

— Ве-ве! — промурмотіла вона.

Тиждень минав за тижнем, і мало-помалу Рук здобув довіру блукай-бурмилихи. А коли листя залізного дерева почало мінятися барву й опадати на землю, вони заприятівали. Пліч-о-пліч ходили добувати харч. Шукали зустрічі одне з одним. А ночами Рук допомагав блукай-бурмилисі

мостити великий спальні кубла в непролазних хашах підліску. Ті кубла, хитромудро сплетені й уміло заховані, вистелені мохом і м'якесеньким зіллям, а зокола захищені терновими гілками, були справжніми шедеврами будівельного мистецтва, і Рук не міг не захоплюватися вправністю блукай-бурмилих.

Він доскіпливо нотував у своєму трактатному журналі геть-чисто все: які плоди й корінці вони з блукай-бурмилихою споживали, як удвох споруджували для неї спальні кубла, як за допомогою своїх витончених змислів ця істota знаходила харч, воду, прихисток, як викривала зміни погоди, небезпеку... І мірою того, як блукай-бурмилиха прихильялася до нього, хлопець ще й почав розуміти її мову.

Рук часто перечитував ту частину ґрунтовного трактату Варіс Лодд “Студії про поведінку блукай-бурмил у їхньому природному середовищі”, де вона подавала можливі значення деяких найпростіших блукай-бурмилячих вигуків та жестів. Варіс мусила спиратися на спостереження з відстані. А Рук, зумівши так близько заприязнитися з одним із блукай-бурмил, як доти не щастило жодному Бібліотекарському Лицареві, мав змогу ще глибше осягати тонкощі блукай-бурмилячого спілкування.

Вони все мандрували вдвох, і помалу юний дослідник став сам переходити на блукай-бурмилячу мову. Хоча блукай-бурмилиху начебто й смішили його спроби закидати по-бурмилячому, вони непогано розуміли одне одного. Рукові подобалася груба краса мови, де нахил голови чи порух плечей могли означати збіса багато...

— Ве-верре-вем! — казала вона йому, нагнувши голову і випнувши щелепу. — “Я голодна, але ступай легко, бо повітря тримтити”. (Себто: “Стережись — поблизу небезпека!”)

— Вег-ве-верр! — бувало, гарчала вона, поводячи плечима і щулячи вушка. — “Уже пізно, молодик — коса, а не іфіт”. (“Я боюся йти далі поночі.”)

Навіть її ім’я було напрочуд гарне: Вемеру! Воно означало: *Та-що-з-щербатими-іклами-гуляє-під-місяцем*.

Ще ніколи Рук не був такий щасливий, як тепер, коли цілі дні та вечори бавив із блукай-бурмилихою. Він уже досить шпарко розмовляв по-бурмилячому і так захоплювався спілкуванням з Вемеру, що лиш іноді провинно похоплювався: таж він занедбав свій трактатний журнал! Але щоразу він мав попереду завтрашній день. Чи, може, після завтрашній...

Якось надвечір вони сиділи на землі й вечеряли дубовою заболонню та сосноворіхами. Сонячне проміння, що пробивалося крізь листя, було золотаве, аж жовтожаре. Вемеру обернулася до нього.

— Ве-верра-вех! — прогарчала вона і широко повела рукою. — “Заболонь солодка, сонце гріє мені тіло”.

— Ве-ве-велло! — відповів Рук і склав долоні докупи. — “Сосноворіхи смачні, мій писок ситий”.

У кутиках очей Вемеру залягли смішинки. Блукай-бурмилиха нахилилася, її обличчя майже впритул наблизилось до нього.

— Що? — запитав він. — Я сказав щось смішне? Я просто хотів сказати, що їхній запах...

Блукай-бурмилиха затулила собі рота лапою. Будь спокійний! Вона торкнула Рукові груди, відтак свої, і, глибоко з осередившись, промовила одне-однісіньке людське слово — тихо, затинаючись, але помилки бути не могло: вона промовила таке слово, якого він їй ніколи не казав!

— Др-у-уе-зз!

Рук затремтів. “Друї?” Де ж вона могла почути таке слово?

Минуло ще кілька днів та ночей. Тієї ночі Рук прокинувся, мов що його розбудило. Небо було чисте, світила підповня, заливаючи пущу своїм ясним сяйвом, оздоблюючи листянє вбрання дерев сріблом і відтінюючи глибокою чорністю. Хлопець виліз зі свого гамака, підвішеного у верховітті сон-дерева, і поглянув униз. Спальне кубло Вемеру було порожнє.

— Вемеру! — гукнув він. — Ве-верра? — “*Дети?*”

Ніякої відповіді. Рук пройшов по гілляці до того місця, де стояв на припоні “Грозовий шершень”, і задивився по-над темним лісом.

Ага, он вона! Стоїть на скельному заломі за якихось двадцять кроків від нього, нерухомо стоїть, тільки вушками пряде, і пильно вдивляється в далекий небокрай... Рук усміхнувся і вже хотів гукнути їй вітальні слова, коли почув щось таке, від чого йому зайняло дух.

Розкочуючись по нічному небу, до нього долинув переливчастий гук якогось далекого блукай-бурмила. Це вперше, відколи Рук зустрів Вемеру, він почув голос когось іншого з блукай-бурмилячого племені.

Ось, знову!

— *Вемеру!* — Рук упізнав ім'я блукай-бурмилих і відчув, як мурашки забігали йому по спині. Той другий блукай-бурмило не просто гукав навмання, а звертався до його приятельки на ім'я. — *Вемеру! Вемеру!..*

З такої далини, коли вітер спотворював, відносив геть половину звуків, Рукові було тяжко зrozуміти докладне значення слів того другого блукай-бурмила. Але перекласти відповідь Вемеру зумів завиграшки.

— Ве-ве! Веррума! — “*Я йду, повня світить ясно, нарешті наспів час!*”

— Вемеру! — гукнув Рук, зненацька пойнятій неймовірним передчуттям якоїсь зміни. — Що тут діється?

Але Вемеру не звертала на нього уваги. Вона слухала тільки свого одноплемінця, а той невтомно виводив щось для неї переливчастим голосом.

— Про що це він? — пробуркотів Рук. — “*Поспішай...*
Долина Тисячі відлунків чекає...”

Дзвонячи зубами з хвилювання, він намацав свого трактатного журналу і паличку з олив'яного дерева та й давай записувати ці слова тримтячу рукою.

— Долина Тисячі відлунків! — прошепотів. — Вемеру! — гукнув він і зирнув униз. — Вемеру?

І замовк. На скельному заломі, де щойно стояла блукай-бурмилиха, було порожньо. Його приятелька зникла.

Вемеру покинула його.

• РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ •

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ БЛУКАЙ-БУРМИЛ

ук хутенько зібрав своє причандалля і склав на “Грозовому шершні”. Ні, він ніяк не міг утратити цю блукай-бурмилиху! Тільки не тепер! Він так квапився, знімаючи та пакуючи свою підвісну грубку, аж накривка для полум’я відкрутилася і полетіла вниз, у пітьму.

— Прокляття! — лайнувся він пошепки. Ту накривку доведеться шукати цілу вічність, а тим часом Вемеру з кожною хвилиною віддалялася від нього в безмежжя пралісу... Вибору не було. Якось він та обійтеться без тієї штучки.

Стрибнувши в сідло “Грозового шершня”, він розпустив вітрила, поправив висячі балансири і сіпнув мотузку двох вітрил — усе єдиним зgrabним рухом. Небесний човен сплигнув з гілляки і, прорвавшись крізь листяну опону, злинув у чисте нічне небо.

— Де-бо ти? — буркотів Рук, вдивляючись у прогалини між дерев. Голос другого блукай-бурмила долинав начебто десь із заходу — і саме туди подався Рук. Якщо така воля

Землі й Неба, то й Вемеру йде в тім самім керунку. — Де ти? — шепотів він. — Десь там, там маєш ти бути...

Нараз дерева внизу порідшли, і Рукугледів свою приятельку блукай-бурмилиху: вона шпарко, скучено чимчикувала вперед. Ішла рівно випростана, немов зачарована. Коли Рук наздогнав її, до нього долинуло її тихе бубоніння. Вона проказувала, знов і знов, одне тільки слово, слово, якого він не знав:

— Ворра, ворра...

— Hi, поки що не треба так близько, — прошепотів Рук, поплескуючи “Грозового шершня” по шиї і піdnімаючи горішнє вітрило. — Ми не хочемо, щоб вона нас побачила. Ще рано! Хай-но ми дізнаємося, куди вона прошкує.

“Грозовий шершень” полетів черепашачим ходом, майже зависаючи, і Рук плавко скерував його праворуч, де ліс був густіший і можна було непомітно для Вемеру супроводити її. За час, поки він шугав від дерева до дерева, тримаючись тіней та пильнуючи, щоб ні на мить не згубити її з очей, Рук піdbадьорився, його надії почали зростати.

— Долина Тисячі відлунків, — мурмотів він. — Невже я сподіваюся неймовірного?.. Невже... невже й справді це може бути те саме місце, де збираються блукай-бурмила? Велике віче? — Він погладив пальцями довгу, вигнуту шию “Грозового шершня”. — Невже саме туди прошкує Вемеру?

Кілька годин він летів назирі за Вемеру. Запевне звідомлення, що його той другий блукай-бурмило переказав переливчастим співом, було вельми важливe: Рук іще ніколи не бачив своєї приятельки такою рішучою. Зазвичай Вемеру ходила лісом поволеньки, намагаючись не лишати по собі слідів, зате цієї ночі невтомно прокладала собі шлях, лишаючи за собою слід із витолоченого піdlіску та поламаного віття.

Раптом повітря розколов зграйний спів блукай-бурмил: семеро чи й восьмеро їх десь далеко попереду переливчасто виводили в унісон:

— Ворра, ворра, ворра, ворра... ве!

Те саме слово, яке тихо наспівувала й сама Вемеру! Коли хор голосів завмер, йому відповіли інші голоси. Десятки голосів. З усіх боків!

— Ворра, ворра... ве!

А по праву від парубійка руку гучніше за інших відповіла Вемеру:

— Ворра-ве!

Рукові сподівання зросли до неба. Авжеж, це має бути Велике віче! Бо що могло спонукати таку силу звірів-самітників збиратися докупи в лісі?

— *Ворра-ве!* — вигукнула Вемеру вдруге, і Рук побачив, що ведмедиха зупинилася на верху кам'янистого пагорба. Вона нерухомо бовваніла проти синьо-сірого неба, тільки вушка тріпотіли — чисто тобі великий кругляк, по якому пурхали двоє пипищиків, а не блукай-бурмилиха з м'яса та кісток.

Рук підлетів ближче.

— Вемеру! — гукнув він. — Вемеру, це я!

Посадивши “Грозового шершня” на пласкій кам’яній плиті акурат за спиною у Вемеру, хлопець скочив униз. Блукай-бурмилиха повернулася до нього.

— Ве-ве, — заговорив Рук, прикладаючи долоню правиці до грудей. — *“Я прокинувся самітний.*

Ти покинула мене”. — Він зітхнув і торкнувся вуха, а тоді показав на землю. — Верра-ве. — *“Твоїми прощальними словами була мовчанка, і я пішов за тобою сюди”*.

— Ве! — рикнула Вемеру і пазурами, немов мечами, розітнула повітря. Її очі палили. Її губи відгорнулися, вона вишкірила свої близкучі ікла та мерехтливі різці.

До такого повороту подій Рук аж ніяк не був готовий. От ніби він ураз став їй чужий.

— Але ж... — почав він, благально простерши руки.

Блукай-бурмилиха тихо, погрозливо загарчала — те гарчання добувалося десь із глибини її горлянки. Невже ця чужа, страхітлива істота могла бути лагідною Вемеру, його приятелькою? Досі він не чув від неї такою хижого гарчання. Ось вона ступила вперед і знов розтяла лапою повітря, все так само показуючи свої гострі зуби.

— Ве-ве! — *“Ані кроку далі! Тобі зась іти за мною моєю стежжкою!”*

Рук ступив крок назад, звівши руки на знак захисту.

— Пробач, Вемеру! — сказав він. — Я не хотів тебе скривити.

Ведмедиця щось буркнула, відвернулася і зникла в гущавині. Рук провів її поглядом, чуючи, як до горла йому підкочується болючий клубок.

— Шо ж його тепер робити? — прошепотів він, сідаючи знов на “Грозового шершня” і злітаючи в повітря. Мовби відповідаючи на його запитання, знов озвалися переливчасті згуки блукай-бурмилячих голосів.

— Ворра, ворра, ворра... ве!

Рук затремтів. Ще ніколи він не опинявся так близько до стількох блукай-бурмил. Як можна було не піти на їхній поклик? Та чи має він на те право? Якщо Вемеру довідається, що він таки подався слідом за нею, не знати, що вона зробить. Але, знов-таки, він не міг відступити. Тільки не тепер. Надто далеко він зайшов...

Блукай-бурмилячі гуки-перегуки залунали голосніше. Хвилями здіймалися і спадали переливчасті поспіви.

Рук зважився. Він-бо мріяв про це, відколи в бібліотеці вперше був узяв до рук трактата Варіс Лодд. І ось йому випадає нагода довести, що він щирий Бібліотекарський Лицар... Рук спустився нижче і посадив “Грозового шершня” на товсту гілляку залізного дерева. Міцно прив’язав небесного човна швартівною мотузкою і зліз додолу.

Тримаючись тіней, обминув скелястий пагорб, де щойно стояла Вемеру, і подався попід деревами, слідом за смugoю витолоченого підліску, яку лишила після себе блукай-бурміха. Потім, обережно вийшовши з-під дерев, опинився на високому скельному виступі, навислому над чашею долини. Там, на самому краю, росло дерево, уп'явши корінням у розколини в кам'яній породі, а довгим, товстим стовбуrom покрутivши під кутом понад розверстою западиною.

Рук підбіг до того дерева, видряпався на нього, а далі обережно поповз крученим стовбуром, щоб opinитися над серединою долини. А блукай-бурмілячі віспіви довкола нього дедалі гучнішали, наростили...

— Небо вгорі й Земля внизу! — тихо охнув він, коли йому відкрилася картина дійства надолі. — Таж іх там, либонь, сотні! Коли не тисячі!

Рук потряс головою, не вірячи своїм очам. Скрізь, хоч би куди він кинув оком, були самі блукай-бурмила, що тихо погойдувалися в залийтій місячним сяйвом долині, й кожен виводив один і той самий заворожливий поспів: густий, гортанний, він утворювався десь у глибині горлянки, виливаючись у тихіший, протяглий одноманітний стогін. Декотрі стовбичили самотою, а декотрі стояли парами, гуртами, які то більшали, то розпадалися, бо ці великі вайлуваті звірі без угаву сходилися і розходилися. Помалу-малу співи ставали злагодженіші, аж поки все зібрання почало виспівати, мов єдина істота. Навіть дерево під Руком ніби бриніло від тамтого гучного ревища.

— Ось воно! — видихнув Рук. — Велике віче блукай-бурмил! Я їх знайшов!

Обхопивши похилого стовбура ногами, Рук став порпatisя в заплечнику, шукаючи свого трактатного журнала та паличку з олив'яного дерева. Треба ж відтворити кожну подробицю такого дивовижного дійства, аби використати згодом у трактаті.

“Великі гурти постійно розпадаються й утворюються заново, — квапливо нотував він. — Мов у якомусь гігантському

таниці, що його кожен блукай-бурмило, мабуть, нутром розуміє... А співи — неймовірні, гучні, розкотисті..."

Тим часом співи внизу дедалі гучнішали. Дерево дрижало. І було в тому всьому ще щось...

Спочатку його нелегко було вхопити, але ось воно знову! Змішуючись із загальним хором і все-таки чимось вирізняючись із нього, лунали один по одному ще й сольні вигуки окремих блукай-бурмил, то підносячись над ритмічним ревом, цим звуковим тлом, то стихаючи і зливаючись із ним. Розібрати Рукові щастило лише уривки.

"Я з пустельних кряжів вершин-близнят..." "Я з височин туманних міжгір'їв..." "Я з темних, тінявих гаїв залізних дерев..." "з сон-деревних гаїв..." "з найглухіших, найтемніших нічних лісів..."

Рук мов заворожений вслухався в кожен окремий вигук.

"Я, з засніжених перевалів високого Світокаю..." "З вологих заболочених галявин..." "З буряних терників..."

Складалося враження, ніби Рук слухає мапу Темнолісу, яку змальовували блукай-бурмилячі пісні. Всяк оспівував свою домівку, і ці їхні співи, переплітаючись, ставали одним великим описом усіх місць, які тільки були відомі і блукай-бурмилам. Унизу під ним виспівувала справжня жива бібліотека, не біdnіша за сховану в підземеллях книгозбирню самого Старого Нижнього міста, і цю бібліотеку берегли у своїй пам'яті блукай-бурмила, ділячись нею поміж собою на цих своїх Великих вічах. Від краси того всього Рукові запаморочилася голова, почали мліти руки-ноги...

Трактатний журнал вислизнув йому з пальців. У відчай Рук шарпнувся, щоб ухопити журнал, який падав додолу, та ба! не тільки схібив, а ще й стратив рівновагу. Раптом він із жахом збагнув, що зірвався з дерева і падає! Махаючи руками й ногами, хлопець стрімголов полетів униз.

За мить він — гуп! ударився об тверду, виграсувану землю, і зір йому заслала чорнота.

Голова Рукові йшла обертом. Він чув, як теплий вітер лоскоче йому тіло, а в обличчя світить якесь яскраве світло.

“Де це я?” — чудувався він.

Кров стугоніла йому в скронях. Усе пливло, вихорило перед очима. Дихав він уривчасто, судомно ловлячи ротом повітря. Та ось голова трохи проясніла, і він вражено скрикнув.

Зусебіч над ним нависали колом блукай-бурмила, пропидаючи його лютими поглядами. Їхні величезні ікла вилискували, очиці палали вогнем, та жоден з них не пускав пари з уст. Долина Тисячі відлунків поринула в мертьву мовчанку.

Рук натужно проковтнув сlinу.

І враз височений мов гора блукай-бурмило з гагатово-чорним хутром і товстими, закрученими іклами нахилився над ним. Рук бачив, як великі лапи опустилися на нього; відчув, як холодні гострі кігті схопили його тіло. У ніздрішибнув затхлий дух чорного хутра, кислий віддих пащі.

— Ой! — зойкнув він, і в животі все перевернулося, коли ті лапи легко мов пушинку підняли його в повітря.

— Ве! — ревнув напасник. — “Як ти посмів!” — І Рук відчув, як усе гіантське блукай-бурмилове тіло затряслось від обурення та люті, коли пелехатий труснув ним і ревнув: — Ве-верра!

Ніколи ще не доводилося Рукові бачити такого сердитого, такого... такого *мстивого*блукай-бурмила. Закляклив від жаху, Рук не годен був зворухнутися, бо й решта блукай-бурмил підхопили звіриний крик, від якого кров холола в жилах, і луна тисячоголосого ревища пішла гуляти по долині.

— Ве-вег-веррух? — рикнув великий чорний блукай-бурмило, перекрикуючи оте все тисячоголосся. — “Ащеюто сюди вдерся — на терен нашого святого віча — хто посмів красти відлунки нашої долини?”

— Ве, — відповів Рук тихим тремтячим голосом. — Ве-воор. — Насилу вивільнивши правицю з немилосердного

блукай-бурмилячого стиску, він легко торкнувся нею своїх грудей. — “Я прийшов як друг. Я не хотів нікого скривдити”.

Блукай-бурмило завагався. Його здумілі очі вдивлялися в Рукове обличчя, мовби запитуючи: “Що воно за проява, що знає таємну блукай-бурмилячу мову?”

Рук відчув звірове збентеження.

— Верра-вегга-ві-іг, — пояснив він тонким, співним голосом. — “Я друг блукай-бурмил: Та-що-з-щербатими-ікла-ми-гуляє-під-місяцем і я ходили однією стежкою”.

Блукай-бурмило наморщив чорного лоба і водив очима по юрбі одноплемінців, вищукуючи в морі сердитих облич Вемеру. Коли ж їїугледів, чоловічки його звузилися.

— Ве? — грізно прогарчав він. — “Цепрада?”

Вемеру виступила наперед, похиливши голову й опустивши тріпотливі вушка.

— Ве-верру-у! Ве! — відказала вона, не підводячи голови. — “Мій товариши із лі-сової стежки приніс саму ганьбу нашому приятелюванню”. — І від-вернулася.

— Вемеру! — у відчай скрикнув Рук. — Вемеру, благаю тебе! Я...

Чорний блукай-бурмило знову підніс його високо вгору. Він стис Рука ще цупкіше, погляд його очей став крижаний. Тримаючи хлопця в повітрі, пелехатий желіпнув на все горло:

— Ти, хто підслуховував слова, призначені тільки для блукай-бурмилячих вух, вчинив найгірше в світі блюзнірство. Злодію наших пісень! Викрадачу наших співів! Ти мусиш померти!

І тут чийсь самітний голос перекричав загальне шалене ревище:

— ВЕ! — “*СТИЙ!*”

Великий чорний блукай-бурмило враз закляк. Роззирнувся довкола. Рук — приголомшений і геть заморочений — спромігся лишень побачити, що якийсь блукай-бурмило пробирається до них, розпихаючи юрбу.

— Ве? — “*Хто говорить?*” — запитав чорний блукай-бурмило.

Перед ним постала якась блукай-бурмилиха.

— Ве-ве! Верра-вех-ві-ірла! — прогарчала вона, торкнувшись спочатку своє плече, потім свої груди. — “*Я—Верло, съорнула повний ківш лиха на Ливарній галевині. Я знаю його. Він врятував мені життя.*”

Рук ошелешено витріщився на блукай-бурмилиху. Відтоді, як він бачив її востаннє, вона погладшала, хутро стало густе й лискуче. Але відмітні її прикмети, — чудне чорне кільце навколо ока та смуга через ніс, — непомильно свідчили: це й справді блукай-бурмилиха, яку Рук був урятував від гоблінівської стріли.

Чорний блукай-бурмило завагався. Блукай-бурмилиха піdstупила до нього і притулилася своїм великим кошлатим обличчям до його тварі.

— Вера-ве-верл! — “*Мое серце плаче, просить милосердя! Змилуйся над ним!*” — Ве-ве. Ві-іра-ві-іг. — “*Я гадала, він помер від отруєних паличок. Але він лишився живий.*”

— Верра-во-ор-ве, — тихо пояснив Рук. — “*Яй справді був поранений, але мое серце ще й досі б'ється. У мене лишився рубець.*”

Він розщібнув на собі сорочку і відгорнув її край, оголивши рубця. Чорний блукай-бурмило обережно провів пазуром по вузлику зарубцюваної шкіри.

— Ве-ве. Вер-рг! — вигукнув він. — *“Це правда. Ти носиш слід отруєної палички!”* — I, поставивши Рука, на землю, запитав: — *“Ти важив своїм життям зариди одного з нас?”*

— Ве-веррел-луррагуум, — пояснив Рук. —

“Я полюбив блукай-бурмил з першим своїм подихом і захищатиму їх до гробу. Я радо ризикував життям на Ліварній галявині”.

Блукай-бурмиляче коло стиха загуло, забубоніло.

— Ве-велла, — запевнив Рук. — *“Повірте мені: я щирий друг блукай-бурмилам!”*

І тут над загальним гомоном піднісся чийсь голос:

— Ве-ве!

Краєчком ока Рук примітив: наближається ще один блукай-бурмило. Певніше — блукай-бурмилиха. Стара, згорблена, зі сріблясто-сивою вовною.

— Верра-лума-ві-іра-ве! — промовила вона ламким, надтристим утим голосом. — *“Я відчуваю: він каже правду. Він друг блукай-бурмилам!”*

Юрба, чию цікавість було розпалено до краю, обернулася до неї, дивлячись, як блукай-бурмилиха простує до юного порушника правил. Тихий гомін прокотився лавами блукай-бурмил, повз чию увагу не проходив жоден її рух. Стара сива блукай-бурмилиха схилилася над Руком і обняла його своїми ручиськами.

Рук удихнув теплий, моховитий дух її вовни, відчув биття її серця. То було надзвичайне почуття! Він почув-

ся захищеним, зігрітим і спіймав себе на думці, що йому не хочеться, аби ці затишні обійми коли-небудь скінчилися.

Нарешті вона випустила хлопця зі своїх обіймів і задивилася на його обличчя.

— Ве-велла, вегі-ірал! — прошепотіла вона. — “Друзідо останньої тіні невідворотної кінцевої ночі!”

Блукай-бурмиляче коло схвально загуло. Чорний блукай-бурмило підвів свою здорову голову.

— Вера-Галу-ві-ір! — виголосив він. — “Гала, найстарша зі старших і наймудріша з мудрих, сказала своє слово. Для мене це достатня запорука”. — Ве-вурра-ловах! — “Вітаємо тебе! Ми зватимем тебе Верраловах — “Той, хто прийняв отруєну паличку”.

Блукай-бурмиляче товариство схвально заревло. Рук затрепетав від щастя.

— Ве! — сказав він. — “Дякую!”

Чорний блукай-бурмило поважно кивнув головою:

— Верра-вуур. Ве-ве. — “Ти не такий, як усі. Ще ніхто сторонній не був свідком нашого Великого віча — крім одного...”

І тут Рук відчув якийсь рух позад себе. Зиркнув через плече і побачив, що велика юрба блукай-бурмил розступається. Утворився довгий вузький прохід між ним і... ким? Вдивляючись у супротивний кінець проходу, Рук розгледів якусь постать: вона повільно йшла до нього.

— Що воно за мана... — прошепотів хлопець.

Той, хто наблизався до нього, мав згорблені плечі, довгу, скуйовдану сиву чуприну і таку саму бороду. Його куртка, штани та чоботи були сирицеві й сирицею таки — у вигляді тоненьких ремінців — позшивані. Бортами його потертого камізельки з волорожачої шкіри маяв чимраз крутіший вітер. Коли незнайомець підійшов зовсім близько, Рук глянув йому в обличчя.

Загрубіла, поорана зморшками шкіра — і кожна зморшка, кожнісінький рубець натякали на якусь пригоду в житті незнайомця. Але очі! Ще ніколи Рукові не випадало бачити таких очей. Смарагдово-зелені й прозорі, мов кришталь,

вони блищаючи при місяці, неначе належали комусь набагато молодшому.

Старий зупинився перед Руком.

— Гадаю, це твоє, — озвався він.

Рук опустив очі: мозолясті руки незнайомця простягали йому трактатного журналу.

— Д-дякую, — пролопотів хлопець, радо приймаючи свої загублені нотатки. — Але кому ...кому я дякую?

— Мене звати Живчик, — почув він на відповідь. — Колись я був капітаном небесних піратів, боронив Старий Санктафракс. А тепер, як і ти, дружу з блукай-бурмилими... — Капітан Живчик тепло усміхнувся, й очі його зачепили ще ясніше. — Либонь, же про мене чув?

• РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ •

Капітан розповідає

— о був славний ранок, Руку. Не забуду його ніколи. Багато хто з нас гадав, ніби ми до нього не дотягнемо — не переживемо лютої-прелютої бурі, яка шаленіла цілу ніч. — Живчикові очі стали замріяні; він повільно хитав сюди-туди головою. — Гай-гай, аж не віриться, що відтоді спливло п'ятдесят літ...

Рук замислено поглянув на Живчика. П'ятдесят літ? Отже, капітанові небесних піратів уже, либонь, сімдесят років? Стільки всього змінилося у Світокраї за цей час!

— Оті давні часи... О, скільки бувальщин я міг би тобі про них розповісти! — знову заговорив Живчик. — Але то вже іншим разом. Коли Матір Бур пролетіла, оновивши води Світокраю, осяйне повітря того ранку забриніло новими сподіваннями на світле майбутнє.

Рук кивнув головою. Із книг та сувоїв у бібліотеці Великобуряної палати він довідався про народження нової летуючої скелі та подальше заснування Нового Санктафракса, а також про те, як Вокс Верлікс посів пост першого Найвищого Академіка — нікому не відомий молодик, цілковито

непридатний для такої високої посади, — і заклав підвалини того, чому згодом судилося стати Вежею ночі. Й ось т епер сухі літописні свідчення оживали у плоті й крові в переказі цього химерного, обдертого капітана небесних піратів.

— Нарешті, по закінченні тамтешньої своєї роботи, — провадив Живчик, — я сів на “Небесного гарцівника” і приготувався до мандрів, бо пора вже було летіти в Темноліс, щоб забрати вірних членів моєї залоги, які ще й досі чекали у Верхоріччі на мое повернення.

— У Верхоріччі! — луною озвався Рук.

— Авжеж, хлопче, — сказав Живчик. — Бо саме там я їх був залишив. А серед них Моджін, найкращу з камінних штурманів, що будь-коли мали до діла з літай-каменем. Гайориба, водяного блуда з надзвичайним, навіть як на блудівські мірки, слухом. І Гука... — Тут капітан усміхнувся і глянув надоколо. — Любого Гука, найхоробрішого блукай-бурмила, якого тільки може бажати собі капітан піратського корабля. Я поклявся їм, що вернуся по них, — і саме такий був мій намір тамтого далекого ранку.

Рук і Живчик сиділи собі вдвох на колоді — стовбури поваленого краї долини дерева. А перед ними бурхало Велике віче: юрби блукай-бурмил без упину сходилися і розходилися, виспівуючи одне одному, хто що знат про Темноліс, — хоча вже й світанок засірів на небокраї.

— Мав я добру залогу, справних помічників у тих моїх пошуках, — провадив Живчик. — І досі, як згадаю, то мов бачу їхні обличчя — виразно, як оце твоє. Був там Смілолов, плескатоголовий гоблін, надійний бойовий товариш. Був і Тарп Волопас, живолуп: я вирятував його з пияцьких кубел Нижнього міста. А ще — мій старшина-стерничий, Сім'якрил Сльота, з обличчям, спотвореним від блискавиці. — Оповідач зітхнув. — Були й інші. Міський гном Черсак, що, пам'ятаю, хвацько справувався зі снастями. Кухар Перелаз із покручену спиною та незgrabною хodoю. Старий Черевис, дрібногоблін: зірок, щоправда, з неба не хапав, але ж щира душа. І, звісно, Неруш-Замок.

— Неруш-Замок? — здивувався Рук.

— Так, велет-шилоторль, — пояснив Живчик. — Можливо, й не найгостріша стріла в сагайдаку, але дужий, як стадо волорогів. — Капітан сам собі усміхнувся. — У кожному разі... На чому пак я зупинився? Ага. Затримавшись лиш на часинку, аби попрощатися з Найвищим Академіком, побажати йому щастя-долі, ми вирушили в путь із вітром у вітрилах та надією в серцях. — Він обернувся до Рука, блиснувши ясними очима. — Я й досі пам'ятаю, як гріло с онце мені в спину, коли ми полинули понад Багнищем до Темнолісу. — Він широко всміхнувся. — І як весело було в мене на душі... Верхоріччя! Я повертається до Верхоріччя!

Рук і сам усміхнувся, перейнявшись захватом старого капітана небесних піратів.

— Звісно, — провадив Живчик, споважнівши на виду, — я усвідомлював, що добутися туди буде нелегко. Що ця подорож довга і тяжка. Однак я ще знов, що маю довіряти власному серцю, власним чуттям. Адже Гайориб напевняка кликатиме мене. Тож я мав бути зосередженим, аби почути його і вирушити на його поклик.

Живчикові очі задивилися в якусь нетутешню далину.

— Ми летіли декілька місяців, — розповідав він, — і незабаром лишили далеко позаду села лісових тролів та гоблінівські осади. Щоранку я оглядав небокрай і очищав свою душу. Довкола нас простирався Темноліс, скільки сягало око: темний, загрозливий і нескінченний. Але ми знай летіли й летіли, усе вперед і вперед, аж поки опинилися над найглушихими, найтемнішими дебрями, де пуща була така густа, що не пропускала в себе ані промінчика світла. Тут повітря над верховіттям аж кипіло чорними вихоровими хмарами та скаженими бурями, що так били та жбурляли “Небесного гарцівника”, аж він зробився врешті оголений та пошарпаний, достоту, як і наші нерви.

Живчик замовк, обхопивши голову руками.

— А далі ж що? — запитав хлопець. — Ти почув блудів поклик? Знайшов Верхоріччя?

Живчик звів угору свої блискучі очі.

— Нічого, — мовив він. — Нічого я не почув — крім знущального завивання бур, коли ті шматували наші вітрила на клапті, та глузливої мовчанки Темнолісу в перервах між бурями. — Оповідач здригнувся. — І ще гірше почув...

— Гірше? — перепитав Рук.

— Зойк Сім'якрила Сльоти, коли буря змела його зі шканців; останні хрипи сердечного старого Черевиса, якого придавило зірваною реєю, та безладну белькотню Чурсака, що збожеволів і скочив зі щогли в чорноту ночі. А трохи згодом помер і старий кухар Перелаз — від порваного серця, як пояснила моя залога. І все-таки ми летіли вперед, бо я не міг здатися. Не міг. Ніхто з нас не міг. Ти мусиш мене зрозуміти.

Рук торкнувся драного рукава старого небесного пірата.

— Я розумію, — прошепотів він.

— Справді? — перепитав Живчик. — Розумієш? Шістнадцять років ми летіли, Руку. Шістнадцять довгих, самотинних, страшних літ, помалу перетворюючись на обшарпаних, виснажених... зневірених невдах. І все через мене.

Ятак і не зумів віднайти дороги до Верхоріччя. — Капітан с керував погляд у небо — очі його були повні болю. — Я підів і в іх, Руку. Підвів мою залогу... моїх друзів...

— Ти зробив усе, що міг, — заперечив Рук.

— Але не зміг знайти шляху, — гірко пожартував Живчик і похитав головою. — Нарешті зосталося нас тільки четверо. Смілоголов, Тарп Волопас, Неруш-Замок і я. Водити небесного корабля без допомоги камінного штурмана і так було нелегко, а з такими рештками залоги про це годі було й думати. Аби продовжити наші пошуки Верхоріччя, мало-ся поповнити залогу. Тож я повернув назад і взяв курс на одне місце, про яке ми чули в селях лісових тролів та в жалюгідних гоблінівських хуторах, де зупинялися під час наших мандрів, — місце, що, як казали, стало маяком надії в мороці Темнолісу, пропонуючи гостинну зустріч зморем і прихисток заблуканим...

— Вільні гаявини! — вигукнув Рук. — Ви відвідали Вільні гаявини!

— Саме так, — підтверджив Живчик. — Нове Нижнє місто було тоді ще просто купкою світлякових хиж, а села лісових тролів ще тільки-но засновувалися. Але гостинну зустріч ми там і справді знайшли, при Озеро-Приплавівській Академії, де нас зустрів молодий бібліотекар на ім'я Парсимон...

— Парсимон! — схвильовано урвав розмовника Рук. — Він і досі там. Тільки нині він там Великий Господар. Він навчав мене.

— Тоді ти мав мудрого навчителя, юний Руку, — зауважив Живчик. — Я добре пам'ятаю той вечір. Ми якось дотеліпалися до Вільних гаявин і причалили до Приплавівської вежі. Подивитися на нас збігалися, мов на яке диво. — Капітан усміхнувся своїм спогадам. — Либонь, молоді бібліотекарі укупі з Парсимоном, який нас привітав, зроду чогось такого, як ми, не бачили. Наша одежда подерлася на шкамаття, а корпус старого бідолашного “Небесного гарцівника” був потовчений та пошрамований, драні вітрила висіли ганчірками. Але ті всі бібліотекарі з'юрмилися

д овкола нас і витріщалися, порозявлявши роти, аж поки наперед виступив Парсимон і відрекомендувався.

Він сказав, що, судячи з нашого вигляду, ми потребуємо доброго обіду й відпочинку, а отже, маємо пообідати з ними в їхній їdalyni, ѹ щоб він не чув жодних “ні”! Й саме за тим обідом: тушкованою тілдерятиною та сидром з дубових яблук, як я пригадую, — ми й почули оту жахливу новину і зрозуміли нарешті, чого вони так чудувалися, побачивши нас.

— Що за новину? — запитав Рук.

— Ну, звісно ж, новину про кам’яну хворобу, — пояснив Живчик. — Парсимон розповів мені все про неї. І кораблі Спілки вільних Крамарів, і кораблі небесних піратів падали з неба, мов каменюки, сказав він. І вже понад рік ніхто зі Старого Санктафракса не долідав до Вільних галевин.

Та хвороба поширювалася чи не від заповітреної скелі Нового Санктафракса. Пошесть виявилася вкрай заразною, перекидаючись із корабля на корабель, мов лісова пожежа. Скришиться літай-камінь на одному кораблі — залога йде найматися на другий, переносячи таким робом заразу й на його літай-камінь. “Перший Вік повітроплавання скінчився,” — підбив підсумки Парсимон, і тільки тоді я збагнув усю страшну правду.

Хоча ми прибули на Вільні галевини, бо нам як повітря було потрібне поповнення залоги, тепер уже не випадало брати ще когось на борт, бо всяк міг виявитися заразним. Ми притрималися доти лише завдяки тому, що так довго поневірялися по найглуших застуках Темнолісу. Я вискочив із-за столу, хутко видерся на “Небесного гарцівника” і негайно розпустив паруси.

Скоро ми опинилися на безпечній відстані од Вільних галевин, я скликав залогу на пораду і пояснив усім наше становище. Тарп ляснув мене по спині, Смілоголов потис мені руку, а Неруш-Замок мало не потрошив ребер своїми блукай-бурмилячими обіймами. Отже, всі вони зголосилися і далі допомагати мені в моїх пошуках, хай навіть для нас, залоги з чотирьох душ, то була б праця на межі наших

сил. Славні, хоробрі хлопці вони... були, — зітхнув він. — Були, бо давно вже лежать у сирій землі...

Тут Живчик надовго змовк, задивившись десь удалину. Нарешті Рук зважився запитати:

— Якась халепа?

Капітанове обличчя посмутніло.

— Фактично — дурничка. Але зі смертельними наслідками. Розумієш, нам потрібен був запас провіанту. Проте ми не важилися заходити до сіл чи осад, аби не заразити свого літай-каменя, і добували, що могли, в самому Темнолісі: тіlderятину, вепрятину, плоди та корінці, придатні, щоб їх сушити чи заквашувати. А якось за кілька пообідніх годин наш моцак Неруш-Замок примудрився наносити аж двадцять барил води.

Живчик жалібно похитав головою.

— І саме ця вода й стала для нас фатальною, бо нещасний дурило Неруш-Замок — хай упокоїть його Небо! — знехтував найважливіший темноліський закон: *нізафрваті не пий застояної води*. Усі двадцять барил Неруш-Замок наповнив зараженою водою... Але провина тут була моя, а не його! — вигукнув Живчик, блискаючи очима. — Я був капітан — мав перевірити, мав знати...

Незабаром усіх нас від тої гнилої води звалила лихоманка. Я притримався на ногах довше за решту, але невдовзі й сам опинився у її страшних лабетах. Я блював, аж здавалося, мені всі нутрощі повивертає. А тоді зомлів. Скільки днів і ночей провалається я на чардаку, поки “Небесний гарцівник” дрейфував собі над Темнолісом, — не знаю і ніколи вже не знатиму. Я качався і метався на всі боки, одну хвилину палав як у вогні, другу — весь трусишся з лютого холоду, — отак шалено тіпала мене пропасниця!

Рук співчутливо кивав головою: він спізнав на своїй шкурі, якою жахливою буває переміжна пропасниця.

— Уже світало, коли я нарешті оклигав. Сиджу долі, а голова крутиться, мов на похмілля, в животі бурчить. У повітрі в’яться холодні, вологі пасма туману. Мряка липне до одежі, до волосся, до шкіри, вкриває всю поверхню

“Небесного гарцівника” тонким шаром слизоти. Насилу зіп’явшись на ноги, я роззирнувся довкола.

Дерев під нами вже не було, натомість слалася кам’яна пустка. То був неозорий брудносірий простір, поколотий глибокими тріщинами на широкі пласкі плити. Я відразу відізнав, куди мене занесло, і серце мое сповнилося жахом. Крайземля! Моторошна пустеля туманів та кошмарів...

Саме у Крайземлі, багато-багато років тому, я зіткнувся віч-на-віч із таким жахіттям, що й розповідати тобі не хочеться. Знаєш, Руку, чому на мене Крайzemля навіває особливий жах? Бо там я здібався з темнолесником! Здібався — і залишився живий, аби про це розповісти.

— З темнолесником! — ахнув Рук. — Але як? Коли?..

— Колись я ще розповім тобі тамту бувальщину, — пообіцяв Живчик. — А тим часом досить буде сказати, що я лишився живий і заприсягся вже до гробу не повернутися на те прокляте місце. Однаке долі забаглося, щоб мій убогий, обшарпаний “Небесний гарцівник” заніс мене саме до Крайземлі. Тож я роззирнувся по чардаку. — Живчикові очі знову посмутніли. — Здавалося, всі покинули корабель. Моя залога! Де вона? Відколи прочнувся, я нікого з них не бачив і не чув. Погукав — нічичирк! Покинувши штурвал, я шатнувся на бак. І... там вони лежали. Усі троє...

— Ой, Руку! — простогнав Живчик. — Вони були мертві. Смілоголов. Тарп Волопас. І навіть бідолаха Неруш-Замок, такий дужий, могутній шилотроль, не зборов пропасниці від гнилої води... Їх... — затнувся Живчик, — їхні тіла валялися на холодному, вогкому баку, закляклі у смертельних

корчах: простягнені руки, обличчя, спотворені смертельним жахом. Кожен з них сконав у пекельних муках... — Капітан проковтнув гіркий клубок. — Я, як міг, здійснив похоронний обряд. Ось і все, що я зумів зробити для своєї пречудової, вірної залоги, яка так славно служила мені та “Небесному гарцівникові”...

Живчик замовк, і Рук побачив, як цей високий, бувалий у бувальнях капітан небесних піратів утер слізозу, що набігла йому на очі. Хлопцеві до горла також підступив гіркий клубок.

— Отак-то, Руку, я зазнав остаточної поразки. Що я міг удіяти?.. — Живчик глибоко вдихнув повітря. — Шляху назад до Темнолісу вже не було. Сам-один я б нізащо не дав ради “Небесному гарцівникові”. Тож я прив’язав його до великого скельного виступу, темного, аж чорного проти ранішнього сонця і достоту схожого на гемона, що присів дорогою перепочити, — та й пішов собі геть.

— Отже, “Небесний гарцівник” і досі там! — вигукнув Рук.

— Авеже, хлопче, — підтвердив Живчик. — Якщо не встиг зогнити чи не став жертвою кам’яної хвороби, то він ще й досі там на припоні. Того ранку, коли я з ним попрощався, сіялася дрібненька мжичка. Попри все, що випало на його долю, корабель мав маєстатичний вигляд, плаваючи в повітрі над голою пустелею, — така собі болісна пам’ять про все втрачене. — Капітан помовчав. — Останній небесний корабель... — Живчик знову змовк, а тоді, ледь чутно зітхнувши, вів далі. — За три дні я перетнув підступну Крайземлю і ще два тижні блукав, поки здибав гурт мандрівних нетряків, що дали мені їжу, питво та притулок. І відтоді я все блукаю по Темнолісу.

Хоча лишився тільки я один, уже старий і втомлений, мене ніколи по-справжньому не полішала надія. Щоранку, розплюшивши очі, я дивлюся на небокрай у напрямку Верхоріччя і щовечора, облягаючись, думаю про залишених там друзів.

Я бачу їхні обличчя, Руку. Гук. Моджін. Гайориб. Вони не сердяться на мене, хоча було б краще — іноді мені цього

хочеться, — якби таки сердилися. Бо коли вони зоряль на мене, поглядом надії й довіри, це в тисячу разів гірше. Підвів я їх, Руку... — Якусь мить Живчик не міг говорити. — А вони ж у мене вірили! Бідолашні мої, загублені друзі... — Кап і тан ухопив голову в руки. — Я весь час згадую всіх тих, кого знов. Живих і мертвих — усі вони юрмляться перед моїми очима. Обличчя, яких я більш ніколи не побачу. Мій батько. Тунтум. Давніші Професори Світловізувства і Темрявознавства. Вевека. Шпуляр. Дозорець... — Він похитав головою. — І Найвищий Академік Санкта-фракса, лелечки, як він дивився того далекого ранку, коли почалися мої пошуки... як махав нам рукою на прощання...

Рук кивнув. Капітанова оповідь добігла кінця.

— Якесь хвильне передчуття в його усмішці. Гордість у поставі. Надія в очах. Колись він був моїм учнем, а тепер став новим Найвищим Академіком Санктафракса! Як я писався ним... — Живчик похитав головою. — Бідолашний, любий Кулькан...

— Кулькан? — ошелешено перепитав Рук. — Таж я знаю це ім'я!

— Ато ж, Кулькан Пентефраксіс, — гірко потвердив Живчик. — Давно вбитий, і вбивця його — тиран Вокс Верлікс! Про це я довідався на Озерному приплаві.

Авраженому Рукові пригадалося Ксантове зізнання: “Я такий самий в’язень Вежі ночі, як і мій друг Кулькан, що до нього я маю тепер повернутися.” Попри те, що його тоді трясла лихоманка, він міг би поручитися за достотність почутих слів. “Саме Кулькан перший нароказував мені всякої всячини про Темноліс та про свої пригоди з його другом Живчиком, небесним піратом...”

Рук зірвався на рівні ноги. Живчиків друг і Ксантів в’язень — одна й та сама особа!

— Він був ще такий молодий, — провадив Живчик, — а я лишив його самого перебудовувати Санктафракс на свій страх і ризик, лишив і подався на оті свої безнадійні пошуки. Ох, коли б я тільки був долетів до Верхоріччя! Тоді,

можливо, встиг би повернутися і допомогти йому — і він, либо нь, жив би ще й досі!

— А він і живе! — закричав Рук, неспроможний більше мовчати. Двоє блукай-бурмил, урвавши своє переливчасте п'єреспіування, цікаво озирнулися на двох розмовників. А хлопець схопив капітана за обидві руки. — Він живий!

Живчикове обличчя втратило всяку барву, нижня щелепа одвисла.

— Живий? — видихнув він.

· РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ ·

“НЕБЕСНИЙ ГАРЦІВНИК”

ивчик приголомшено витрішився на Рука.

— А звідки ти знаєш, що він живий? — запитав він. — Парсимон же сказав... Дай-но пригадаю... Так, навіть тепер, по стількох роках, я добре пам'ятаю його слова. Коли я спитав його про Найвищого Академіка Кулькапа, Парсимон похитав головою і відповів: “Тепер там за Найвищого Академіка Вокс Верлікс. А Кулькапове ім'я викреслено з літописів. Убили, просто взяли та й убили, хоча мало хто в Новому Санктафраксі зважиться це вам сказати.” Отаке повів мені Парсимон...

— Ale ж він і справді живий! — наполягав Рук. — Ув'язнений у Вежі ночі. Один мій друг... — Хлопець затнувся, зненацька у грудях йому шпигнуло. — Принаймні я мав його за друга, — промурмотів він. — Так от, він розповідав мені, що бачив Кулькапа у Вежі ночі — живого-живісінького! Він навіть сказав, що Кулькап розповідав йому про вас, Живчику, та про пережиті разом з вами пригоди.

— Невже? — видихнув Живчик. Скочивши на ноги, він ухопив хлопця за руки і пильно дивився йому в очі. Довко-

ла них у світлі нового світанку мовкли блукай-бурмила, а по долині розкочувався Живчиків схильований голос. — Що це за Вежа ночі, про яку ти говориш?

Рук похитав головою.

— Ви тут уже так довго, капітане Живчику, — зауважив хлопець, — що від часу вашого відльоту з Нового Санкта-фракса, багато чого встигло змінитися. Парсимон вам розповів, що Вокс Верлікс став Найвищим Академіком, але то ще тільки квіточки, а ягідки...

— Розкажи мені, — попросив Живчик. — Розкажи все, що знаєш!

А довкола двох розмовників уже юрмилися блукай-бурмила — хутряні гори з нашорошеними вушками на чолопках.

— Коли Вокс Верлікс став Найвищим Академіком, то звелів звести в Новому Санктафраксі високу вежу, хоча вже тоді кам'яна хвороба почала роз'їдати леточу скелю. Я чув, та й у бібліотеці читав, що Вокс правив, нібіто кам'яна хвороба — то знак, що академіки обернулися на самовдоволених недолуг, і він, Вокс, покладе цьому край.

— Ох, отой ще мені Вокс! — пробурчав Живчик. — Був він погань ще тоді, коли я знав його юним підмайстром у Старому Санктафраксі.

— Але краще не стало, а, навпаки ще гірше, — провадив Рук. — Бачиш, Вокс заснував секту Лицарів-Академіків, так званих Сторожів Ночі. А ті уярмили низньоміщен, приневолили їх до каторжної праці — не лише на будівництві тієї триклятої вежі, а й у ході здійснення інших великих задумів. Чого коштувала хоча б одна Велика дорога Багнищем! Або Санктафракський ліс, що підпирає хвору скелю...

— Рабство? — перепитав Живчик, гнівно блиснувши очима. — У Нижньому місті?

— Так, я розумію вас, — відповів Рук. — Такій жахливій зраді зasad, на яких колись засновано Нижнє місто, багато хто чинив опір. Але Сторожі Ночі були нещадні. І таки домуглися втілення своїх задумів у життя. Частина Лицарів-Академіків — супротивників Воксових планів, відкинулася

но похитав головою **Живчик**. — Щоб оце дійшло аж до такого! Щоб оце розбишака Вокс Верлікс заволодів Новим Санктафраксом!

— Тепер воно вже не зовсім так, — зауважив Рук. — Далі історія набуває трохи іншого повороту.

— Розказуй! — підохотовив **Живчик**.

— Бачиш, Вокс і сам до пуття не розумів, яке страховище він породив, заснувавши товариство Сторожів Ночі. Незабаром там висунули зі своїх лав ватажка, такого собі Орбікса Ксаксіса, який проголосив себе Найвищим Сторожем і захопив Вежу ночі. А Вокс, рятуючи своє життя, втік до одного старого палацу в Нижньому місті. Сорокухи скористалися з цієї нагоди і заволоділи всією Великою дорогою Багнищем. Воксові ж довелося спертися на найманців-гоблінів, аби зберегти за собою бодай дешицю влади, яка ще лишалася за ним у Нижньому. А останнім часом, як не брешуть чутки, він невилазно сидить у своєму напіврозваленому палаці, бо завелике пузо відпас, щоб вийти зі своєї спальні, й щоночі наливається, пляшка за пляшкою, пійлом отупіння та забуття.

— Ну, як на мене, то мені його ніскілечки не жаль, — кинув **Живчик**. — Але скажи-но, Руку, що ти знаєш іще про Вежу ночі, куди запроторено Кулькан?

— Знаю небагато, — зітхнув Рук. — Подейкують: ще ніхто не втік із Вежі ночі. Це височезна, непроникна твердиня з гострозубими брамами, споряджена загратованими

від свого верховоди, приєдналася до землезнавців, і разом вони започаткували товариство Бібліотекарів-Академіків. — Він помовчав, відтак додав: — Нині ми животіємо, ховаючись у каналізаційних тунелях Нижнього міста...

— Бібліотекарі животіють у каналізації, — сум-

вікнами, каменометальними машинами та гарпунами, а ще — великими обертовими катапультами, поставленими на кожному дашку. Сам я видів її тільки раз, і то здаля, але я чув розповіді Бібліотекарських Лицарів, які бачили її зблизька. Якось-то велика Варіс Лодд була навіть повела на вежу флотилію небесних човнів, але вони виявилися безпорадні супроти вежової збройної потуги.

— Небесні човни? — зневажливо пирхнув Живчик. — Оті дерев'яні дощечки? Бачив я їх на Озерному приплаві. Не дивина, що їх погромили. Та це ж усе одно, що лісові метелики напали б на волорога!

— Озброєні дозори стережуть кожен куточек вежі, — тороптів Рук. — І кожного охоронця навчено спершу вбивати, а вже потому з'ясовувати що до чого. Вежа ночі неприступна. Щоб до неї підступитися з землі, треба пробрatisя через Осип-місто. — Хлопець здригнувся. — Кажуть, там гніздяться химерні лискучі істоти, вдатні невпинно міняти свої обриси, так звані кам'яні упірі. Або, нагірні демони... Якщо пройдеш крізь те все і зостанешся живий, то попереду ще чигає Санктафракський ліс — цілий масив дерев'яного риштовання, що підтримує хвору летуючу скелю. А в тому “лісі” повно гнилесмоків та пурхайлез — під усіма оглядами жахливих тварюк. Ні, єдиний спосіб напасті на вежу — це з повітря, хоча, як ви кажете, небесний човен — занадто дрібне суденце...

— Але тільки не небесний корабель, — зауважив Живчик.

— Небесний корабель? — відихнув Рук.

Тимчасом довкола них зібралося щільне коло блукай-бурмил, ловлячи кожне їхнє слово.

— Ох, Руку, хлопче мій! — мовив Живчик. — На небесному кораблі все було б так, як за юних моїх літ, коли я літав зі своїм батьком, Захмарним Вовком, здійснюючи напади на великі напхані всяким добром спілчанські кораблі. Уся штука, як я пригадую, була в тому, щоб застукати їх з ненацька, хапонути отого добра, отого краму, що вони везли, і хутенько звіятися, заким вони не допетрали, що

воно таке упало на них із неба. І саме так, Руку, ми й учинимо на “Небесному гарцівнику”!

— На “Небесному гарцівнику”? — перепитав Рук. — Але ж бо, Живчику, в нас катма залоги!

Тієї самої миті позад них почулася якась шамотня, і Рук, обернувшись, побачив, що наперед виступила Верало, знайома велика блукай-бурмилиха з Ливарної галевини.

— Ве-верра Жи-ве-чик-ве! — проголосила вона і приклада велику лапу до своїх грудей. — *“Я підуз тобою, капітане Живчику, друже блукай-бурмил!”*

Живчик уклонився і поплескав велику блукай-бурмилиху по плечу.

— Ве-ве, — сказав він і звільна описав рукою велику дугу. — *“Ласкаво просимо, другине!”*

Тоді ще один блукай-бурмило — дебеленний самець із глибоким рубцем на плечі — виступив наперед і став поруч Верало.

— Ве! Віїга. Ве-ве! — “Я, Віїг, також піду з тобою.” — Верра-ве! — Він показав на небо, торкнувся рубця і підніс голову дотори. — “Я служив на кораблі небесних піратів давно, у ті самі дні, що ти про них говориш”.

— Ве-віїлару-вааг! — прогримів велетенський чорний блукай-бурміло. — “Я нічого не знаю про польоти, але я, як мовиться, підкови гну! Мене звуть Руммел, себто “Дужчий за залізне дерево”.

Слідом за Руммелем зголосилося ще троє: Міїру та Лум, близнята, колишні робітники барж, які перевозили ліс, і Моллін, худорлява стара блукай-бурмилиха, колишня помічниця камінного штурмана. Її крива усмішка засвідчувала брак кількох зубів і наявність лише одного щербатого ікла.

— Ве-ліїла, ве-рулава! — переливчасто проспівала вона. — “Я потрафлю доглядати твого літай-каменя, капітане, якщо ти візьмеш на борт такий старий лантух із кістками, як я”.

— Ве-ве, — сказав Живчик. — “Ласкаво просимо, Моллін, тебе, хто дружить із каменем”. — Він ступив крок назад і підніс руки. — Дякую всім від щирого серця! Але ми вже маємо досить охотників. — І, обернувшись до Рука, похвалився: — Ось ми, вважай, і знайшли нашу залогу.

— Ве-ве! — пролунав чийсь наполегливий голос, і Рук, обернувшись, побачив, що крізь блукай-бурмилячий натовп проштовхується Вемеру. — “Візьми й мене! Візьми й мене!”

Живчик усміхнувся:

— А який досвід повітроплавання може в тебе бути, юна моя другине?

— Ве, — зронила Вемеру, похнюпивши свою велику голову. — “Ніякого досвіду. Але моя юність — моя сила. Я дужса і хочу послужити...”

— Дякую тобі, юна другине, — почав Живчик, — але, як я щойно сказав, у нас уже досить охотників...

— Ве... — Вемеру затнулася і звернула на Рука тужливий, благальний погляд. — Ве...

— Нам потрібен буде на кораблі кухар, — вдався до Живчика Рук. — А Вемеру чудово знається на харчах, за це я ручуся!

— Вемеру? — перепитав Живчик. — То ви знайомі?

— Ми друзі, — кивнув головою Рук.

Живчикове обличчя осяяла тепла усмішка.

— Дружба з блукай-бурмилом — найміцніша в світі, іншої такої нема ніде! — вирік він, дістаючи з-під волорожачої камізельки оберіг — знебарвлений блукай-бурмилячий зуб із дірочкою посередині — й задумано дивлячись на нього. — Кому про це знати, як не мені... — Капітан обернувся до Вемеру. — Ласкаво просимо на борт! Тільки цур: як, бува, подаси на обід квашеного крайдорожника — звелю скинути з неба на землю!

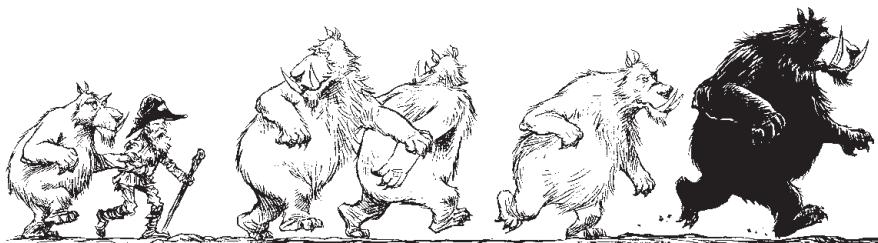
Тут крізь крайку високих дерев, що обступили долину, пробилося сонце, освітивши купку блукай-бурмил, завмерлих в очікуванні. Живчик звів голову.

— Ну ж бо, хоробра моя залого! — вигукнув він. — Не барімося більше! “Небесний гарцівник” чекає на нас у Крайземлі.

Схвальний рев розкотився луною по Долині Тисячі відлунків, коли Велике віче блукай-бурмил розступилося, даючи дорогу Живчикові, Рукові та сіном добровольцям.

— Кулькане, мій юний друже! — тихо промурмотів Живчик. — Надто довго мене переслідували невдачі. Але мої пошуки увінчуваються успіхом!

Вони шпарко йшли крізь Темноліс. Ніде не зупиняючись довше, як на годину, мандрували і вдень, і вночі, орієнтуючись за сонцем та Східною зорею, бо прямували на північ, усе на північ, усе через глибокий темний ліс, до підступної Крайземлі.

Знов опинившись у сіdlі “Грозового шершня”, Рук шу-
гав поміж дерев над Живчиком і блукай-бурмилами, які
швидко посувалися вперед. Великі звірі безгучно, але пруд-
ко чимчикували хашею. На відміну від Вемеру, що, почув-
ши заклик іти на Велике віче, перла, мов зачарована, крізь
підлісок, лишаючи за собою широку витоптану смугу, цей
гурт блукай-бурмил не заставляв жодного сліду. Рук тільки
дивувався їхнім спритові, вправі та вмінню скрадатися.

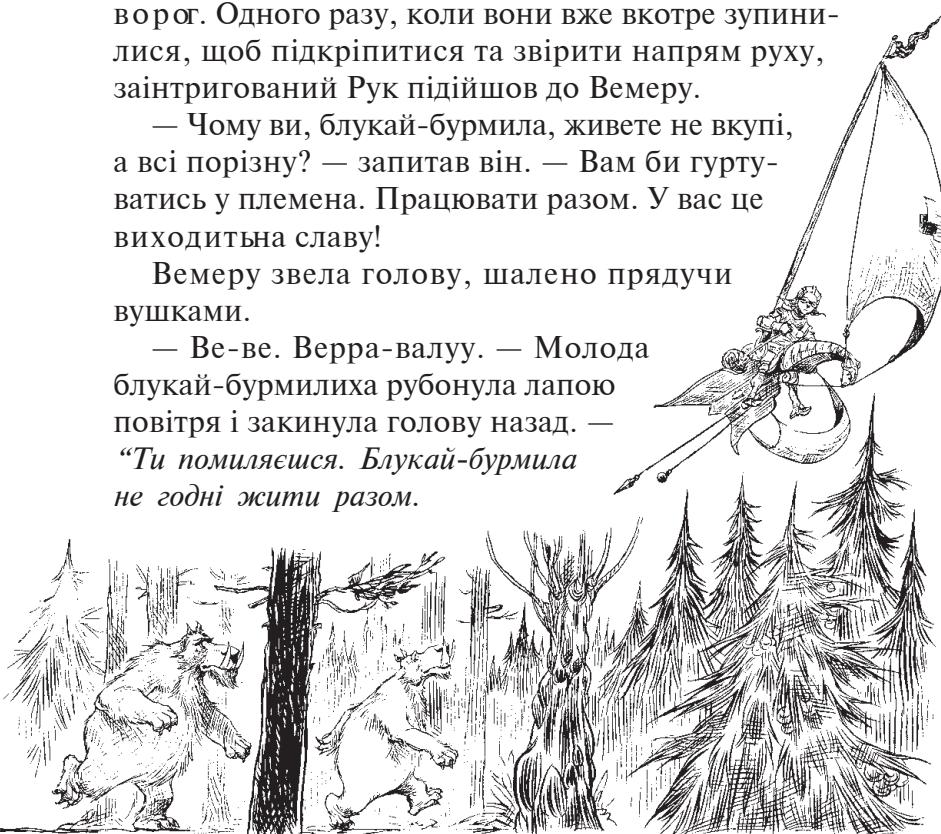
Йому не вкладалося в голові, що блукай-бурмила —за-
пеклі самітники, адже вкупі вони працювали в такій чудо-
вій злагоді. Звірі по черзі вели перед, відходячи назад, коли
стомлювались, і даючи місце комусь іншому, щоб той очо-
лював похід, а ще вони всі дослухалися до кожного шереху,
пильнували, зиркаючи навсебіч, чи не зачайвся де який
ворог. Одного разу, коли вони вже вкотре зупини-
лися, щоб підкріпитися та звірити напрям руху,
зaintrigований Рук підійшов до Вемеру.

— Чому ви, блукай-бурмила, живете не вкупі,
а всі порізну? — запитав він. — Вам би гурту-
ватись у племена. Працювати разом. У вас це
виходитьна славу!

Вемера звела голову, шалено прядучи
вушками.

— Ве-ве. Верра-валуу. — Молода
блукай-бурмілиха рубонула лапою
повітря і закинула голову назад. —

“Ти помиляєшся. Блукай-бурмила
не годні жити разом.

Коли ми разом, то приваблюємо найлютіших хижаків. А поодинці можна прожити довше, бо менше привертаєш до себе усюг”. — Вона роззирнулася надовкола і всміхнулася, близнувши іклами. — Ві-їру-ве! — “Хоча в такому товаристві не гріх і свого віку не дожити”.

— Ве-вулла-ве! — сказав Живчик, підходячи до неї з розпростертими руками. — “Не згадуй про смерть, юна Вемеру, хай для мене й честь зазирати їй у вічі поруч із тобою!”

Тут зашелестіло в кущах, і вигулькнула гіантська постать Руммеля з повним оберемком гой-ягід.

— Ве-ве! — прогарчав він. — “Швидко жсуйте, бо нам не вільно засиджуватися!”

Їхній кидок через ліс тривав. Рук на “Грозовому шершні” пролетів уперед, щоб розвідати дорогу, а тоді, сіпнувши мотузку двох вітрил, зgrabно розвернувся у повітрі й подався назад, перевіряючи кожну п’ядь уздовж нерівної вервечки блукай-бурмил. Цього разу Віїг вів товариство, і великий рубець на його плечі поблискував у лісовій сутіні. Міїрута Лум, ідучи в парі, трималися трохи віддалік од тимчасового ватажка. Зразу ж за ними тюпала Верало, горблячи пістряві плечі, а за нею своїм чудернацьким робом, скоком-боком, посувався велетень Руммель. Далі — чималий розрив, аж до з’яви в полі зору Вемеру, яка, дарма що молода, видавалася не такою витривалою, як решта. І на самкінець, після ще одного великого розриву, літун натрапив на хвоста: старшу за інших, а отже, й забарнішу Моллін та самого Живчика.

Коли Рук шугнув униз, старий капітан небесних піратів помахав йому рукою. Хлопець махнув йому на відповідь, пишаючись визнанням великого капітана. А здіймаючись угору знов, почув, як Живчик буркоче до Моллін підбадьорливі слова:

— Уже недалеко, старенька! Літай-камінь чекає на твої досвідчені руки.

Уже споночіло, але блукай-бурмила і далі рішуче верстали свою дорогу, а Рук ширяв у повітрі над ними. Так вони мандрували цілу ніч, ні на мить не стишуючи певної ходи,

уникаючи щонайменшого шереху. Зійшов місяць і, перетнувши все небо, завис далеко ліворуч від них. Устало сонце, гріючи вогку, моховиту землю, і в ясному, ряхливому повітрі зав'юнилися пасемця туману.

Аж ось і спереду долинув переливчастий крик. То гукала Верало, яка саме очолювала невеличкий загін.

— Крайземля! Ми дісталися Крайземлі!

Живчик переливчасто відповів:

— Зачекай на нас! Зараз будемо коло тебе.

Нетерпеливлячись швидше побачити сумнозвісну Крайземлю, Рук нап'яв до краю вітрила свого небесного човна і рвонув уперед. Унизу під ним дерева порідшли, змиршавів і підлісок. Проти блідо-жовтого неба бовваніла сильветка Верало: блукай-бурмилиха дивилася назад. Ось вона помітила наближення небесного човна і махнула лапою.

Рук махнув їй на відповідь і, орудуючи важелями гир та вітрильними мотузками, шугонув до неї вниз. Коли він опинився над самою землею, туман, здіймаючись угору, заклубочився довкола нього, і літун умить промерз. Приземлившись на пласкій плиті біля блукай-бурмилихи, завмерлої в очікуванні, Рук зіскочив на ґрунт і намотав швартівну мотузку на зап'ясток.

— Ве-ве, — привітала його Верало. — Веллуу-вег. — Вона міцно обхопила руками свого опасистого живота. — *Цемі-це сповнює мене жахом*.

Рук кивнув головою, задивившись на простерту попереду неозору кам'яну пустелю брудно-сірої барви. Ще ніде його не охоплював такий неспокій, як тут. Навіть нескінченні каналізаційні тунелі Нижнього міста з їхніми мордобрілами та лихими рябощурами були нішо супроти цієї голої Крайzemлі.

Зимний вітер, завиваючи і зітхаючи, налітав десь аж із-за Світокраю, висвистуючи понад розколинами та виярками в рівному гранітовому ґрунті. Він лящав і шепотів. Гув і скиглив, буцім жива істота. Кислий, сірчистий сопух забивав Рукові подих. Його тіло обплели скрутні смердючого туману, і шкіра притьмом узялася вогкими, холодними

сиротами. А вітер ще й намагався вирвати йому з рук “Грозового шершня”, що, мов безважна пір’їнка, підскачував поруч.

Рук побачив, як із лісу виринули Вемеру, відразу ж за нею — Руммель, далі Віїг, за ним — близнюки Міїру та Лум. Як і Верало, їх, здавалося, приголомшила моторошна атмосфера голої Крайземлі, й вони збилися в щільний гурт, щоб було безпечніше і тепліше.

Останні вийшли на камінну пустку Живчик і Моллін. Живчик ляслув Рука долонею по плечу. Рук помітив, що старий капітан тримтить.

— Чи думав я чи гадав, що мені ще доведеться повернутися на це жахливе місце, — зронив Живчик, неспокійно роззираючись довкола. — Але десь отам на нас чекає “Небесний гарцівник”. За мною! — вигукнув він. — І вдивляйтесь у небокрай, чи не забовваніє де велика чорна скеля, схожа на демона!

Живчик рушив у туман. Поруч обережно човгав по ослизлій кам’яністій поверхні Рук; небесний човен підскачував на вітрі за його спиною. Блукай-бурмила, ще й досі тримаючись купи, йшли, не відстаючи, за ними.

Вітер не переставав скиглити і щось нашіптувати Рукові на вуха, а хлопець уперто йшов далі, відчайдушно намагаючись його не слухати, тимчасом як туман своїми пасмами, мов пальцями, гладив, пестив йому обличчя та кучму.

— Брр! — здригнувся Рук. — Це таки є справді жахливе, жахливе місце!

— Тримайся, Руку, — підбадьорив Живчик. — І дивись, чи не завидніє скеля.

Рук напружував зір, намагаючись розгледіти щось за густими скрутнями імли. Але пласка кам’яна пустеля попереду слалася немов кудись у безмір.

— Ось хай-но розступиться туман, — сказав Живчик. — А він таки розступиться, бодай на мить, але тієї миті стане, щоб узріти нашу мету.

Живчик усе йшов і йшов уперед, не зупиняючись. Вітер свистів у вухах, і здавалося, то якісь чудні голоси хихочуть і глузують з нього.

Йдучислідом за капітаном, спотикаючись і намагаючись утримати свого невеличкого небесного човна, що крутився-вертівся під лобовим вітром, Рук міг тільки молитися, щоб Живчик не схибив. Ще густіший туман налетів, заслав очі, напхався у вуха.

— Чи всі вже тут? — гукнув Живчик через плече.

— Ве! — водно відповіли блукай-бурмила. — “Всі прикупі!”

Час від часу налітали дужі вихори, вдаряючи Рукові в обличчя і збиваючи його з ніг.

Тоді він падав на камінь, міцно тримаючись за швартівну мотузку, і чекав, поки перевихорить. Останній вихор розігнав мряковиння, і Рук мигцем, здавалося, уздрів сам навислий над безоднею Світокрай. Та за мить пасма знов зімкнулися, і він знов поринув у білу сліпоту, мов у якесь неосяжне більмо.

— Я нічогісінько не бачу! — злякано вигукнув він.

— Усе гаразд, Руку, — заспокоїв його Живчик. — Покладись на мене!

А тоді мла знов порідшала, і Рук удруге вздрів отого стрімчака на краю суходолу. Далеко вдалині бовваніла немовби подоба якоєсь потвори. Знов зімкнулися млисті пасма, і Рук згубив її з очей.

— Ви бачили її, капітане? — схвильовано запитав він. — Тамту скелю!

— Еге ж, бачив, — підтвердив Живчик, проте в голосі його звучала якась чудна нотка. — Але я не побачив “Небесного гарцівника”.

Вони поплуганилися знов, далаючи пориви вітру та крутняву туманних пасом, силкуючись прозирнути вперед далі, ніж на два кроки.

— Ох, мене вже, мабуть, надовго не стане! — простогнав Рук, борючись із непокірним “Грозовим шершнем”. Та й Живчик горбився, і виглядав геть виснаженим, а вкруг нього тупцяли, жалісно щулячись, блукай-бурмила.

— Кількахвилинна зупинка! — перекрикуючи завивання вітру, оголосив Живчик.

Блукай-бурмила обступили Рука та старого капітана небесних піратів, заслоняючи їх від шквалистого вітру. Рук тремтів і мав вельми жалюгідний вигляд. Якби принаймні ці глузливі голоси помовкли, тоді хоч голова б щось кумекала...

— Нам капут, еге ж, капітане? — пробелькотав він.

А Живчик мовби його й не чув. Він дивився просто вперед. Вітер на мить угамувався, туман покотився далі.

— Глянь! — тільки й мовив капітан небесних піратів.

І тут Рук побачив: просто над їхніми головами нависав такий здоровецький небесний корабель, якого йому ще зроду не випадало бачити. Сама тільки носова його частина, бита негодами та ярими січами, була з двадцять “Грозових шершнів” завбільшки; його порубаний, подовбаний корпус виглядав не меншим за нижньомістову харчівню, а щогла вгаялася в небо, мов величезний стовбур залізного дерева. Товстелезній якірний ланцюг тягся до чорної скелі, чия темна маса захищала корабля з підвітряного боку.

— Який-бо він величавий! — видихнув Рук і тут-таки похитав головою, вражений прикрою думкою. Хоч би як утішно було власноруч створити дерев’яного небесного човна, але “Грозовий шершень”, — подумалось йому, — у підметки не годиться “Небесному гарцівникові”! Так звана Друга Доба повітроплавання, предмет особливих гордошів Лицарів-Бібліотекарів, була звичайнісінькою тінню того, що існувало до неї. Ох, скільки, скільки-бо всього втрачено...

— Ворушися, хлопче! — звернувся до нього Живчик. — Нам так ніколиться, що аж-аж-аж! Треба борше покинути

це кляте місце! Візьми-но свого небесного човна і піднімись на борт “Небесного гарцівника”. Скинь униз мотузяні драбини, аби ми могли видряпатися на борт. Хутчай! Поки вітер не розходився знову.

Рук квапливо сів на “Грозового шершня” і знявся у повітря. Ось він уже порівнявся з обшарпаною балюстрадою бака могутнього корабля. Прив’язавши “Грозового шершня” до щогли, Рук зіскочив на чардака. Тремтячими пальцями розв’язав скручені мотузяні драбини і спустив їх долу. Відразу ж блукай-бурмила подерлися на борт; останній заліз нарешті й сам Живчик. Опинившись на своєму кораблі, старий капітан небесних піратів упав навколошки і паціував чардака.

— Дякувати Небу! — прошепотів він. — А я вже був подумав, ніби втратив тебе.

Капітан Живчик скочив на ноги. Він стояв рівно випростаний, мовби ніколи й не горбився. Тягар літ начебто спав з його пліч, молодечим вогнем заблищаючи очі.

— До роботи! — покликнув він дужим голосом. — Підготувати “Небесного гарцівника” до польоту!

Блукай-бурмила як один кинулися кожен на своє місце. Живчик пішов за їхнім прикладом. А Рук зостався полішений на самого себе. Він хутко оббіг “Небесного гарцівника”, оглядаючи буфети і шухляди, зазираючи з палуби до трюмів і спостерігаючи, як блукай-бурмила шастають сюди-туди, заклопотано рихтуючи великого корабля небесних піратів в до польоту.

Вемеру подалася на камбуз, під чардак. Руммель розгорнув головне вітрило, доскіпливо перевіряючи, чи не подерлося де полотно. Верало переглядала мотузяні снасті. Міїру та Лум видерлися на балюстради: перший — з лівого, другий — з правого боку, відтак полізли по такелажу, перевіряючи його придатність і допевняючись, чи справні, чи бездоганно наладнані гирі та стерно. Віїг подерся на щоглу, додивляючись, чи не підгнила десь деревина цієї височезної колони, чи не виказує вона своєї втоми тріщиною, хоч би й з волошину завтовшки, і вже доліз до самого марса на верхівці.

Позад себе Рук зачув якесь сичання і тихе гуготіння. Зацікавившись, що б воно могло бути, пішов на ті звуки і натрапив на самого Живчика: капітан, засунувши голову між пруття центральної люльки, пильно вдивлявся у поверхню літай-каменя. Поруч нього Моллін регулювала полум'я пальників.

— Як там літай-камінь, цілий? — запитав Рук.

Живчик відхилився від літай-каменя і роззирнувся.

— На ньому не видно прикмет кам'яної хвороби, — оголосив він.

— Чудова новина! — вигукнув Рук. — Можна летіти!

— Справді, можна, — погодився Живчик. — Тільки слід поквапитися. Боюся, тамта невидима хвороба все ж устигла вразити літай-камінь.

Рук насупився.

— Звідкіля? Як?

Живчик описав рукою широку дугу в повітрі.

— А через нашу залогу, — пояснив він. — Ти ж їх чув. Більшість із них колись працювали на бортах небесних кораблів. Небезпека ось у чім: котрийсь звір може бути носієм жахливої недуги — а то й усі вони.

Рук затремтів із жаху.

— А як же нам це визначити? — запитав він.

— Даремна праця, — відказав Живчик. — Може, літай-камінь уже заражено. А може, ще ні. Звісно, що близче ми підлітатимемо до хворої санктафракської скелі, то більший буде ризик. Не ошукуйся, Руку: це подорож лише в один кінець. Назад “Небесний гарцівник” уже не повернеться. Нам треба тільки жити надією і молитися, аби він противався, поки довезе нас до Вежі ночі.

— Воля Землі та Неба! — промовив Рук. Обличчя йому видовжилося і зблідло

— Але веселіше, хлопче! — підбадьорив Живчик, ляснувши Рука по плечу. — Ми ж бо на порозі великої пригоди. Ходи-но зі мною!

Капітан відвернувся і, залишивши Моллін клопотатися коло літай-каменя, заквапився вузьким проходом, що оги-

нав брилу, до носової частини; і ось уже вибіг по кількох с хідцях на капітанський місток, до штурвала. Схопивши в руки велике штурвальне колесо, відпустив запобіжний важель. Тоді випробував, один по одному, окремі польотні важелі з кістяними ручками і переконався, що мотузки розкручуються безперешкодно; нарешті для спроби заходився підіймати й опускати вітрила та гирі — останні приготування до польоту.

Він ще порався, коли залунали, один по одному, переливчасті поклики блукай-бурмил; звірі доповідали: чергова

ч а стина великого піратського корабля перебуває у задовільному робочому стані. Коли ж і останній з них — Віїг із марсового гнізда — гукнув униз, що, мовляв, щогла годиться для небесного польоту, Живчик радісно сплеснув руками.

— До відльоту готуйсь! — зикнув він. — Викидаємо якірного ланцюга!

— Ве-ве! — водно ревнули блукай-бурмила. — “Єсть!”

Здригнувшись усім корпусом і лиховісно зарипівши, “Небесний гарцівник” почав здійматися у повітря. Живчик викинув кінець якірного ланцюга, що впав, гучно брязнувши об скельну поверхню.

— Там, куди ми прямуємо, ланцюг нам до нічого, — пояснив він усім.

Надулися благенькі, пошарпані вітрила. Корабель нахилився на один бік і поплинув геть від чорної скелі. Усе вище й вище здіймалося велике небесне судно, здіймалося тихо та повільно, аж поки раптовий вітер, налетівши ззаду, підхопив його і так навально поніс у небо, аж Рукові закрутілася голова, а в животі все перевернулося.

— Просто *приголомшливо!* — вигукнув він. — *Чудасія, та й ход!* Не віриться, що я й справді лечу на борту піратського небесного корабля!

— Та й мені, хлопче, не дуже віриться, — захихотів Живчик. — Не віриться й мені... Небо вгорі! Як я знудьгувався за тим усім! За лопотінням вітрил, за розгойдуванням гир, за вітром у моїх косицях! Все майже так, як у давно минулі дні... Наче я знову небесний пірат.

— Але ж ви й *справді* небесний пірат! — палко вигукнув Рук, схвильовано обернувшись до капітана Живчика і сяючи очима.

— Ато ж, Руку, либонь, я й справді небесний пірат, — повагом кивнув головою старий капітан, тимчасом як його пальці витанцювали по важелях, і додав, насупившись: — *Останній* із небесних піратів.

· РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТНАДЦАТИЙ ·

ВЕЖА НОЧІ

пливала найтемніша, досвітня година. Дрібна роса, виблискуючи на долині в ліхтарному освіті, вкрила викришенну поверхню санктафраксъкої скелі. Із затіненої розколини долинув тихий звук, схожий на сьюбання. Щось там заворушилося.

Аж ось зі шкалубини виповз довгий, лискучий мацак, потім ще один. Обидва вчепилися у скельну поверхню і стяглися. На світло вилізла мокра драглиста істота. Три невеликі округлі гудзі на маківці її голови роздулись, а тоді репнули і підозріливо оглянули все довкола. Мацаки сягнули ще вище, і тіло ще раз підтяглося.

Там, де проповзлапотвора, скельна поверхня лишилася суха-сухісінька. Пересуваючись таким незвичним поповзом-поковзом, драглиста істота почала розбуhatи. Вона робилася все більша й більша, аж раптом стрибнула з сичанням, рвучко випростала три задні мацаки і чвиркнула густою, олійстою речовиною, обливши скельну поверхню позад себе. Слизьке створіння напилося.

Кам'яний упир позадкував по розколинах хворої скелі. Втамувавши спрагу, він хотів тепер їсти.

А високо-високо вгорі над ним якийсь собі гоблін-молотоголовець також був голодний. Голодний як вовк. Голодний і холодний. І пити йому теж хотілося, аж-аж-аж. Він тупав своїми великими черевиками і кутався у чорне вбрання, рятуючись від крижаного вітру: тут, на цій висоті, мало не на самім вершечку вежі, було так холодно, аж паморозь укрила своїм пір'ям дерев'яні мостини навислого над безоднєю дашка.

— Ну ж бо, постривай, Гобрате! Ось я до тебе доберуся, нікчемний, зизоокий вишкrebку! — прогарчав молотоголовець, пускаючи з рота густі хмаринки пари, що мерехтіла і вилася у жовтому свіtlі підвішених вище лойових ліхтарів. Вартовий походжав туди-сюди, б'ючи руку об руку, щоб зігрітися. — Лишив мене тут, щоб я й за нього віdstояв варту! — ремствував він. Його мали змінити вчора увечері о дев'ятій, а нині вже зірница сріблить хмари над обрієм. — Цілісіньку ніч вистояв тут! — сердито бурмотів він далі. — Ось я погрію руки об твій чепець! Усі кісточки тобі потрошую! Ось я тебе — а-а-ах!

Підбор його черевика ковзнув по незатоптаній ще латці паморозі, й гоблін grimнув на мостини. Він так злецько гримнувся — хрясь! — схожою на молот головою об холодне твердюче дерево, аж важкий рогатий шолом злетів йому з голови.

Ошелешений молотоголовець хутко сів і встиг побачити, як його шолом жене вистри

бом до краю містка. Серце калатало гоблінові в грудях, мов скажене, але він кинувся вперед і схопив шолом за один з кривих рогів, коли той уже мав упасти з високого містка в безодню.

— Замалим без шолома не зостався, — похмуро сказав він сам собі. — Треба обачніше ступати, Слебе!

Гоблін зіп'явся на ноги, насадив шолома на голову-молот. За посіяного шолома старший над сторожею закував би його в кайдани і кинув у карцер на тиждень — на покару.

Слеб перевірив решту свого риштунку: кривий кинджал при поясі, грізний на вигляд арбалет на плечах, піку з важкими гаками... І полегшено зітхнув: усе начебто на місці.

І тут здаля, з самого долу, долинуло гучання дзвону, що над палацом Вокса Верлікса вибивав години. Шоста! Ого, він, Слеб, уже провартував аж вісімнадцять годин! Глипнув крізь огrom відкритого неба на сонце, що поволі викочувалося з-за обрію, — і прикрив очі дашком долоні, бо його світло вже сліпило. Тоді глянув надолину.

Там, унизу, розкинувся Каменосад: від колись таких могутніх куп летючих брил тепер лишилося саме кришivo на мертвій скельній поверхні. Осип-місто і Нижнє місто лежали, повиті млою, а трохи далі вже оживала Велика дорога Багнищем, уже кишіла незліченними рухливими цяточками—фігурками подорожан, утім, лише на своєму початку, бо за яку сотню ступнів тонула в темному мороці: попри ясний ранок із Темнолісу, звідкись із північного заходу, накочувалися темні хвариша, несучи дош, а то й грозу з блискавицями...

— Буря! Як давної ї вже не було... — Слеб відкашлявся і сплюнув. — Добра буде наука окаянним Бібліотекарським Лицарям, — прогарчав він. — Уявили себе великими мудрагелями, еге ж, — з отими всіма своїми книжками, науками та нікчемними небесними човниками. — Молотоголовець задивився на високі нагромадження хмар, молячись, аби блискавка вдарила в Опівнічний шпиль. — Але одного чудового дня ми їх провчимо. Коли Опівнічний шпиль уздоровить скелю і ми повернемося в небо, *отоді* вони й побачать...

— Сила — в ночі! — озвався позад нього грубий голос.

Слеб обернувся і побачив м'язистого голбіна-плескатоголовця, чиє обличчя рясно вкривали татуювання та рубці — сліди численних боїв; плескатоголовець стояв перед ним, приклавши кулака правиці до нагрудної бляхи в ритуальному привітанні.

— Ах, Брагкот! Сила — в ночі! — відповів Слеб, і собі відсалютувавши. — Який я радий тебе бачити! Куцак Гобрат так і не прийшов...

— Гобрат десь пропав, — буркнув Брагкот. — Ніхто, бачиться, не знає, де він подівся.

— Налився лісовим грограм та й звалився десь у темному кутку, я його знаю, — з гіркотою проказав Слеб. І позіхнув. — Вісімнадцять годин поспіль провартував я тут. *Вісімнадцять годин...*

— Буває, — байдуже здигнув плечима Брагкот і роззирнувся, пильно приглядуючись до двох міст унизу і мружачи око вдалину. — Спокійні були чати? — запитав. — Без придibenцій?

— Без, — буркнув Слеб.

Плескатоголовець кивнув на великі купи дедалі близчих хмар.

— Заповідається на дощ, — зауважив він. — Моя погодка!

— Що ж, пополощися — я тебе лишаю! — мовив Слеб. — Піду приткну десь голову.

— Прошу дуже, — кинув Брагкот, повертаючись до товариша. — А я... — Плескатоголовець охнув, глянувши поверх Слебового плеча. — О небеса! Що воно за проява?!!

— Hi, я вже більше не попадуся на твої жартики! — захихотів Слеб.

— Та я серйозно, Слебе! — не вгавав Брагкот. — Це ж бо... Це ж... — I, схопивши молотоголовця з його самовдоволеною посмішечкою за плечі, повернув його кругом. — Глянь!

Слеб витрішив очі. Щелепа йому відвісла. Цього разу Брагкот і справді не розігрував його своїми дурнячими витівками. Там і справді видніло щось таке...

— Не може бути! — прошепотів він, трусячись, мов осиковий лист, коли з-під ослони темної, заклубоченої хмари виринув, мов примара, здоровий корабель.

Слеб був ще зелений і зроду не бачив такої дивовижі. Заціпенілий молотоголовець вирячився, не вірячи власним очам, на великого, могутнього небесного корабля, що так зgrabno линув повітрям — линув просто до них! Зі своїми великими надутими вітрилами та масивним корпусом корабель видався Слебові таким страхітливим, що... ні, ні, біг ме, це не ява, це сон!

— Але як же це? З-звідки? — затинаючись, пробелькотів молотоголовий гоблін. — Чи ж таке можливе? — Він мотнув головою. — Щоб іще й досі літали небесні кораблі!.. Звідки в ката він узявся?

— Байдуже, звідки! — ревнув Брагкнот. — Бий на спо-лох! Колошкай сторожу! Став гарпуни! Швидше, Слебе! Ми повинні...

Тут Слеб почув різкий посвист, і щось ніби стиха цмокнуло. Він рвучко обернувся. Брагкнот стояв, похитуючись

уперед-назад. Плескатоголовець глупів на Слеба очима, сповненими жаху та сум'яття, а пальцями обережно стискав стрілу з залізного дерева, яка збоку вп'ялася йому в шию. У горлянці йому хрипіло й булькотіло. Кров ринула з рані на його чорне вбрання. За мить Брагкнот заточився назад і, перевалившись через край містка, без крику шугнув униз.

Друга стріла свиснула над Слебовою головою і застрягла в широкій балці за його спиною. Третя розбила підвісного ліхтаря. Ще дванадцять, чи й більше, стріл просвистіли в повітрі й задрижали там, де влучили.

— На містки! — ревнув Слеб. — Напад на вежу!

— Що там таке?.. Що діється? — загукало кілька голосів вище й нижче Слеба.

— Ген там! — закричав хтось із вищого містка, показуючи на хмару, що вже огорнула вежу.

— Небесний корабель! — гаркнув ще хтось.

— Він поверта сюди! — загорлав ще один Сторож Ночі, дивлячись у далекогляд. — І в нього важка зброя на борту!

Деренчливо заголосила сирена, потім ще одна й ще... І ось уже по всій Вежі ночі загаласували Сторожі, відповідаючи на заклик до зброї.

Слеб сторчголов кинувся у вежу з містка, де його міг бачити ворог. Незgrabно ковзаючи по слизьких дошках, добігдо дверей і перекотився через поріг. І вчасно! Позад нього щось спалахнуло, гучно хръкнула деревина. Вогненнє ядро з залізного дерева відбило містка обік вежового корпусу, і вся прибудова перевертом полетіла додолу.

Слеб якось зіп'явся на неслухняні ноги. Повітря довкола нього повнилося галасом: командири без упину ревіли й верещали, віддаючи накази та розпорядження. З гуркотом зачинялися двері, бряжчали засуви: секцію за секцією велику вежу ізользовувалося, щоб запобігти впадові ворога. Важкі черевики гупотіли вгору-вниз по східцях — озброєні до зубів Сторожі Ночі у своєму чорному вбранні поспішали на західний бік вежі, щоб відбити напасника — великого небесного корабля.

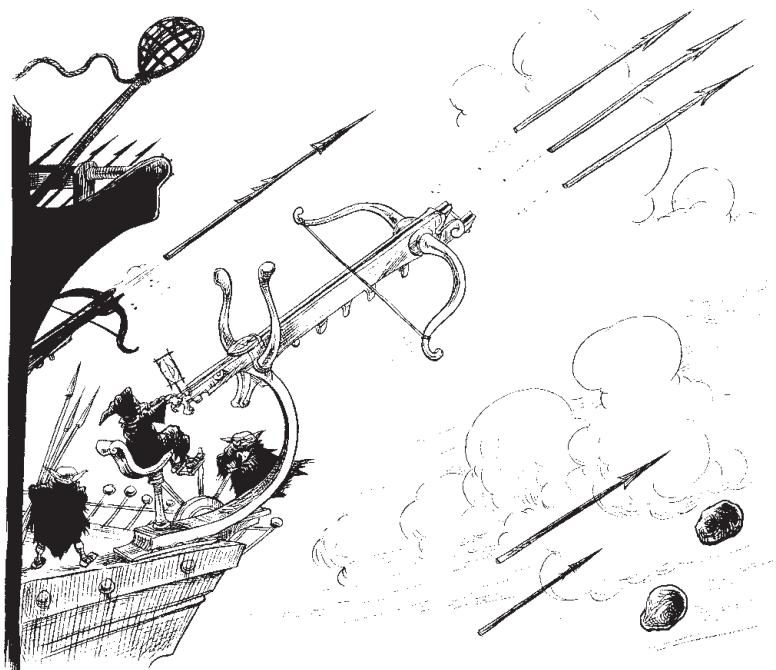
Серед тієї всієї веремії, того сум'яття ніхто не добачив невеличкого небесного човника, що шугнув крізь темну хмарну крутняву вниз, до супротивного боку вежі...

Ховаючись у хмарі, небесний корабель вивергнув на Башту ночі нову вогняну сальву. Містки руйнувалися і розсипалися на дрэзки; великі пробоїни вже зяли у стінах, а там, куди ціляли важкі вогненні ядра з залізного дерева, спалахували невеликі пожежі.

А в самій вежі Сторожі Ночі крутились, як муха в окропі, намагаючись виконувати незліченні команди своїх зверхників:

- Зламану балку поставити на місце!
- Гаси вогонь!
- Заряджай гарпуни!
- Націлюй катапульти!

Поки одні нашвидкуруч латали пробоїни, а інші гасили полум'я водою та піском, громадки найхоробріших виска-

кували на висунуті назовні бойові платформи, де на цоколях, прикручених до підлоги, стояла важка артилерія. Працюючи по троє, вони заступали на свої бойові пости. Де б ули гарпунні турелі, один стрибав на сидіння стрільця і на водив бойовий механізм, другий вкладав гарпуна в довге ложе, а третій хапався за колесо збоку від турелі й крутив його. Поволі, мірою того, як урухомлювалася система внутрішніх трибків, повертається і весь механізм. Тоді той третій хапав друге колесо і змінював кут нахилу довгої цівки, наводячи великого гарпуна прямо на небесного корабля-нападника. Щосьхоже відбувалося і на обертових катапультах. Після визначення потрібної траєкторії польоту, двоє сторожів підіймали важезного кругляка і клали в металну “ложку”.

— Вогонь! — кричав отаман. А тоді інший отаман, вище, викриував таку саму команду. І так усе вище й вище...

— Вогонь!.. Вогонь!.. Вогонь!..

Ось Вежа ночі вивергла чергову сальву гарпунів та кругляків на “Небесного гарцівника”. Один гарпун влучив у балюстраду правого борту, другий поковзом промайнув по нижньому чардаку. Та ще кругляк зачепив, ковзнувши, корму. Крихітний небесний човен розлетівся б на тріски від такого удару, але могутній небесний корабель, здавалося, й не здригнувся.

Сторожі Ночі знов набили свої металні пристрої. “Небесний гарцівник” злинув у небо вище. Гарпунні турелі та обертові катапульти швидко змінили приціл.

— ВОГОНЬ!

Друга сальва заподіяла ще менше шкоди, ніж перша; власне, жоден гарпун, жоден кругляк не влучив у ціль. Вдивляючись крізь далекогляди у хмарну крутняву, отамани Сторожів Ночі побачили якогось бороданя за штурвалом: сяючи парадним атласним сурдутом та трикуткою, він викриував свої команди. Ось головне вітрило наповнилося вітром. Полетіли вниз кормові гирі. І враз небесний корабель злетів угору, встигнувши, однак же, відповісти сальвою.

— Вони підімаються до Опівнічного шпиля! — вереснув хтось.

— Захистити шпиль!

— Згиньте, а захистіть!

— *ВОГОНЬ!*

Третя сальва каменів та гарпуноїв злетіла в небо, й один кругляк поцілив у середину корабля, де самотня блукай-бурмилиха недремено пильнувала великого корабельного літай-каменя. Блукай-бурмила з корми відповіли градом палахких ядер із залізного дерева. У вежових стінах з'явилося ще більше вирв, а одну гарпунну турель знищено прямим влучанням. У двох Сторожів Ночі: одного на високому спостережному містку, другого на бойовій платформі трохи нижче, — одночасно влучили арбалетні стріли. Обидва повалилися вперед і перевертом — вищий навздогін за нижчим — полетіли додолу, немов виконуючи якийсь чудернацький, моторошний танець.

— Більше вогню! — ревнув один отаман.

— Негайно на підмогу до шпильового приміщення! — прогримів інший.

— Повідомте Найвищого Сторожа!

— Гукніть Орбікса Ксаксіса!

Сидячи навпочіпки на підлозі, Слеб визирнув у пробоїну. Тут, біля збитого спостережного містка, він не мав напохваті ні гарпунних турелей, ні обертових катапульт, але йому ждалось помститися за смерть бойового товариша. Тремтливими руками молотоголовий гоблін піdnіс приціл свого арбалета до очей, заклав стрілу з залізного дерева в цік у і накрутів пружину.

— Це вам за Брагнота! — пробуркотів похмуро.

Перед ним, весь у клубах густих пасом туману, бовванів небесний корабель. Слеб опустив голову. Прицілився. На якусь частку секунди корабель порівнявся з ним. І гоблін вистрелив.

Клацнула пружина, бренькнула тятика. Стріла шугнула в повітря і щезла у товщі хмар. Слеб затамував подих. А за мить, голосніший за гармидер у самій вежі, розітнувся переливчастий крик болю, і крізь вікнину в хмарі молотого-ловець побачив, як блукай-бурмило схопився за серце і випав з небесного корабля.

— Ага, дістав я тебе! — прогарчав Слеб, дивлячись, як великий волохатий звір падає додолу. Вдруге підніс він арабета до очей — зирк у приціл, аж просто на нього летьять троє великих вогнистих ядер!

Не встиг він і скрикнути, як заліznодеревні ядра вдарили, в дірвавши великий шмат горішньої частини вежі, а заразом і вибивши дух із молотоголового сторожа Слеба. Вся озія струснулася, від верхівки до підвалин. А небесний корабель здіймався усе вище й вище — і ось уже майже порівнявся з великим шпилем, що увінчував вежу.

— Вони хочуть скинути шпilia заліznими кішками! — заверещав котрийсь сторож із-під основи шпilia, коли нагло з чардака “Небесного гарцівника” на шпиль полетів важкий тризубий гак. — Вони намагаються знищити Опіvnічний шпиль!

— Блюзніство! — ревнув інший.

— Смерть загарбникам! — загорлав іще хтось.

Сторожі Ночі подвоїли зусилля, щоб відбити напад небесного корабля. Сальву за сальвою робили вони, посилаючи в бік напасника кругляки, гарпуни, стріли — все, що трапляло їм під руку. Від гуку битви тремтіло повітря. “Небесний гарцівник” відповідав власними стрілами та списиками, а також великими палахкотючими заліznодеревними ядрами, які відривали шмат за шматом від чорної вежі. І сила-сіленна гоблінів, троглів та тролів у чорному вранні Сторожів Ночі загула звідтіля вниз, назустріч власній

загибелі. Ще одна желізна кішка брязнула об Опівнічний шпиль. Ще в одного блукай-бурмила попала стріла...

А тим часом із другого боку до вежі підлетів небесний човен. Легко, покрадьки, мов лісовий метелик на своїх крильцях, він то підлітав вище, то спускався нижче, пурхаючи попід великою східною стіною. Його вершник шукав вигідного місця, де б проникнути до вежі. Нарешті він пірнув надолину до невеликого містка, який стирчав трохи не під самим верхом усієї споруди і на якому, на щастя, не виявилося жодного сторожа.

Ось вершник скочив із сідла на місток. Коли він надійно прив'язав свого “коня” до одного з кілець, угвинчених у стіну, кволий молочно-білий соняшний промінчик пробився крізь тучу і зазирнув хлопцеві в обличчя. З міцно

стуленими вустами та зосереджено насупленими бровами він обернувся до невисокого, темного отвору дверей і пропав усередині.

Коли Рук зазирнув у морок, похмура, зловорожа атмосфера вежового нутра вдарила по його напружених чуттях, мов таран по брамі замкненої твердині. Всередині вежі було темно попри всі підвісні ліхтарі, й над усім тут панував сморід смерті та затхлий дух гниття. Рук зупинився, заціпенілий, ошелешений. Йому не вірилось: як, як міг хоч би й хто вимислити таке окаянне місце?

Він почув голоси — незліченні голоси! Приглушені стогони та немічні крики відлунювали в пітьмі, немов тиха, моторошна при́гра до басовитого гуку та лютих ударів битви, що шаленіла ген угорі.

— Нещасні бідолахи! — промурмотів Рук. — Ох, коли б я тільки міг урятувати вас усіх...

Коли очі призвичайлися до мороку, хлопець накинув плащика з шовковини нічних павуків собі на плечі й зважився рушити далі вглиб вежі. І враз опинився у запаморочливому лабіринті вузьких переходів та хистких сходових маршів, що на кшталт бутербродної начинки якось уміщалися між зовнішньою та внутрішньою стінами вежі. Розташовані під найрізноманітнішими кутами, марші дерев'яних східців розбігалися, кривуляючи, на всі боки: вгору, вниз, ліворуч, праворуч... Розпачливі стогони в'язнів зазвучали голосніше, бридкий сопух посилився.

Рук простежив поглядом, куди веде перехід, де він стояв: спочатку той біг до невеличкого квадратового майданчика, а відтак, повернувши назад, крутими східцями п'явся нагору. В далекому кінці майданчика видніли вбудовані у внутрішню стіну двері.

“Невже одна з камер?” — промайнула думка. З’ясувати це можна було тільки в один спосіб.

Рук кинувся вгору по східцях. Опинившись на майданчику, підійшов до важких дерев'яних дверей і побачив щось

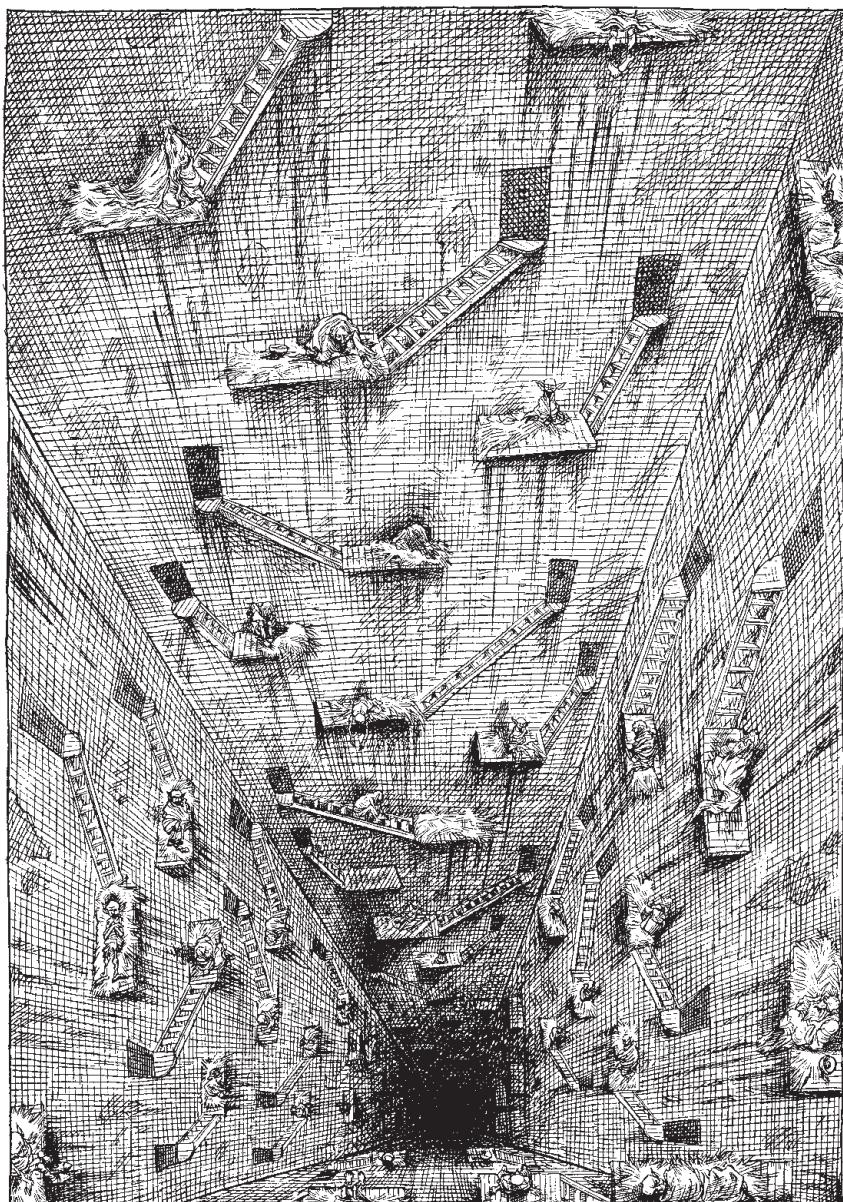
наче позначки. Дістав із кишені свої небесні кристали і, звівши їх докупи, спробував приглянутись ближче. На твердому дереві вирізнялося троє кострубато видряпаних імен: РІЛЬК ТІЛЬДЕРРІГ, ЛЕМБЕЛ ОБАПІЛ, РЕБ ПСУЙЛІС, ЛОКУБАР КІС... Кожне з них перекреслювала глибока подряпина. Тільки ім'я з самого низу лишилося ціле.

— Фініус Флабтрікс, — пошепки прочитав Рук. — Звучить, як ім'я вченого.

Двері мали оглядове вічко з накривкою, а також важкі засуви угорі та внизу. Рук відхилив накривку і швидко заглянув у прозурку. У густій смоляній чорняві нічого не було видно, тільки сморід іще дужчешибнув у ніздрі. Обережно відсунув верхній засув, відтак нижній. Повільно відчинив важкі двері й зазирнув досередини.

Ні стін, ні ланцюгів, ні грат — такої камери Рук іще зроду не видів. Вузький сходовий марш вів од дверей зразу до полу, бо вся камера, власне, й складалася з самого тільки полу, що виставав зі стіни, нависаючи над глибочезним колодязем внутрішнього “дворика”, — і піл той не мав жодних билець. Окрім дверей, що, бувши замкнені, утворювали гладеньку, неподільну частину стіни, яка йшла вгору не простопадно у дослівному розумінні, а трохи нависаючи над в'язнями, тут лишався ще один “вихід” — ступити за край полу і полетіти крізь сморід униз, на певну загибел на дні колодязя. Вдивляючись у той колодязь, Рук розгледів ще й інші поли — їх тут було без ліку, і до кожного вели осібні східці від осібних дверей.

Приголомшений хлопець кинув оком на того, хто лежав перед ним у куточку полу. Скарлювившись у позі зародка, обхопивши кістлявими руками ще кістлявіші ноги, на смердючому солом'яніку завмер чоловік: одежа подерта на гноття, нерівне, хрипке дихання... Довгий скудовчений чуб нависав горопасі на обличчя. Подекуди волосся повилазило жмутками, і на тому місці світили коростяні латки. Густа, брудна борода, шкіра, покрита лепом та червоними виразками, з яких слезіла сукровиця: в'язень весь час люто чухмарився своїми брудними поламаними нігтями, аби хоч

ПІДЗЕМНА В'ЯЗНИЦЯ У ВЕЖІ НОЧІ

трохи вгамувати нестерпну сверблячку від коростяних кліщів, що заривалися під шкіру відкладати яйця.

— Фініус? Фініус Флабтрікс! — тихо покликав Рук, підходячи ближче до в'язня. — Професор Фініус Флабтрікс?

Дихання у неборака почастішало. Закліпали повіки й очі на мить розплюшилися, та хоч ті очі й дивилися в бік Рука, він переконався: бачити вони його не бачать. Відтак очі заплюшилися знов.

— Не моя провина! — затинаючись, хрипким голосом промурмотів професор. — Не моя провина. Не моя провина...

— Не бійтесь — я не скривджу вас! — прошепотів Рук, ледь стримуючи слози.

Але професор, весь поглинений власними муками, не вважав на прихильника. Рук відвернувся й обережно побрався східцями вгору, потім зачинив за собою двері камери. Дорога була кожна хвилина. “Небесний гарцівник” не міг вічно поглинати всю увагу Сторожів Ночі. Треба негайно розшукати Кулькапа і визволити з цього жахливого місця!

Він заквапився вниз іншим переходом і побачив шерег в'язничних дверей, вбудованих у внутрішню стіну. Швидко, присвічуючи небесними кристалами, він одне по одному читав імена, видряпані на дверях: ТЬОХ-ТЬОХ ПЕРЕГОН... ЕЛДРИК ПІЙ... ДОЩОВИЙ СОКІЛ III... СИЛЬВІКС АРМЕНИУС... ГРОЛ... Якщо імена бодай про щось промовляли, то в'язнів постачали з усіх суспільних верств Світокаю. Купці та вчені. Живолупи, гобліни та тролі. Колишній небесний пірат...

Повз деякі двері Рук пробігав, лише мимохідь прочитавшина них ім'я, а біля інших зупинявся, щоб зазирнути у спостережне вічко. Та, зазирнувши, одразу ж і каявся. Страшно було дивитися на отих усіх жалюгідних істот. Нешасні жертви щось лепетали, тіпалися в корчах; декотрі дійшли до справжнього божевілля. Хто прокволом похитувався вперед-назад, хто марив, виголошуєчи загонисті промови, хто сновигав туди-сюди по своєму полу, щось тихо буркочучи собі під ніс... Але найгірший стан був у тих, хто

стратив усяку надію: ці просто лежали на полу, чекаючи, коли загостить до них костомаха і вхопить у свої обійми.

Рук увесь аж кипів. “Щоб ви були прокляті, Сторожі Ночі! — снував він гіркі думки. — Яка страшна ганьба — оці ваші темниці! Вони — люта образа, кинута кожнісінькій істоті Світокраю, ба навіть самому життю! Якщо колись мене іноді й опадали сумніви, чи справедлива війна між Бібліотекарськими Лицарями та Сторожами Ночі, то тепер я звільнився від них остаточно. Ось доказ! — сказав він собі подумки. — Ця війна — справжня битва між добром і злом!”

— Добре сказано, — почувся неподалік чийсь голос.

Рук аж підскочив з несподіванки.

— Хто там? — прошепотів він.

— Я тут, — відповів голос.

Рук підійшов до дверей камери, приглянувся. На важко-му темному дереві було нашкрябано: РИБОЖИР.

— Відчини двері! — попросив голос. — Тільки рвучко. Добряче попхни! Ну ж бо!

Рук відсунув обидва засуви і чимдуж штовхнув двері. Вони об щось ударились, почувся приглушений зойк. Сердце завмерло Рукові в грудях. Що за притичина? Що він *накоїв*? Він просунув голову в дверний отвір і ще встиг побачити, як зелена лускатая істота покотилася по східцях і впала вниз — у розверсту пустку глибочезного тюремного “колодязя”.

— Hi! — закричав Рук, і його відчайдушний крик закружияв відлунками у просмерділому повітрі. — Я не хотів! Я...

Зненацька в голові йому озвався голос: “Дякую, дякую тебе, друже, що визволив мене, бо мені самому бракувало мужності стрибнути...” Голос умовк.

Рук затремтів. Скільки ж довелося тому бідоласі чекати на східцях, поки хтось прийде і покладе край його мукам? Від безсилої люті він прибив двері, аж загуло в башті.

— Ой! — пролунав у сутінках чийсь голос, десь ліворуч від Рука. — Ох, бідна моя головонько! Я ж бо ще собі казав: на кий біс тобі здалося видудлювати до решти весь лісовий прог! Це ти там, Слебе?

Рук добув свого кинджала і мовчки пішов на голос. І швидко знайшов того, кого шукав: там, у куточку майданчика, сидів, скуювшись і обхопивши голову руками, сонний плескатоголовий гоблін у чорному вбранні Сторожа Ночі, а біля нього валялися арбалет і порожній глек.

Умить Рук схопив арбалета, відкинув ногою глека і приставив кинджала гоблінові до горлянки.

— Т-т-ти не Слеб! — пробелькотів плескатоголовець. Рук побачив баньки вибалущених на нього очей на переляканій гобліновій тварі. — Х-хто ти?

— Байдуже, хто я, — пошепки відказав Рук, ступивши крок назад і націливши арбалета на темнолесниківську емблему в гобліна на грудях. — Хто *титакий*?

— Я — Гобрат. Простий бідний сторож. Тюремник. Благаю, не вбивайте мене! — Гоблін замовк, набурмосивши широку твар. — Ви один із Бібліотекарських Лицарів, еге ж? Ой, прошу пана, змилуйтесь! Я ніколи нікого не кривдив — слово честі, не кривдив!

— І все ж ти носиш чорні лахи Сторожів Ночі, — процідив Рук із крижаною люттю в голосі.

— Вони силоміць мене взяли, коли я помираєв з голоду в Нижньому. У мене нічогісінько не було. А вони нагодували, одягли мене... Але в глибині душі я просто вбогий гоблін з нетрищ понад Крайрікою. Будьте ласкаві, не губіть мене, паночку!

— Кажеш, тюремник? — перепитав Рук.

— Ато ж, паночку. Та я цим не пишауся, паночку, навпаки роблю, що можу, для ув'язнених тут сіромах...

Щоб замкнути уста балакучому плескатоголовцеві, Рук звів арбалета.

— Проведи мене до камери Кулькапа Пентефраксіса, і я збережу твоє нікчемне життя! — звелів він.

Гоблін застогнав.

— Та вони ж мене вб'ють, коли Найвищий Володар довідається, що я провів вас до Кулькапа!

— А я тебе вб'ю, як не проведеш до нього, — пригрозив Рук, відводячи спусковий гачок арбалета.

— Гаразд! Гаразд уже! — Весь трусячись, гоблін з бідою звівся на ноги. — Ходіть за мною, паночку, тільки ж дивіться, куди мірите отим арбалетом.

I Рук подався за плескатоголовцем нескінченним плетивом переходів та сходових маршів, усе нижче й нижче спускаючись у глини Вежі ночі.

Коти вони стак ішли, згори чи не від всіх високих башти, тоді як тучний хробкій смок сам упало щось зоселі, і вісі спонтуна за дзвінка, і ходи за торохти.

Либонь, то вади зчнили там нагорі, така жамотню, — озвався Гобрат. — Знайте ж: нічого це не дасть.

Треба ж мати голову на плечах! Далеко вашим небесним човникам до вежової збройної нотуги.

Іди собі, та і годі, — урвав Рук, штрикаючи його вістрям стріли у спину. — Ще пако? Бані в сковею близько, — відповів Гобрат з невеселим сміюм. — Ми вже ~~майже~~ спустилися на нижчі поверхні, молодий паночку.

Усе так само, з плескатоголовцем попереду, вони пройшли похилим маршем східців. Нарешті Гобрат зупинився перед дверима з важкими засувами.

— “Кулькан Пентефраксіс”, — прочитав Рук надряпане на дверях ім’я. — Це тут!

— Тут, — вишкірився Гобрат. — А тепер послухайте моєї ради і хутенько звідси вшивайтесь. Коли сторожі розправляться з вашими товаришами, вони побіжать обшукувати всю вежу. Ну, а мое життя тепер, коли я допоміг вам, не варте й зернятка з дубового яблучка. — Гоблін стяг із себе чорне вбрання і жбурнув додолу. — Теліпатися теперечки старому Гобраторі до нетрищ Крайріки — як не струблять мене кам’яні упирі.

Рук помахом руки відпустив плескатоголовця.

— Ти зробив неоціненну послугу Бібліотекарським Лицарям, — сказав він. — Щасливої дороги, Гобрате.

Коли плескатоголовець зник, Рук знову скupив увагу на дверях. Допевнившись, що ніхто не стоїть під дверима з тамтого боку, відсунув важкі засуви і штовхнув двері.

— Це ти, Ксанте? — почувся кволий, надтріснутий голос.

— Hi, професоре, — відповів Рук. — Я — Бібліотекарський Лицар. Прийшов вас звідси вирятувати.

Він спустився східцями до простого дерев’яного полу.

Тут, близче до споду вежі, сморід стояв нестерпний. Колишній Найвищий Академік Нового Санкта-

фракса звів очі на приходька. Тіло

старого вечного було зігнуте і таке

мізерне, аж боляче нанього було дивитися. Довге, нечесане волосся. Одежа брудна, вистріпана. Але найгірше враження справляли його очі. Повні спогадів про жахіття, що їх годі було забути, вони дивилися просто вперед, безжизні, тъмяні, незмігні...

— Професоре, ми *мухимонегайно* звідси тікати, — наполягав Рук. — Наш час закінчується.

— Тікати... — промурмотів Кулькан. — Час...

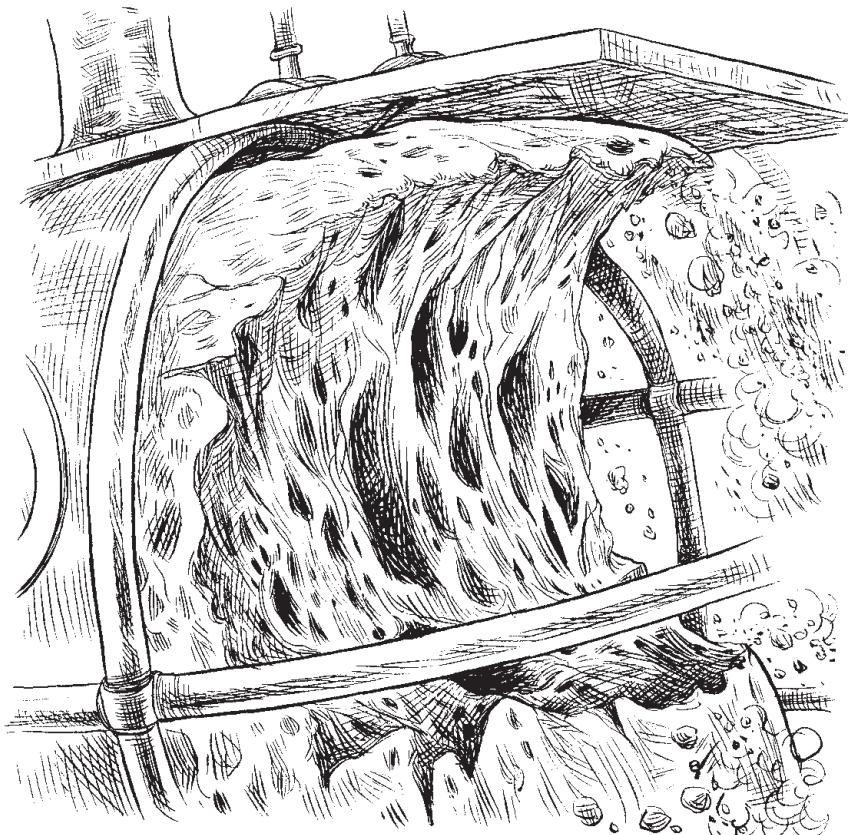
Рук нахилився і, лагідно, але твердо взявши професора під руку, звів його на ноги. Тоді, не даючи йому впасти — професорове тіло було легке, мов пір'їнка, — повів нагору східцями.

— Пожди! Зачекай! — запротестував Кулькан і відірвався від Рука. Повернувшись на піл, згріб під пахву сувій паперів та згортків берести. Коли він глянув на Рука, на вустах його грала усмішечка. — Отепер можна й тікати, — кинув він.

А нагорі, біля Опівнічного шпиля, не переставала яритися битва. Залога “Небесного гарцівника” налічувала тепер лише п’ятьох членів. Перший поліг Руммель, великий чорний блукай-бурмило, смертельно поранений стрілою зі Слебового арбалета. Потім упав Міїру: його пробив і скинув за корабельний облавок один із великих гарпунів. Нетямлячись від горя, Лум сам кинувся з корми слідом за любим своїм братом-блізнюком.

Але Живчик не мав часу оплакувати втрату трьох кораблян-добровольців, хоробрих блукай-бурмил, бо тієї самої миті Моллін переливчастим голосом попрохала його негайно йти до клітки з літай-каменем. Гукнувши Вемеру і доторчивши молодій блукай-бурмилісі потримати штурвал, Живчик поспішив до старої ведмедиці.

— Ве-ве! — “*Дивись!*” — показала Моллін на сіро-синій шрам на розжеврілому літай-камені. — Вегга-лура-мі-ірапул. Ве! — “*Камінь поранено. Я думала, зброя Чорних не заподіяла йому шкоди, — аж ні, глянь-но, капітане!*”

Живчик глянув — і побачив. Де влучив кругляк Сторожів, там у літай-камені просто на очах утворювалася яма. Вона росла, мов виразка, пожираючи літай-камінь.

— Зараження! — охнув Живчик. — У нас лишилися ліченні хвилини. Роби, Моллін, усе, що можеш, але й будь готова покинути корабель.

І капітан поспішився назад, до штурвала.

Яких тільки зусиль не докладала стара Моллін, аби підтримати летючість літай-каменя: і гасила пальники плавучості, і посыпала літай-камінь холодним піском, і, вже разом з Вемеру, відчайдушно махала віялами для охолодження, — а брила летючості розпадалася й далі. Яма в камені дедалі ширшала й глибшала, і дедалі більший струмінь пилових часточок шугав у повітря.

— Постараїся дати мені якомога більше часу! — кричав Живчик до Моллін. — Не кидати ж нам зараз Рука наприволяще, — додав він, витираючи краплини поту на чолі.

Його руки миготіли в якомусь шаленому танці над кістяними важелями, виконуючи дедалі витонченіші операції з вітрилами та гирями, аби тільки не допустити, щоб небесний корабель, лягаючи у чимраз глибший кант, перевернувся догори сподом.

Але цей його бій був приречений на програш. Із кожною хвилиною літай-камінь малів, розгублюючи свою летючість. Аби “Небесний гарцівник” ще потримався у повітрі, треба було зробити його легшим.

— Віїгу! — гукнув Живчик. — Біgom до корпусних снастей! Обріж гирі.

— Ве-ве, — відповів блукай-бурмило. — *“Обрізати гирі, капітане? Але ж корабель зробиться геть хисткий”*.

— Треба йти на ризик, — так само криком пояснив Живчик. — Починай із серединних! Не поможе — обріж гирі на носі й на кормі... З ласки неба це дасть нам потрібну летючість. — Він насупився. — Живо, Віїгу!

Невдоволено щось буркочучи, довготелесий блукай-бурмило побіг виконувати капітанові команди. Живчик покрутів пальцями різні кістяні й дерев’яні амулети в себе на шиї. Далеко внизу, на майданчику під Опівнічним шпилем, стояла, маючи на вітрі полами, постать у чорному вбранні та в чудернацькій, схожій на рило, масці, що затуляла майже все обличчя.

— Ве! Ве! — закричала Моллін. — *“Літай-камінь! Він розпався навпіл!”*

— Стули його! — наказав Живчик. — І потримай ще трохи...

Тут по той бік вежі спалахнув і шугнув угору світловий сигнал світлякової барви. Він здійнявся в небо високо над їхніми головами яскраво-пурпуровою розжевrenoю смutoю.

Живчик заскреготав зубами.

— Хвала Небу! — прошепотів він. — Це нам знак! Рук чекає на нас!

Тіс! Самої миті Вії, либонь, відтяв першу гірою, бо небесний корабель ураз підскочив угору на кілька ступнів, і гарпунна сальга, що завдавши ніякої шкоди, пролетіла над його днищем.

— Стимайся, Кулькане, давній мій дружина! — сувро примовляв Живчик. — Убиймо по тебе!

Серпентин внизу, на майданчику біля підніжжя Опівнічного шпилю, Орбікс Банджакскіс підозріливо розглядав яскраво-пурпурове світло.

— Певне, якийсь сигнал, — виснував Найвищий Сторож. Тоді відливився на “Небесного гарцівника”, і очі його звузилися. — Поки ти там, угорі, відвертав нашу увагу... — задумано протяг він, — у вежі кілося щось іще. Нюхом чую пацюка... — І, помовчавши, він вигукнув: — Темниці!

— Я зараз же їх перевірю, — озвався блідий, аж жовтий, юнак зі стриженою налисо головою і стрімголов кинувся вниз понівеченими східцями.

— Ти, Банджаксе! — крикнув Найвищий Сторож одному з отаманів, що стояли поруч. — Візьми два десятки Сторожів і прочеши темниці, чи не проник туди хто. Ніхто не повинен ні зайти, ні вийти!

— Негайно буде зроблено, Найвищий Стороже! — відповів Банджакс і затупотів своїми важкими черевиками по дерев'яних східцях.

Найвищий Сторож знову звів погляд на “Небесного гарцівника”. А піратський корабель нарешті відчепився від Опівнічного шпиля і заходився начебто робити велике коло навколо вежі.

— Гадаєш, обкрутив Найвищого Сторожа навколо пальця, га? — просичав Орбікс Ксаксіс.

А Живчик із похмурою рішучістю тримав важіль головного вітрила. Тепер, коли літай-каменя вже не зцілиш, він позичав підіймальну силу у великого пошарпаного вітрила. Повільно, обережно, борючись із підступними потоками мрячного повітря, хлопець по колу повів “Небесного гарцівника” до східної стіни вежі й там розпочав довгий небезпечний спуск.

Та ось Вемеру згукнула:

— Ве-ве! Ру-ве-ук!

Глянувши вниз, Живчик уздрів Рука, що стояв на містку, навислому над безоднею, третьому на шляху вниз, а з ним... Живчик охнув. Невже то він? Чи ж могла ота згорблена сива постать і справді бути його учнем Кулька-пом? Тамтой виглядав таким висхлим, таким тендітним — і таким старим.

— Готуйтесь до посадки на борт! — гаркнув Живчик униз.

Юний Бібліотекарський Лицар зиркнув угору і шалено замахав руками.

Небесний корабель опускався усе нижче й нижче. Усе близче заповітний місток...

— Вемеру! — гукнув Живчик. — Ве-ві-іла-вурр! “Допомоги старому зробити посадку!”

— Професоре! — рішуче сказав Рук. — Вам доведеться стрибнути.

— Стрибнути? — прохрипів старий вчений. — Я вже давно відстрибався!

— А ви постараитесь, — наполягав Рук. — Ви мусите постаратись.

Він знову глянув угору. “Небесний гарцівник” був уже просто над ними. Коли корабель спустився ще нижче, Рук став у Кулькапа за спину і взяв старого за плечі.

Ось небесний корабель уже порівнявся з ними, а все ж лету не сповільнів...

— Hi, ні, я не можу...

Кулькан тримтів: щойно тільки глянув він униз, як усі роки сидіння на тюремному полу над запаморочливо глибоким колодязем ураз повернулися і накинулися на старого з нечуваною силою.

— Стрибай! — крикнув Живчик.

Рук зіштовхнув Кулькана з містка. У цей час Вемеру нахилилася вперед із розпростертими руками. Ось вона зловила старого професора у свої мохнаті обійми і легенько поставила на чардак.

— Ве-ве, — лагідно сказала блукай-бурмилиха. — “*Oteper ty u bezpeci*”.

Нетямлячись із радощів, Живчик закріпив важелі керування польотом і метнувся на бак привітати свого давнього друга. З розпростертими руками він підбіг і палко обняв професора.

— Кулькане! Кулькане! — вигукав він здушеним від хвилювання голосом. — Немає слів, щоб описати, яке це для мене щастя — побачити тебе знов!

— Немає слів і в мене, щоб розтумачити, що то для мене — побачити тебе, Живчику, — відповів Кулькан. — Немає, немає слів і в мене...

Тут небесний корабель раптом дав різкий кант.

— Тримайся, другяко, — кинув Живчик, відбігаючи. — Ми ще не в безпеці. Але не бійся. Я тебе не підведу!

Опинившись знов за штурвалом, Живчик вивільнив важелій постарався зробити все, аби вирівняти пораненого небесного корабля.

— Трішки, ще трішечки протримайся! — слізно благав він “Небесного гарцівника”, що весь дрижав і скрипів.

— Ве-ве! — загукала Моллін. — *“Літай-камінь розпадається!”*

Живчик удруге зафіксував штурвал та важелій, кинувшись до балюстради, гаркнув униз:

— Носову гирю, Віїгу! А тоді з корми!

— Ве-верра! — проревів, відповідаючи, блукай-бурмило. Він-бо вже відтяв обидві гирі.

— То відріж і корпусні гирі! — загорлав Живчик. — І малі, й середні, й велиki!

Віїг нічого не відповів, але за мить “Небесний гарцівник” різко підскочив угору, залишивши місток унизу, і, скірний Живчиковому вмілому кермуванню, поплив, огиняючи вежу, геть у відкрите небо.

А коли небесний корабель пропливав мимо Орбікса Ксак-сіса, Найвищий Сторож Ночі піdnіс до очей свого потужного і дуже тонко наладнаного арбалета. Він прицілився в кермовий механізм небесного корабля і вистрелив...

Тим часом Рук, лишившись сам-один на містку, відв'язав “Грозового шершня” і скочив у сідло. Тоді, випроставшись у стременах, смикнув мотузку двох вітрил праворуч і знявся в повітря — але за мить швартівна мотузка різко спінула його назад.

— Ай! — скрикнув він, мало не давши сторчака з сідла.

“Грозовий шершень” чомусь не злітав з містка в небо, а тільки підстрибував на місці, чисто тобі повітряний змій. Рук глянув — і побачив плоди свого недбалства. Поспішаючи, він не скрутів швартівної мотузки, як годилося б, не приторочив, куди слід, а лишив вільно теліпатись. От вона й зашморгнулась за виступ балюстради.

Тремтливими руками літун ухопився за мотузку. Він і тряс нею, і сіпав з усієї сили, та все дарма: мотузка зашморгнулася міцно і не хотіла розв’язуватися. Що тут удієш? Треба знову висадитися на місток, злізти з небесного човна і відв’язати...

— Стій!

Різка команда розтяла повітря, мов ніж. Рукове серце забуло зробити удар. Він ще раз відчайдушно смикнув за мотузку. Вона ніби й піддалася, посунулась на палець, але завдяки цьому тільки ще міцніше затяглася. А з дверей у кінці містка з’явилася постать із арбалетом у руці. Сторож Ночі звів зброю на рівень очей.

— Стій, а то вистрелоу!

Рук витрішився на сухорлявого хлопця в чорному одностої. Хоча Рук ще ніколи не бачив його так коротко постриженим, майже поголеним, але не впізнати цього Сторожа з арбалетом було годі.

— Ксант! — видихнув Бібліотекарський Лицар.

Ксант опустив арбалета.

— Рук? Рук Човновод? — Темні Ксантові очі звузилися. — Невже ти?

Рук підняв захисні окуляри на чоло. Їхні очі зустрілися.

А ззаду за Ксантом уже лунало гупання важких черевиків, усе ближче й ближче. Рукове серце шалено калатало в грудях
Ксант ступив крок уперед.

— Благаю, Ксанте, — тихо мовив Рук. — Заради дружби...

Черевики тупотіли чимраз гучніше. От-от рій Сторожів Ночі вискочить, натрапить на них...

Ксант знову звів арбалета, націлився. Рук заплющив очі.

Пристрій клацнув, забриніла тятива і засвистіла стріла, линучи до “Грозового шершня”. Рук похолов. За мить із тихим ч-ш-ш! стріла розтяла швартівну мотузку, і “Грозовий

шершень”, мов камінь, пущений із пращі, рвонувся вперед

Рук умить оговтався і став керувати небесним човном: спрямував його вгору й геть від вежі, у крутняву імли. Сіпнув мотузку двох вітрил ліворуч і відчув, як “Грозовий шершень” під ним набирає швидкість. Відлетівши на безпечну відстань, озирнувся і побачив Ксант, його лиса голова близька під промінням яскравого ранкового сонця посеред великого гурту Сторожів Ночі.

Невже Ксант умисне перебив стрілою швартівну мотузку, щоб відпустити його, Рука? Всією душою хотілося в це повірити...

—Дякую тобі! — прошепотів юний Бібліотекарський Лицар.

Вежа ночі зосталася позаду, а попереду, вгорі, він уздрів “Небесного гарцівника”. Але щось там було негаразд. Корабель не чекав на нього. Натомість, важко нахилившись, набирає швидкість. Він уже пролітав понад Нижнім містом, тримаючи курс на бон-доки...

Якщо він не змінить курсу, то незабаром пролетить над самим Свіtokраєм, що стримить над безоднею, і загубиться у Відкритому небі!

· РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ ·

ПОВЕРНЕННЯ

озгорнувши й спіднє вітрило, Рук звівся у стременах і щодуху помчав уперед. Борючись із поривами вітру, щоб наздогнати “Небесного гарцівника”, він переконувався, що становище стає відчайдушне. Певне, літай-камінь розпадався, бо все більші його шматки випадали з клітки. Помітна була й відсутність гир: без них небесний корабель виглядав некерованим, віddаним на поталу поривчастому вітрові, що шарпав ним, як хотія.

Коли “Небесний гарцівник” на всіх вітрилах пролітив понад бон-доком, Рук побачив: блукай-бурмила почали залишати корабель. Закріпивши на плечах штучні крила, вони стрибали з балюстради: сіп за мотузку — і крила розкрилися, плавко понесли пасажира до землі. Перша стрибнула стара Моллін: не було вже літай-каменя, щоб його доглядати. За нею стрибнула Верало, блукай-бурмилиха, якій Рук урятував життя на Ливарній галевині, а тоді Вемеру, його приятелька. Останній стрибав Віїг. Коли цей блукай-бурмило плигнув з чардака, Рук помітив щось наче оберемок лахміття в його лапах. Він ахнув.

То був ніякий не оберемок, а Кулькан, якого блукай-бурмило тримав у лапах обережно, мов мале дитя у сповідку. Так вони удвох і полетіли плавко вниз, до бон-доку. Поступово згортуючи горішнє вітрило, Рук спрямував “Грозового шершня” на такий курс, щоб їх перестріти. Але тут накотилася хмара, й хлопець стратив подаленілого “Небесного гарцівника” з очей.

— Ох, коли б вони всі приземлилися живі-здорові! — пробуркотів Рук, наблизившись до заболочених берегів бон-доку і плигаючи вниз.

Він посадив “Грозового шершня” біля однієї з великих труб скидання надлишкових вод, кудою вони всі могли потрапити до лабіринту каналізаційних тунелів. Блукай-бурмила стояли, збившись у щільний гурт.

— А де капітан? — крикнув Рук, прив’язуючи “Грозового шершня” й підбігаючи до них. Кулькан показав на небокрай, де знову розвиднялося. Рук глянув туди, куди вказував кістлявий професорів палець.

Високо в небі, й вже далеко за Світокраєм, ще й досі летів “Небесний гарцівник”, але триматися в повітрі йому зсталося зовсім недовго. Без гир, які б його врівноважували, корабель небесних піратів уже лежав на боці, ще летячи і здригаючись усім корпусом. Теліпалися непотрібні вже вір’овки гир, вітрила лопотіли під дедалі дужчим вітром. Рук піdnіс до очей свій далекогляд і зфокусував його на штурвалі.

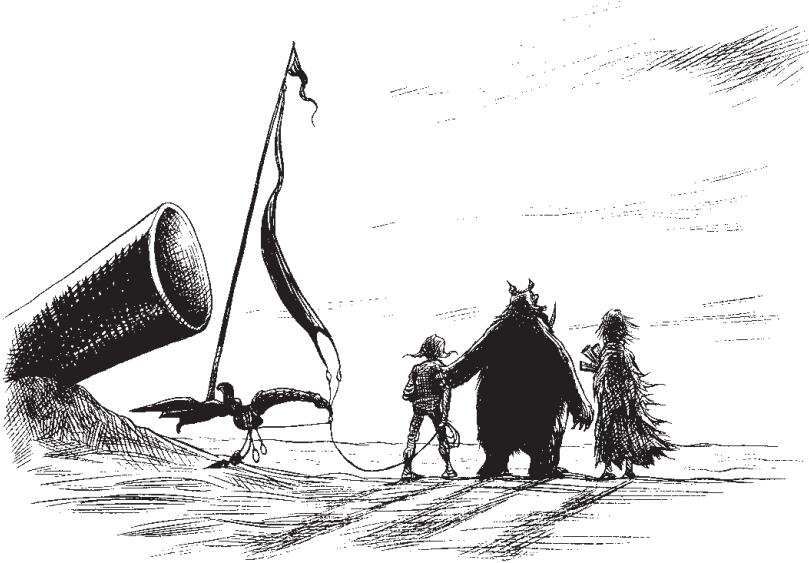
— Я бачу його! — вигукнув він уривистим від хвилювання голосом. — Але чому він не покидає корабля?

Несподівано біля Рука опинилася Вемера.

— Ве-вег. Вїла-лугг. — *“Він смертельно поранений стрілою в спину”*. — Блукай-бурмила похнюпила голову. — *“Він воліє померти разом зі своїм небесним кораблем”*.

Вони стояли пліч-о-пліч і, захищаючи долонями очі від сонця, мов дашком, дивились, як великий небесний корабель плине геть.

— Він же був такий хоробрый, — тремтливим голосом промовив Рук. — Такий самовідданий...

І враз “Небесний гарцівник” перестав летіти. Літай-камінь розкришився зовсім, і небесний корабель почав падати — мов камінь з неба. Усе вниз і вниз, усе швидше й швидше падав він, а тоді вмить щез на долині за Світокраєм. Рук охнув. Сльози накотилися йому на очі.

— Ой, капітане Живчику! — прошепотів він.

Вемеру поплескала його по плечу і лагідно обняла.

— Ве-ве, — сказала вона. — *“Вемеру щиро сумує”*.

Рук схлипнув і втер сльози рукавом. Капітана Живчика не стало. Навіки...

Він обернувся до Кулькапа, Вїїга та Моллін, що стояли, чекаючи.

— Ходімо, — сказав він. — Вчені-бібліотекарі привітають, прихистять нас у підземних тунелях. Я знаю шлях.

Востаннє подивився на Світокрай, якусь мить мовчки постояв і вже хотів відвернутися, коли краєчком ока щось там примітив. Щось таке велике... Махає дужими крильми... Примружившись, задивився в імлаву далечінь. То був птах. Маєстатичний чорно-білий птах із великими крильми й довгим широким хвостом.

— Що воно там таке? — тихо спитав Рук.

— Та це ж помагай, — сказав Кулькан. — Я певен: це ѹ справді птах помагай!

— Який же він розкішний! — мовив Рук. — Але стривай-те... Що там він несе в пазурах? Гляньте-но!

І показав на невеличкий оберемочок, що його міцно тримав у своїх кривих кігтях гіантський птах.

— Авжеж! — ахнув Кулькан. — Так воно ѹ мало бути! Як я відразу не здогадався! — Професор радісно засміявся і за-плескав у долоні. — Це ж бо той самий помагай, поруч із яким був опинився Живчик ще хлоп'ям, коли птах вилуплювався з кокона. Той самий, що відтоді все за Живчиком наглядав!

Рук дивився вдалину широко розплющеними очима.

— Хотів би я знати, куди ж він його несе...

Кулькан тільки похитав головою.

— Цього не скажу, юний бібліотекарю, бо ѹ сам не знаю.

А тим часом птах помагай зі своєю дорогоцінною ношею, що погойдувалася під його великим тілом, розвернувся в небі й подався до Темнолісу. Раптом Рукові пригадалася Живчикова розповідь про його пошуки, про його нескінченні й марні намагання повернутися до своєї залоги, що на нього чекала.

— Є тільки одне місце, куди цей птах може його нести, — мовив він із просвітлілим серцем. — Верхоріччя!

Знову той самий, давній кошмар! Валували білогриві вовки, блискотіли їхні очі, так близько були їхні вишкірені ікла, наїжачена шерсть... Батько кричав, мати лементувала. А він тікав... тікав... Мав утекти від вовків... Вислизнути з рук людоловів...

Та ось він опинився один-однісінький у темному, грізному лісі, загубився, заблукав... Із сутінків блимали на нього чи єсь очі. Гарчання, рохкання, кровожерні крики лунали у пітьмі. Й раптом йому вчулося щось іще. Те щось було близько — і дедалі насувалося, насувалося...

Він підвів очі вгору. Якась величезна істота бовваніла, сунула на нього... Ale стривай-но! Може, не треба зараз прокидатись, як робив він щоразу досі?

Однак же цим разом усе було не так. Тамта істота не-вблаганно наближалася. Він чув її важку ходу... Аж ось гарячий, вологий віddих сягнув його обличчя. Гучно хлипаючи, знаючи, що йому не втекти, малий хлопчик простяг руку в темряву, в невідомість.

Пальці торкнулися густої, теплої вовни. Серце товклося у грудях як навіжене, ноги підтиналися від немочі. Істота тихо, заколисливо завуркотіла йому на вухо, а дужі лапи, чи руки, підняли його з землі, обняли: о, що то були за обійми — широченні й водночас такі лагідні!

Моховитий дух. Ті лапи чи руки тепло, ніжно його кутають. Колищуть. Затуляють від усього лихого. Рук іще ніколи не почувався у такій безпеці, не знав такого затишку...

— Руку! Ти не спиш?

Він розплющив очі. Знайомий голос! Окинув поглядом невелику, затишну кімнату. Прикрашена візерунком лампа на бюрку досі горіла, заливаючи всі куточки покою лагідним жовтавим світлом і яскраво осяваючи його трактатного журнала, що лежав розгорнутий під нею... А біля його ліжка сиділа Варіс Лодд.

— Я почула про твої геройські подвиги від Професора Темрявозванства, як тільки прибула з Вільних галівин, — сказала вона. — Все Нижнє місто гомонить про це. — Вона

помовчала. — Але що з тобою? У тебе такий вигляд, наче ти уздрів привида.

— Не привида, — відповів Рук. — А сон. Я бачив сон. Кошмар, що стільки разів уже мені снився, хоча цей раз... Варіс! Коли ти врятувала мене, мале дитя, чи не пригадуєш, де саме ти мене знайшла?

— Знайшла тебе? — перепитала Варіс.

— У Темнолісі, — підказав він. — Що там сталося? Ти ж так до пуття й не розповіла...

— А ти хочеш сказати, буцім не знаєш? — здивувалася Варіс. — Я й не здогадувалась. Вважала, тобі розповіли. Ну, твоїх батьків похапали людовови. А ти втік. Земля й Небо тільки знають, як. А тоді... Ой, Руку, це було мов чудо! Я знайшла тебе, здоровенького й пухкенького нівроку, — ти спав собі, закутаний, підтиканій, у сплетеному з трави гнізді...

— У гнізді? — витрішився на неї Рук.

— А то ж де, — кивнула головою Варіс. — У покинутому блукай-бурмилячому лігві, хоча ума не доберу, як ти туди потрапив.

Рук затремтів, бо враз наринули спомини: обійми величезних рук, теплий віддих, густа вовна, розмірене гупання серця, яке билося поруч із його власним. Захищений, дотягнутий, у безпеці, в неосяжних нетрях нескінченного Темнолісу.

— Я вже знаю, як я туди потрапив, — усміхнувся Рук. — Уже знаю!

ЗМІСТ

Вступ	9
Розділ перший. Бібліотека Великобуряної палати	13
Розділ другий. Підземні нетрища	27
Розділ третій. Церемонія Оголошення	37
Розділ четвертий. Велика дорога Багнищем	57
Розділ п'ятий. Громовий Вовкун	75
Розділ шостий. Наліт небесних піратів	93
Розділ сьомий. Присмерковий ліс	104
Розділ восьмий. Східне сідало	114
Розділ дев'ятий. Темноліс	133
Розділ десятий. Срібні пасовиська	155
Розділ одинадцятий. Грозовий шершень	174
Розділ дванадцятий. Політ	203
Розділ тринадцятий. Ливарна галевина	216
Розділ чотирнадцятий. Лихоманка	230
Розділ п'ятнадцятий. Вемеру	241
Розділ шістнадцятий. Велике віче блукай-бурмил	258
Розділ сімнадцятий. Капітан розповідає	271
Розділ вісімнадцятий. “Небесний гарцівник”	282
Розділ дев'ятнадцятий. Вежа ночі	300
Розділ двадцятий. Повернення	329

Ця книга надрукована на папері NOVEL,
виготовленому компанією Stora Enso у Фінляндії.
Папір має властивість зменшувати контрастність сприйняття тексту
і спеціально призначений для друкування дитячих видань.

Літературно-художнє видання

Серія “Легенди Свіtokраю”

**Стюарт Пол
Рідел Кріс**

ОСТАННІЙ ІЗ НЕБЕСНИХ ПІРАТІВ

З англійської переклав *В. Колісниченко*
За редакцією *В. Корнієнка*

Головний редактор *Б. Будний*
Літературний редактор *Б. Шаурський*
Дизайн *В. Басалиги, О. Кіналя*
Верстка *I. Дем'ків*

Підписано до друку 21.05.2005.

Формат 60×90/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Умовн. друк. арк. 21,0. Умовн. фарбо-відб. 21,0. Наклад 5000 прим.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

ВАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас”
79005, м. Львів, вул. Зелена, 20